

ความหมายของคำว่า *được* 'ได้' ในภาษาเวียดนาม:
การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน

นางสาวโสรัจ เรืองมณี

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SEMANTICS OF *được* IN VIETNAMESE: A COGNITIVE LINGUISTIC STUDY

Miss Soraj Ruangmanee

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Linguistics

Department of Linguistics

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความหมายของคำว่า *duoc* 'ได้' ในภาษาเวียดนาม:

การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน

โดย

นางสาวโสรัจ เรืองมณี

สาขาวิชา

ภาษาศาสตร์

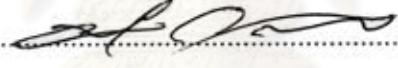
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

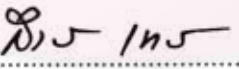
รองศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพนธ์ อัครวิรุฬหการ)

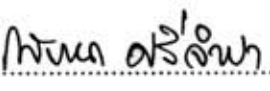
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิโรจน์ อรุณมานะกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. อีราภรณ์ รติธรรมกุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. สุรีย์ ชุณหเรืองเดช)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. โสภนา ศรีจำปา)

โลธัจ เรื่องมณี: ความหมายของคำว่า *được* 'ได้' ในภาษาเวียดนาม: การศึกษาตาม
 แนวภาษาศาสตร์ปริชาน (SEMANTICS OF *được* IN VIETNAMESE: A COGNITIVE
 LINGUISTIC STUDY) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา,
 209 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกความหมายของคำว่า *được* ในภาษาเวียดนาม
 วิเคราะห์คุณลักษณะทางความหมายและทางโครงสร้าง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหมาย
 ต่างๆ และอธิบายกระบวนการทางปริชานที่ใช้สำหรับขยายความหมายออกไปสู่ความหมายต่างๆ
 เหล่านั้น การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน ผู้วิจัยใช้แนวความคิดในเรื่องของคำหลาย
 ความหมายอย่างมีหลักการมาใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกความหมายต่างๆ ออกจากกัน และใช้ใน
 แนวคิดในเรื่องของ คำหลายความหมายที่ประเภทมาใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการขยาย
 ความหมายต่างๆ เหล่านั้น

ผลการวิจัยพบว่า คำว่า *được* ในภาษาเวียดนามนั้น สามารถแบ่งความหมายออกมาได้
 เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความหมายประจำคำ และความหมายทางไวยากรณ์ และมีความหมายรวม
 ทั้งหมด 12 ความหมาย ได้แก่ (1) ได้มาครอบครอง (2) ชนะ (3) มีเพศสัมพันธ์ (4) ดีแล้ว/ใช้การได้
 (5) ได้โอกาสในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง (6) กรรมวาจก (7) ทักษณภาวะแสดงความสามารถ
 (8) ทักษณภาวะแสดงความสามารถที่อ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม (9) ทักษณภาวะอนุญาต
 (10) ทักษณภาวะแสดงความเป็นไปได้ (11) การณ์ก่อผล และ (12) การณ์สัมฤทธิ์ผล โดยความหมายที่
 (1) ถึง (5) เป็นความหมายประจำคำ และความหมายที่ (6) ถึง (12) เป็นความหมายทางไวยากรณ์

ความหมายต่างๆ ของคำว่า *được* มีความสัมพันธ์กันแบบเครือข่าย ซึ่งสามารถแสดงได้
 ด้วยรูปแบบของการแผ่รังสี มีความหมายที่ (1) เป็นความหมายพื้นฐานและเป็นความหมาย
 ศูนย์กลาง โดยความหมายอื่นๆ ความหมายจะขยายออกมาจากความหมายพื้นฐาน และความหมาย
 ทางไวยากรณ์ที่ (7) ถึง (12) ขยายออกมาจากความหมายที่ (2) กระบวนการทางปริชานที่ใช้ในการ
 ขยายความหมายออกมาจากความหมายพื้นฐานนั้นมีอยู่ 2 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการนามนัย
 และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยกระบวนการนามนัยที่ใช้แบ่งออกได้เป็น 3 แบบ ได้แก่
 (1) การนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์ (2) การนามนัยโดยใช้บริบท และ (3) การนามนัยแบบเน้น
 ส่วนประกอบย่อย ส่วนการกลายเป็นคำไวยากรณ์นั้นจะทำให้คำว่า *được* เปลี่ยนสถานะจาก
 คำกริยากลายเป็นประเภททางไวยากรณ์แสดงกรรมวาจก ทักษณภาวะ และ การณ์ลักษณะ

ภาควิชา..... ภาษาศาสตร์..... ลายมือชื่อนิติ..... โลธัจ กิ่งมณี
 สาขาวิชา..... ภาษาศาสตร์..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก..... กิ่งมณี
 ปีการศึกษา..... 2553.....

4880221322: MAJOR LINGUISTICS

KEY WORDS: POLYSEMY/ GRAMMATICALIZATION/ MODALITY/ METONYMY/

SUBJECTIFICATION / COGNITIVE SEMANTICS/ COGNITIVE LINGUISTICS

SORAJ RUANGMANEE: SEMANTICS OF *được* IN VIETNAMESE: A COGNITIVE LINGUISTIC STUDY, DISSERTATION ADVISOR: ASSOC. PROF. KINGKARN THEPKANJANA, Ph. D., 209 pp.

The purposes of this study are 1) to subcategorize the meanings of *được* 'acquire' 2) to analyze semantic and syntactic properties of the verb 3) to study the relationship between these meanings and 4) to analyze the cognitive processes for meaning extension of the verb. This study is based on the cognitive semantic approach. The theory of Principled Polysemy is applied as criteria for meaning sub-categorization and the theory of Four Categories of Polysemy is used in order to analyze the process of meaning extension.

The results show that the meaning of the verb *được* extends into 2 major types of meanings; 1) lexical meaning and 2) grammatical meaning. They can be divided into 12 minor meanings; (1) to possess the target object (2) to win (3) to have a sex relation (4) to be alright (5) to possess a chance to do something (6) passive marker (7) accomplishment aspect marker (8) achievement aspect marker (9) agent-oriented modality (10) root possibility modality (11) speaker-oriented modality and (12) epistemic modality.

The meanings of *được* are related to one another radially and form as a semantic network. Meaning (1), which is the most basic, is considered to be the central meaning that give rise to meanings (2) – (5), while only meanings (6) – (12) that extend from meaning (2). The meaning extension of the verb is activated by 2 cognitive processes, namely metonymy and grammaticalization. Metonymy plays an important role in bringing about semantic extension of lexical meanings, while grammaticalization causes *được* to change its status from verb into grammatical marker.

Department.....Linguistics.....

Field of Study.....Linguistics.....

Academic Year.....2010.....

Student's Signature.....

Advisor's Signature.....

Soraj Ruangmanee
Kingkarn Thepkajana

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้คอยให้แนวคิด คำปรึกษา คำแนะนำ และความช่วยเหลือต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมไปถึงการตรวจทานแก้ไขจนวิทยานิพนธ์สำเร็จเป็นรูปเล่มได้อย่างสมบูรณ์ ความกรุณาของอาจารย์ถือเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ลุล่วงได้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วิโรจน์ อรุณมานะกุล ประธานกรรมการ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร. โสภณา ศรีจำปา อาจารย์ ดร. อธิราภรณ์ รติธรรมกุลและอาจารย์ ดร. สุรีย์ ชุณหะเวียงเดช ที่กรุณาให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. Pham Hung Viet ผู้อำนวยการ และศาสตราจารย์ ดร. Ly Toan Thang อาจารย์พิเศษ จากสถาบัน Vietnam Institute of Lexicography and Encyclopedia, Vietnamese Academy of Social Sciences ที่ได้อำนวยข้อมูลภาษาเวียดนามจากสถาบันฯ ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. Satoshi Uehara จากมหาวิทยาลัยโทโฮกุ ประเทศญี่ปุ่น ที่ช่วยกรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด รวมทั้งขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สรัญญา เศรษฐมาลย์ ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์วิชาภาษาศาสตร์คนแรกของผู้วิจัย

ในการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตและทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา ประจำปีการศึกษา 2550 จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทุนจากโครงการศูนย์แห่งความเป็นเลิศทางวิชาการด้านภาษา ภาษาศาสตร์ และวรรณคดี (โครงการในแผนพัฒนาวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ในการสนับสนุนทุนแก่ผู้วิจัยเพื่อไปนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมนานาชาติที่ต่างประเทศ และทุนวิจัยจากสถาบัน SEASREP (Southeast Asian Studies Regional Exchange Program) ในการไปศึกษาและเก็บข้อมูลภาษาเวียดนาม ที่กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณาจารย์ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ในด้านภาษาศาสตร์ อันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นมาได้

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนร่วมงาน รุ่นพี่ รุ่นน้องในภาควิชาภาษาศาสตร์ ที่คอยให้คำแนะนำและคำปรึกษาต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่ชายและน้องชายผู้ที่ยกกำลังใจอยู่เสมอ และขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดา ผู้มอบความรัก กำลังใจ และการสนับสนุนในด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยสำเร็จได้ด้วยพระคุณอันล้นพ้นของบิดาและมารดาตลอดจนแรงสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวทุกคน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
สารบัญแผนภูมิ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	2
1.3 สมมติฐานในการวิจัย	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย	5
2 ทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 ข้อมูลทั่วไปและไวยากรณ์ของภาษาเวียดนาม	7
2.2 กรอบทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย	10
2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย	11
2.3.1 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์	11
2.3.2 แนวคิดการศึกษาคำหลายความหมาย และ คำหลายหน้าที่	15
2.3.3 ความเหมือนและต่างระหว่าง “คำหลายความหมาย” (polysemy) และ คำพ้องรูป/พ้องเสียง (homonymy).....	15

2.3.4	ความเหมือนและความต่างระหว่าง “หลายความหมาย” (polysemy) และ “ความหมายเดียว” (monosemy).....	17
2.3.5	ความเหมือนและความต่างระหว่าง “คำหลายความหมาย” (polysemy) และ “คำหลายหน้าที่” (polyfunctionality).....	18
2.3.6	คำในภาษาที่มักกลายเป็นคำหลายหน้าที่	21
2.4	แนวทฤษฎีการศึกษาคำหลายความหมายและคำหลายหน้าที่ของนักภาษาศาสตร์	24
2.4.1	พัฒนาการของแนวทางการศึกษาคำหลายความหมาย	24
2.4.2	แนวทางและทฤษฎีในการศึกษาคำหลายความหมายของนักภาษาศาสตร์ปริชาน	25
2.4.2.1	ทฤษฎีต้นแบบ (prototype theory)	26
2.4.2.2	ทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy)	29
2.4.2.3	ทฤษฎีคำหลายความหมายสี่ประเภท (four categories theory of polysemy)	32
2.5	กระบวนการทางปริชานที่ก่อให้เกิดคำหลายความหมาย/หน้าที่	39
2.5.1	กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor)	39
2.5.2	กระบวนการนามนัย (metonymy)	41
2.5.3	กระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัย (Subjectification)	40
2.6	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
2.6.1	การศึกษาคำว่า ‘ได้’ ในภาษาไทย	43
2.6.1.1	การศึกษาคำหลายความหมายของคำว่า ‘ได้’ ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์	43
2.6.1.2	การศึกษาคำว่า ‘ได้’ ในโครงสร้างกรรมวาจก	51
2.6.2	การศึกษาคำว่า ‘ได้’ เชิงแบบลักษณ์ภาษา	52
3	ความหมายประจำคำของคำว่า <i>được</i>	60
3.1	ความหมายประจำคำ (Lexical meaning)	60
3.2	เกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกความหมายประจำคำของคำว่า <i>được</i>	61

บทที่	หน้า
3.2.1 การจำแนกประเภทของคำว่า <i>được</i>	61
3.2.2 ทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy)	62
3.3 ความหมายประจำคำของคำว่า <i>được</i>	65
3.3.1 ความหมาย: ได้สิ่งของมาครอบครอง	65
3.3.2 ความหมาย: มีเพศสัมพันธ์	84
3.3.3 ความหมาย: ชนะ	87
3.3.4 ความหมาย: ดีแล้ว, ใช้การได้	90
3.3.5 ความหมาย: ได้โอกาสในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง	95
4 ความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า <i>được</i>	102
4.1 ความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning)	102
4.2 กรรมาจกที่มีความหมายในทางที่ดี (non-adversative/ benefactive passive voice)	106
4.2.1 หน่วยสร้างกรรมาจก	106
4.2.2 หน่วยสร้างกรรมาจกที่แสดงด้วยคำว่า <i>được</i>	107
4.2.3 ความหมาย “หน่วยสร้างกรรมาจกในทางที่ดี” ที่บ่งชี้ด้วยคำว่า <i>được</i>	114
4.3 ทักษณภาวะ (Modality Meaning)	119
4.3.1 คำจำกัดความของทักษณภาวะ	119
4.3.2 การแบ่งประเภทของทักษณภาวะ	120
4.3.2.1 ทักษณภาวะแสดงความสามารถ (Dynamic Modality) ..	120
4.3.2.2 ทักษณภาวะแสดงความปรารถนา (Deontic Modality)	122
4.3.2.3 ทักษณภาวะแสดงการคาดคะเน (Epistemic Modality)	123
4.3.2.4 การจำแนกประเภททักษณภาวะแบบอื่นๆ	123
4.3.2.5 ตารางแสดงประเภทของทักษณภาวะ	126
4.3.3 ความหมายบ่งทักษณภาวะที่คำว่า <i>được</i> แสดง	128
4.3.3.1 ทักษณภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำเหตุการณ์ (agent-oriented modality)	128

4.3.3.2	แสดงทัศนภาวะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม (root possibility / intrinsic modality)	135
4.3.3.3	แสดงทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด (speaker-oriented modality)	139
4.3.3.4	แสดงทัศนภาวะแสดงการคาดคะเน (epistemic modality)	142
4.4	แสดงการณีก่อผลและการณีสัมฤทธิ์ผล	145
4.4.1	การณีสัมฤทธิ์ผลประจำคำ (lexical aspect)	145
4.4.2	การณีสัมฤทธิ์ผลประจำคำที่บ่งด้วยคำว่า <i>được</i>	149
4.4.2.1	การณีก่อผลของเหตุการณ์หลัก	149
4.4.2.2	แสดงการณีสัมฤทธิ์ผลของเหตุการณ์	156
4.4.3	สรุปเกี่ยวกับความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า <i>được</i>	158
5	กระบวนการขยายความหมายของคำว่า <i>được</i>	161
5.1	กระบวนการทางปริชานในการขยายความหมายของคำว่า <i>được</i> จาก ความหมายประจำคำพื้นฐานไปเป็นความหมายประจำคำอื่นๆ	162
5.1.1	กระบวนการอุปลักษณะที่เกิดขึ้นที่ความหมายแก่น	165
5.1.2	กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์	168
5.1.3	กระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท	171
5.1.4	กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย	174
5.1.5	กระบวนการอุปลักษณะและกระบวนการนามนัย	176
5.2	กระบวนการทางปริชานที่ทำให้เกิดการขยายความหมายของคำว่า <i>được</i> จากความหมายประจำคำไปเป็นความหมายทางไวยากรณ์	178
5.2.1	ความหมายของบ่งชี้กรรมวาจก	179
5.2.2	ความหมายบ่งชี้การณีสัมฤทธิ์ผล	181
5.2.3	ความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะ	184
5.2.3.1	ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำ	184
5.2.3.2	ทัศนภาวะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม	186
5.2.3.3	ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด	187
5.2.3.4	ทัศนภาวะแสดงการการคาดคะเน	188

บทที่	หน้า
5.2.4 กระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัย (subjectification) ในกระบวนการ ขยายความหมายเป็นตัวบ่งชี้ทัศนภาวะ	189
5.2.4.1 ความหมายของกระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัย	189
5.2.4.2 บทบาทของกระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัยใน กระบวนการกลายเป็นตัวบ่งชี้ทัศนภาวะของคำว่า <i>được</i>	194
5.3 เครือข่ายความหมายของคำว่า <i>được</i>	198
5.3.1 แนวคิดเรื่องเครือข่ายความหมาย (semantic network).....	198
5.3.2 เครือข่ายความหมายของคำว่า <i>được</i>	201
6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	203
6.1 สรุปผลการวิจัย	203
6.2 ข้อเสนอแนะ	205
รายการอ้างอิง	207
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	214

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	แสดงพยัญชนะ 26 รูป 22 เสียงในภาษาเวียดนาม.....	8
2.2	แสดงสระเดี่ยว 11 หน่วยเสียงในภาษาเวียดนาม.....	8
2.3	แสดงสระผสม 2 ส่วน 3 หน่วยเสียงในภาษาเวียดนาม.....	9
2.4	แสดงวรรณยุกต์ในภาษาเวียดนาม.....	9
2.5	แสดงรูปแบบการเรียงของกริยาในโครงสร้างบ่งความสำเร็จในภาษาไทย.....	47
3.1	แสดงประเภททางของคำและตำแหน่งการปรากฏของคำว่า <i>được</i>	61
3.2	เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินการเป็นความหมายใหม่ ตามแนวทฤษฎีปรากฏการณ์คำ หลายความหมายอย่างมีหลักการ (Principled Polysemy).....	64
3.3	แสดงผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่ความหมายพื้นฐานของคำว่า <i>được</i> ปรากฏ.....	66
3.4	แสดงการผ่านเกณฑ์เป็นความหมาย "มีเพศสัมพันธ์" ของคำว่า <i>được</i>	86
3.5	แสดงการผ่านเกณฑ์เป็นความหมาย "ชนะ" ของคำว่า <i>được</i>	90
3.6	แสดงการผ่านเกณฑ์เป็นความหมาย "ดีแล้ว" ของคำว่า <i>được</i>	93
3.7	แสดงการผ่านเกณฑ์เป็นความหมาย "ได้โอกาสในการทำอย่างใดอย่างหนึ่ง" ของคำว่า <i>được</i>	99
4.1	แสดงประเภททางไวยากรณ์ของคำว่า <i>được</i>	105
4.2	เปรียบเทียบหน่วยสร้างประโยคกรรตุวากและกรรมวากที่บ่งด้วยคำว่า <i>được</i>	110
4.3	เปรียบเทียบหน่วยสร้างประโยคกรรตุวากและกรรมวากที่บ่งด้วยคำว่า <i>được</i>	111

4.4	เปรียบเทียบเหตุการณ์ที่คำว่า <i>dyoc</i> แสดงความหมายพื้นฐานและความหมาย กรรมวาจก.....	118
4.5	ประเภทของทัศนภาวะโดย พาล์มเมอร์ ปี 1986 (Palmer, 1986, 2001)	126
4.6	ประเภทของทัศนภาวะโดยไบบีและปาเลียกา ปี 1994 (Bybee, Perkins and Pagliuca, 1994, Bybee and Fleischman 1995)	126
4.7	ประเภทของทัศนภาวะโดย แวน เดอร์ ออเวรา และพลังเจียน ปี 1998 (van der Auwera & Plungian, 1998)	127
4.8	ประเภทของทัศนภาวะโดยแรดเดนและเดอร์เวิน ปี 2007 (Radden and Dirven, 2007)	127
4.9	ความหมายทางไวยากรณ์แสดงทัศนภาวะของคำว่า <i>dyoc</i>	144
4.10	การจัดประเภทการณั้ลักษณะประจำคำและคุณสมบัติทางความหมายของ การณั้ลักษณะประจำคำแต่ละประเภท.....	148
4.11	แสดงกระบวนการทางปริชานในการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า <i>dyoc</i>	159
4.12	แสดงตำแหน่งการปรากฏ ประเภทของกริยาหลัก และความหมายขทาง ไวยากรณ์ของคำว่า <i>dyoc</i>	160
5.1	แสดงกระบวนการทางปริชานในการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า <i>dyoc</i>	179

สารบัญภาพ

รูป 4.1	แสดงเส้นทางกลายเป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจกของ get-passive ในภาษาอังกฤษ.....	116
รูปที่ 5.1	กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของการ “ชนะ” ด้วยกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์.....	171
รูปที่ 5.2	กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของการ “มีเพศสัมพันธ์” ด้วยกระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท	174
รูปที่ 5.3	กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของการ “ดีแล้ว ใช้การได้” ด้วยกระบวนการนามนัยโดยส่วนประกอบย่อย ...	176
รูปที่ 5.4	กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของการ “ได้โอกาสในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง” ด้วยกระบวนการนามนัยโดยส่วนประกอบย่อย.....	178
รูปภาพ 5.5	กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ “บ่งชี้กรรมวาจก” ด้วยกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์.....	180
รูปภาพ 5.6	กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ “การณัลักษณะ” ด้วยกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์.....	183
รูปภาพ 5.7	กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ “ทัศนภาวะแสดงความสามารถ” ด้วยกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์.....	186
รูปภาพ 5.8	กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ “ทัศนภาวะแสดงความสามารถที่อาจเกิดขึ้นเพราะบริบทแวดล้อม” ด้วยกระบวนการเกิดในบริบททั่วไป.....	186

รูปภาพ 5.9	กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ “ทัศนภาวะแสดงความสามารถที่อาจเกิดขึ้นเพราะบริบทแวดล้อม” ด้วย กระบวนการนามนัย.....	187
รูปภาพ 5.10	กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ “ทัศนภาวะแสดงความเป็นไปได้” ด้วยกระบวนการนามนัย.....	188
รูปภาพ 5.11	แสดงระดับของการกลายเป็นคำไวยากรณ์และระดับของการ กลายเป็นอัตวิสัย.....	196

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

ภาพ	หน้า
แผนภูมิ 2.1	แสดงภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก..... 7
แผนภูมิ 2.2	แสดงการเปลี่ยนแปลงจากคำเนื้อหาเป็นคำไวยากรณ์ของเฮนไดร์ค..... 19
แผนภูมิ 2.3	แสดงขั้นตอนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า 'ได้'..... 45
แผนภูมิ 2.4	แสดงความหมายของคำหลายหน้าที่ dāj ในภาษาลาว..... 50
แผนภูมิ 2.5	แสดงความหมายจากคำกริยาที่ 2 จาก 'come to have' ไป 'succeed' ไป 'can'..... 53
แผนภูมิ 2.6	แสดงความหมายของคำกริยา dāj จากการใช้ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์แบบช่วงเวลาเดียว..... 54
แผนภูมิ 4.1	การจัดประเภททัศนภาวะของ แวน เดอ ออเวรา และคณะ..... 124
แผนภูมิ 4.2	การจัดกลุ่ม root modality ของนักภาษาศาสตร์ในลักษณะต่างๆ..... 125
แผนภูมิ 5.1	แสดงลักษณะเหตุการณ์ความหมาย “ชนะ” ของคำว่า <i>duoc</i> 170
รูปที่ 5.2	เครือข่ายความหมายของคำกริยา run ของ แลงแอกเคอร์ (Langacker, 1991) 199
รูปที่ 6.3	เครือข่ายความหมายของคำว่า over ของ ไทเลอร์และเอแวนส์ (Tylers and Evans, 2003)..... 189
รูปที่ 6.4	เครือข่ายความหมายของคำว่า <i>duoc</i> ในภาษาเวียดนาม 201

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำกริยาที่มีความหมายว่า ได้ เป็นคำกริยาที่มีความน่าสนใจคำหนึ่งของภาษาในแถบภูมิภาคเอเชีย เนื่องจากเป็นคำที่มีความหมายและมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่หลากหลาย อีกทั้งไม่สามารถที่จะแปลเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างตรงไปตรงมา ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษาคำที่มีความหมายว่า ได้ ในภาษาต่างๆ ทั้งที่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวและเป็นปรากฏการณ์ของหน่วยสร้างของภาษาแบบหนึ่ง

ไพทยา มีสัตย์ (2540) ได้ศึกษาคำว่า *คง ควร ต้อง ได้ น่า อาจ* ในเรื่องหน้าที่และการเปลี่ยนแปลงทางความหมายกลายเป็นคำทางไวยากรณ์ของคำเหล่านี้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่คิโยโกะ ทาคาฮาชิ และทศนีย์ เมธาพิสิฐ (Kiyoko Takahashi and Tasanee Methapisit, 2004) ได้ศึกษารูปแบบและความหมายของคำว่า *ได้* ในภาษาไทย โดยให้ข้อสังเกตว่าคำว่า *ได้* เป็นคำที่มีหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์หลากหลาย (polyfunctional word) และมีความหมายแตกต่างกันไปตามรูปแบบของการปรากฏในแต่ละหน่วยสร้าง นอกจากนี้ คิโยโกะ (Takahashi, 2003) ยังได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงสร้างบ่งความสำเร็จในภาษาไทย และพบว่าจาก 5 รูปแบบของโครงสร้างบ่งความสำเร็จในภาษาไทยนั้น มีโครงสร้างหนึ่งที่จะต้องมีความ *ได้* ปรากฏเป็นคำกริยาหลักที่ก่อให้เกิดมโนทัศน์บ่งความสำเร็จในภาษาไทย นอกจากนี้ ศิริมา ภิญญินวัฒน์ (2532) ซึ่งทำการวิจัยเกี่ยวกับหน่วยสร้างภาษาไทยที่เทียบเท่ากับหน่วยสร้างกรรมวาจกของภาษาอังกฤษ จากชาวต่างประเทศผ่านดาวเทียม ก็พบว่ามีการใช้คำว่า *ได้รับ* เป็นตัวบ่งกรรมวาจกแบบหนึ่งในโครงสร้างกรรมวาจกที่มีความหมายในทางที่ดี นิค เอนฟิลด์ (Enfield, 2003) ศึกษาและค้นพบปรากฏการณ์ทางภาษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับภาษาในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และพบว่าหลายภาษามีคำกริยาที่แปลว่า *acquire, come to have* หรือ *ได้* ปรากฏในตำแหน่งต่างๆ ของประโยค ทำให้คำกริยาดังกล่าวมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่ซับซ้อนและความหมายที่หลากหลาย โดยศึกษาภาษาที่พบคำกริยาที่มักจะมี ความหมายดังกล่าว เช่น คำว่า *baan* ในภาษาเขมร *dây* หรือ *ได้* ในภาษาไทย *được* ในภาษาเวียดนาม *tau* ในภาษาม้ง และอื่นๆ

แม้ว่าจากการศึกษาที่ผ่านมาจะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่เกี่ยวกับคำที่มีความหมายว่า *ได้* ทั้งในภาษาไทยและในเชิงเปรียบเทียบกับในภาษาแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แล้ว แต่ก็ยังไม่มียานวิจัยชิ้นใดที่ทำการศึกษเกี่ยวกับคำที่มีความหมายว่า ได้ ในเชิงภาษาศาสตร์ปริธาน โดยเฉพาะในแง่ของการขยายความหมาย เครือข่ายความหมาย และกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายตามแนวทางทฤษฎีของการศึกษารวดศาสตร์ปริธาน รวมไปถึงพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของความหมายด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคำที่มีความหมายว่า ได้ ในแง่มุมทางทฤษฎีดังกล่าว โดยผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษา คำว่า *được* หรือ ได้ ในภาษาเวียดนาม เนื่องจากภาษาเวียดนามแม้ว่าจะจะเป็นภาษาที่อยู่คนละตระกูลภาษากับภาษาไทยแต่ก็มีลักษณะทางโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์และความหมายในภาษาไทยใกล้เคียงกับภาษาไทย อีกทั้งผู้วิจัยยังพบว่า คำว่า *được* นั้นถูกใช้ในฐานะเป็นคำไวยากรณ์มากกว่าคำว่า ได้ ในภาษาไทย ดังนั้นผลจากการศึกษานี้จึงสามารถนำมาเป็นต้นแบบในการศึกษากระบวนการทางปริธานในการเป็นคำหลายความหมายของคำที่มีความหมายว่า ได้ ในภาษาไทยและภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาจีน ได้อีกด้วย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาคำว่า *được* ในเชิงลึกแบบช่วงเวลาเดียว ในแง่ของการเป็นคำหลายความหมายและคำหลายหน้าที่ โดยเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาเวียดนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นการใช้จริงของเจ้าของภาษา เป็นภาษาที่ทันสมัย และน่าเชื่อถือ อีกทั้งสามารถนำมาศึกษาความถี่ในการใช้ซึ่งนำไปสู่พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำพร้อมกันนี้ยังสามารถนำมาเปรียบเทียบกับภาษาไทยเพื่อให้ทราบถึงหน้าที่และความหมายต่างๆ ที่คล้ายคลึงและแตกต่าง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาเวียดนาม อีกทั้งนำไปสู่ข้อสรุปทางแบบลักษณ์ทางภาษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ความหมายของคำว่า *được* ‘ได้’ ในทุกบริบทโดยใช้ข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาเวียดนาม
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ ของคำว่า *được* ‘ได้’ ที่พบในข้อ 1 และสร้างเป็นเครือข่ายความหมาย

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

1. ความหมายของคำว่า *được* มี 2 ประเภท ได้แก่ ความหมายประจำคำและความหมายทางไวยากรณ์ ความหมายประจำคำของคำว่า *được* มีดังนี้ ได้มา ขณะมีครอบครัว และความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *được* มีดังนี้ การบ่งชี้กรรมวาจก

การบ่งชี้ผู้รับประโยชน์ การบ่งชี้การีต การบ่งชี้กาลและทัศนภาวะ และการเชื่อมอนุพากย์

2. ความหมายต่างๆ ของคำว่า *đuroc* มีความสัมพันธ์กันแบบนามนัย (metonymy) และอุปลักษณ์ (metaphor) และสามารถแสดงความสัมพันธ์ได้ด้วยเครือข่ายความหมาย (semantic network)

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาในทุกการปรากฏของคำว่า *đuroc* ภายในโครงสร้างประโยคภาษาเวียดนาม ในทุกตำแหน่งที่คำนี้ปรากฏ ยกเว้นคำว่า *đuroc* ที่ปรากฏเป็นสำนวนหรือคำประสม
2. ศึกษาจากข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาเวียดนามซึ่งรวบรวมมาจากบริบทประเภทต่างๆ ได้แก่ นิยาย เรื่องสั้น นิทาน สวรรคต ข่าว เป็นต้น
3. ศึกษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน และเป็นภาษาที่ใช้ในปัจจุบันเท่านั้น ไม่นับรวมไปถึงภาษาย่อยทางสังคม

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยรวบรวมและศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปและไวยากรณ์ของภาษาเวียดนาม
- 2) การศึกษาในอดีตที่เกี่ยวกับคำว่า *đuroc*
- 3) การศึกษาคำหลายความหมายในอดีต
- 4) แนวคิดสำคัญของอรรถศาสตร์ปริชาน คำหลายความหมาย การกลายเป็นคำไวยากรณ์และการขยายความหมาย
- 5) การศึกษาคำที่มีความหมายว่า ได้ ในภาษาไทยและเปรียบเทียบ

2. เก็บและคัดเลือกข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาเวียดนาม

- 2.1) ประเภทของข้อมูล

ข้อมูลตัวอย่างการใช้ภาษาเวียดนามจากคลังข้อมูลภาษาเวียดนามที่สถาบันภาษาศาสตร์แห่งเวียดนาม และจากเว็บไซต์ต่างๆ ที่เป็นภาษาเวียดนาม โดยผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่ได้มาจากคลังข้อมูลและเว็บไซต์ต่างๆ มีตัวอย่างของการใช้ภาษาเวียดนามจำนวนมากเพียงพอ

2.2) วิธีการเก็บข้อมูล

ข้อมูลเบื้องต้นที่นำมาวิเคราะห์ มีวิธีการเก็บและการคัดเลือกข้อมูล ประโยคตัวอย่างทำโดยวิธีการค้นคำสำคัญด้วยคอมพิวเตอร์ โดยเจ้าหน้าที่สถาบัน Vietnam Institute of Lexicography and Encyclopedia, Vietnamese Academy of Social Sciences เป็นผู้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ คือโปรแกรมคัดเลือกข้อมูลที่มีคำสำคัญที่ต้องการ ได้แก่ คำว่า *được* โดยจะยกข้อความแวดล้อมของคำมาด้วย สำหรับข้อมูล ภาษาเวียดนามที่ปรากฏอยู่ในคลังข้อมูลมาจากข้อมูลซึ่งเป็นปริจเฉทประเภทต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์จำนวน 500 ตัวอย่าง และ เรื่องสั้น/นิยาย จำนวน 1000 ตัวอย่าง

นอกจากนี้ ยังรวบรวมข้อมูลมาจากเว็บไซต์ต่างๆ อย่างละ 20 – 50 ตัวอย่าง เช่น www.nhandan.org.vn, www.bbc.co.uk/vietnamese ซึ่งเป็นเว็บไซต์ข่าว ภาษาเวียดนาม www.vnn.vn ซึ่งเป็นเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวประเทศเวียดนาม หรือ www.evan.com.vn ซึ่งเป็นเว็บไซต์เกี่ยวกับวรรณกรรมเวียดนาม เป็นต้น

เมื่อได้ข้อมูลภาษาจากคลังข้อมูลแล้ว จึงนำมาแปล สอบถามผู้บอก ภาษาชาวเวียดนาม และให้ผู้บอกภาษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

2.3) ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

2.3.1) ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลที่สถาบันภาษาศาสตร์แห่งศูนย์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แห่งชาติเวียดนาม (Vietnam Institute of Lexicography and Encyclopedia, Vietnamese Academy of Social Sciences) โดยได้รับความช่วยเหลือจาก Professor Dr. Ly Thuan Tang อดีตผู้อำนวยการสถาบันภาษาศาสตร์ เวียดนามในการติดต่อขอข้อมูลจากสถาบันให้ผู้วิจัย

2.3.2) ผู้วิจัยระบุคำสำคัญที่ต้องการค้นหา (*được*) และจำนวนตัวอย่างที่ต้องการรวมทั้งเลือกประเภทของคลังข้อมูล ได้แก่ คำว่า *được* จากเรื่องสั้น/นวนิยาย/ สารคดี 1,000 ตัวอย่างและจากหนังสือพิมพ์ 500 ตัวอย่าง ให้แก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ คลังข้อมูลภาษาศาสตร์เวียดนามเป็นผู้ค้นและเก็บข้อมูลให้ ดังนั้นข้อมูลทั้งหมดใน เบื้องต้นจะได้ประมาณ 1,500 ตัวอย่างด้วยกัน

2.3.3) คัดตัวอย่างข้อมูลที่ซ้ำกันหรือข้อมูลที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้หรืออยู่นอกเหนือขอบเขตของการวิจัยออก

2.3.4) จากตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากคลังข้อมูลซึ่งเหลือประมาณ 750 ตัวอย่าง นำมารวมกับข้อมูลที่ได้จากเว็บไซต์และหนังสือแบบเรียนอีก 250 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำตัวอย่างข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งหมด จำนวน 1000 ตัวอย่าง นำมา กำหนดหมายเลขข้อตั้งแต่ 001 จนถึง 1000

2.3.5) แปลตัวอย่างประโยคที่เหลือเป็นภาษาไทยแล้วให้ผู้บอกภาษาชาวเวียดนามที่มีความรู้ภาษาไทยด้วยช่วยเช็คความถูกต้องในการแปลอีกครั้ง หากประโยคใดหรือข้อมูลใดที่คำว่า *đươc* สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ผู้วิจัยจะให้ผู้บอกภาษาชาวเวียดนามระบุความหมายแรกที่นึกได้เก็บไว้เป็น ความหมายหลักที่จะนำมาวิเคราะห์ และแปลความหมายรองเก็บไว้เพื่อเป็นข้อมูลใน การทดสอบความหมายที่หลากหลายต่อไป

2.3.6) ในบางครั้งเพื่อเช็คความถูกต้องและความหมายที่ต้องการจะนำมา วิเคราะห์ แต่ไม่สามารถหาได้จากตัวอย่างข้อมูลจากคลังข้อมูล ผู้วิจัยมีการแต่ง ประโยคภาษาไทยตามความหมายที่ต้องการ แล้วให้ผู้บอกภาษาแต่งประโยคเป็น ภาษาเวียดนามเพิ่มเติมหรือหาข้อมูลตัวอย่างเพิ่มจากเว็บไซต์ด้วย

3. วิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยชิ้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1) ทำการศึกษาและจัดกลุ่มความหมายต่างๆ ของคำว่า *đươc* โดยจำแนกตาม ตำแหน่งการปรากฏและความสัมพันธ์กับคำอื่นๆ ภายในประโยค

3.2) วิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย จากเหตุการณ์ ตลอดจนคุณลักษณะทาง วากยสัมพันธ์ของความหมายแต่ละความหมายของคำว่า *đươc*

3.3) วิเคราะห์กระบวนการขยายความหมายและสร้างเครือข่ายความหมายที่ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ เหล่านั้น

4. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการศึกษาคำหลายความหมายในภาษาไทยและภาษาอื่นๆ

2. เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้แนวความคิดทางภาษาศาสตร์ปริชานมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์คำหลายความหมายในภาษาไทยและภาษาอื่นๆ
3. สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปสร้างข้อสรุปในเชิงแบบลักษณะภาษา
4. เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาเวียดนามในประเทศไทย

1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

ตัวเข้ม/ตัวเอน	ใช้แทนคำว่า <i>được</i> ที่ปรากฏในตัวอย่าง
*รูปภาษา	รูปภาษาผิดไวยากรณ์ และ/หรือมีความหมายไม่เป็นที่ยอมรับ
→	เครื่องหมายลูกศร หมายถึงคำว่า “กลายเป็น”
[ ]	เครื่องหมายวงเล็บเหลี่ยม หมายถึงคำว่า สิ่งที่ปรากฏในวงเล็บเหลี่ยมนี้จะแสดงความหมาย คุณสมบัติ หรือการเกิดร่วมของคำว่า <i>được</i> กับคำอื่นๆ (แสดงผังภูมิการเกิดทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า <i>được</i>)
[+พลวัต]	เหตุการณ์มีคุณสมบัติลักษณะพลวัต เป็นเหตุการณ์ที่ไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้น
[-พลวัต]	เหตุการณ์ไม่มีคุณสมบัติลักษณะพลวัต เป็นเหตุการณ์ที่เป็นสภาวะคงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้น
[+จุดสิ้นสุด]	เหตุการณ์มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ ทันทีก่อนที่เหตุการณ์ดำเนินมาถึงจุดนี้ เหตุการณ์จะต้องหยุดลงทันทีและไม่สามารถดำเนินต่อไปได้
[-จุดสิ้นสุด]	เหตุการณ์ไม่มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ เหตุการณ์สามารถดำเนินต่อไปได้เรื่อยๆ โดยไม่มีการระบุจุดสิ้นสุดเหตุการณ์ไว้อย่างชัดเจน
[+กินเวลา]	เหตุการณ์เกิดขึ้นแบบกินเวลา
[-กินเวลา]	เหตุการณ์เกิดขึ้นแบบฉับพลัน
[+สภาพผล]	เมื่อเหตุการณ์ที่อ้างถึงจบสิ้นลง ผู้ร่วมเหตุการณ์มีสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
[-สภาพผล]	เมื่อเหตุการณ์ที่อ้างถึงจบสิ้นลง ผู้ร่วมเหตุการณ์ไม่มีสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
[±]	เหตุการณ์ที่กล่าวถึงนั้นมีหรือไม่มีคุณสมบัติทางความหมายนี้ก็ได้อ
[+ไม่มีชีวิต]	แสดงอรรถลักษณะของคำนั้น ว่าเป็นสิ่งมีชีวิต
[-ไม่มีชีวิต]	แสดงอรรถลักษณะของคำนั้น ว่าเป็นสิ่งไม่มีชีวิต
[+รูปธรรม]	แสดงอรรถลักษณะของคำนั้น ว่าเป็นสิ่งของรูปธรรม จับต้องได้
[-รูปธรรม]	แสดงอรรถลักษณะของคำนั้น ว่าเป็นสิ่งของนามธรรม จับต้องไม่ได้

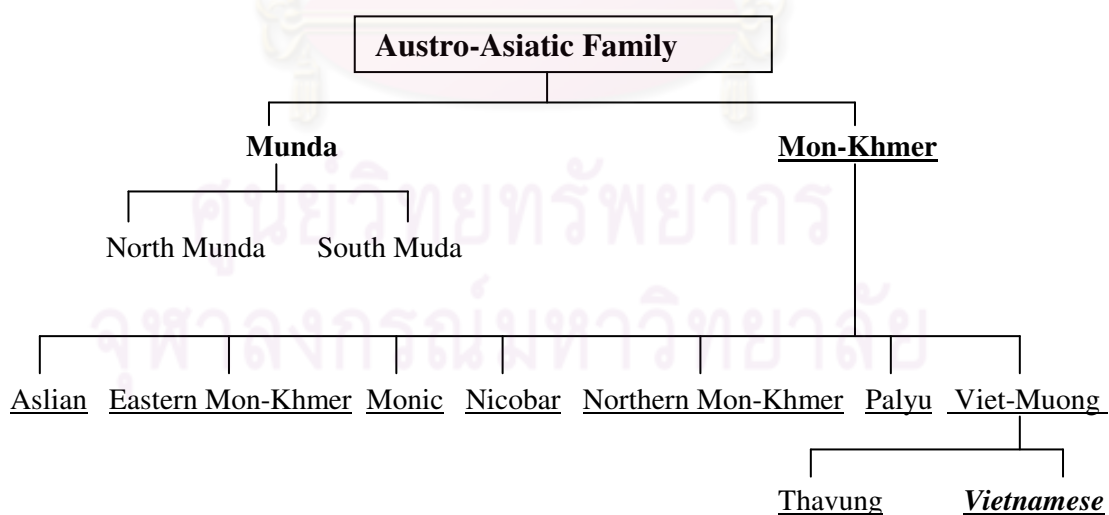
บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาการขยายความหมายของคำว่า *đuọc* ในการวิจัยนี้ ศึกษาภายใต้แนวทฤษฎีไวยากรณ์ปริชาน (cognitive grammar) ในบทนี้จะเป็นการทบทวนแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ปริชาน การขยายความหมาย และการกลายเป็นคำไวยากรณ์ รวมถึงการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตที่ศึกษาการขยายความหมายของคำกริยาที่มีความหมายสอดคล้องกับคำว่า *đuọc* หรือ *ได้* ทั้งในภาษาไทยและภาษาอื่นๆ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปและไวยากรณ์ของภาษาเวียดนาม

ภาษาเวียดนามเป็นภาษาประจำชาติของประชากรในประเทศเวียดนามและชาวเวียดนามโพ้นทะเลที่อพยพไปอยู่ในประเทศต่างๆ และเป็นภาษาราชการของประเทศเวียดนาม ประกอบด้วยภาษาถิ่น 3 ถิ่น คือ ภาษาถิ่นเหนือ (ฮานอย) ภาษาถิ่นกลาง (เว้) และภาษาถิ่นใต้ (โฮจิมินห์) แต่มีระบบในการเขียนเหมือนกันคือใช้ตัวอักษรโรมัน มีผู้พูดประมาณ 85 ล้านคนทั่วโลก ภาษาเวียดนามจัดเป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic family) ตระกูลย่อยมอญ-เขมร (Mon-Khmer sub-family) และสาขาเวียดนาม-เหมื่อง (Viet-Muong Branch) (ดูแผนภูมิที่ 2.1)

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก¹

¹ ดัดแปลงมาจาก www.ethnologue.com

ระบบเสียงในภาษาเวียดนามถิ่นเหนือประกอบด้วยพยัญชนะ 26 รูป 22 เสียง และสระประกอบด้วยสระเดี่ยว 11 หน่วยเสียงและสระประสม 2 ส่วน 3 หน่วยเสียง ดังตารางต่อไปนี้ (โสภณา ศรีจำปา, 2538)

อวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง/ ชนิดของเสียง		ริมฝีปาก	ริมฝีปาก-ฟัน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
หยุด	ก้อง	b (b)		d (d)			
	ไม่ก้อง	p (p)		t (t)	c (ch,tr)	k (c,k,g)	
	ไม่มีลม			th (th)			
เสียดแทรก	ก้อง		v (v)	z (d,gi)		g (g,gh)	
	ไม่ก้อง		f (ph)	s (x)		x (kh)	h (h)
นาสิก		m (m)		n (n)	(nh)	(nh,ngh)	
ข้างลิ้น				l (l)			
ร้วลิ้น				r (r)			
กึ่งสระ		w (u,o)				j (i,y)	

ตาราง 2.1 แสดงพยัญชนะ 26 รูป 22 เสียงในภาษาเวียดนาม

หมายเหตุ ในวงเล็บคือพยัญชนะที่ปรากฏเป็นรูปเขียนในภาษาเวียดนาม

	ปากไม่ห่อ		ปากห่อ
ตำแหน่งของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
ระดับของลิ้น			
สูง	i:(i,y)	u:(u)	u:(u)
กลาง	e:(ê)	ə:(ơ)	o:(ô)
สูง			
ต่ำ	ɛ:(e)	ʌ:(â)	
ต่ำ		a(ã)	o:(o)
สูง			
ต่ำ		a:(a)	

ตาราง 2.2 แสดงสระเดี่ยว 11 หน่วยเสียงในภาษาเวียดนาม

หมายเหตุ ในวงเล็บคือสระเดี่ยวที่ปรากฏเป็นรูปเขียนในภาษาเวียดนาม

	หน้า	หน้า	หลัง
	ปากไม่ห่อ	ปากไม่ห่อ	ปากห่อ
+ ท้ายคำ	iə (ia)	uə (ua)	uə (ua)
- ท้ายคำ	iə (iê)	uə (uơ)	uə (uô)

ตารางที่ 2.3 แสดงสระประสม 2 ส่วน 3 หน่วยเสียงในภาษาเวียดนาม
หมายเหตุ ในวงเล็บคือสระประสมที่ปรากฏเป็นรูปเขียนในภาษาเวียดนาม

ระบบวรรณยุกต์ของภาษาเวียดนามถิ่นเหนือประกอบด้วยวรรณยุกต์ 5 รูป 6 เสียง ดังตาราง

วรรณยุกต์	รูป/ เครื่องหมาย	ระดับเสียง
ngang	ไม่มี	สูงระดับ
sắc	´	สูง-ขึ้น
ngã	˜	สูง-ขึ้น กักที่เส้นเสียง
huyền	`	ต่ำระดับหรือต่ำตก
hỏi	ˆ	ต่ำขึ้น
nặng	˙	ต่ำตก กักที่เส้นเสียงตอนท้าย

ตารางที่ 2.4 แสดงวรรณยุกต์ในภาษาเวียดนาม

ภาษาเวียดนามเป็นภาษาคำโดด (isolating language) มีหน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verb) จำนวนมาก และมีรูปแบบการเรียงคำในประโยคแบบประธาน-กริยา-กรรม (S-V-O) ตัวอย่างเช่น

- (1) Tôi uống nước.
ฉัน ดื่มน้ำ
'ฉันดื่มน้ำ'

คำต่างๆในภาษาเวียดนาม เมื่อจำแนกตามหน้าที่ในประโยคจะได้ 10 ชนิด ดังนี้ (โสภณา ศรีจำปา, 2545)

1. คำนาม เช่น người ‘คน’ mẹ ‘แม่’ chó ‘หมา’ Hà Nội ‘ฮานอย’ เป็นต้น
2. คำสรรพนาม เช่น tôi ‘ฉัน’ chị ‘คุณ (ญ)’ chúng ta ‘พวกเรา’ ông ‘ท่าน(ช)’ này ‘นี่’ kia ‘โน้น’ เป็นต้น
3. คำกริยา เช่น ăn ‘กิน’ đọc ‘อ่าน’ ngủ ‘นอน’ là ‘เป็น’ ở ‘อยู่’ được ‘ได้’ เป็นต้น
4. คำกริยาช่วย เช่น được ‘ได้’ phải ‘ต้อง, โดน’ đang ‘กำลัง’ เป็นต้น
5. คำคุณศัพท์ เช่น nay ‘นี้’ đó ‘นั่น’ to ‘ใหญ่’ xanh ‘สีเขียว’ muồi ‘ร้อย’ เป็นต้น
6. คำลักษณนาม เช่น người ‘คน’ con ‘ตัว’ quả ‘ผล’ tờ ‘แผ่น’ เป็นต้น
7. คำบุพบท เช่น trên ‘บน’ trước ‘ก่อน’ เป็นต้น
8. คำสันธาน เช่น và ‘และ’ với ‘กับ’ vì ‘เพราะ’ เป็นต้น
9. คำลงท้าย เช่น chưa ‘หรือยัง’ thì ‘แล้ว’ ạ ‘ครับ’ nên ‘ดังนั้น’ nhưng ‘แต่’
10. คำอุทาน เช่น Óa! ‘โอ๊ะโห’ Ái! ‘ไอ้ย’ trời ôi! ‘พระเจ้า’ เป็นต้น

2.2 กรอบทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

ทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics)

ทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานเป็นแนวทางที่เน้นการศึกษาความหมายในภาษาและเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์ที่เรียกว่าทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1970 และได้รับความสนใจศึกษามากตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 ในระยะแรก งานวิจัยทางภาษาศาสตร์ปริชานมักมุ่งศึกษาในด้านอรรถศาสตร์เป็นหลัก แต่ภายหลังได้มีการขยายการศึกษาไปสู่ด้านวากยสัมพันธ์ (Syntax) วิทยาหน่วยคำ (Morphology) การรับรู้ภาษา (Language Acquisition) สัทวิทยา (Phonology) และภาษาศาสตร์เชิงประวัติ (Historical Linguistics) เป็นต้น ครอฟและครูซ (Croft and Cruse, 2004) อธิบายว่าภาษาศาสตร์ปริชานมีสมมติฐาน 3 ประการคือ

- 1) ภาษาไม่ได้เป็นระบบปริชานที่แยกเป็นอิสระ สมมติฐานนี้เชื่อว่าความสามารถในการเรียนรู้ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบปริชานเช่นเดียวกับความสามารถอื่นๆ ซึ่งความคิดเช่นนี้แตกต่างจากการศึกษาก่อนหน้านี้ที่มีแนวคิดว่าความสามารถทางภาษาเป็นหน่วยอิสระที่แยกออกมาจากความสามารถทางปริชานอื่นๆ

2) ไวยากรณ์คือการสร้างมโนทัศน์ (conceptualization) แลงแอกเคอร์ (Langacker, 1987) นักภาษาศาสตร์ที่สำคัญคนหนึ่งในแนวการศึกษานี้ได้มุ่งศึกษาทางด้านไวยากรณ์ปริชาน (Cognitive Grammar) และกล่าวว่าไวยากรณ์คือการสร้างมโนทัศน์หรือโครงสร้างเชิงมโนทัศน์ (conceptual structure) เนื่องจากโครงสร้างทางปริชานไม่ได้เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขความจริงเท็จที่สัมพันธ์กับโลก แต่เกี่ยวข้องกับการนำประสบการณ์ต่างๆ มาสร้างมโนทัศน์เพื่อการสื่อสาร

3) ความรู้ทางภาษาเกิดขึ้นจากการใช้ภาษา (usage-based knowledge) กล่าวคือ ประเภทและโครงสร้างต่างๆ ทางภาษา เกิดขึ้นจากระบบปริชานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาของมนุษย์ มนุษย์จะมีความรู้ทางภาษาได้ดีหรือไม่ เกิดจากการใช้ภาษาซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของกลุ่มไวยากรณ์ปริวรรต (Generative Grammar) ที่เชื่อว่าความรู้ทางภาษาเกิดขึ้นจากกฎไวยากรณ์

สมมติฐานทั้งสามประการนี้ก่อให้เกิดการศึกษาภาษาตามกรอบแนวทางของภาษาศาสตร์ปริชานในสาขาต่างๆ กัน เช่น ไวยากรณ์ปริชาน อรรถศาสตร์ปริชาน เป็นต้น

แนวทางการศึกษาอรรถศาสตร์ปริชานเกิดขึ้นจากนักภาษาศาสตร์ จอร์จ เลคอฟ (Lakoff, 1987) ซึ่งมีแนวคิดว่า ความรู้ทางภาษาไม่ได้ถูกแยกออกจากระบบปริชานของมนุษย์ในทางกลับกันความหมายในภาษาเป็นสิ่งที่สะท้อนกลไกการรับรู้โลกและมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์อีกด้วย อรรถศาสตร์ปริชานมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อหากระบวนการในการสังเคราะห์ความหมายและให้ความสำคัญกับความหมายของคำมากกว่าความหมายของประโยค ตัวอย่างของการศึกษาแนวนี้ ได้แก่ การศึกษาคำหลายความหมาย (polyseme) การศึกษาอุปลักษณ์ (metaphor) การศึกษานามนัย (metonymy) ทฤษฎีต้นแบบ (prototype) เครือข่ายความหมาย (semantic network) ผังภูมิรูปภาพ (image schema) การจำแนกประเภท (categorization) เป็นต้น

2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย

2.3.1 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในเกือบทุกภาษา และใช้ในการอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงสถานะของคำจากที่เป็นคำเนื้อหา ซึ่งมีส่วนของความหมายเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเอง และสามารถเกิดในบริบทเดี่ยวๆ ได้ ไปสู่สถานะของ

คำทางไวยากรณ์หรือคำอนุภาคและดัชนีปริจเฉท ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสถานะของคำนี้เองส่งผลให้
 แก่มุมทางความหมายบางแง่มุมของความหมายประจำคำสูญหายไป เหลือเพียงบางส่วนเท่านั้นที่
 ถูกขบขันให้โดดเด่นออกมาจนกลายเป็นความหมายในทางไวยากรณ์ของคำและเกิดในหน่วย
 สร้างบางประเภทเท่านั้น

ความหมายทางไวยากรณ์ คือ ความหมายของคำที่ไม่มีความสมบูรณ์ด้านศัพท์
 หรือไม่มีความหมายในตัวเอง ต้องอาศัยบริบทหรือคำอื่นๆ ในประโยคจึงจะระบุความหมายได้
 อีกทั้งยังแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ในประโยคด้วย เอ็ดเวิร์ด ซาเพียร์ (Sapir, 1921) เรียกคำ
 ประเภทนี้ว่าเป็น

1) มโนทัศน์ที่พัฒนาขึ้นเพิ่มเติม (derivational concepts) ซึ่งคือ มโนทัศน์ที่
 แสดงโดยหน่วยคำเติมหรือคำขยายซึ่งทำให้หน่วยคำหนึ่งๆ มีความหมายเพิ่มขึ้น และ

2) มโนทัศน์เชิงสัมพันธ์ (relational concepts) ซึ่งคือ หน่วยคำที่แสดงโดย
 หน่วยคำเติมหรือคำขยายซึ่งบ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างคำในประโยค

ความหมายทางไวยากรณ์เป็นความหมายของคำที่เรียกว่า คำแสดงหน้าที่ (function
 words) หรือคำไวยากรณ์ซึ่งอยู่ในหมวดคำปิด ได้แก่ คำสรรพนาม คำบุพบท และคำสันธาน เป็น
 ต้น คำเหล่านี้ใช้เพื่อบ่งชี้ความสัมพันธ์ของคำในประโยคหรือเชื่อมส่วนต่างๆ ของปริจเฉท
 (discourse) หมวดคำปิดประกอบด้วยคำจำนวนจำกัดและไม่สามารถมีคำใหม่ๆ เพิ่มขึ้นได้ เป็นคำที่
 ผู้พูดส่วนใหญ่เข้าใจและใช้เหมือนกัน คำไวยากรณ์เป็นจำนวนมากมักจะมาจากคำเนื้อหาโดย
 ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นข้ามสมัย (diachronic
 process) หรือด้วยกระบวนการขยายความหมายในแบบช่วงเวลาเดียว (synchronic process)
 ได้แก่ กระบวนการนามนัย และอุปลักษณะ ทำให้คำคำนั้นเป็นคำที่เรียกว่า คำหลายความหมาย
 การที่คำมีหลายความหมายเกิดจากการที่ความหมายพื้นฐานของคำคำหนึ่งขยายไปสู่ความหมาย
 อื่นๆ จนทำให้มีความหมายและหน้าที่ทางไวยากรณ์ คำไวยากรณ์เป็นคำที่มีความหมายประจำคำ
 อยู่เพียงน้อยนิดและทำหน้าที่ทางไวยากรณ์มากกว่า

การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำคำหนึ่งจนกลายเป็นคำไวยากรณ์นั้น
 สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ
 ไจน์ ไบปีและคณะ (Bybee et al., 1994) ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 5 ลักษณะ คือ

1. การขยายความหมายแบบอุปลักษณ์ (metaphorical extension) โดยความหมายของคำหลักจะเปลี่ยนแปลงไปและมีความหมายแบบอุปลักษณ์เพิ่มขึ้นจากรูปธรรมมาเป็นนามธรรมได้
2. การอนุมาน (inference) การเปลี่ยนแปลงทางความหมายแบบนี้เกิดขึ้นเมื่อตำแหน่งของการปรากฏของคำดังกล่าวไปซ้ำกับตำแหน่งเดิมของคำ ทำให้เกิดการอนุมานว่าคำดังกล่าวจัดอยู่ในชุด (paradigm) เดียวกัน
3. การขยายความหมายให้กว้างขึ้น (generalization) การเปลี่ยนแปลงทางความหมายแบบนี้ทำให้คำบางคำมีเงื่อนไขการเกิดร่วม (selectional restriction) กับคำอื่น ๆ ที่มีลักษณะสอดคล้องกัน ดังนั้นเงื่อนไขการเกิดร่วมจึงเข้มงวดน้อยลง
4. การกลมกลืนความหมาย (harmony) เมื่อคำหลักกลายเป็นคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์โดยสมบูรณ์แล้วก็จะเริ่มมีหน้าที่ทางไวยากรณ์มากขึ้น ทำให้ความหมายถูกกลมกลืนไปกับความหมายของคำที่เกิดร่วมหรือขึ้นกับบริบท
5. การดูดซับความหมายบริบท (absorption of contextual meaning) เป็นกระบวนการที่คำเกิดการสูญเสียความหมายเนื้อหาไปและกลายเป็นคำไวยากรณ์ เพราะคำนั้นไปเกิดเป็นองค์ประกอบคู่กับคำอื่น

เอลิซาเบท ทรอทท์ (Traugott, 1997) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นไปในแบบทิศทางเดียว (unidirectional) กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่คำเนื้อหา (lexical word) จะเปลี่ยนสถานะกลายเป็นคำที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ (grammatical word) เท่านั้นและจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่กลับกัน

ก่อนหน้านั้นไฮน์และเรห์ (Heine and Reh, 1984:15 อ้างใน Traugott, 1997) ได้ให้คำจำกัดความของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่าหมายถึง “กระบวนการที่หน่วยคำในภาษาหน่วยใดหน่วยหนึ่งได้สูญเสียความซับซ้อนทางความหมาย (semantic complexity) ความสำคัญทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic significance) ความเป็นอิสระทางวากยสัมพันธ์ (syntactic freedom) และคุณลักษณะทางเสียง (phonetic substance)” ทั้งนี้ ทรอทท์ ได้มีมุมมองที่แตกต่างออกไป โดยเธอออกทกล่าวว่ากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์นั้นเป็นกระบวนการที่เกิดการเพิ่มความสำคัญในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic strengthening) มากกว่าที่จะเป็นการสูญเสียความสำคัญทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงตอนต้นของกระบวนการ เช่น ในกรณีคำว่า go ในภาษาอังกฤษที่ได้เปลี่ยนจากคำกริยาเปลี่ยนมาเป็นคำบ่งชี้อนาคตกาล ถึงแม้ว่าความหมายของคำคำนี้จะจางลง (bleach) ก็ตาม ซึ่งในเวลา

ต่อมาตามมุมมองของ นิค เอนฟิลด์ (Enfield, 2003: 37) พบว่าการจางลงทางความหมายไม่ได้หมายความว่า มีความหมายบางส่วนต้องสูญเสียบ้างหรือหายไป แต่หมายถึงการที่ความหมายถูก “แบ่งกระจาย” ใหม่หรือ “เคลื่อนที่” (redistribution or shift) อย่างไรก็ตามในส่วนของความหมายโดยนัยที่มาจากการสนทนา (conversational implicature) ที่เป็นความตั้งใจ อีกทั้งเป็นการอนุมานความหมายเพิ่มเติมของผู้พูดและผู้ฟังนั้นส่งผลให้เกิดกระบวนการที่คำกลายเป็น “ดัชนีปริศนา” และแนวโน้มการเกิดเช่นนี้จะมีเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ต่อมา เอแวนส์ และกรีน (Evans and Green, 2006) ได้กล่าวสรุปว่า กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษาและความหมายที่สำคัญกระบวนการหนึ่ง และนักภาษาศาสตร์ปริชานหลายคนเริ่มหันมาศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการใช้ภาษา (usage-based) ของผู้ใช้ภาษาต่างๆ มากขึ้น และพยายามอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวผ่านแง่มุมของภาษาศาสตร์ปริชาน โดยมีแนวทฤษฎีที่ถือเป็นแนวคิดกระแสหลักอยู่ด้วยกันสามทฤษฎี คือ ทฤษฎีอุปลักษณ์ (Metaphorical extension approach) ทฤษฎีการอนุมานความใหม่ตามบริบท (Invited inferencing theory) ทฤษฎีการกลายเป็นอัตวิสัย (Subjectification approach) ซึ่งทฤษฎีการกลายเป็นอัตวิสัย จัดได้ว่าเป็นแนวทางการศึกษาที่ได้รับความสนใจจากนักภาษาศาสตร์มากขึ้นในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ในแง่ของการเป็นคำหลายหน้าที่ ซึ่งหมายถึงคำที่เป็นทั้งคำเนื้อหาและคำไวยากรณ์ ไบบี (Bybee, 2002) ได้กล่าวไว้ว่าคำที่มีแนวโน้มที่จะผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มักเป็นคำที่มีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ของมนุษย์โดยตรง หรือเป็นคำที่มีความเป็นกลาง ไม่มีเรื่องวัฒนธรรมมาเกี่ยวข้อง อีกทั้งเป็นคำที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อสิ่งต่างๆ เช่น พื้นที่หรือเวลา (หน้า, หลัง, ก่อน) และมีความหมายเดิมคงอยู่เมื่อใช้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดสภาวะที่มีการใช้คำๆ หนึ่งทั้งสองหน้าที่ กล่าวคือ เป็นทั้งคำเนื้อหาและเป็นทั้งคำไวยากรณ์ในช่วงเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ไบบียังกล่าวว่ากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยผู้ใช้ภาษาไม่ได้ทันระวังตัว กล่าวคือ เกิดจากการใช้ซ้ำๆ จนเกิดเป็นความเคยชิน และเมื่อเกิดการใช้บ่อยๆ ผู้ใช้ภาษาก็จะไม่ได้ระวังว่ามีความแตกต่างกันทางความหมายอยู่ และในท้ายที่สุดผู้ใช้เกิดจำการใช้คำนั้นพร้อมบริบททางไวยากรณ์ใหม่รวมกันที่สุดในที่สุด

2.3.2 แนวคิดการศึกษาคำหลายความหมาย และ คำหลายหน้าที่

คำหลายความหมายเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่คำหนึ่งคำมีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมายและปรากฏใช้ได้หลายตำแหน่งในหน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์หรือไวยากรณ์ ดังนั้นจึงทำให้รูปภาษา (form) ของคำหนึ่งสามารถใช้เขียนแทนความหมายได้หลากหลายขึ้นอยู่กับกรการใช้และบริบทที่คำนั้นๆ ปรากฏ อย่างไรก็ตามความหมายที่หลากหลายเหล่านั้นจะต้องสามารถชี้หรือแสดงให้เห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะว่าเป็นการขยายความหมายมาจากคำศัพท์คำเดียวกัน เราจะพบได้ว่าคำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่เป็นปรากฏการณ์ที่สามารถพบได้ในเกือบทุกภาษา เป็นการแสดงถึงธรรมชาติของภาษาอย่างหนึ่งคือความประหยัด เนื่องจากมนุษย์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาความหมายของคำที่มีอยู่เดิมให้มีความหมายเพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะได้ไม่ต้องคิดและจดจำคำศัพท์ใหม่ๆ ดังนั้นความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นจึงมีความสัมพันธ์กับความหมายเดิม โดยเราสามารถอ้างอิงและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความหมายต่างๆ ดังกล่าวได้จากคุณลักษณะบางประการของความหมายเดิม การศึกษาปรากฏการณ์คำหลายความหมายมีมาตั้งแต่สมัยอดีตในหลายสาขาวิชา ไม่ว่าจะเป็นทางภาษาศาสตร์ ทางปรัชญา ทางจิตวิทยา หรือแม้กระทั่งในการศึกษาวรรณคดี

2.3.3 ความเหมือนและต่างระหว่าง “คำหลายความหมาย” (polysemy) และ “คำพ้องรูป/พ้องเสียง” (homonymy)

โดยส่วนใหญ่แล้ว นักภาษาศาสตร์มักจะให้คำจำกัดความคำหลายความหมาย (polysemy) ควบคู่ไปกับคำพ้อง (homonymy) นักอรรถศาสตร์หลายคนกล่าวว่าไม่ใช่เรื่องแปลกที่คำคำหนึ่ง ออกเสียงอย่างหนึ่ง จะมีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย แต่ถ้าหากเมื่อพิจารณาความหมายเหล่านั้นแล้วพบว่าความหมายต่างๆ ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกันก็จะจัดว่าความหมายดังกล่าวทั้งหมดนั้นเพียงแค่แสดงออกมาในรูปของการออกเสียงหรือตัวเขียนที่เหมือนกันของหน่วยคำคนละหน่วยคำกัน หรือเรียกว่า คำพ้องรูปหรือคำพ้องเสียง แต่ถ้าหากพิจารณาแล้วพบว่าความหมายต่างๆ นั้นสัมพันธ์กัน ก็จะเรียกว่าเป็น คำหลายความหมาย (Lyons, 1972; Taylor, 1995; Cruse, 2001; Enfield, 2003)

การจำแนกความแตกต่างระหว่างคำทั้งสองในช่วงแรกของการศึกษาอรรถศาสตร์ทำโดยการกำหนดเกณฑ์ในการจำแนก (criteria) จอห์น ไลออน (Lyons, 1978) กล่าวว่าทั้งคำหลายความหมายและคำพ้องเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของความกำกวมทางหน่วยคำ ซึ่งสามารถแยกออกจากกันได้ โดยการใช้เกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- การแปรของความหมายข้ามเวลา (Historical derivation) กล่าวคือ คำหลายความหมายจะต้องมีความหมายที่หลากหลายซึ่งผัน (derive) มาจากความหมายเดียวกันโดยผ่านการใช้กฎทางอรรถศาสตร์ (semantic rules) ดังนั้นความหมายทั้งหลายที่ผัน (derive) ออกมาก็จะมีความหมายพื้นฐาน (basic sense) ร่วมกันในขณะที่คำพ้องเกิดจากการผันมาจากคนละหน่วยคำ แต่เมื่อผ่านเวลามาแล้วทำให้รูปเขียนและเสียงบังเอิญมาพ้องกัน
- ความหมายที่หลากหลาย (polysemic senses) ของคำหนึ่งๆ จะต้องแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงชนบ (etymological related) ซึ่งแสดงถึงแหล่งที่มาว่ามาจากแหล่งเดียวกัน
- ความหมายที่หลากหลายของคำจะต้องจัดอยู่ในประเภททางวากยสัมพันธ์ (Syntactic category) เดียวกัน

เกณฑ์ทั้ง 3 ข้อ ได้รับการยอมรับและนำมาใช้ในการวิเคราะห์คำหลายความหมายที่เป็นการวิเคราะห์เชิงอรรถศาสตร์แบบดั้งเดิม ต่อมาการศึกษาภาษาศาสตร์ปริชานได้รับความสนใจมากขึ้น จึงทำให้การวิเคราะห์คำหลายความหมายโดยใช้เกณฑ์ดังกล่าวค่อยๆ หายไป (Cuyckens, 2001) อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงการจำแนกระหว่างคำหลายความหมายกับคำพ้องรูป/เสียงนั้นเกณฑ์แรกก็ยังคงเป็นที่ยอมรับอยู่

วิลเลียม ครอพท์ และ อลัน ครูซ (Croft and Cruse, 2004) ได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมในประเด็นแรกว่า ความหมายของคำพ้องรูป/เสียงในแต่ละหน่วยคำนั้นเป็นผลมาจากการผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางภาษาหรือการยืมคำที่แตกต่างกัน จนพ้องรูป/เสียงกันในที่สุด แต่คำหลายความหมายนั้น แต่ละความหมายแยกหรือขยายความหมายมาจากหน่วยคำเดียวกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการบวนการอุปลักษณ์ (metaphor) และกระบวนการนามนัย (metonymy) ตัวอย่างในเรื่องของคำพ้องรูปหรือพ้องเสียงที่มีความแตกต่างทางประวัติที่มาของคำ ได้แก่ คำว่า *bass* ในภาษาอังกฤษที่มีความหมายทั้ง ชนิดของปลาและประเภทของเสียง ซึ่ง *bass* ที่เป็นชนิดปลานั้นมาจากภาษาอังกฤษเก่า (Old English) *bases* ส่วนที่เป็นประเภทเสียงนั้นมาจากภาษาอิตาเลียน *basso* เป็นต้น

จอห์น เทเลอร์ (Taylor, 1995: 104) ก็ได้สนับสนุนในประเด็นที่ว่าเมื่อแต่ละภาษาก็จะมีคำพ้องซึ่งมาจากแหล่งที่มาต่างกันจึงทำให้ปรากฏการณ์นี้ ค่อนข้างจะมีข้อจำกัดในการเกิดที่แตกต่างกันไปในแต่ละภาษา ในขณะที่แต่การเกิดคำหลายความหมายนั้น เป็นปรากฏการณ์ที่สามารถพบได้ในเกือบทุกๆ ภาษา อย่างไรก็ตามนักภาษาศาสตร์หลายคนต่างก็เห็นพ้องตรงกันว่า

การจำแนกความแตกต่างระหว่างคำพ้องกับคำหลายความหมายนั้นไม่ได้มีความสำคัญในทางทฤษฎีแต่อย่างใด ดังนั้นนักภาษาศาสตร์บางคนจึงพยายามที่จะรวมเอาปรากฏการณ์ทั้งสองเข้าไว้ด้วยกัน อย่างเช่น ไลออน (Lyons, 1978) ได้เสนอการวิเคราะห์คำพ้องโดยใช้การเชื่อมโยงเหมือนคำหลายความหมาย หรือดีน (Deane, 1988; อ้างใน Taylor, 2002) ใช้การเชื่อมโยงระหว่างการสร้างแผนภูมิ (schema) ของความหมายทั้งสองของคำ นั่นคือในบางกรณีมโนภาพของคำพ้องก็สัมพันธ์กันในระดับที่เป็นนามธรรมมาก (a very high level of abstraction) เช่น คำว่า *bank* ที่หมายถึง ธนาคารและชายฝั่งแม่น้ำ มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องมโนภาพเกี่ยวกับการควบคุมการไหลทั้งของเงินและน้ำ เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจจะจัดว่าความหมายของคำว่า *bank* เป็นคำหลายความหมายได้

2.3.4 ความเหมือนและความต่างระหว่าง “หลายความหมาย” (polysemy) และ “ความหมายเดียว” (monosemy)

ไม่เพียงแต่การจำแนกคำหลายความหมายออกจากคำพ้อง นักภาษาศาสตร์หลายคนก็ยังได้จำแนกการที่คำหนึ่งรูปจะจัดว่ามีหลายความหมาย (polysemy) หรือความหมายเดียว (monosemy) ออกจากกันด้วย เทเลอร์ (Taylor, 1995, 2002) กล่าวว่า การที่คำรูปหนึ่งๆ จะจัดได้ว่ามีหลายความหมาย หรือความหมายเดียวนั้นขึ้นอยู่กับ การสร้างผังภูมิ (schema) และการให้ตัวอย่าง (instant) หรืออีกนัยหนึ่งคือ หากรูปคำใดๆ จะจัดว่าเป็นคำที่มีหลายความหมาย มโนภาพของความหมายทั้งหลายจะต้องมีความคล้ายคลึงกันบางอย่าง และตัวอย่างก็จะสามารถหาได้จากแควดวงของมโนทัศน์ (conceptual domain) ที่แตกต่างกัน เช่น คำว่า *tree* ที่แปลว่า (i) ต้นไม้ และ (ii) แผนภูมิเครือข่าย ต่างก็มีมโนภาพเหมือนกันคือการแตกกิ่งก้านสาขา ในขณะที่ตัวอย่างหรือคำศัพท์ทั้งสองต่างก็ปรากฏใช้ในแควดวงมโนทัศน์ที่แตกต่างกัน คือ (i) แควดวงชีววิทยา และ (ii) แควดวงเครือข่ายญาติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือหากรูปคำนั้นๆ มีความหมายเดียว การสร้างมโนทัศน์จากการตีความหมายแต่ละอย่างในแต่ละบริบทก็จะรวมอยู่ในแควดวงเดียวกัน เช่น คำว่า *aunt* ถึงแม้ว่าความหมายจะแยกได้เป็น พี่สาวของแม่ และ พี่สาวของพ่อ แต่มโนภาพของคำทั้งสองมีส่วนร่วมกัน คือ ‘พี่สาวของพ่อแม่’

อย่างไรก็ตาม นักภาษาศาสตร์ก็ไม่ได้เชื่อว่า ทุกๆ คำจะสามารถแยกได้ชัดเจนว่าเป็นคำความหมายเดียวและคำหลายความหมาย อย่างเช่นในกรณีของคำว่า *paint* ซึ่ง เดวิด ทักกี (Tuggy, 2006) ศึกษาแล้วพบว่า กิจกรรม *paint* สามารถทำได้ในหลายกรณี เช่น การวาดรูปเหมือน ห้องครัว เล็บ ถนน ฯลฯ ซึ่งในแต่ละกรณีลักษณะของการ *paint* ก็แตกต่างกันไป แต่มี

มโนภาพที่สามารถสร้างร่วมกันได้คือ *การเอาสีทา (paint) ไปบนพื้นผิว* สิ่งที่สร้างความแตกต่างคือองค์ประกอบทางความหมายหรือเหตุการณ์ต่างไป เช่น วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมนี้ ทักษะการทา อุปกรณ์ สิ่งที่ใช้และการตัดสินใจลักษณะผลงาน (เช่น สวยแบบงานศิลปะหรือทาสีธรรมดา) ก็จะส่งผลให้ความหมายและมโนภาพของคำว่า *paint* แตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นเขาจึงกล่าวว่าหากกำหนดบริบทหรือให้ตัวอย่างที่ชัดเจนแล้ว คำหลายความหมายก็อาจตีความว่าเป็นคำความหมายเดียวได้

2.3.5 ความเหมือนและความต่างระหว่าง “คำหลายความหมาย” (polysemy) และ “คำหลายหน้าที่” (polyfunctionality)

ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะในทางอรรถศาสตร์ นักภาษาศาสตร์พบว่ารูปคำและหน่วยทางภาษาศาสตร์เป็นจำนวนมากไม่ได้มีความหมายที่ตรงกันกับรูปแบบหนึ่งต่อหนึ่ง แต่มีความหลากหลายและสามารถแปรได้ตามลักษณะต่างๆกัน (Taylor, 2002) ตัวอย่างเช่น (i) ตำแหน่งการปรากฏร่วม เช่น ความหมายของคำว่า ‘กิน’ เมื่อเกิดกับคำนามต่างกัน เช่น ข้าว กับ ไอศกรีม ก็ไม่ได้มีความหมายถึงลักษณะการทำกริยาที่เหมือนกัน หรือ (ii) ส่วนที่เป็น ‘active zone’ ของคำต่างกัน เช่น ล้างรถ หรือ ลับมีด เราก็จะล้างแค่ส่วนใดส่วนหนึ่งของรถหรือลับเฉพาะส่วนใบมีดเท่านั้น หรือ (iii) ความยืดหยุ่นทางอรรถศาสตร์ (semantic flexibility) หมายถึงการเชื่อมโยงความหมายข้ามแฉกที่ซับซ้อนซึ่งทำให้ได้มโนทัศน์ทางความคิดที่แตกต่างกัน เช่น ซ่อมทีวี ทีวีในที่นี้คือเครื่องใช้ไฟฟ้า ในขณะที่ ย้ายทีวี ทีวีคือวัตถุ และ ดูทีวี เราหมายถึงรายการหรือเนื้อหาที่ถ่ายทอดผ่านทางทีวี เป็นต้น

ดังนั้นการแปรของความหมายไปตามคำที่เกิดร่วม บริบท และโครงสร้างประโยค จึงจัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์การเป็นคำหลายความหมาย โดยนักภาษาศาสตร์ปริชานพบว่า แม้รูปคำจะเกิดการแปรของความหมายไปได้หลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามทุกๆ ความหมายก็จะมีภาพในปริชานที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เช่น คำว่า *กิน* ไม่ว่าจะ เป็น *กินข้าว* *กินไอศกรีม* *กินสติก* *กินที่* *กินแรง* ฯลฯ ซึ่งถึงแม้ว่าแต่ละความหมายของคำว่า *กิน* จะไม่ได้หมายถึงการกระทำอาการเดียวกัน แต่ก็มโนภาพที่เหมือนกันคือ ‘การนำ อาหาร (หรือสิ่งของ) เข้าร่างกาย (ผ่านปากแล้วก็เคี้ยว กลืน)’ ซึ่งมโนภาพนี้เป็นสิ่งที่ผู้พูดภาษาคุ่นเคยดีเมื่อใช้คำว่า ‘กิน’ ดังนั้นจึงเกิดการสร้างเป็นมโนทัศน์พื้นฐานของคำว่า ‘กิน’ ในบริบทและสถานการณ์ต่างๆ ในขณะที่ความหมายใหม่เกิดขึ้นด้วยการขยายมาจากมโนทัศน์ของเหตุการณ์หรือความหมายเดิม ก็ยังจะมีมโนภาพที่ใกล้เคียงกัน

อย่างไรก็ตาม จากตัวอย่างคำว่า กิน ความหมายที่มีหลากหลายนั้นเป็นเพียง ความหมายของหน่วยคำที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น คือคำกริยา แต่เมื่อ ศึกษาคำจากตัวอย่างอื่น เช่น คำว่า ไป มา หน้า หลัง ฯลฯ คำเหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่แค่เป็นเพียง คำกริยาหรือคำนามเท่านั้น แต่ได้ขยายความหมายเป็นคำที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ด้วย คือ กริยารอง หรือคำช่วยกริยา (modal verb) และคำบุพบท ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงหรือ การขยายความหมายของคำออกไป จากหน่วยคำที่มีความหมายประจำคำ (lexical meaning) กล่าวคือคำที่มีความหมายความสมบูรณ์ในด้านศัพท์หรือมีความหมายในตัวเอง เมื่อถูกนำไปใช้ใน ตำแหน่งต่างๆของโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่หลากหลายจึงทำให้ความหมายเกิดการ เปลี่ยนแปลงไปเป็นคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning) ในที่สุดจึง กลายเป็นคำที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่หลากหลายหรือคำหลายหน้าที่ (polyfunctional word)

ปรากฏการณ์คำหลายความหมายไม่ได้เป็นเพียงแค่หน่วยคำหนึ่งที่มีความหมาย หลายๆความหมายเกี่ยวข้องกัน แต่ได้ถูกจัดว่าเป็นประเภททางภาษาศาสตร์ (category) ที่ ประกอบด้วยกลุ่มความหมายที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงภายในซึ่งกันและกัน (Lakoff, 1987; Taylor, 1995; Cruse, 2000) ซึ่งจากการศึกษาของนักภาษาศาสตร์หลายคนเกี่ยวกับการขยาย ความหมายของหน่วยคำหลายความหมายไปเป็นหน่วยทางไวยากรณ์หลายหน้าที่ เฮนดริคส์ (Hendrikse, 2001) ได้นำมาสรุปไว้ว่า ปรากฏการณ์นี้เป็นการขยายความหมายของหน่วยคำ หลายความหมาย จากที่เคยจัดอยู่ในหมวดหมู่หรือประเภทเดียว ภายหลังความหมายต่างๆ ได้ ขยายไปใช้ในบริบททางวากยสัมพันธ์ต่างๆ จนมีความหมายทางไวยากรณ์และทำให้ความหมาย ทางไวยากรณ์มีความหลายตามไปด้วย ซึ่งเฮนดริคส์ได้แสดงไว้เป็นแผนภูมิ ดังนี้

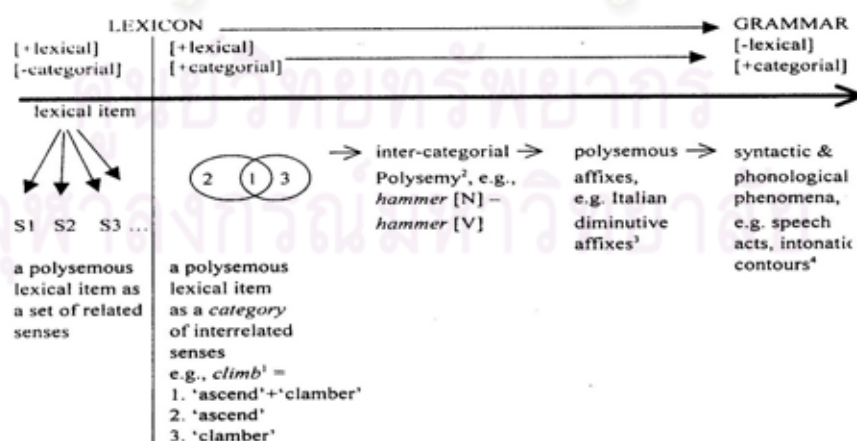

Figure 1: The extension of polysemy as a lexical notion to a grammatical notion
 (¹ see Fillmore 1982; ² see Zawada 1996; ³ see Taylor 1995:144ff.; ⁴ see Taylor 1995:chaps. 8-9)

แผนภูมิ 2.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงจากคำเนื้อหาเป็นคำไวยากรณ์ของเฮนดริคส์

ดังนั้น จากการศึกษาปรากฏการณ์การเป็นคำหลายความหมาย จะพบได้ว่าการเป็นคำหลายหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการเป็นคำหลายความหมาย ความหมายที่พบทั้งหมดในการศึกษาคำหลายความหมายจะสามารถนำมาจัดกลุ่มความเชื่อมโยงทางความหมายซึ่งกันและกันได้ และในความหมายที่หลากหลายต่างๆ นั้นก็จะพบว่ามีความหมายที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์แตกต่างกันไปด้วย

อย่างไรก็ตาม การจำแนกว่าคำนั้นๆ เป็นคำหลายหน้าที่ก็ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงหน้าที่ทางไวยากรณ์เท่านั้น นิค เอนฟิลด์ (Enfield, 2003) ซึ่งได้ศึกษาการเป็นคำหลายหน้าที่ (polyfunctionality) ของคำว่า ได้ ในภาษาลาวเปรียบเทียบกับภาษาอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย กล่าวว่า การเป็นคำหลายหน้าที่ในที่นี้นอกจากหน้าที่ในทางอรรถศาสตร์คือการเป็นหน่วยคำแล้ว หน่วยคำดังกล่าวยังสามารถขยายความหมายไปทำหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ได้อีกด้วย เนื่องจากคำที่มีหลายความหมาย เมื่อมีการใช้บ่อยจึงมีการตีความไปได้มากมายจากบทสนทนาและบริบทที่แตกต่างกัน ในที่สุดจึงทำให้คำหลายความหมายสามารถกลายเป็นดัชนีปริเฉทหรือตัวบ่งชี้ในบทสนทนาได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ทุกคำๆ ที่มีหลายความหมายจะสามารถมีหลายหน้าที่หรือมีหน้าที่ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของคำและกลุ่มของความหมายด้วย

กล่าวโดยสรุปคือ คำหลายความหมายเป็นปรากฏการณ์ที่นักภาษาศาสตร์ไม่ว่าจะในสมัยใดก็ให้ความสนใจในการศึกษาเป็นอย่างมาก และมักมีการให้คำนิยามคำหลายความหมายควบคู่ไปกับคำพ้องหรือคำที่มีความหมายคลุมเครือ อย่างไรก็ตาม คำนิยามโดยทั่วไปของคำหลายความหมายคือหน่วยคำที่มีความหมายหลากหลาย และแต่ละความหมายก็สามารถหาความเชื่อมโยงกันได้ ไม่ว่าจะด้วยกระบวนการทางปริชานอย่างอุปลักษณ์หรือนามนัย หรือกระบวนการทางไวยากรณ์อย่างกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ อย่างไรก็ตาม เมื่อคำถูกขยายความหมายออกไป ขอบเขตของคำก็กว้างขึ้น สามารถเกิดในตำแหน่งต่างๆ ในโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ได้มากขึ้น จึงทำให้คำเกิดการทำหน้าที่ที่แตกต่างไปจากเดิมจนกลายเป็นคำหลายหน้าที่ในที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ในปรากฏการณ์นี้ไม่ได้หมายความว่าคำหลายความหมายทุกคำจะสามารถกลายเป็นคำหลายหน้าที่ได้

ยาเอล ราวิน และ คลอเดีย ลีค็อก (Ravin and Leacock, 2003) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าการใช้คำหลายความหมายไม่ได้สร้างปัญหาในการสื่อสารซึ่งกันและกันของเราแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามปรากฏการณ์นี้กลับกลายเป็นปัญหาในการวิเคราะห์ของนักอรรถศาสตร์หรือผู้ที่ศึกษาในศาสตร์อื่นที่เกี่ยวกับความหมายของคำ เช่น การสร้างพจนานุกรมและการแปล เนื่องจาก

คำหลายความหมายนั้น มีรูปแบบการเขียนและการออกเสียงไม่แตกต่างกันแต่ในขณะเดียวกันได้แสดงถึงความหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงยากต่อการคัดแยกข้อมูลซึ่งแม้แต่การใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยอย่างเช่นคลังข้อมูลก็ยังพบปัญหาได้ โดยปัญหาที่พบบดงกล่าวเช่น ในพจนานุกรมแต่ละฉบับมีการจัดหมวดหมู่ความหมายที่สัมพันธ์กันแตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำให้การศึกษาหรือเชื่อมโยงความหมายข้ามพจนานุกรมทำได้ยาก เป็นต้น

2.3.6 คำในภาษาที่มักกลายเป็นคำหลายหน้าที่

คำหลายความหมายเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถพบได้ในทุกๆ ภาษา และมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของภาษา จอร์จ มิลเลอร์ (Miller, 1991: 188) กล่าวว่าเป็นเรื่องปกติที่ความหมายของคำจะถูกขยายเมื่อคำนั้นๆ ต้องการนำมาใช้เพื่ออ้างถึงสิ่งใหม่ๆ อย่างไรก็ตามความหมายอ้างถึงใหม่นี้ก็จะต้องมีความเกี่ยวข้องบางอย่างกับความหมายที่อ้างถึงเดิม เช่นในภาษาที่มีคำว่า W แทน {ต้นไม้} แล้วต้องการคำว่า {ไม้} หากผู้พูดภาษาคิดว่าต้นไม้เป็นแหล่งกำเนิดไม้ พวกเขาอาจจะใช้คำว่า W เพื่อใช้แทนความหมายว่า {ไม้} ก็ได้ นอกจากนั้นเขายังได้ยกตัวอย่างการศึกษาคำหลายความหมายในเชิงเปรียบเทียบของซีซิล บราวน์ (Cecil H. Brown) นักภาษาศาสตร์มานุษยวิทยาซึ่งเป็นผู้เสนอแนวคิดว่า พัฒนาการของคำหลายความหมายเป็นการบ่งบอกเป็นนัยเกี่ยวกับการขยายการใช้รูปบอกภาษา (form) อย่างหนึ่งเพื่อใช้บอกความหมายอ้างอิงซึ่งโดดเด่นมากกว่าเชื่อมโยงกับสิ่งอ้างถึงที่เด่นน้อยกว่า บราวน์ได้สำรวจคำที่ใช้แทนความหมาย {wind} และ {air} ในภาษา 221 ภาษาทั่วโลกและพบว่าโดยทั่วไปแล้วความหมาย {wind} จะโดดเด่นกว่าเพราะเราสามารถรับรู้โน้ตส์เกี่ยวกับลมหรือ {wind} ได้ง่ายกว่า ดังนั้นในภาษาทั้ง 221 ภาษานั้นต่างก็มีรูปคำที่ใช้แทนความหมายนี้ ในขณะที่มีเพียง 137 ภาษาที่มีเฉพาะรูปภาษาแทนความหมายของ {air} แต่ที่น่าสนใจคือ มี 77 ภาษาที่มีคำหลายความหมายใช้แทนความหมายทั้ง {wind} และ {air} ซึ่งตัวเลขนี้เป็นเครื่องสนับสนุนว่าพัฒนาการของหน่วยคำจะเพิ่มความซับซ้อนขึ้น

การที่คำในภาษาจะกลายเป็นคำหลายความหมายหรือหลายหน้าที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงหรือการขยายความหมายของคำจากคำที่มีความหมายประจำคำ (lexical meaning) ซึ่งมีความหมายความสมบูรณ์ในด้านศัพท์หรือมีความหมายในตัวเอง ไม่ต้องอาศัยบริบทหรือคำอื่นๆ ในประโยคมาใช้ประกอบเพื่อแสดงความหมายของคำดังกล่าว ถูกนำไปใช้ในตำแหน่งที่แตกต่างกันในหน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์ซึ่งก็มีความหลากหลายด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงทำให้

ความหมายสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning) ในที่สุดจึงกลายเป็นคำที่ทำหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ที่หลากหลายหรือคำหลายหน้าที่

ซาเพียร์ (Sapir, 1921:102) ได้จัดแยกคำที่มีความหมายประจำคำไว้ในประเภทของ มโนทัศน์พื้นฐาน (basic concepts) หรือมโนทัศน์ที่แสดงสิ่งที่เป็นรูปธรรม (concrete concepts) ซึ่งได้แก่ สิ่งของ การกระทำ คุณสมบัติ เป็นต้น คำที่แสดงมโนทัศน์ประเภทนี้เป็นคำเกิดได้โดยอิสระไม่ต้องอาศัยคำอื่นๆ ปรากฏาร่วมด้วยเพื่อแสดงความหมาย และยังเป็นคำที่มีความสำคัญในประโยคเพราะแสดงความหมายหลัก ความหมายประจำคำเป็นความหมายของคำที่อยู่ในประเภท คำเนื้อหา (content words) หรือหมวดคำเปิด (open class words) ซึ่งได้แก่ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ คำเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในการพรรณนาสิ่งต่างๆ การกระทำและสาเหตุการกระทำ รวมไปถึงคุณสมบัติต่างๆ ของทั้งสิ่งของและการกระทำด้วย ซึ่งสาเหตุที่เรียกกลุ่มคำชนิดนี้ว่าหมวดคำเปิดก็เนื่องจากว่าคำในกลุ่มนี้มีเป็นจำนวนมาก ไม่สามารถจำกัดจำนวนได้ และสามารถมีจำนวนเพิ่มขึ้นได้เรื่อยๆ อีกด้วย โดยหมวดคำเปิดจะมีลักษณะตรงข้ามกับหมวดคำปิด (closed class words) เนื่องจากหมวดคำปิดประกอบด้วยคำที่มีจำนวนจำกัดและไม่สามารถสร้างหรือมีคำใหม่ๆ เพิ่มเติมขึ้นมาได้อีก และความหมายของคำในกลุ่มคำปิดนี้มักจะมีคามหมายที่เป็นนามธรรมและแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์

ความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning) คือ ความหมายของคำที่ไม่มี ความสมบูรณ์ด้านศัพท์หรือไม่มีความหมายในตัวเอง ต้องอาศัยบริบทหรือความหมายของคำอื่นๆ ภายในประโยคมาใช้ในการระบุความหมาย อีกทั้งยังเป็นความหมายที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ในประโยคด้วย ความหมายทางไวยากรณ์เป็นความหมายของหมวดคำที่เรียกว่า คำแสดงหน้าที่ (function words) ซึ่งจะจัดอยู่ในหมวดคำปิด (close class words) ตัวอย่างเช่น คำบุพบท หรือ คำสันธาน ทั้งนี้หมวดคำเหล่านี้จะถูกใช้ในการบ่งชี้ความสัมพันธ์ของคำในประโยคหรือเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของบริจเฉท (discourse) ความหมายทางไวยากรณ์นั้นมักจะมีที่มาจากความหมายประจำคำที่ได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เรียกว่า กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ มาก่อนแล้ว ซึ่งซาเพียร์ (Sapir, 1921) กล่าวไว้ว่า ภาษาที่เรียกว่าภาษาวิเคราะห์ (analytic languages) เช่น ภาษาไทย เวียดนาม และจีน มักจะนำคำเนื้อหา (content words) มาใช้เป็นคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์ด้วย จึงทำให้คำเนื้อหา กลายเป็นคำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่ เพราะว่าเป็นได้ทั้งคำเนื้อหาและคำไวยากรณ์ในเวลาเดียวกัน ส่วนภาษาที่เรียกว่า ภาษาสังเคราะห์ (synthetic languages) เช่น ภาษาฝรั่งเศส สเปน และเยอรมัน จะใช้การผันรูปคำและ ใช้การเติมหน่วยคำไม่อิสระอื่นๆ (affixes) ที่คำเนื้อหาเพื่อแสดงคามหมายทางไวยากรณ์แทน

ภาษาวิเคราะห์โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย แอนโทนี ดิลเลอร์ (Diller, 2001) กล่าวว่าหน่วยคำมีการแปลง (lexical derivation) กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงของหน่วยคำไปเป็นคำหลายความหมายและเกิดการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์ผ่านกระบวนการการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งเป็นการขยายความหมายทางอรรถศาสตร์โดยการขับเคลื่อนของกระบวนการทางปริชานอย่างอุปลักษณะและนามนัยด้วย ซึ่งเป็นวิธีการเช่นเดียวกับการขยายความหมายของคำที่มีหลายความหมายต่างๆ ไป ดิลเลอร์ได้ยกตัวอย่างของคำในภาษาตระกูลไท (Tai language family) ซึ่งใช้อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีแนวโน้มจะผ่านการกลายเป็นคำไวยากรณ์และกลายเป็นคำหลายหน้าที่ ได้แก่

ความหมายคำเนื้อหา (Content meaning)	ความหมายทางไวยากรณ์ (Derived meaning)
(a) VERB	
1. able to (root modal)	
2. think, desire	might, could perhave
3. say	desiderative/irrealis particle
4. live, dwell	complement markers for predicates of expression, cognition and perception
5. get, obtain	progressive/continuative markers
6. give	ability; achievement/ accomplishment
7. finish	causative/benefactive/purposive markers
8. come, go	perfective/perfect markers
	indicate deictic perspective
(b) NOUN	
9. thing	possessive markers
10. side	generalized locative markers

อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วในแง่ของการเป็นคำหลายหน้าที่ โจน ไบบี (Bybee, 2002) กล่าวว่าไว้ว่าคำที่มีแนวโน้มที่จะผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มักเป็นคำที่มักจะมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ของมนุษย์โดยตรง หรือเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับร่างกายและการเคลื่อนไหว อวัยวะต่างๆ มีความเป็นกลาง ไม่มีเรื่องวัฒนธรรมมาเกี่ยวข้อง และส่วนใหญ่มักจะเป็นคำที่มีความหมายกว้าง หรือมีลักษณะเป็นคำกริยาที่ใช้บ่อยๆ ดังนั้นเมื่อมีการใช้คำเหล่านี้ซึ่งมี

ความหมายเดิมคงอยู่ด้วยควบคู่กับการใช้เป็นความหมายทางไวยากรณ์ จึงส่งผลทำให้เกิดสภาวะที่มีการใช้คำๆ หนึ่งในสองหน้าที่ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ส่งผลทำให้คำคำนั้นเป็นได้ทั้งคำเนื้อหา และเป็นทั้งคำไวยากรณ์ในช่วงเวลาเดียวกัน

2.4 แนวทฤษฎีการศึกษาคำหลายความหมายและคำหลายหน้าที่ของนักภาษาศาสตร์

2.4.1 พัฒนาการของแนวทางการศึกษาคำหลายความหมาย

แนวทางการศึกษาคำหลายความหมายในแบบดั้งเดิม (Classical approach) หรือถูกเรียกอีกนัยหนึ่งว่าเป็นแนวทางอริสโตเติล (Aristotelian) เริ่มมีมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 นักปรัชญาชาวกรีกจัดให้คำที่มีหลายความหมายแต่ไม่มีความสัมพันธ์กันเป็นคำพ้องรูป/พ้องเสียง (Homonymy) แต่ในกรณีที่มีความหมายหลากหลายของคำนั้นๆ มีความสัมพันธ์กันก็จะตัดสินให้เป็นคำที่มีความหมายคลุมเครือหรือไม่แน่นอน (Vagueness or Indeterminacy) ทั้งนี้ก็จะขึ้นอยู่กับบริบทการใช้ของคำนั้นๆ เนื่องจากการศึกษาความหมายของคำในแบบดั้งเดิมเน้นการวิเคราะห์องค์ประกอบของคำซึ่งประกอบไปด้วยชุดของเงื่อนไขความจำเป็นและพอเพียง (sets of necessary and sufficient condition) ที่มักจะปรากฏในรูปของอรรถลักษณะ (semantic feature) ต่างๆ ซึ่งเป็นข้อกำหนดการเป็นสมาชิกของประเภททางมโนทัศน์ (conceptual category) ถ้าคำมีชุดของเงื่อนไขไม่ครบที่เงื่อนไขที่กำหนด คำนั้นก็ไม่ได้จัดอยู่ในประเภทเดียวกัน

ต่อมาในศตวรรษที่ 20 เกิดมีแนวความคิดไม่เห็นด้วยกับวิธีดั้งเดิม เนื่องจากเห็นว่าประเภทมโนทัศน์สามารถเลื่อนไหลหรือปรับเปลี่ยนได้ ดังนั้น วิทเทินสไตน์ (Wittgenstein, 1958 อ้างถึงใน Ravin and Leacock, 2002) จึงได้ศึกษาความหมายต่างๆ ของคำว่า *game* ได้แก่ *board game*, *card game*, *ball game* และ *Olympic game* และพบว่าขอบเขตของประเภททางมโนทัศน์เกิดความไม่ชัดเจนได้ (fuzzy boundary) และความหมายต่างๆ ก็เป็นเพียงการแสดงถึงความคล้ายคลึงกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของครอบครัว (family resemblance) หรือประเภททางมโนทัศน์แบบเดียวกัน เท่านั้น จึงทำให้มีองค์ประกอบที่เหลื่อมล้ำ (overlap) และไขว้ (crisscross) กันได้ เช่น สมาชิก A อาจจะมีองค์ประกอบ ab ที่คล้ายกับองค์ประกอบ bc ที่สมาชิก B มีและไปคล้ายกับองค์ประกอบ cd ของสมาชิก C เป็นต้น

เพื่อแก้ปัญหาเรื่องขอบเขตของประเภทและอธิบายเรื่องของความหมายของคำอย่างชัดเจนขึ้น ในช่วงปี 1960 จึงมีนักภาษาศาสตร์บางรายพยายามคิดค้นทฤษฎีใหม่ๆ ขึ้นมา อาทิเช่น เจอโรลด์ แคตซ์ และ เจอร์รี โฟดอร์ (Katz and Fodor, 1963) โดยอาศัยแนวทางทฤษฎีมาตรฐาน

(standard theory) ของ โนม ชอมสกี (Noam Chomsky อ้างใน Katz and Fodor, 1963) เน้นการหาหลักการของทฤษฎีทางอรรถศาสตร์ที่เป็นสากลลักษณะ เพื่อสร้างเป็นกฎที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงโครงสร้างทางภาษาให้เข้ากันกับความหมาย

ในช่วงปี 1970 เมื่อการศึกษาเกี่ยวกับภาษาและระบบปริชานได้รับความสนใจมากขึ้นพร้อมกับแนวความคิดของวิทเคนส์ไดน์กลับมาเป็นที่ยอมรับมากขึ้น และนักภาษาศาสตร์หลายคนเริ่มไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดแบบดั้งเดิม ดังนั้น เอเลนอร์ รอท จึงเริ่มนำโมเดลที่คล้ายคลึงเชิงครอบครัวกลับมาใช้กับการศึกษาคำหลายความหมายอีกครั้ง ส่งผลให้แนวทางการศึกษาคำหลายความหมายแบบดั้งเดิมถูกเปลี่ยนมาเป็นแนวทางที่เรียกว่า ทฤษฎีต้นแบบ (prototype theory)

ต่อมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 จอห์น เทย์เลอร์ (Taylor, 1995) จึงให้ข้อสรุปว่าการที่คำมีหลายความหมายเกิดจากกลไกทางปริชาน (Cognitive mechanism) ของมนุษย์ที่ทำให้คำนั้นๆ เกิดการขยายความหมายออกจากความหมายหลักหรือความหมายพื้นฐานที่สุด (Basic sense) ทำให้ได้ความหมายที่หลากหลายและสัมพันธ์กันในลักษณะห่วงโซ่ความหมาย (Meaning chain) จากความหมายหลักซึ่งเป็นความหมายต้นแบบไปเรื่อยๆ ต่อกันจนเป็นห่วงโซ่ นอกจากนี้ความหมายเหล่านั้นยังคงมีความสัมพันธ์กันในแบบของเครือข่าย (network) ซึ่งมีลักษณะการขยายออกจากความหมายหลักออกไปเหมือนรังสี (radial network) และกลไกทางปริชานที่ส่งผลให้คำเกิดการขยายความหมายออกไป ได้แก่ กระบวนการอุปลักษณะ หรือ นามนัย เป็นต้น

2.4.2 แนวทางและทฤษฎีในการศึกษาคำหลายความหมายของนักภาษาศาสตร์ปริชาน

เมื่อแนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์ที่เรียกว่าทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) ได้รับการยอมรับและศึกษากันอย่างแพร่หลายมากขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 แนวทางในการศึกษาอรรถศาสตร์แบบปริชานจึงเกิดขึ้น

ทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานเป็นแนวทฤษฎีที่เน้นการศึกษาความหมายของหน่วยต่างๆ ในภาษา ทฤษฎีเริ่มต้นจากนักภาษาศาสตร์ จอร์จ เลคอฟ (Lakoff, 1987) ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าความรู้ทางภาษาไม่ได้ถูกแยกออกจากระบบปริชานของมนุษย์ ในทางกลับกันความหมายในภาษาก็เป็นสิ่งที่สะท้อนกลไกการรับรู้โลกและมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์อีกด้วย อรรถศาสตร์ปริชานจึงมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อหากระบวนการในการสังเคราะห์ความหมายและให้

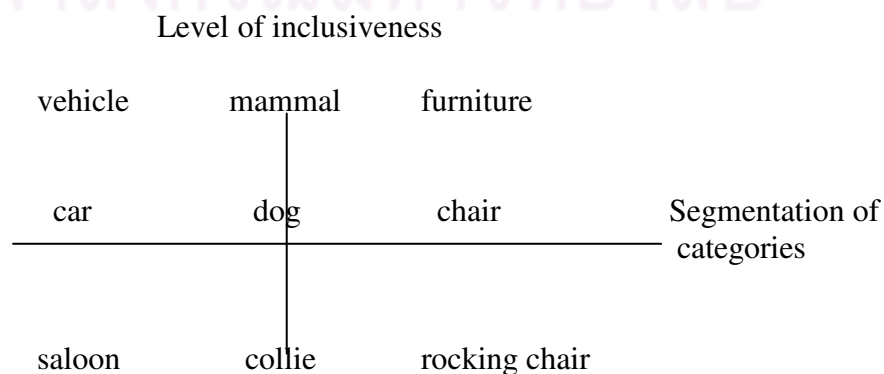
ความสำคัญกับความหมายของคำมากกว่าความหมายของประโยค ตัวอย่างของการศึกษาแนวนี้ ได้แก่ การศึกษาคำหลายความหมาย (polysemy) การศึกษาอุปลักษณ์ (metaphor) การศึกษานามนัย (metonymy) ทฤษฎีต้นแบบ (prototype) เครือข่ายความหมาย (semantic network) ผังภูมิรูปภาพ (image schema) การจำแนกประเภท (categorization) เป็นต้น

ในการศึกษาเกี่ยวกับคำหลายความหมายของนักภาษาศาสตร์ปริชาน นักอรรถศาสตร์ปริชานหลายคนได้มีการพัฒนาแนวคิดขึ้นมาหลายแนวคิดและตั้งเป็นทฤษฎีที่เน้นการจำแนกความหมายต่างๆ ออกจากกันด้วยเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งทฤษฎีเหล่านั้น สามารถจำแนกได้ อาทิเช่น

2.4.2.1 ทฤษฎีต้นแบบ (prototype theory)

แนวความคิดเรื่องทฤษฎีต้นแบบเป็นทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายความหมายของคำโดยอิงกับหลักการทางจิตวิทยา ในขณะที่แนวทางอรรถศาสตร์แบบดั้งเดิมอิงกับหลักการทางปรัชญาหรือตรรกะ โดยมโนทัศน์พื้นฐานของทฤษฎีนี้คือ ความหมายนั้นเป็นส่วนหนึ่งของระบบปริชานและประสบการณ์ทางร่างกาย (bodily experience) แนวความคิดเรื่องทฤษฎีต้นแบบเริ่มต้นมาจากนักจิตวิทยา เอเลนอร์ รอสช (Rosch, 1977, 1978) ได้ทำการศึกษาและทดลองเกี่ยวกับการจัดประเภททางมโนทัศน์ของมนุษย์ โดยรอสชได้กล่าวว่าการจัดประเภทในระบบปริชานของมนุษย์สามารถแบ่งระบบได้เป็นสองระนาบ คือระนาบแนวดิ่ง และระนาบแนวตั้ง (Evans, 2006)

ในระนาบแนวดิ่ง (vertical dimension) ประเภททางมโนทัศน์จะสามารถจำแนกได้ด้วยระดับของการรวม (level of inclusiveness) ซึ่งหมายถึงคุณสมบัติที่จะรวมประเภทเข้าไว้ด้วยกัน เช่นหากเราจะจัดหมวดหมู่ของ เฟอร์นิเจอร์ เก้าอี้ เก้าอี้โยก ในระบบการจำแนกประเภทของมนุษย์ก็จะจัดว่า เฟอร์นิเจอร์เป็นประเภทที่รวมทั้งเก้าอี้และเก้าอี้โยกไว้ ในขณะที่เก้าอี้เป็นประเภทที่อยู่ตรงกลาง เหมือนแผนภูมิการจัดระบบประเภทของมนุษย์ดังนี้

ดังนั้นประเภทที่อยู่ตรงกลาง อย่างเช่น รถ สุนัข หรือเก้าอี้ จึงจัดเป็นประเภทที่เรียกว่า ประเภทพื้นฐาน (basic-level categories) ที่เชื่อมโยงประเภทที่สูงกว่า เรียกว่า ประเภทชั้นสูง (superordinate categories) และประเภทที่ต่ำกว่า (subordinate categories) ซึ่งรอชกล่าวว่ประเภทพื้นฐานนั้นมีลักษณะที่มนุษย์มีพฤติกรรมร่วมมากที่สุด เป็นระดับที่มนุษย์สามารถเห็นภาพได้ชัดเจน ใช้เป็นประจำทุกวัน รับรู้ได้เด่นชัด และมีส่วนเกี่ยวข้องกับภาษาในฐานะที่คำในประเภทพื้นฐานจะเป็นหมวดคำที่เด็กเรียนรู้ได้ก่อน

ในระนาบแนวนอน (hierarchical dimension) รอชเสนอมว่ามนุษย์มีมโนทัศน์เกี่ยวกับประเภททางธรรมชาติเก็บไว้ในรูปแบบของ ตัวอย่างที่ดีที่สุด หรือเรียกว่า ต้นแบบ และสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับต้นแบบก็จะถูกเชื่อมโยงกับต้นแบบด้วยความคล้ายคลึงกัน (Cruse, 2000; Croft and Cruse, 2004) รอชสนับสนุนแนวคิดนี้โดยการทำการทดลองเพื่อหา ลำดับตัวอย่างที่ดีที่สุด (Goodness-of-Exemplar: GOE ratings) โดยให้จัดลำดับที่ดีที่สุดของประเภทหนึ่งๆ เช่น ประเภทของ ผัก ตัวอย่างที่ดีที่สุดลำดับแรกคือ แครอท ลำดับที่สองคือ บร็อกโคลี่ เป็นต้น ตัวอย่างที่ดีที่สุดที่ได้จะเรียกว่าต้นแบบ (prototype) ซึ่งการจัดตัวอย่างที่ดีที่สุดนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ซึ่งจากแนวความคิดการหาต้นแบบของรอช ทำให้เกิดลักษณะของต้นแบบซึ่งจะมีคุณสมบัติ ได้แก่

- (i) ความถี่และลำดับในการกล่าวถึง หมายถึงตัวอย่างที่ถูกกล่าวถึงก่อนและกล่าวถึงบ่อยๆ จะมีความเป็นต้นแบบสูง
- (ii) ลำดับในการเรียนรู้ หมายถึง เด็กมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้สมาชิกต้นแบบได้ก่อนสมาชิกอื่นๆ ในประเภทเดียวกัน
- (iii) ความคล้ายคลึงกันในครอบครัว สมาชิกที่มีคะแนน GOE อยู่ในระดับสูงจะจัดว่ามีความคล้ายคลึงกันในครอบครัวสูงกว่าสมาชิกอื่นๆ ที่ได้คะแนน GOE ในระดับต่ำ
- (iv) ความเร็วในการคิดและตอบ หมายถึงสิ่งแรกที่ผู้บอกภาษาคิดได้เมื่อกล่าวถึงประเภทนั้นๆ
- (v) ความต่อเนื่องและการเชื่อมโยง หมายถึง ผู้บอกภาษาจะตอบสนองเร็วเมื่อตัวอย่างที่ต่อกันเป็นสมาชิกของประเภทเดียวกัน

สมาชิกที่เป็นต้นแบบจะถูกจัดให้เป็นจุดศูนย์กลางและเหมาะสมจะนำไปใช้เป็นตัวอย่างได้ดีกว่าสมาชิกแบบอื่นๆ ในขณะที่สมาชิกที่มีคุณสมบัติทางความคล้ายคลึงกันในครอบครัวห่างไกลจากสมาชิกต้นแบบจะถูกจัดให้เป็นสมาชิกชายขอบ (peripheral member) ซึ่งจาก

แนวความคิดเรื่องต้นแบบและความคล้ายคลึงกันในครอบครัวของรอชในการจัดประเภททางมโนทัศน์หรือระบบปริชานของมนุษย์ในการมองสิ่งต่างๆ ในโลกเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดความสนใจเรื่องต้นแบบกับภาษา แต่เนื่องจากรอชเป็นนักจิตวิทยา ดังนั้นจึงไม่ได้ศึกษาเรื่องความหมายของคำอย่างจริงจัง แต่กล่าวถึงแค่เพียงการเรียนรู้ความหมายของคำศัพท์ต้นแบบของเด็กกว่าเป็นคำที่เรียนรู้ได้ก่อน อย่างไรก็ตามทฤษฎีของรอชทำให้เกิดการนำไปประยุกต์ใช้กับเรื่องการศึกษาความหมายของคำในแวดวงภาษาศาสตร์มากขึ้น โดยมองว่าความหมายของคำก็สามารถจัดเป็นหมวดหมู่หรือประเภทที่มีความเกี่ยวข้องกันได้

ชาร์ลส์ ฟิลมอร์ (Fillmore, 1982 อ้างถึงใน Rasin and Leacock, 2003: 15-16) เป็นนักภาษาศาสตร์คนหนึ่ง que ศึกษาคำหลายความหมายภายใต้กรอบทฤษฎีนี้ โดยได้เสนอไว้ว่าความหมายของคำนั้นมาจากการจำแนกโดยใช้เงื่อนไขที่สอดคล้องกัน (disjunction of compatible conditions) ซึ่งเมื่อเงื่อนไขดังกล่าวถูกนำมาใช้ทั้งหมดก็จะถือว่าความหมายนั้นมีลักษณะที่เป็นต้นแบบมากที่สุด แต่ถ้าความหมายใดไม่มีเงื่อนไขดังกล่าวเลยก็จะถูกจัดให้เป็นสมาชิกผิดปกติ (anomalous) ยิ่งไปกว่านั้น ฟิลมอร์ ยังชี้ให้เห็นว่าความสามารถในการเข้าใจความหมายที่หลากหลายได้นั้น ต้องอาศัยเรื่องของ ความรู้พื้นฐาน (background knowledge) เกี่ยวกับสถานะความเป็นจริงทางโลกเข้ามามีส่วนช่วยทำความเข้าใจความหมายด้วย

แนวคิดนี้สอดคล้องกับผลการทดลองของ วิลเลียม ลาบอฟ ในการแยกความแตกต่างระหว่าง *bowl* และ *cup* ซึ่งการจะแยกความหมายและความแตกต่างของสองคำนี้ได้ นั้นต้องอาศัยข้อสรุปพื้นฐาน (background assumption) โดยลาบอฟได้ทดลองโดยการนำภาชนะที่มีรูปร่างใกล้เคียงกับทั้ง *bowl* และ *cup* มาจำแนกความแตกต่าง แต่เมื่อนำภาชนะต้องสงสัยนั้นไปใส่มันบดก็จะถูกเรียกว่า *bowl* ในขณะที่ถ้านำไปใส่กาแฟก็จะถูกเรียกว่า *cup* ดังนั้นเขาจึงสรุปว่าการจำแนกภาชนะต้องสงสัยให้เป็น *bowl* หรือ *cup* นั้นขึ้นอยู่กับของที่ถูกใส่ลงไป ในภาชนะทั้งสองเป็นประจําถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความหมายด้วย

จอร์จ เลคอฟ (Lakoff, 1987) แม้จะไม่ได้ใช้แนวความคิดแบบทฤษฎีต้นแบบโดยตรงในการศึกษาคำหลายความหมาย แต่ก็ได้นำแนวความคิดทฤษฎีนี้มาเป็นแนวความคิดพื้นฐานในการอธิบายปรากฏการณ์นี้ด้วย เลคอฟได้เสนอแนวคิดในการศึกษาหน่วยคำกับระบบปริชานขึ้นมาใหม่ โดยเรียกแนวคิดนี้ว่า อรรถศาสตร์ปริชานหน่วยคำ (Cognitive lexical semantics) โดยเขาได้พัฒนาแนวคิดนี้มาจากการศึกษาในช่วงก่อนของเขา ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดในการมองหน่วยคำเป็นประเภท (category) ทางภาษาศาสตร์แบบหนึ่งและการวิเคราะห์หน่วยคำแบบสมบูรณแบบ (Idealized cognitive model: ICM) และการศึกษาอุปลักษณะ งานวิจัยดังกล่าว

เหล่านี้ส่งผลให้การศึกษาคำหลายความหมายของเลคอฟเน้นไปในเรื่องการขยายขอบเขตของความหมายผ่านกระบวนการขยายความหมาย (meaning extension) ที่อยู่ในรูปแบบคล้ายกับการแผ่รัศมี (radial conceptual model) ซึ่งเป็นแนวความคิดจากทฤษฎีต้นแบบ กล่าวคือ ความหมายที่อยู่ศูนย์กลางเป็นความหมายหลัก (มีลักษณะความเป็นต้นแบบสูง) และมีความหมายประเภทที่อยู่ขอบนอก (marginal) ซึ่งมีความหมายที่ถูกขยายออกมา เช่น ความหมายของคำว่า *mother* โดยทั่วไปเป็นความหมายศูนย์กลาง และมีความหมายอื่นของ *mother* เช่น *step mother*, *adopt mother* เป็นประเภทขอบนอกที่ขยายความหมายมาจากคำว่า *mother* ที่เป็นต้นแบบอีกที ซึ่งการขยายความหมายดังกล่าวนี้ไม่ได้สร้างมาจากกฎทางไวยากรณ์ใดๆ ซึ่งหลักการในการขยายความหมายสามารถแยกออกเป็นกระบวนการใหญ่ๆ ได้สองกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการอุปลักษณะและกระบวนการนามนัยซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนต่อไป

จอห์น เทย์เลอร์ (Taylor, 1989) ได้นำความคิดเรื่องความคล้ายคลึงกันในแบบครอบครัวโยงเข้ากับทฤษฎีต้นแบบ และชี้ให้เห็นว่าความหมายสามารถถูกโยงเข้าด้วยกันอย่างไม่มีการสิ้นสุดโดยเทย์เลอร์ แสดงการเชื่อมโยงความหมายออกมาในรูปแบบของลักษณะห่วงโซ่ความหมาย A--> B --> C --> D etc. นั่นคือ ความหมาย A สามารถขยายไปสู่ความหมาย B ได้ถ้าเพียงมีรายละเอียดที่สอดคล้องกันเป็นบางส่วน ในขณะที่เดียวกันความหมาย B ก็สามารถขยายไปสู่ความหมาย C ได้ด้วยกรณีเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการขยายความหมายตามแนวความคิดของเทย์เลอร์นั้นไม่ได้มีลักษณะเป็นไปในแบบการแผ่รัศมี หรืออีกนัยหนึ่งคือไม่มี ความหมายใดเป็นความหมายศูนย์กลาง เนื่องจากความหมายศูนย์กลางมักจะเป็นแบบพหุศูนย์กลาง (polycentric) มากกว่าแบบศูนย์กลางเดียว (monocentric) อีกทั้งการเชื่อมความหมายก็ไม่จำเป็นต้องมาจากความหมายหลักเท่านั้น ซึ่งทั้งเทย์เลอร์และเลคอฟต่างก็เห็นพ้องต้องกันในเรื่องการพยายามหาแนวโน้มหรือรูปแบบการปรากฏมากกว่าการหากฎเพื่อมาอธิบายลักษณะของการขยายความหมาย

2.4.2.2 ทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy)

ทฤษฎี “คำหลายความหมายอย่างมีหลักการ” (principled polysemy) เป็นแนวความคิดใหม่ของแอนเดรีย ไทเลอร์ และ วิเวียน เอแวนส์ (Tylers and Evans, 2003) ที่คิดค้นขึ้นมาเพื่อพัฒนาและเติมเต็มข้อบกพร่องของการศึกษาวิจัยวิจัยของเลคอฟและบรูคแมน ที่ศึกษาปรากฏการณ์ของคำหลายความหมาย ภายใต้กรอบความคิดอรรถศาสตร์ปริธานหน่วยคำ (cognitive lexical semantic) ซึ่งศึกษาความหมายต่างๆ ของคำบุพบท *over* ในภาษาอังกฤษโดย

ใช้แนวคิดการจัดประเภท (categorization) ร่วมกับทฤษฎี ICM (idealized cognitive model) ของเลคอฟเอง งานวิจัยเรื่องของ over ขึ้นดังกล่าวถือได้ว่า มีความสำคัญมากเป็นอย่างยิ่งและมีอิทธิพลต่องานวิจัยในเรื่องของคำหลายความหมายต่างๆ ในเวลาต่อมา

การวิเคราะห์ความหมายต่างๆ ของคำว่า over ภายในงานของ เลคอฟและบรูคแมนนั้น ในบางครั้งจะถูกเรียกว่าเป็น แนวความคิดแบบการแจกแจงความหมายโดยละเอียดที่สุด (full specification approach) ให้กับหน่วยคำแต่ละหน่วยคำ ทำให้เกิดข้อบกพร่องที่ตามมา นั่นก็คือ ความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นมีมากเกินไปภายในคำๆ เดียว ยกตัวอย่างเช่น คำว่า over ตามแนวความคิดของเลคอฟนั้น สามารถขยายความหมายออกไปได้เกินกว่า 10 ความหมาย อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนความหมายที่มาก แต่ปัญหาที่แท้จริงคือการขาดเกณฑ์ในการจำแนกความหมายให้แยกออกจากกันอย่างชัดเจน และการไม่ให้ความสำคัญกับบริบท (context) จึงทำให้ไม่สามารถเห็นความแตกต่างระหว่างคำหลายความหมาย (polysemy) กับคำที่มีความหมายคลุมเครือ (vague) ได้อย่างชัดเจน แต่หากมีการนำเอาบริบทเข้ามาใช้ในการแสดงรายละเอียดเรื่องความหมาย โดยเฉพาะในเรื่องของความแตกต่างทางอรรถศาสตร์ภายในคำๆ หนึ่งมากกว่า เป็นการใช้ข้อมูลของคำกริยาที่เก็บไว้ (knowledge) เมื่อใดแล้ว คำดังกล่าวนั้นจะมีแนวโน้มที่ถือว่ามี ความหมายคลุมเครือมากกว่าที่จะเป็นคำหลายความหมาย ตัวอย่างของความหมายที่แตกต่างกันในงานของ เลคอฟ เช่น

ก. *The bird flew over the wall.*

ข. *Sam climbed over the wall.*

ในมุมมองของเลคอฟแล้วคำว่า over ในตัวอย่างทั้งสองนี้ถือเป็นคนละความหมายกัน โดยพิจารณาจากการที่เกิดการ “สัมผัส” ถูกตัวกันในทางกายภาพของคำนามทั้งสองคำภายในประโยค โดยที่ในประโยค ก. นั้น คำนามทั้งสอง (*the bird* และ *the wall*) ไม่ได้มีการสัมผัสกันในทางกายภาพ แต่ในขณะที่ประโยค ข. นั้น คำนามทั้งสอง (*Sam* และ *the wall*) ได้มีการสัมผัสกันในทางกายภาพจริง

อย่างไรก็ตาม ไทเลอร์และเอแวนส์ ก็ได้แย้งว่า การเกิดการ “สัมผัส” กันทางกายภาพในความหมายของคำว่า over นั้น เป็นผลมาจากการผสมผสานกันระหว่างคำกริยาเองกับองค์ประกอบอื่นๆ ของประโยค การที่คนเรามีความรู้ (knowledge) ว่า *the bird* ในตัวอย่าง ก. คือสิ่งที่บินได้ ในขณะที่ *Sam* ในตัวอย่าง ข. ไม่สามารถบินได้นั้นเป็นผลมาจากประสบการณ์ในโลกความจริง ดังนั้นแล้วความแตกต่างระหว่างประโยค ก. และ ข. จึงต้องอาศัยความรู้ดังกล่าว

ประกอบด้วย แต่ในมุมมองของไทเลอร์และเอแวนส์แล้ว ตัวอย่างประโยคด้านบนถือว่าเป็นตัวอย่างของความหมายที่คลุมเครือ และการที่เลคอฟมองข้ามการพิจารณาในเรื่องของบริบทหรือความรู้ดังกล่าวไป ส่งผลให้เกิดความหมายขึ้นมามากมายทั้งๆ ที่ในความหมายต่างๆ ที่ถูกขยายออกมานั้นอาจจะเป็นความหมายเดียวกันที่มีความคลุมเครือก็เป็นได้

เนื่องมาจากการขาดหลักการ (principles) ของเลคอฟในการตัดสินว่าความแตกต่างของความหมายในประโยคตัวอย่างที่มีบริบทต่างกัน รวมทั้งการขาดกรรมวิธีในการแยกความหมายออกจากกันอย่างชัดเจนเพียงพอ อาศัยเพียงแต่วิจารณ์ญาณของผู้วิเคราะห์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น จึงทำให้ไทเลอร์และเอแวนส์พัฒนาแนวคิดของตนเองขึ้นมาเรียกว่าทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy) โดยมีหลักการคือการหาสิ่งที่จะมาทำหน้าที่เป็น “เกณฑ์” ในการแยกความหมายต่างๆ ออกจากกัน ส่งผลทำให้เครือข่ายความหมายที่ได้มาจะมีความเป็นวัตถุวิสัย (objective) มากขึ้น ซึ่งเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้มานี้จะต้องบรรจุจุดประสงค์อย่างน้อย 2 ข้อ ได้แก่

(1) เกณฑ์เหล่านี้ควรจะทำหน้าที่ในการแยกความหมายต่างๆ ออกจากกันพร้อมทั้งแสดงความแตกต่างระหว่างความหมายที่ถูกเก็บไว้ในหน่วยความจำทางอรรถศาสตร์ (semantic memory) กับความหมายที่ได้จากการฟังฟังบริบทในลักษณะแบบ on-line (หรือเรียกอีกอย่างว่าความ “คลุมเครือ”)

(2) เกณฑ์ต่างๆ สมควรที่จะทำให้เกิดความหมายที่เป็นต้นแบบหรือความหมายที่เป็นศูนย์กลางให้กับความหมายอื่นๆ ในความสัมพันธ์แบบแผ่รัศมี

ความหมายต่างๆ ที่จะแยกออกจากกันได้ ต้องผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 3 ข้อ ในที่นี้จะอธิบายเกณฑ์ โดยใช้ตัวอย่างคำว่า *time* ในภาษาอังกฤษ ไทเลอร์และเอแวนส์ ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

(1) เกณฑ์ในเรื่องของความหมาย (meaning criterion)

คือจะต้องมีความหมายพิเศษที่เพิ่มเติมเข้ามาซึ่งไม่สามารถพบได้ชัดเจนในความหมายอื่นๆ เช่น

a) *Time flies when you're having fun.*

b) *Last night at the fair the time seemed to whiz by.*

โดยในประโยคที่ a) นั้น คำว่า *time* จะแสดงความหมายของ ระยะเวลายาว (duration) ในขณะที่ประโยค b) คำว่า *time* จะแสดงให้เห็นถึงจุดของเวลาที่แยกออกจากกัน

(discrete point of time) ซึ่งทั้งคู่ล้วนแล้วแต่เป็นความหมายที่เพิ่มขึ้นมาและไม่พบในความหมายอื่นๆ

(2) เกณฑ์ในเรื่องของการอธิบายมโนทัศน์ (concept elaboration criterion)

กล่าวคือจะต้องมีข้อจำกัดในการเลือกคำที่มีความหมายบางประเภท มาปรากฏร่วม (semantic selection restriction) อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของความหมายนั้นๆ เช่น

a) *Time flies when you're having fun.*

c) *The time has vanished.*

ลักษณะความยืดหยุ่นในเชิงเวลา (TEMPORAL COMPRESSION) ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับคำว่า *time* นั้น สามารถถูกอธิบายออกมาในรูปคำที่แสดงการเคลื่อนไหวได้ เช่น คำกริยา *flies* หรือ *vanished* ในตัวอย่าง เป็นต้น

(3) เกณฑ์ในเรื่องของไวยากรณ์ (grammatical criterion)

คือคำนั้นๆสามารถปรากฏในโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์เฉพาะในบางโครงสร้างที่แตกต่างจากความหมายอื่นๆ ได้หรือมีลักษณะทางไวยากรณ์ที่แตกต่างออกไป เป็นต้น

*d) *A time raced by.*

e) *A time will come when we'll finally have to address global warming.*

ลักษณะความยืดหยุ่นของเวลานั้นจะถูกแสดงนัยออกมาจาก mass noun ทำให้คำว่า *time* ไม่สามารถปรากฏกับคำ article ที่ใช้แสดงความเป็นเอกพจน์ได้ ดังเช่นที่คำว่า *time* ไม่สามารถปรากฏกับคำนำหน้านาม A ได้ในตัวอย่าง d) นั่นเอง

2.4.2.3 ทฤษฎีคำหลายความหมายสี่ประเภท (four categories theory of polysemy)

ทฤษฎีคำหลายความหมายสี่ประเภท (four categories theory of polysemy) เป็นแนวความคิดที่เกิดจากนักภาษาศาสตร์ นิค ไรมเมอร์ (Riemer, 2005) ซึ่งได้ทำการศึกษาลักษณะของคำหลายความหมาย และกระบวนการทางปริชานที่จะนำมาใช้ในการอธิบายกระบวนการที่ทำให้เกิดความหมายต่างๆ ขึ้นมา ไรมเมอร์ ได้จำแนกประเภทของการขยายความหมายออกเป็นสี่ประเภท โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มคำกริยาที่เรียกว่า คำกริยาเกี่ยวกับ

การกระทบกันและการมีผลต่อกัน หรือ P/I verb (percussion and impact verb) เช่น คำกริยาที่มีความหมาย *hit smash touch* เป็นต้น ในภาษาอังกฤษและนำมาเปรียบเทียบกับคำกริยากลุ่มเดียวกันในภาษาวาลปีริ (Warpiri) ซึ่งเป็นภาษาในแถบหมู่เกาะทางมหาสมุทรแปซิฟิก ในการวิเคราะห์การขยายความหมายของกริยากลุ่มนี้ ไรเมอร์ได้ชี้ให้เห็นถึงฉากพื้นฐาน (basic scenario) ในการเกิดกริยาเหล่านี้ ได้แก่ (i) ผู้กระทำ (impactor) (ii) พื้นผิวที่รับการกระทบ (surface object) (iii) จุดที่กระทบ (point of impact) รวมไปถึงในบางกรณีมี (iv) แรงตกระทบ (forceful contact) และ (v) การสัมผัสกันทางกายภาพ (physical contact) จากการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ ไรเมอร์ มีสมมติฐานว่าการขยายความหมายเป็นผลมาจากกระบวนการนามนัยมากกว่าการอุปลักษณะ จนถึงได้แบ่งประเภทของการขยายความหมายของคำกริยาในกลุ่มดังกล่าวตามแนวของแบบลักษณะภาษา (typology) ทั้งหมดได้ 4 รูปแบบโดยเป็นอุปลักษณะหนึ่งรูปแบบและเป็นนามนัยถึงสามรูปแบบด้วยกัน กระบวนการขยายความหมายดังกล่าวเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในระดับปริชาน ได้แก่

1. กระบวนการอุปลักษณะที่ความหมายแก่น (metaphor application to core meaning): การปรับใช้ความหมายของคำกริยาที่เป็นความหมายแก่นโดยการเปรียบกับสิ่งอื่น
2. กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์ (effect metonymy): การขยายความหมายไปสู่ผลลัพธ์ของการกระทำโดยคำกริยาคำนั้น
3. กระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท (contextual metonymy): การขยายความหมายไปสู่บริบทที่การกระทำนั้นปรากฏอยู่
4. กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย (constituent metonymy): การขยายความหมายจากการเลือกส่วนประกอบหนึ่งจากเหตุการณ์ทั้งหมดของคำกริยามาใช้แทน

ไรเมอร์ กล่าวว่าเฉพาะความสัมพันธ์ทางความหมายในแบบแรกหรืออุปลักษณะเท่านั้นที่ไม่ได้เป็นการทำให้เกิดความหมายใหม่อีกทั้งการอธิบายความหมายไม่ได้ผ่านการเรียบเรียงใหม่ (paraphrase) เช่น A thought has struck me! คำกริยา *struck* นั้นได้ขยายความหมายผ่านกระบวนการอุปลักษณะเพราะได้ปรากฏกับคำนามที่มีลักษณะเป็นสิ่งนามธรรมแต่ก็ยังคงมีความหมายเหมือนกับความหมายพื้นฐาน ซึ่งแตกต่างไปจากกระบวนการนามนัยประเภทอื่นๆ ซึ่งกระบวนการนามนัยจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายต่อความหมายที่เป็นความหมายพื้นฐาน

ดังนั้นการเรียบเรียงใหม่จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสดงให้เห็นความหมายใหม่ที่ ถูกขยายออกมาเหล่านั้น ทั้งนี้การเชื่อมโยงเหตุการณ์ในโลกความเป็นจริงให้เข้ากับ ความหมายของคำกริยาในแบบต่างๆ ที่กล่าวมานั้น เป็นความสามารถพื้นฐานที่พบได้ในตัวผู้ใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาใดก็ตาม และคนเราสามารถทำการแยกแยะความแตกต่างระหว่างตัวเหตุการณ์ของการกระทำหนึ่งๆ กับผลลัพธ์ที่ได้จากการกระทำนั้นๆ เช่นเดียวกันกับการจำแนกตัวเหตุการณ์ที่ได้จากการกระทำออกจากบริบทการปรากฏโดยกว้างของการกระทำนั้นๆ และท้ายสุดคือการสามารถแยกเหตุการณ์ที่มีลักษณะเป็นเหตุการณ์เดี่ยวให้กลายเป็นเหตุการณ์ย่อยๆ หลายๆ เหตุการณ์ประกอบกันก็ได้ (Reimer, 2006: 183)

กระบวนการอุปลักษณะที่เกิดขึ้นที่ความหมายแก่น

กระบวนการอุปลักษณะและนามนัยเป็นแนวความคิดหลักในการศึกษาลักษณะของคำหลายความหมายตามแนวทางของอรรถศาสตร์ปริชาน กระบวนการทั้งสองถือว่าเป็นกระบวนการทางปริชานที่สำคัญในการเชื่อมโยงความหมายที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน นักภาษาศาสตร์ในอดีตส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาเรื่องของอุปลักษณะมากกว่านามนัย (Taylor, 1995: 122) และต่างก็มีมุมมองที่เห็นพ้องต้องกันว่า กระบวนการอุปลักษณะคือการเชื่อมโยงความหมายในแบบข้ามแวดวงความหมาย (domain) และกระบวนการนามนัยเป็นการเชื่อมโยงความหมายในแวดวงความหมายเดียวกัน แต่ในทางกลับกันงานวิจัยของไรเมอร์ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการนามนัยมากกว่ากระบวนการอุปลักษณะ เพราะไรเมอร์คิดว่า กระบวนการอุปลักษณะมีความแตกต่างจากกระบวนการขยายความหมายแบบนามนัยอีก 3 แบบ กล่าวคือ ความหมายที่ผ่านกระบวนการอุปลักษณะนั้นจะ “ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายอันก่อให้เกิดความหมายใหม่” ต่อตัวคำกริยาแต่อย่างใด อีกนัยหนึ่งก็คือ ความหมายที่ดูเหมือนเป็นความหมายใหม่นั้น แท้จริงก็ยังคงเป็นความหมายเดิมของคำๆ นั้นอยู่

ในกลุ่มของคำกริยา P/I ในงานของ ไรเมอร์ คำกริยาที่มีการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการอุปลักษณะมักจะปรากฏเป็นภาคแสดงของประโยคและจะปรากฏร่วมกันกับค่านามที่มีความเป็นต้นแบบต่ำ ซึ่งการที่จะทำความเข้าใจในเรื่องของความเป็นต้นแบบของค่านามที่ปรากฏร่วมกันกับคำกริยากลุ่มนี้ได้ นั้น จะต้องทำความเข้าใจจากพื้นฐานของเหตุการณ์ (basic scenario) ของคำกริยากลุ่มนี้เสียก่อน โดยจากพื้นฐานของเหตุการณ์ดังกล่าว นั้น จะประกอบไปด้วยผู้ร่วมเหตุการณ์อยู่ 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ วัตถุที่ตกระทบ (impactor) วัตถุพื้นผิวที่ถูกกระทบ (surface object) และความแรงของการตกระทบ โดยจากพื้นฐานของเหตุการณ์ที่แสดงโดยคำกริยากลุ่มนี้คือการที่วัตถุตกระทบซึ่งเกิดจากการเคลื่อนที่ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความเร็วระดับหนึ่ง

และไปสัมผัสกันกับสิ่งที่เป็นวัตถุเป้าหมายหรือวัตถุพื้นผิวด้วยความรุนแรงในระดับหนึ่ง ผลที่ตามมาคือวัตถุเป้าหมายอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งขึ้นก็เป็นได้ ตัวอย่างของคำกริยา P/I ในงานของ ไรเมอร์ เช่น

1) *A thought has struck me!*

(Reimer, 2006: 226)

จะเห็นว่าค่านามที่ปรากฏกับคำกริยา *strike* นั้นจะมีลักษณะเป็นชื่านามธรรม จับต้องไม่ได้ แต่ความหมายของคำกริยาในตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดหากลองเทียบกับประโยค

2) *A rock has struck me!*

(Reimer, 2006: 306)

ความหมายของคำกริยาในสองประโยคนั้นเหมือนกัน เพียงแต่ *strike* ในตัวอย่างแรกนั้นเป็นการใช้คำกริยาในเชิงอุปลักษณณ์เท่านั้น ซึ่งกระบวนการอุปลักษณณ์ที่ใช้คือ “สติสัมปชัญญะคือวัตถุพื้นผิว” CONCIOSNESS is OBJECT SURFACE

กระบวนการที่คำกริยา *strike* ในตัวอย่างที่ 1) และ 2) ไม่ได้แสดงความหมายใหม่นั้นเป็นเพราะว่า กระบวนการอุปลักษณณ์ทำงานโดยการถ่ายมอบ (attributing) คุณสมบัติต่างๆ ของความหมายที่ซึ่งไม่ได้แสดงออกอย่างชัดเจน (vehicle)² ไปสู่ความหมายที่เป็นเป้าหมาย (target) โดยไม่ได้มีผลกระทบต่อคุณสมบัติในทางอรรถศาสตร์ของคำกริยาแต่อย่างใด เพราะฉะนั้นตามแนวความคิดของ ไรเมอร์ แล้ว กระบวนการอุปลักษณณ์จึงไม่ใช่กระบวนการในการขยายความหมายไปสู่ความหมายใหม่ แต่เป็นเพียงกระบวนการแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายแก่น (ความหมายพื้นฐาน) ของตัวคำกริยาเข้ากับสิ่งต่างๆ ที่ไม่ได้อยู่ในลักษณะของสมาชิกต้นแบบเท่านั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักจะหมายถึงวัตถุที่มีลักษณะเป็นชื่านามธรรม

กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์

กระบวนการนามนัยจะแตกต่างจากกระบวนการอุปลักษณณ์ในแง่ที่ว่า กระบวนการของการเกิดนามนัยจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในความหมายของคำกริยา ในขณะที่ภายในกระบวนการอุปลักษณณ์ความหมายของคำกริยาจะยังคงเหมือนเดิม การที่

² พาหะ (vehicle) เรียกได้อีกอย่างว่าเป็นความหมายแหล่งกำเนิด (source) ก็ได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้ามแวดวง แต่อีกนัยหนึ่ง แรตเดน และ โคเวซส (Radden and Kovecses, 1999) ใช้คำว่า “พาหะ” ในการอธิบายถึงหน่วยคำในทางภาษาศาสตร์ที่ทำหน้าที่ในการเป็นสิ่งกระตุ้น (trigger) ที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบนามนัยขึ้นมาทั้งหมด

ความหมายของคำกริยาเกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นเท่ากับว่า คำกริยาดังกล่าวอาจจะมีรูปภาพที่เหมือนกันแต่จะแสดง (denote) เหตุการณ์ที่แตกต่างกันออกไป กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์ (effect metonymy) คือกระบวนการขยายความหมายซึ่งความหมายที่ขยายออกไปนั้นคือส่วนที่เป็นผลลัพธ์หรือผลกระทบที่ได้มาจากการกระทำนั้นๆ แทนที่จะเป็นตัวเหตุการณ์ของการกระทำของกริยานั้นๆ แทน

แดน สเปร์เบอร์ และ เดย์เดร วิลสัน (Speber and Wilson อ้างถึงใน Reimer, 2006: 241) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้อย่างหนึ่งว่า โดยปกติแล้วนั้นคนเรามักจะทำการสร้างมโนทัศน์ (conceptualize) และจัดประเภทของพฤติกรรมบางอย่างของสิ่งมีชีวิตโดยอาศัยวัตถุประสงค์ในการกระทำนั้นๆ แทนที่จะอาศัยลักษณะทางกายภาพของการกระทำดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ จึงเป็นสาเหตุให้มโนทัศน์ของพฤติกรรมบางมโนทัศน์สามารถแสดงได้ด้วยคำกริยาที่แสดงการกระทำหลายๆ แบบ ซึ่งอาจจะเป็นการกระทำที่มีความแตกต่างกันในลักษณะทางกายภาพแต่จะมีความเหมือนกันในเจตนาของผู้กระทำก็ได้ ตัวอย่างของคำกริยาประเภทนี้ได้แก่ *give*, *take*, *attack* หรือ *defend* ซึ่งเป็นมโนทัศน์ที่พบได้ในเกือบทุกภาษา

ในทางอรรถศาสตร์แล้วคำกริยาที่มีลักษณะเป็น สกรรมกริยา (transitive verb) ส่วนใหญ่นั้นมักจะมี ความหมายเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของการกระทำนั้นๆ แฝงอยู่ด้วยเนื่องจากว่า สกรรมกริยามักจะเกิดโดยมีค่านามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตรงปรากฏเป็นจะต้องปรากฏเป็นองค์ประกอบหนึ่งพร้อมๆ กับกริยา ซึ่งมักจะมี ความหมายเป็นนัยได้ว่าผู้ถูกกระทำที่ได้รับผลโดยตรงจากการกระทำของกริยาตัวนั้นๆ (Croft, 1990:66 อ้างถึงใน Reimer, อ้างแล้ว: 230) หากพิจารณาตามแนวความคิดดังกล่าวของ ครอฟท์ แล้ว ในตัวอย่างงานวิจัยของ โรเมอร์ กลุ่มคำกริยา P/I ที่ผ่านกระบวนการขยายความหมายประเภทนี้จะไม่ได้ถูกระบุเจาะจงลงไปอย่างชัดเจนว่าหมายถึงการกระทำหรือเหตุการณ์อะไร แต่ โรเมอร์ ใช้การเรียบเรียงภาษาใหม่ (paraphrase) มาเป็นเครื่องมือใช้สำหรับแสดงความหมายแทน ความหมายของกลุ่มคำกริยาดังกล่าวที่ผ่านการเรียบเรียงใหม่แล้วจะปรากฏในรูปของวลีในแบบอภิภาษา เช่น “X make Y move by P/I” หรือ “X make Y by P/I” เป็นต้น โดยตัวอย่างของคำกริยา *strike* ในภาษาอังกฤษของ โรเมอร์ ที่ผ่านกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์ เช่น

6) *The soldier struck the head from the body.* (Reimer, 2006: 185)

ผู้พูดภาษาอังกฤษจะเข้าใจได้ทันทีว่าคำกริยา *strike* ในตัวอย่างดังกล่าวไม่ได้แสดงเหตุการณ์ของการกระทบกันของวัตถุสองสิ่งแต่อย่างใด แต่กลับแสดงเหตุการณ์ที่เป็นผลหลังจากมีการกระทบกันเรียบร้อยแล้ว นั่นคือเหตุการณ์ของการเคลื่อนที่ของวัตถุที่ถูกกระทบ ความหมายของคำกริยา

ในตัวอย่างจึงถูกแสดงออกมาใหม่ได้ในรูปของประโยค “The slider (X) makes the head (Y) move by striking” ความหมายที่ขยายออกมาจากความหมายเดิมของคำกริยา *strike* นั้นจะเห็นได้ชัดจากบุพบทวลี *from the body* ที่ใช้ในการแสดงการเคลื่อนที่ของวัตถุเป้าหมายอันเป็นผลมาจากการถูกระแทกที่แสดงผ่านทางคำกริยา *strike*

กระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท

ในกระบวนการขยายความหมายโดยอาศัยบริบทประกอบนั้น ความหมายที่ถูกขยายออกมานั้นจะได้มาจาก “กรอบ” (frame) ของเหตุการณ์ที่มีขนาดครอบคลุมกว่าและมีรายละเอียดมากกว่าเหตุการณ์จริงๆ ที่เกิดมาจากความหมายพื้นฐานของคำกริยา สิ่งที่เป็นในการทำความเข้าใจความหมายที่ถูกขยายออกมาก็คือ ความรู้ภายในตัวกริยา (knowledge of the verb) นำมาเชื่อมโยงกับบริบทที่คำนั้นๆ เกิด ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการตีความว่าความหมายดังกล่าว นั้นขยายมาจากความหมายพื้นฐานได้อย่างไร มีความสัมพันธ์ร่วมกันในประเด็นไหน และเป็นคำกริยาที่เป็นส่วนหนึ่งของกรอบเหตุการณ์เฉพาะได้อย่างไร

ด้วยชื่อของกระบวนการขยายความหมายโดยกระบวนการนามนัยเชิงบริบทนั้น อาจทำให้เกิดความคิดที่ผิดไปได้ว่ากระบวนการที่กว้าง (general) เกินไปทำให้หาคำมาอธิบายหรือชี้เฉพาะได้ยากลำบาก แต่ในความเป็นจริงแล้วนั้น ไรมเมอร์ ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการดังกล่าว ไม่ได้มีลักษณะเป็นแบบ “elsewhere categories” หรือไม่สามารถนำไปใช้อธิบายความสัมพันธ์ในแต่ละความหมายได้ดีพอแต่อย่างใด ในทางกลับกันนั้นความหมายที่ได้ผ่านกระบวนการขยายความหมายวิธีนี้ก็กลับมีอยู่เป็นจำนวนไม่มากหากนำไปเทียบกับการนามนัยอีก 2 วิธีด้วยกัน โดยในงานวิจัยของ ไรมเมอร์ กลุ่มคำกริยา P/I สามารถถูกนำไปใช้เป็นคำกริยาหลักภายในบริบทเฉพาะที่กล่าวถึงกรอบเหตุการณ์เฉพาะอย่างได้ทั้งหมด 4 บริบท อันได้แก่

บริบทของการเคลื่อนไหวนิว เช่น *Their trampling feet beat the loose sands.*
 บริบทของการมีความสัมพันธ์ทางเพศ เช่น *I've knocked some girls in my time.*
 บริบทของการเล่นเครื่องดนตรี เช่น *A made...smote her harp, and sang.*
 บริบทของการโจมตีหรือการต่อสู้ เช่น *He smit a brave and fortunate bataille with the Vaccei.*

ในแต่ละบริบทเฉพาะที่กลุ่มคำกริยา P/I ปรากฏอยู่นั้น ความหมายของตัวคำกริยาจะเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละประเภทของบริบท เช่น เมื่อปรากฏอยู่ในบริบทของการต่อสู้แล้ว *smite* จะมีความหมายหมายถึง “to fight” และจะไม่ได้แสดงเฉพาะเหตุการณ์ของการต่อสู้หรือ *fight* เพียงเหตุการณ์เดียว แต่จะหมายถึงทุกๆ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้นั้นๆ เข้าไว้ด้วยกันแต่

อยู่ภายใต้กรอบเหตุการณ์หรือบริบทเฉพาะนั้นๆ ที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นโดยจัดให้คำว่า *smite* เป็นตัวแทนเหตุการณ์หรือเรียกอีกนัยหนึ่งคือศูนย์กลางของเหตุการณ์การ ต่อสู้ ทั้งหมดแทน

กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย

กระบวนการขยายความหมายในระบบปริธานประเภทสุดท้ายตามแนวความคิดของไรเมอร์ ในการอธิบายการขยายความหมายของกลุ่มคำกริยา P/I ก็คือ กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย ซึ่งเป็นการแทนความหมายของคำกริยาโดยอาศัยการนำเอาส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ทั้งหมดที่แสดงโดยคำกริยานั้นๆ หรือความหมายข้างเคียงที่ไม่เด่นมาใช้เป็นความหมายหลักแทนที่จนเกิดเป็นความหมายใหม่ ซึ่งกระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อยนั้นจะมีความแตกต่างจากกระบวนการนามนัยทั้งสองประเภทแรก กล่าวคือ กระบวนการนามนัยเน้นผลลัพธ์และแบบอาศัยบริบทที่ได้กล่าวถึงนั้นเป็นเสมือนการดึงเอา “ข้อมูลใหม่” เข้ามาใช้เป็นความหมายใหม่ (incorporating extra information) ในขณะที่กระบวนการแบบนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อยนั้นเป็นการใช้ข้อมูลเดิมที่มีอยู่ในตัวของคำกริยานั้นอยู่แล้ว อาจกล่าวได้อีกอย่างว่าเป็นเสมือนการทำให้ความหมายของคำให้แคบลง (semantic narrowing) ก็เป็นได้ (Reimer, อ้างแล้ว: 292)

แนวความคิดเกี่ยวกับการดึงเอาเพียงเฉพาะบางส่วนของเหตุการณ์มาใช้เป็นความหมายหลัก ที่เป็นความหมายใหม่ของคำกริยานั้นๆ เป็นวิธีการอธิบายกระบวนการนามนัยในแบบที่นักภาษาศาสตร์ส่วนมากมักจะกล่าวถึง เพราะสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่ากระบวนการนามนัยคือการ “นำส่วนย่อยมาแทนส่วนใหญ่ (หรือแทนทั้งหมด)” ซึ่งเป็นมโนทัศน์พื้นฐานของกระบวนการนามนัย ยกตัวอย่างเช่น แนวความคิดของ เคนอิจิ เซโตะ (Seto, 1995 อ้างใน Reimer, 2006: 106) ที่กล่าวถึงประเภทย่อยของกระบวนการนามนัย โดยที่ เซโตะ ได้กล่าวไว้ว่า เหตุการณ์ที่กินเวลานั้นสามารถอ้างถึงได้โดยการกล่าวถึงเหตุการณ์ย่อยซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในเหตุการณ์ใหญ่นั้นแทน เช่น ในภาษาอังกฤษประโยคที่ว่า *He is reading for the first degree.* ซึ่งความหมายของคำกริยา *read* ในที่นี้เป็นส่วนหนึ่งของความหมายของการ “เรียนหนังสือ” (studying) ดังนั้นในประโยคดังกล่าว การอ่านหนังสือจึงเป็นเสมือนเหตุการณ์ย่อยเหตุการณ์หนึ่งที่ใช้แทนเหตุการณ์ใหญ่ทั้งหมดนั้นคือการเรียนจบการศึกษานั้นเอง

ในงานวิจัยของ ไรเมอร์ นั้น กลุ่มคำกริยา P/I ในบางประโยคแทนที่จะมีความหมายเดียวกันกับความหมายพื้นฐาน (การกระทบกันของวัตถุสองชิ้นด้วยความแรงและความเร็วในระดับหนึ่ง) แต่กลับมีความหมายที่แคบลงเหลือเพียงแค่ส่วนประกอบส่วนหนึ่งของความหมายพื้นฐานเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น

11) *Just then the squall struck up.*

ความหมายของคำกริยา *strike* ในประโยคดังกล่าวไม่ได้แสดงความหมายของการ “กระทบ” ซึ่งกันและกันระหว่างวัตถุทั้งสองแต่แสดงเพียงความหมายของทิศทางในการเคลื่อนที่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่คำกริยา *strike* ที่เป็นหนึ่งในกลุ่มคำกริยา P/I เปลี่ยนสถานภาพของตัวเองจากแต่เดิมที่เป็นสกรรมกริยา กลายมาเป็นอกรรมกริยาที่ไม่ต้องปรากฏคำนามใดๆ ต่อด้านท้าย และความหมายถูกจำกัดลงเหลือเพียงแค่ส่วนที่เป็น “ทิศทาง การเคลื่อนที่” เพียงเท่านั้น

2.5 กระบวนการทางปริชาณที่ก่อให้เกิดคำหลายความหมาย/หน้าที่

จากการศึกษาเรื่องคำหลายความหมาย/หน้าที่ของนักภาษาศาสตร์ปริชาณพบว่า กระบวนการหรือกลไกทางปริชาณที่ก่อให้เกิดการขยายความหมายของคำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่ได้แก่ กระบวนการนามนัยและการกลายเป็นคำไวยากรณ์เท่านั้น ในขณะที่กระบวนการอุปลักษณ์จะไม่ได้มีบทบาทมากนักในการทำให้เกิดความหมายใหม่ แต่อีกนัยหนึ่งเมื่อเกิดควบคู่ไปกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จะทำให้เกิดความหมายใหม่รวมถึงหน้าที่ใหม่ในทางไวยากรณ์ด้วย

2.5.1 กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor)

เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) กล่าวว่าอุปลักษณ์ที่ปรากฏในภาษา ความคิด และการกระทำของมนุษย์ถูกใช้กันอย่างแพร่หลายและพบได้บ่อยในชีวิตประจำวัน เนื่องจากอุปลักษณ์นี้เป็นระบบมโนทัศน์ที่อยู่ในกระบวนการความคิดของมนุษย์โดยธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม มนุษย์เราไม่สามารถตระหนักรู้ระบบมโนทัศน์นี้ได้ทันทีเพราะมนุษย์ทำสิ่งต่างๆ ไปอย่างอัตโนมัติและเป็นไปโดยธรรมชาติ วิธีเดียวที่จะทำให้เรารู้ได้ก็คือการศึกษาจากภาษา เพราะภาษาเป็นสื่อที่ใช้สื่อสารอยู่บนพื้นฐานเดียวกันกับระบบมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการคิดและการกระทำ

อุปลักษณ์เป็นกลไกทางปริชาณที่มีการเชื่อมโยง (map) จากแควดวง (domain) หนึ่งซึ่งเรียกว่าแควดวงแหล่งที่มาหรือผู้ให้ (source or donor domain) ไปสู่อีกแควดวงหนึ่งซึ่งเรียกว่า แควดวงเป้าหมายหรือผู้รับ (target or recipient domain) เราจะเข้าใจแควดวงเป้าหมายได้จากแควดวงแหล่งที่มา ตัวอย่างของอุปลักษณ์ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย คือ TIME IS MONEY โดย

เป็นการข้ามแควดวงของเวลามาสู่แควดวงของเงินตรา ซึ่งทั้งสองสิ่งมีลักษณะที่เหมือนกันคือ สามารถมีทั้งแง่มุมของการได้มาและเสียไป กล่าวคือ เราสามารถได้เวลาหรือได้เงินมา และอีกทางหนึ่งก็สามารถเสียเวลาหรือเสียเงินไปได้เหมือนกัน โดยการเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นนั้นสามารถเกิดขึ้นได้หลายแง่มุม (aspects) อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของอุปลักษณ์คือ Invariance Hypothesis (Taylor, 2002; 496) กล่าวคือ จะมีการเชื่อมโยงเฉพาะเนื้อหาบางส่วนของแควดวงเป้าหมายเท่านั้น ไม่ใช่ทุกแง่มุมเช่น ในอุปลักษณ์ TIME IS MONEY จะมีการเชื่อมโยงเฉพาะในส่วนของกาใช้ จ่ายเงินเทียบกับเวลาเท่านั้น คือโดยทั่วไปแล้วเราสามารถเปรียบเทียบการใช้เวลากับการใช้เงินได้ กล่าวโดยละเอียดคือในขณะที่มีการใช้เงินเราสามารถ มีทั้งการใช้ไปและได้กลับมา แต่ในการใช้ เวลาเมื่อใช้ไปแล้ว เราก็ไม่สามารถเรียกคืนกลับมาได้ เป็นต้น นอกจากนี้ อุปลักษณ์บางเรื่องยัง จำกัดเฉพาะในบางวัฒนธรรมเท่านั้นไม่ได้ปรากฏใช้ได้ในทุกวัฒนธรรม เนื่องจากในบางวัฒนธรรม ไม่มีมโนทัศน์แบบนั้น เช่น เรื่องสิ่งของในแนวตั้ง (verticality) หรือภาชนะ (container) เป็นต้น

ในการศึกษาคำหลายความหมายภายใต้แนวทางของอรรถศาสตร์ปริชาน กระบวนการอุปลักษณ์และนามนัยเป็นกระบวนการทางปริชานที่สำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อที่จะเชื่อมโยงความหมายที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน นักภาษาศาสตร์ในอดีตส่วนใหญ่เมื่อศึกษา การขยายความหมายก็จะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาเรื่องของอุปลักษณ์มากกว่านามนัย (Taylor, 1995: 122) และมีมุมมองที่เห็นตรงกันว่ากระบวนการอุปลักษณ์คือการเชื่อมโยงความหมายใน แบบข้ามแควดวงความหมาย (domain) และกระบวนการนามนัยเป็นการเชื่อมโยงความหมายใน แควดวงความหมายเดียวกัน แต่ในงานวิจัยของ โรเมอร์ ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการนามนัย มากกว่ากระบวนการอุปลักษณ์ ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการอุปลักษณ์เป็นเพียงกระบวนการเดียว จากทั้ง 4 กระบวนการที่ใช้ในการขยายความหมายของโรเมอร์ กล่าวคือ ความหมายที่ผ่าน กระบวนการอุปลักษณ์นั้นจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือสร้างให้เกิดความหมายใหม่ ให้กับหน่วยคำ อีกนัยหนึ่งก็คือความหมายที่ดูเหมือนเป็นความหมายใหม่นั้น แท้ที่จริงแล้วยังคง เป็นความหมายเดิมของคำๆ นั้นอยู่ เพียงแต่คำๆ นั้นได้เปลี่ยนหน้าที่ทางไวยากรณ์หรือชนิดของ คำไปเท่านั้น ซึ่งจากงานวิจัยของ ลิลลี่ อีเหวิน ชู (Su, 1999) เกี่ยวกับการขยายความหมายของคำ หลายความหมายในภาษาจีนก็ได้สนับสนุนแนวคิดนี้เช่นกัน โดยชูได้กล่าวว่า อุปลักษณ์มีส่วนใน การจัดประเภทและมีบทบาทอย่างมากในการทำให้เกิดคำหลายหน้าที่ เพราะเป็นการเชื่อมโยง ความหมายข้ามประเภทจากเดิมที่มีความเป็นรูปธรรม (concrete) มากให้กลายเป็นคำที่จัดเป็น นามธรรมมากขึ้น (metaphorical abstraction) เช่น

คน (person) > สิ่งของ(object) > ความสามารถ (ability) > พื้นที่ (space) > เวลา (time) > คุณภาพ (quality)

ทั้งนี้จะทำให้ความหมายที่ได้เป็นความหมายที่เกิดจากการเปลี่ยนประเภททางไวยากรณ์มากกว่า เป็นการเกิดความหมายใหม่ที่เป็นความหมายประจำคำ

2.5.2 กระบวนการนามนัย (metonymy)

นามนัยเป็นกระบวนการทางปริชาณที่มีการเชื่อมโยงเช่นเดียวกันกับอุปลักษณ์ แต่การเชื่อมโยงของนามนัยเป็นการเชื่อมโยงภายในแวดวงเดียวกันไม่ได้ข้ามแวดวง นอกจากนี้ นามนัยยังมีหน้าที่หลักคือการอ้างถึงโดยเฉพาะการใช้สิ่งหนึ่งอ้างถึงหรือแทนอีกสิ่งหนึ่ง โดยทั่วไปนามนัยมักปรากฏในรูปแบบของการใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งแทนทั้งหมด (the part for the whole) ตัวอย่างเช่น (Lakoff and Johnson, 1980)

We don't hire *longhairs*. (ผมยาวแทนคนผมยาว)

Nixon bombed Hanoi. (ประธานาธิบดีนิกสันแทนประเทศอเมริกา)

The *White House* isn't saying anything. (ทำเนียบรัฐบาลแทนรัฐบาลของอเมริกา)

เลคอฟและจอห์นสัน(อ้างแล้ว) กล่าวว่ามนุษย์ใช้ปรากฏการณ์ของนามนัยบ่อยครั้ง ในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับการใช้อุปลักษณ์ มนุษย์สร้างมโนทัศน์ของสิ่งหนึ่งจากความสัมพันธ์ที่สิ่งนั้นมีกับสิ่งต่างๆ เช่น เมื่อเราพูดถึงประธานาธิบดี ย่อมหมายถึงการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศด้วย เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่านามนัยเป็นสิ่งที่อยู่ในความคิดคำนึงของมนุษย์และถูกถ่ายทอดออกมาผ่านภาษา ความคิด ทัศนคติ และการกระทำของมนุษย์เช่นเดียวกับอุปลักษณ์

อย่างไรก็ตาม จากการประยุกต์ใช้แนวความคิดเรื่อง การขยายความหมายสู่รูปแบบของ ไรเมอร์ ทำให้เกิดเกณฑ์ในการพิจารณากระบวนการขยายความหมายของคำ และพบว่า กระบวนการนามนัยนั้นทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมา โดยความหมายที่ได้มานั้นจะเป็นความหมายประจำคำทั้งหมด อย่างไรก็ตามกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทำให้เกิดความหมายใหม่ๆ ขึ้นมาได้เหมือนกัน โดยเป็นผลมาจากกระบวนการอุปลักษณ์และกระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อยอันใดอันหนึ่ง ทำให้ความหมายที่ได้จะเปลี่ยนแปลงจากความหมายประจำคำเป็นความหมายทางไวยากรณ์ ทำให้เกิดคำไวยากรณ์ และสามารถทำให้เกิดความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ขึ้นมาแทนได้อีกด้วย

กระบวนการนามนัยแบ่งออกได้เป็น 3 แบบย่อยๆ อันได้แก่

1. กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพท์ (effect metonymy):
การขยายความหมายไปสู่ผลลัพท์ของการกระทำโดยคำกริยาคำนั้นๆ
2. กระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท (contextual metonymy):
การขยายความหมายไปสู่บริบทที่การกระทำนั้นปรากฏอยู่
3. กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย (constituent metonymy):
การขยายความหมายจากการเลือกส่วนประกอบอันใดอันหนึ่งจากเหตุการณ์ทั้งหมดของคำกริยามาใช้แทน

โดยสรุปแล้ว กระบวนการนามนัยเป็นกระบวนการทางปริชานสำหรับดึงเอาองค์ประกอบทางความหมายองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งซึ่งจัดว่าเป็นองค์ประกอบทางความหมายข้างเคียงของความหมายพื้นฐานออกมาเป็นองค์ประกอบเด่นทำให้องค์ประกอบทางความหมายข้างเคียงนั้นๆ กลายเป็นองค์ประกอบหลักของความหมายที่ขยายออกไป

โดยสรุป แนวทางการศึกษาเกี่ยวกับคำหลายความหมาย/หน้าที่ ได้พัฒนาไปตามช่วงเวลา จะเห็นได้ว่ามีแนวคิดของนักภาษาศาสตร์หลายกลุ่ม และแนวทฤษฎีหลายทฤษฎีที่สามารถนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับคำหลายความหมาย/หน้าที่ในภาษาต่างๆ ได้ เช่น ทฤษฎีต้นแบบทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ เป็นต้น และนอกจากจะมีการพัฒนาทฤษฎีในการวิเคราะห์คำหลายความหมายแนวทางใหม่ๆ แล้ว ปัจจุบันการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์และการเก็บข้อมูลที่ดีขึ้น ได้ทำให้แนวโน้มของการศึกษาคำหลายความหมาย/หน้าที่เน้นไปที่การนำข้อมูลมาจากคลังข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกิดจากการใช้จริงและอ้างอิงบริบทเพื่อจำแนกความแตกต่างทางความหมายได้อย่างแม่นยำ รวดเร็ว และมีสถิติยืนยันได้แน่นอน

อย่างไรก็ตามการศึกษาเกี่ยวกับคำหลายหน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ ของคำนั้น ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในประเทศแถบเอเชีย ซึ่งตรงกันข้ามกับประเทศในทวีปยุโรป ซึ่งได้มีการจัดประชุมและเผยแพร่งานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีทางปริชานของการศึกษาเรื่องคำหลายความหมายอยู่เสมอๆ ดังนั้นการศึกษาเรื่องคำหลายความหมายด้วยกระบวนการทางปริชาน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายความหมายของคำหลายความหมาย เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความหมายต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ อีกทั้งจะเป็นการเผยแพร่แนวคิดทฤษฎีการวิจัยใหม่ๆ ให้กับการศึกษาคำหลายความหมาย/หน้าที่ให้กับภูมิภาคเอเชียนอกเหนือไปจาก

การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์และวากยสัมพันธ์แบบดั้งเดิม ซึ่งต่อไปในอนาคตจะก่อให้เกิดเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และจัดลักษณะทางแบบลักษณะภาษาของคำหลายความหมายในภาษาแถบภูมิภาคนี้ได้

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาคำกริยา ได้ นับว่าเป็นคำกริยาที่มีความน่าสนใจคำหนึ่งของภาษาในแถบทวีปเอเชีย เนื่องจากเป็นคำที่มีความหมายและมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่หลากหลาย อีกทั้งไม่สามารถที่จะแปลเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างตรงไปตรงมา จึงปรากฏว่ามีงานวิจัยจำนวนหนึ่ง ที่ศึกษาคำว่าได้ในภาษาต่างๆทั้งที่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวๆ และเป็นปรากฏการณ์ของคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ของหน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์อย่างหนึ่ง

คำว่า *được* ในภาษาเวียดนามที่มีความหมายตรงกับกับคำว่า ได้ ในภาษาไทยนั้นก็จัดว่าเป็นคำที่ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกันกับในภาษาอื่นๆ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วงานวิจัยเกี่ยวกับคำว่า *được* ที่พบมักจะเขียนเป็นภาษาเวียดนามเกือบทั้งสิ้น ดังนั้น ในการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ ผู้วิจัยจึงจะยกตัวอย่างแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับคำที่มีความหมายว่า “ได้” ในภาษาไทยและการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับภาษาอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียเพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์การเป็นคำหลายความหมายของคำที่มีความหมายว่า “ได้” ที่ผ่านมาในอดีต และเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์คำหลายความหมายของคำว่า *được* ในภาษาเวียดนามต่อไป

2.6.1 การศึกษาคำว่า ‘ได้’ ในภาษาไทย

2.6.1.1 การศึกษาความหมายของคำว่า “ได้” ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ไพทยา มีสัตย์ (2540) ได้ศึกษาคำว่า คง ควร ต้อง ได้ น่า อาจ ในเรื่องหน้าที่และการเปลี่ยนแปลงทางความหมายกลายเป็นคำทางไวยากรณ์ของคำเหล่านี้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจารึก จดหมายเหตุ และพงศาวดาร ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า คำว่า “ได้” ทำหน้าที่ในหมวดคำ 2 หมวด ได้แก่ คำกริยา และคำช่วยหน้ากริยา ซึ่งเมื่อเป็นคำกริยาจะทำหน้าที่เป็นทั้งสกรรมกริยาและอกรรมกริยา แต่เมื่อทำหน้าที่เป็นคำช่วยหน้ากริยาจะมีความหมายแสดงอรรถาณูเคราะห์บอกโอกาส

นอกจากนี้ ไททยา ยังได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของการเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า *คง ควร ต้อง ได้ น่า อาจ* โดยใช้การอธิบายด้วยทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของไบบีและคณะ (Bybee et al, 1994 อ้างใน ไททยา, 2540) ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 5 ลักษณะ คือ

1. การขยายความหมายแบบอุปลักษณ์ (metaphorical extension) โดยความหมายของคำหลักจะเปลี่ยนแปลงไปและมีความหมายแบบอุปลักษณ์เพิ่มขึ้นจากรูปธรรมมาเป็นนามธรรมได้
2. การอนุมาน (inference) การเปลี่ยนแปลงทางความหมายแบบนี้เกิดขึ้นเมื่อตำแหน่งของการปรากฏของคำดังกล่าวไปเข้ากับตำแหน่งเดิมของคำ ทำให้เกิดการอนุมานว่าคำดังกล่าวจัดอยู่ในชุด (paradigm) เดียวกัน
3. การขยายความหมายให้กว้างขึ้น (generalization) การเปลี่ยนแปลงทางความหมายนี้เป็นผลทำให้คำบางคำซึ่งมีเงื่อนไขการเกิดร่วม (selectional restriction) ที่กำหนดให้ เกิดร่วมกับคำอื่นที่มีลักษณะสอดคล้องกัน ดังนั้นเงื่อนไขการเกิดร่วมจึงเข้มงวดน้อยลง
4. การกลมกลืนความหมาย (harmomy) เมื่อคำหลักกลายเป็นคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์โดยสมบูรณ์แล้วก็จะเริ่มมีหน้าที่ทางไวยากรณ์มากขึ้น ทำให้ความหมายถูกกลมกลืนไปกับความหมายของคำที่เกิดร่วมหรือขึ้นกับบริบท
5. การดูดซับความหมายบริบท (absorption of contextual meaning) คำเกิดการสูญเสียความหมายทางอรรถศาสตร์ไปและกลายเป็นคำทางไวยากรณ์ไป เพราะการไปเกิดเป็นองค์ประกอบคู่กับคำอื่น

ไททยา กล่าวว่าในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ *คง ควร ต้อง ได้ น่า อาจ* ที่กลายเป็นคำไวยากรณ์ มีการเปลี่ยนแปลงเพียงแค่ 3 แบบ เท่านั้น คือ การขยายความหมายแบบอุปลักษณ์ การขยายความหมายให้กว้างขึ้น และการดูดซับความหมายจากบริบท

จากงานวิจัยของไททยา พบว่าคำว่า ได้ มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายเกิดขึ้น ดังนี้

1. ความหมายของกริยากรรม

มี 2 ความหมาย คือ “สามารถกระทำได้ หรือ สำเร็จ” และ “สิ่งหนึ่งตกเป็นของผู้หนึ่ง” โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือ ได้ จะเกิดกับนามวลีที่ทำหน้าที่ประธานที่มีความหมายเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ เช่น

แต่งคนออกสกัดสืบหาไฟรมีชื่อให้จงได้

(พงศาวดาร/2 หน้า 97)

2. ความหมายของกิริยากรรม

คือ “เอาหรือรับวัตถุธรรม หรือ สิ่งหนึ่งมาเป็นของตน ด้วยความสามารถ โอกาสและความต้องการ” และจะเกิดร่วมกับประธานที่เป็นสิ่งมีชีวิต มนุษย์ ซึ่งเป็นรูปธรรมและกรรมที่มีความหมายเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ เช่น

กูได้หมากส้มหมากหวานอันใดกินอร่อยกินดี กูเอามาแก่พ่อกู (จารึก 1/ สุโขทัย หน้า 8)

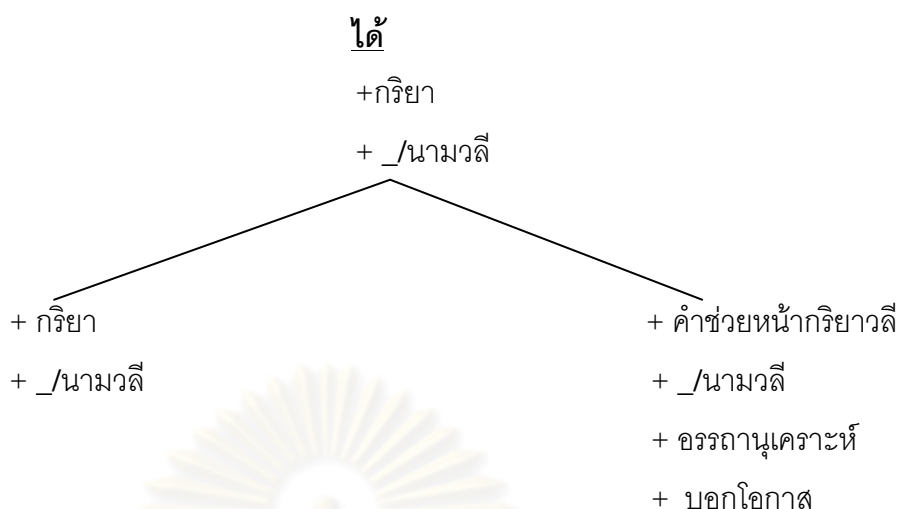
จากตัวอย่างข้างต้น ไพทยาสรุปว่าการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้นกับคำว่า ได้ มี 2 ลักษณะ คือ การขยายความหมายแบบอุปลักษณะและการขยายความหมายกว้างขึ้น กล่าวคือ กิริยากรรม ได้ จะเริ่มจากการเอาหรือรับสิ่งที่มีค่าซึ่งเป็นรูปธรรมมาเป็นของตน ไปสู่การรับเอาสิ่งที่เป็นนามธรรมแต่ยังคงมีค่าอยู่ จนในที่สุดกลายเป็นรับได้ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อีกทั้งมีค่าหรือไม่มีค่าก็ได้

ในขณะที่ คำว่า ได้ เมื่อเป็นคำช่วยหน้ากิริยาจะมีความหมายเพียงหนึ่งเท่านั้น คือ “แสดงอรรถาณูเคราะห์บอกโอกาส” โดยจะแสดงให้เห็นการมีโอกาสได้กระทำในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว หรือหากเหตุการณ์ที่อ้างถึงยังไม่เกิดขึ้น ก็มีโอกาที่จะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน การเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้นมีเพียง 1 ลักษณะ คือ การขยายความหมายให้กว้างขึ้น โดยสามารถเกิดร่วมกับประธานที่เป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ได้ ซึ่งเป็นรูปธรรม และขยายความหมายจากการเอา/รับมาเป็นของตน มาเป็นการแสดงทัศนะของผู้พูด โดยการแสดงทัศนะนี้ยังคงความหมายของความสามารถและโอกาสอยู่ ส่วนความรู้สึกจะมีหรือไม่ก็ได้ เช่น

ถ้าถึงเทศกาลทำนาให้ตักเตื่อนกล่าวแก่อาณาประชาราษฎร์ให้ชักชวนกันทำนาจงเต็มภูมิให้ได้ผลผลิตเมล็ดข้าวจงมาก จะได้เป็นกำลังราชการ

(จดหมายเหตุ 23/ 2 หน้า 56)

ดังนั้น จากงานวิจัยของไพทยา จึงสามารถสรุปขั้นตอนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า ได้ เป็นแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงขั้นตอนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า ได้

คิโยโกะ ทาคาฮาชิ (Takahashi, Kiyoko, 2003, 2004, 2008) ได้ทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับคำว่า ได้ ในภาษาไทยเอาไว้ 3 ชิ้น โดยในปี 2003 เริ่มจากการศึกษาหน่วยสร้างประสบความสำเร็จในภาษาไทย (Accomplishment Construction) และพบว่าคำว่า ได้ นั้นกลายเป็นตัวบ่งชี้ในรูปแบบหนึ่งของหน่วยสร้างดังกล่าว ต่อมาในปี 2004 คิโยโกะก็ได้ทำงานวิจัยร่วมกับทัศนีย์ เมธาพิสิฐ และศึกษาเฉพาะเจาะจงในปรากฏการณ์การเป็นคำหลายหน้าที่ (polyfunctionality) ของคำว่า ได้ และสุดท้ายในปี 2008 จึงได้ทำการศึกษาพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า ได้ ในภาษาไทยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์โดยใช้ข้อมูลเชิงประวัติมาสืบสวน

ในงานวิจัยเบื้องต้น คิโยโกะ ทาคาฮาชิ (Takahashi, Kiyoko, 2003) ได้ศึกษาเกี่ยวกับหน่วยสร้างประสบความสำเร็จ (Accomplishment Construction) ในภาษาไทย ซึ่งเป็นโครงสร้างทางภาษาที่แสดงถึงเหตุและผลของการกระทำของกริยา 2 ตัวในประโยค คือ V1 กริยาที่บ่งเหตุ (cause) และ V2 เป็นกริยาที่บ่งผล (effect) และจำแนกออกเป็น 5 รูปแบบ ซึ่งหนึ่งในรูปแบบทั้งหมดนั้น มีคำว่า ได้ ปรากฏเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งในหน่วยสร้างดังกล่าว หน่วยสร้างทั้งหมดสามารถแสดงได้ดังตาราง

Pattern	VP1: CAUSE; VP2: EFFECT
Pattern 1	VP1: volitional activity VP2: change of state/location or state
Pattern 2	VP1: non-specific but direct activity VP2: change of state/location or spontaneous action
Pattern 3	VP1: activity/process or state VP2: accumulation
Pattern 4	VP1: sensation-related activity VP2: perception/conception
Pattern 5	VP1: non-purposive activity or process VP2: change of state/location or state

ตารางที่ 2.5 แสดงรูปแบบการเรียงของกริยาในโครงสร้างบ่งความสำเร็จในภาษาไทย

ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่ารูปแบบที่ 3 มีการใช้คำว่า 'ได้' ในกริยาลีของกริยาตัวที่ 2 ด้วย ตามด้วยนามวลีเพื่อบ่งบอกปริมาณ ระยะทาง ระยะเวลาหลังจากการกระทำของกริยาตัวที่ 1 ในประโยค เช่น จับปลา ได้สามตัว

V1   V2

ทำงาน ได้สองปี

V1   V2

ลดยี่สิบ ไปได้สามร้อยเมตร

V1   V2

ดังนั้น ในงานศึกษานี้ คิโยโกะจึงสรุปว่าในภาษาไทยมีหน่วยสร้างกริยาเรียงที่ประกอบด้วยกริยาบ่งเหตุและบ่งผล จึงทำให้เกิดเป็นหน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของกริยาที่ต่อเนื่องกันเป็นลำดับ ซึ่ง 1 ใน 5 รูปแบบนั้น ก็มีหน่วยสร้างที่มีคำว่า ได้ บ่งผลของการกระทำอยู่ด้วย ซึ่งหากเปรียบเทียบกันภาษาเวียดนามแล้วก็สามารถจัดได้ว่ามีการใช้คำว่า *được* บ่งผลของการกระทำได้เช่นเดียวกัน

ต่อมา คิโยโกะ ทาคาฮาชิ และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (Takahashi, Kiyoko and Tasanee Methapisit, 2004) ก็ได้ศึกษารูปแบบและความหมายของคำว่า 'ได้' (dây) ในภาษาไทย โดยให้

ข้อสังเกตว่าคำว่า 'ได้' เป็นคำที่มีหน้าที่หลากหลาย (polyfunctional word) และปรากฏใช้อยู่ในหลายหน่วยสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในงานวิจัย ได้กล่าวว่า คำกริยา 'ได้' ที่มีการศึกษามาก่อนหน้านี้ได้เปรียบคำกริยานี้กับกริยาและคำวิเศษณ์ในภาษาอังกฤษว่ามีความหมายว่า 'get' 'obtain' 'acquire' 'have' 'able' 'come-to-have' แต่ในการศึกษานี้ ได้พบความหมายของได้ในมุมมองใหม่ 2 ประเด็น คือ

1. 'ได้' เป็นการใช้เพื่อพรรณนาแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากมโนทัศน์ของการเกิดขึ้น 'emergence' หรือปรากฏขึ้น 'coming into existence' ของสถานการณ์หนึ่งๆ ซึ่งจากความหมายนี้เป็นความหมายแก่น (core meaning) ของคำว่า 'ได้'

2. การตีความความหมายที่แตกต่างกันนั้น เกิดจากการความแตกต่างในเรื่องของมาลา (mood) เช่น ถ้าคำว่า 'ได้' ถูกใช้ในการบอกเล่า (indicative mood) ก็จะเป็นการพรรณนาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงเท่านั้น แต่ถ้า 'ได้' ถูกใช้ในประโยคเงื่อนไข (subjunctive mood) ก็จะเป็นการบอกถึงศักยภาพหรือความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้น และมักจะทำให้เกิดความกำกวมได้

ซึ่งจากงานวิจัยชิ้นนี้ คิโยโกะและทัศนีย์ได้จำแนกโครงสร้างหลักของการใช้กริยา 'ได้' ออกเป็น 5 แบบ ซึ่งแต่ละแบบนั้นมี โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ แวดวงอรรถศาสตร์ และลักษณะของมโนทัศน์แตกต่างกันออกไป ได้แก่

Syntactic Pattern	Semantic Domain	Characteristic Concept
1. [(NP) ได้ NP]	ontology, space	emergence
2. [(NP) ได้ VP]	space, time	realization
3. [(NP) VP] con [ได้ VP]	time	action-result realization
4. [(NP) VP ได้ (NP/VP)]	time	resultant realization
5. [(NP) VP (kô) ได้]	mood	potential

รูปแบบในข้อที่ 1 - 4 เป็นการพรรณนาโลกตามความเป็นจริง ในขณะที่ข้อ 5 เป็นการพรรณนาโลกแบบความเป็นไปได้ ตัวอย่างประโยค เช่น

1. มานะได้รางวัลที่หนึ่ง
มานะได้แฟนสวย

จากโครงสร้างประโยคในข้อ 1 นี้พบว่ามโนทัศน์ของคำว่า ได้ จะมีความใกล้เคียงกับหน่วยสร้างกรรมวาจก แต่แตกต่างกันตรงที่จะมีมโนทัศน์ใกล้กับคำว่า กลายเป็น (BECOME) แต่ประธานไม่ได้เป็นผู้ถูกกระทำ (CAUSEE) เหมือนกับหน่วยสร้างกรรมวาจก

2. มานะได้ไปกรุงเทพฯ

ในโครงสร้างประโยคข้อ 2 นี้ จะขึ้นอยู่กับเวลาที่ผู้พูดพูดด้วย เพราะต้องอาศัยความรู้เบื้องต้นก่อนหน้าสถานการณ์นี้ในการตีความ หากมานะพูดขณะที่เหตุการณ์ยังไม่เกิดก็แสดงว่ามานะมีโอกาส แต่ถ้าเหตุการณ์จบแล้ว ก็เป็นเพียงการบรรยายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น

3. ผมพยายามเบียดไปจนได้ยืนอยู่หน้าสุด

โครงสร้างประโยคในข้อ 3 พบว่าคำว่า ได้ เป็นการแสดงความสำเร็จของเหตุการณ์ของประโยคที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้านั้น เป็นการแสดงว่า ประโยคก่อนหน้านั้นมีผลสำเร็จที่เกิดขึ้นมาเป็นลักษณะอย่างไร

4. มานะจับปลาได้สองตัว
แอร์มันก็เย็นขึ้นมาได้สองสามวันแล้ว
เขาวาดรูปดอกไม้ได้ได้เหมือนจริงมาก

จากรูปแบบโครงสร้างข้อ 4 นี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า คำว่า ได้ เป็นส่วนที่เต็มเต็มกริยา ช่วยการบอกถึงผลของกริยาบ่งการกระทำตัวที่อยู่ด้านหน้าของคำว่า ได้ ดังนั้นจึงทำให้คำว่า ได้ มีลักษณะคล้ายกับเป็นคุณศัพท์วลี

5. มานะเรียนเปียโนได้
ตุ๊กตาดาวนี้หัวเราะได้ ร้องให้ได้

ในโครงสร้างข้อ 5 เป็นการบอกถึงความคิดเห็นของผู้พูดและเป็นการเน้นความเป็นไปได้ ซึ่งจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์จริงที่ดำเนินอยู่ เป็นเพียงการชี้ให้เห็นว่าประธานของกริยาวลีที่มีคำว่า ได้ มีความสามารถที่จะทำเหตุการณ์หรือการกระทำบางอย่างได้

ซึ่งจากงานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่า การปรากฏของคำว่า *ได้* ในโครงสร้างประโยค รูปแบบต่างๆ นั้นให้ความหมายที่ไม่เหมือนกันแต่อยู่บนพื้นฐานของปรากฏการณ์ของการเกิดขึ้น (emergence phenomena) อย่างไรก็ตามในการศึกษานี้ไม่ได้เชื่อมโยงเอาความหมายต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้วว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

งานวิจัยล่าสุดของคิโยโกะ ในปี 2008 เกี่ยวกับคำว่า *ได้* ในภาษาไทยมุ่งเน้นไปที่ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เฉพาะเจาะจงไปยังกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยตั้งสมมติฐานไว้ว่าคำว่า *ได้* นั้นมีพัฒนาการในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ผ่านกระบวนการการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย 2 กระบวนการหลักๆ คือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงความหมายที่ทำให้มีความหมายจางลง หรือจำเพาะเจาะจงน้อยลง (less specific meaning) หรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็นความหมายที่สามารถเกิดขึ้นในบริบททั่วไป (generalization) มากขึ้น และ
- 2) การเปลี่ยนแปลงความหมายที่ทำให้ความหมายมีความจำเพาะเจาะจงมากขึ้น (more specific meaning) หรือเป็นความหมายที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทที่เฉพาะ (specification) มากขึ้น

ซึ่งจากสมมติฐานทั้งสองข้อที่กล่าวมานี้ ส่งผลให้เกิดพัฒนาการการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า *ได้* จากคำกริยาไปสู่ตัวบ่งชี้ทางไวยากรณ์ 2 ประเภท คือ ตัวบ่งชี้การเกิดขึ้นจริงของเหตุการณ์ (realization marker) และ ตัวบ่งชี้ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ (possibility marker) โดยที่แต่ละตัวบ่งชี้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายผ่านทั้ง 2 กระบวนการข้างต้นในระยะเวลาที่แตกต่างกัน และเมื่อความหมายมีการเปลี่ยนแปลงจึงส่งผลให้คำว่า *ได้* ที่เป็นตัวบ่งชี้ทั้งสองประเภทในที่สุดก็ปรากฏใช้ในผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่เฉพาะเจาะจงแตกต่างกันไป

- ก. ตัวบ่งชี้การเกิดขึ้นจริงของเหตุการณ์ (realization marker) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางความหมายประจำคำของคำกริยา *ได้* ซึ่งเป็นกริยาสัมฤทธิผลบ่งการเกิดขึ้น (emergence) ของเหตุการณ์จนเปลี่ยนไปเป็นตัวบ่งชี้ความเป็นจริง (realization) โดยมีขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย 8 ขั้นตอน
- ข. ตัวบ่งชี้ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ (possibility marker) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของกริยาสัมฤทธิผลแสดง การเกิดกลายเป็นตัวบ่งชี้ความเป็นไปได้ โดยขั้นตอนการเปลี่ยนแปลง 6 ขั้นตอน และส่วนใหญ่มีการปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ มิ/ไม่

โดยในแต่ละชั้นของการเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากคำกริยา ได้ ไปเป็นตัวบ่งชี้ทั้งสองประเภทนั้น คำว่า ได้ จะเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการหลักๆ 3 กระบวนการ ได้แก่

- a. กระบวนการมีความหมายทั่วไปของกริยา ได้
(generalization of the semantics of the verb)
- b. กระบวนการเกิดเฉพาะเจาะจงในโครงสร้างแสดงความหมายเฉพาะ
(specification of the semantics of construction) และ
- c. กระบวนการเกิดเฉพาะเจาะจงของความหมายทางทัศนภาวะ
(specification of modal meaning)

อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยชิ้นนี้ คิโยโกะมีจุดเด่นคืออธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากคำกริยาไปเป็นตัวบ่งชี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (realization marker) และเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ที่จะเกิด (possibility marker) โดยอาศัยข้อมูลเชิงประวัติจากคลังข้อมูล แต่อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ความหมายและหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำว่า ได้ ในภาษาไทยแบบข้ามเวลาเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีอีกหลายโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า ได้ ในภาษาไทยซึ่งยังจะต้องทำการศึกษาและวิเคราะห์ต่อไป

2.6.1.2 การศึกษาคำว่า 'ได้' ในโครงสร้างกรรมวาจก

ศิริมา ภิญโญสินวัฒน์ (2532) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับหน่วยสร้างภาษาไทยที่เทียบเท่ากับหน่วยสร้างกรรมวาจกของภาษาอังกฤษตามแนวทฤษฎีไวยากรณ์การก จากชาวต่างประเทศผ่านดาวเทียม พบว่ามีการใช้โครงสร้างกรรมวาจกที่ใช้คำว่า ได้รับ เป็นโครงสร้างอย่างหนึ่ง มักสื่อความหมายในทางที่ดี เป็นความหมายที่ดีต่อประธานของประโยค ลักษณะโครงสร้างจะประกอบด้วยกริยา ได้รับ ตามด้วยกรรมกริยาแปลง เช่น ได้รับอนุญาต ได้รับการปล่อยตัว ได้รับเกียรติ ดังนั้น คำว่า 'ได้' หรือ 'ได้รับ' จึงทำหน้าที่คล้ายกับตัวบ่งกรรมวาจก (passive markers)

ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับโครงสร้างกรรมวาจกภาษาเวียดนาม (Siewierska, Anna, 1984) จะเห็นได้ว่ามีการใช้ตัวบ่งกรรมวาจกด้วยคำว่า *được* ซึ่งเป็นการใช้ในความหมายที่ดีต่อผู้กระทำหรือประธานในประโยคเช่นเดียวกัน

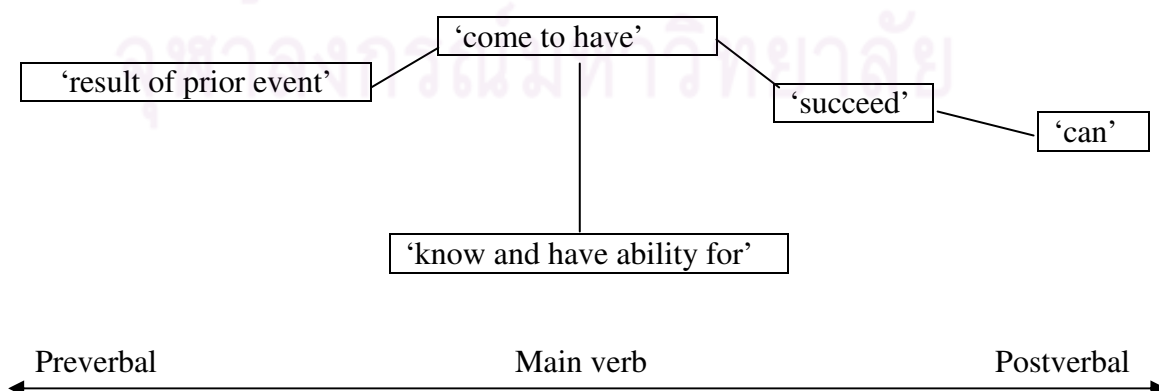
2.6.2 การศึกษาคำว่า ‘ได้’ เชิงแบบลักษณ์ภาษา

นิก เอนฟิลด์ (Enfield, 2003) ได้ทำการศึกษาและค้นพบปรากฏการณ์ทางภาษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับภาษาในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยพบว่าหลายภาษามีคำกริยา ‘acquire’ หรือ ‘ได้’ ปรากฏในตำแหน่งต่างๆ ของประโยค ทำให้คำกริยาดังกล่าวมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่ซับซ้อนและความหมายที่หลากหลาย ตัวอย่างของภาษาที่พบ เช่น คำว่า *baan* ในภาษาเขมร *dây* หรือ ‘ได้’ ในภาษาไทย *được* ในภาษาเวียดนาม *tau* ในภาษาม้ง และอื่นๆ (Enfield, 2004)

ซึ่งจากการวิจัย ทำให้สามารถสรุปรูปแบบทางไวยากรณ์ที่เกี่ยวข้องกับคำกริยาที่มีความหมาย ‘acquire’ ได้ 4 ลักษณะตามการปรากฏ ซึ่งในแต่ละลักษณะนั้น ก็มีความหมายในทางอรรถศาสตร์ และทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกัน ได้แก่

1. คำกริยาหลัก ‘การมีไว้ครอบครอง’ (Main Verb Functions ‘come to have’)
2. คำกริยาช่วยหลังคำกริยาหลัก (Postverbal Functions)
3. คำขยายและเติมเต็มส่วนขยายของคำกริยา (Descriptive Complementation)
4. คำกริยาช่วยหน้าคำกริยาหลัก (Preverbal Functions)

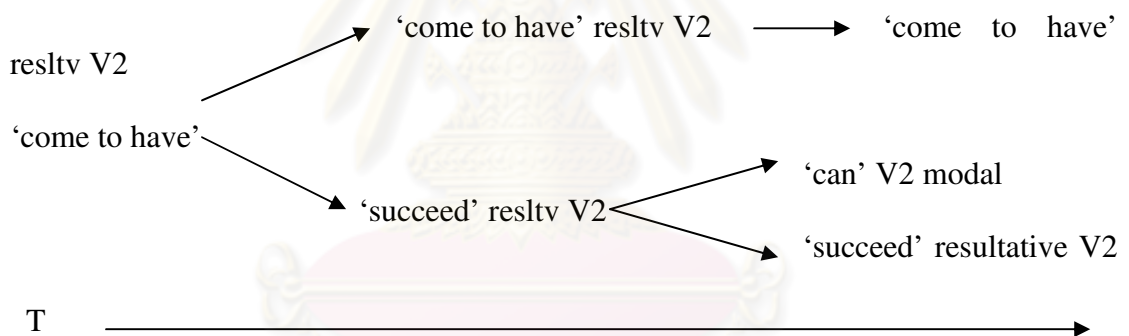
นิก เอนฟิลด์ ทำการศึกษาและวิจัยเบื้องต้นจากการเก็บข้อมูลในภาษาลาว และพบว่า คำว่า *dây* มี 5 ความหมายและปรากฏได้ใน 3 ตำแหน่ง (Enfield, 2004) ได้แก่ ตำแหน่งกริยาหลัก ตำแหน่งก่อนคำกริยา และตำแหน่งหลังคำกริยา ซึ่งเป็นผลมาจากความซับซ้อนของปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายและกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ซึ่งทำให้คำว่า *dây* มีหลายหน้าที่

แผนภูมิที่ 2.4 แสดงความหมายของคำหลายหน้าที่ *dây* ในภาษาลาว

ในการศึกษาปรากฏการณ์คำหลายความหมายของคำกริยา *dâj* ในภาษาลาว ผู้วิจัยได้ใช้กรอบการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ซึ่งอาศัยหลักการทั้งทางด้านอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ตามแนวทางของไกรซ์ (Enfield, 2004) เพื่อให้ครอบคลุมความหมายที่ใช้อยู่จริง กล่าวคือ มีการแบ่งขอบเขตที่ชัดเจนระหว่างอรรถศาสตร์ ซึ่งเป็นการเข้ารหัสความหมาย (encoded) และไม่สามารถถดถอยได้ (non-defeasible) กับวัจนปฏิบัติศาสตร์ ซึ่งเป็นความหมายจากการอนุมาน (inferred) และสามารถถดถอยได้ (defeasible)

นิค เอนฟิลด์ ให้ความสนใจกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำกริยา *dâj* ในภาษาลาวโดยเฉพาะในการเกิดในตำแหน่งหลังคำกริยาหลัก (postverbal) โดยกล่าวว่า แต่เดิมความหมายของคำกริยา *dâj* คือ การได้มา (come to have) แต่เมื่อเกิดในตำแหน่งกริยาที่สอง ซึ่งเป็นโครงสร้างก่อดผล (resultative position) ซึ่งเอื้อต่อการอนุมานความสำเร็จ จึงทำให้คำกริยา *dâj* ขยายความหมายออกเป็น 'สำเร็จ' และ 'สามารถ' ในที่สุด

แผนภูมิที่ 2.5 แสดงความหมายจากคำกริยาที่ 2 จาก 'come to have' ไป 'succeed' ไป 'can'

ในการศึกษาครั้งนี้ เอนฟิลด์ได้ศึกษาคำว่า *dâj* ในหน้าที่หลังคำกริยา ทั้งแบบช่วงเวลาเดียว (synchrony) และข้ามสมัย ซึ่งในการศึกษาแบบช่วงเวลาเดียว พบว่าความหมายถูกแตกออกเป็น 3 ความหมาย ได้แก่

1. การได้มา 'come to have (something)'

เช่น	tee	bo	dâj	ngén
	แต่	ไม่	ได้	เงิน
	'แต่ไม่ได้เงิน'			

2. ความสำเร็จ 'succeed'

เช่น A: dâj leew boo
ได้ แล้ว บ่

'ซ่อมเสร็จรึยัง'

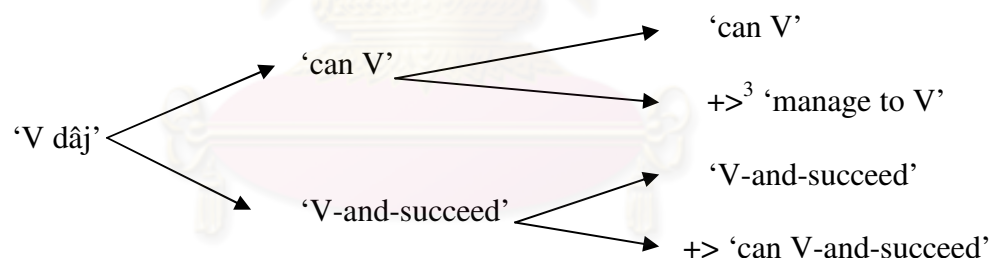
B: dâj leew
ได้ แล้ว

'เสร็จแล้ว'

3. สามารถ 'can'

เช่น khoong nâk me-níng beek bo dâj
ของหนัก แม่หญิง แยก บ่ ได้
'ของหนัก คุณ(ญ) ไม่สามารถยกได้'

อย่างไรก็ตาม เอนฟิลด์พบว่ามีความแตกต่างระหว่าง การเป็นกริยาที่ 2 ในฐานะกริยาช่วย (modal) 'สามารถ' และการเป็นกริยาก่อผล (resultative verb) 'สำเร็จ' เพราะสามารถทำให้เกิดความกำกวมในการตีความหรืออนุมานความหมายได้ ซึ่งผู้ฟังสามารถตีความได้ 4 ความหมาย ได้แก่ 'สามารถทำ(กริยา)' 'จัดการทำ(กริยา)' 'ทำ(กริยา)และสำเร็จ' 'สามารถทำ(กริยา)และสำเร็จ'

แผนภูมิที่ 2.6 แสดงความหมายของคำกริยา *dâj* จากการใช้ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์แบบช่วงเวลาเดียว

ตัวอย่างเช่น khooj ka haa ngen dâj
ข้อย กะ หา เงิน ได้
i. ฉันสามารถจะหาเงินมาได้
ii. ฉันหาเงินมาได้
iii. ฉันหาเงินสำเร็จ
iv. ฉันสามารถหาเงินมาได้สำเร็จ

³ +> แสดงถึงความหมายที่เกิดจากการตีความจากบริบทการสนทนา

นอกจากนี้ นิคยังได้ศึกษาการใช้คำว่า *dâj* แบบข้ามสมัยและพบว่าเกิดความกำกวมทางความหมายได้เช่นเดียวกับการศึกษาในสมัยเดียว แต่หากคำกริยาหลักตัวแรก สามารถมีการอนุมานได้ถึงผลที่จะตามมา หรือคาดได้ว่าผลจะสำเร็จเรียบร้อย ความหมายที่ i. จะเทียบเท่ากับ ความหมาย iv. และ ii. เหมือนกันกับ iii. เช่น ฮ่าได้ แต่ถ้าคำกริยาหลักไม่สามารถคาดผลได้ เช่น หาได้ ก็สามารถตีความได้ทั้ง 4 ความหมาย

นิค เอนฟิลด์ ไม่เพียงแต่ศึกษาคำกริยา ได้ ในภาษาลาวเท่านั้น แต่ยังสามารถศึกษาปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางความหมายกลายเป็นคำหลายความหมายของคำกริยา ได้ ในภาษาแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆอีก เช่น ภาษาเขมร ภาษาม้ง ภาษาขมุและ ภาษาเวียดนาม

ในภาษาเวียดนาม คำว่า *được* ‘ได้’ มีความหมายต่างๆ ดังนี้

1. ในฐานะคำกริยาหลัก (main verb meaning)

มีความหมายว่า ‘ได้มา’ (‘acquire’ ‘come to have’)

เช่น sau khi *được* sách rồi nó ngòì đọc cho tôi nghe
 หลัง ช่วงเวลา ได้ หนังสือ แล้ว น้อง นั้น อ่าน ให้ ฉัน ฟัง
 ‘หลังจากได้หนังสือแล้ว น้องนั่งอ่านให้ฉันฟัง’

มีความหมายว่า ‘ชนะ’ หรือ ‘สำเร็จ’ (‘win’ ‘succeed’)

เช่น Lào và Việt Nam đá bóng ai *được*
 ลาว กับ เวียดนามเตะ บอล ใคร ชนะ/ได้
 ‘ลาวเตะฟุตบอลกับเวียดนาม ใครชนะ’

ใช้ถามถึงการ ‘มีครอบครัว’ หรือ ‘จำนวนบุตร’ (‘have got’)

เช่น Anh *được* mấy cháu (rồi)?
 เขา(ช) ได้/มี เท่าไร ลูก (แล้ว)
 ‘เขามีลูกกี่คนแล้ว’

Chị ấy *được* chồng mới
 เธอ คนนั้น ได้ สามี ใหม่
 ‘เธอได้/มีสามีใหม่’

มีความหมาย บอกตำแหน่ง ('attaining rank')

เช่น Tôi (học) được thứ ba trong lớp
 ฉัน เรียน ได้ ที่ สาม ใน ชั้นเรียน
 'ฉันเรียนได้ที่สามของห้อง'

มีความหมาย การรู้และมีความสามารถในการกระทำ ('know-and-have-ability-for')

เช่น Tôi (không) được bài hát này
 ฉัน ไม่ ทำได้/รู้จัก ลักษณะนาม เพลง นี้
 'ฉันไม่รู้จักเพลงนี้'

มีความหมาย ตกลง โอเค ('okey, fine')

เช่น Cái này cũng được
 สิ่ง นี้ ก็ ได้
 'อันไหนก็ได้'

2. ในฐานะเป็นคำกริยาช่วยหลังกริยาหลัก (postverbal meaning)

มีความหมายว่า สามารถ ('can')

เช่น Tôi nói tiếng Việt (không) được
 ฉัน พูด ภาษา เวียดนาม (ไม่) ได้
 'ฉันสามารถพูดภาษาเวียดนามได้'

หรือเป็นกริยาช่วยที่แสดงความสามารถในประโยคคำถาม คำตอบ

เช่น Q: Anh nói tiếng Việt được không?
 คุณ(ช)พูด ภาษา เวียดนาม ได้ ไหม
 'คุณพูดภาษาเวียดนามได้หรือเปล่า'

A: (Nói) được
 (พูด) ได้
 'ได้/พูดได้'

ความหมายที่อนุมานได้ว่า เป็นไปได้ หรือ บรรลุตามต้องการ ('possibility and attainment')

เช่น Tôi cày ruộng này được
 ฉัน ไถ นา นี้ ได้
 'ฉันไถนานี้ได้'

แต่ถ้ามีการเติมคำแสดงกาลสมบุรณ์ *rồi* แล้ว หลังคำกริยา จะทำให้ประโยคนี้สามารถตีความได้ 2 ความหมาย ดังนี้

เช่น Tôi cày ruộng này được rồi
ฉัน ไถ นา นี้ ได้ แล้ว

i. ‘ฉันสามารถที่จะไถนานี้ได้แล้ว’

ii. ‘ฉันไถนาเสร็จแล้ว’

นอกจากนี้ ถ้ามีการทำเป็นประโยคปฏิเสธ จะนิยมเติมคำแสดงการปฏิเสธไว้หน้าคำกริยาหลัก และมีคำช่วยกริยา *được* ได้ อยู่ท้าย แสดงว่าไม่สามารถทำได้ แต่ถ้าคำปฏิเสธอยู่หน้าคำว่า *được* ได้ แต่อยู่หลังกริยาหลัก แสดงว่าทำไม่ได้

เช่น Tôi không nói tiếng Việt được
ฉัน ไม่ พูด ภาษา เวียดนาม ได้

‘ฉันไม่สามารถพูดภาษาเวียดนาม/ไม่รู้ภาษาเวียดนาม’

Tôi nói tiếng Việt không được
ฉัน พูด ภาษา เวียดนาม ไม่ ได้

‘ฉันพูดภาษาเวียดนามไม่ได้/ไม่สามารถพูดได้เพราะสถานการณ์บังคับไม่ให้พูด’

3. ในฐานะเป็นคำแสดงส่วนเติมเต็ม (descriptive complementation)

เป็นการแสดงความหมายขยายคำกริยาหลักเพื่อบอกปริมาณ ระยะเวลา จำนวน ซึ่งทำให้โครงสร้างคำว่า *được* ทำหน้าที่เหมือนกับเป็นคำคุณศัพท์

เช่น Một ngày tôi ăn cơm được ba cân
แต่ละ วัน ฉัน กิน ข้าว ได้ สาม กิโลกรัม

i. ‘ในแต่ละวัน ฉันสามารถกินข้าวสามกิโลกรัม’

ii. ‘ในแต่ละวัน ฉันกินข้าวได้สามกิโลกรัม’

Tôi ở Hà Nội được ba năm rồi
ฉัน อยู่ ฮานอย ได้ สาม ปี แล้ว

‘ฉันอาศัยอยู่ที่ฮานอยมาได้ สามปีแล้ว’

นอกจากนี้ ยังเป็นการแสดงถึง ความเป็นไปได้ของผลจากการกระทำกริยาตัวแรก (potential result) แต่การตีความหมายขึ้นอยู่กับบริบทของผู้พูด

เช่น *Khăn này giặt được sạch*

เสื้อ นี้ ชัก ได้ สะอาด

i. ‘เสื้อตัวนี้อาไปชักแล้วจะสะอาด’

ii. ‘เสื้อตัวนี้ชักเสร็จแล้วสะอาด’

4. ในฐานะเป็นคำนำหน้ากริยา (Preverbal functions)

เมื่อคำว่า *được* ปรากฏอยู่หน้าคำกริยา จะมีความหมายถึงการอนุมานผลของการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น (implication of the ‘result of prior event’) ซึ่งมีข้อจำกัดในการเกิดร่วมกับกาลลักษณะ คือ *sẽ* จะ เพื่อบ่งเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเท่านั้น

เช่น *Ngày mai tôi sẽ được làm việc*

วัน พรุ่งนี้ ฉัน จะ ได้ ทำงาน

‘วันพรุ่งนี้ฉันจะได้ทำงาน’

สรุป จากการศึกษาคำว่า ได้ ซึ่งแบบลักษณภาษาของเอนฟิลด์ได้รวมถึงการศึกษา คำว่า *được* ในภาษาเวียดนามด้วยเช่นกัน แต่เอนฟิลด์นั้นศึกษาโดยใช้กรอบการวิเคราะห์จาก ตำแหน่งที่ปรากฏในโครงสร้างวากยสัมพันธ์แล้วจึงดูความหมายที่เกิดขึ้น ซึ่งข้อมูลที่เอนฟิลด์ นำมาศึกษานั้นเป็นข้อมูลที่ได้มาจากหนังสือเรียนไวยากรณ์ แต่การศึกษาที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษานี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากคลังข้อมูลซึ่งประกอบด้วยข้อมูลที่เป็นภาษาทันสมัยจำนวนมาก จากหลายแหล่งข้อมูล อีกทั้งกรอบในการวิเคราะห์จะใช้แนวทางเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องคำหลาย ความหมายและการขยายความหมายตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน และนำความหมายที่ได้มา สร้างเป็นเครือข่ายความหมายของคำว่า ได้ ในภาษาเวียดนามต่อไป

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำที่มีความหมายว่า ‘ได้’

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำว่า ได้ ในภาษาแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น มี แนวโน้มเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถสรุปได้เป็นแบบลักษณทางภาษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คำว่า ได้ เป็นคำกริยาที่มีหลายความหมายและทำหน้าที่ทางไวยากรณ์แตกต่างกัน อีกทั้งมีแนวโน้ม กลายเป็นคำทางไวยากรณ์ในภาษาต่างๆด้วย ดังนั้น การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบคำว่า ได้ จะแสดง

ให้เห็นถึงโครงสร้างของภาษาในทั้งในระดับคำ วลี และประโยค ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาคำว่า ‘ได้’ ในแง่มุมต่างๆ กัน คือการศึกษาในภาษาเดียว การเปรียบเทียบสองภาษา และการศึกษาในเชิงประวัติในแง่ของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ งานวิจัยเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นความหมายที่หลากหลายของคำว่า ‘ได้’ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้กับผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ โดยเฉพาะในประเด็นของการขยายความหมาย กระบวนการที่ก่อให้เกิดการขยายความหมาย และเครือข่ายความหมายของคำ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารายละเอียดในภูมิภาคนี้ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ความหมายประจำคำของคำว่า *duoc*

ผู้วิจัยพบว่าความหมายของคำว่า *duoc* สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ความหมายประจำคำ (lexical meaning) และความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning) ในบทที่ 3 นี้ ผู้วิจัยจะเสนอการวิเคราะห์ความหมายของคำว่า *duoc* ที่เป็นความหมายประจำคำ (lexical meaning) ซึ่งประกอบด้วยความหมายพื้นฐาน (basic meaning) และความหมายขยาย (extended meaning) โดยนำเสนอคุณลักษณะทางความหมายเชิงอรรถศาสตร์ และคุณลักษณะทางโครงสร้างวากยสัมพันธ์ของคำๆ นี้ รวมถึงจะอภิปรายการขยายความหมายไปสู่ความหมายใหม่ซึ่งเป็นความหมายประจำคำความหมายอื่นๆ อีกด้วย ในการแจกแจงความหมายประจำคำที่หลากหลายนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวความคิดในการจำแนกความหมายตามแนวคิดของ ไทเลอร์และเอแวนส์ (Tyler, A. and C. Evans. 2003) เป็นเกณฑ์หลักในการกำหนดความหมายใหม่ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะได้อภิปรายองค์ประกอบทางความหมายที่สำคัญซึ่งจะนำไปสู่การขยายความหมายเป็นความหมายขยายและหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่ผู้วิจัยจะได้อภิปรายต่อไปในบทที่ 4

3.1 ความหมายประจำคำ (Lexical meaning)

เอดเวิร์ด ซาเพียร์ (Sapir, 1921:102) กล่าวว่าความหมายประจำคำเป็นความหมายที่อยู่ในประเภทมโนทัศน์พื้นฐาน (basic concepts) หรือมโนทัศน์ที่แสดงสิ่งที่เป็นรูปธรรม (concrete concepts) อันได้แก่ สิ่งของ การกระทำ คุณสมบัติ เป็นต้น คำที่แสดงมโนทัศน์พื้นฐานนี้เป็นคำที่เกิดได้โดยอิสระ ไม่ต้องอาศัยคำอื่นๆ ปรากฏร่วมด้วยเพื่อแสดงความหมาย และยังเป็นคำที่มีความสำคัญในประโยคเพราะแสดงความหมายหลัก

โดยทั่วไปคำที่แสดงความหมายประจำคำจัดอยู่ในประเภทคำเนื้อหา (content words) หรือ ประเภทหมวดคำเปิด (open class words) ซึ่งได้แก่ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำกริยาวิเศษณ์ คำเหล่านี้ถูกใช้ในการพรรณนาสิ่งต่างๆ รวมไปถึงการกระทำ สภาพหรือคุณสมบัติ และสาเหตุการกระทำ สาเหตุที่มีการเรียกคำชนิดนี้ว่าหมวดคำเปิดก็เนื่องจากว่าคำในกลุ่มนี้มีเป็นจำนวนมาก ไม่จำกัดจำนวน และสามารถเพิ่มจำนวนขึ้นได้เรื่อยๆ หมวดคำเปิดจะมี

ลักษณะตรงข้ามกับหมวดคำปิด (closed class words) เนื่องจากประกอบด้วยคำที่มีจำนวนจำกัดและไม่สามารถมีคำใหม่ๆ เพิ่มขึ้นได้ ความหมายของคำในหมวดคำปิดนี้มักจะมี ความหมายที่เป็นนามธรรมและแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์

ในการตัดสินใจว่าคำใดจัดเป็นคำที่มีความหมายประจำคำหรือคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์นั้น ผู้วิจัยพิจารณาจากความสมบูรณ์ด้านเนื้อหาหรือศัพท์ของคำคำนั้น กล่าวคือ ถ้าคำคำนั้นมีความหมายในตัวเองและไม่ต้องพึ่งพาความหมายของคำข้างเคียง ผู้วิจัยจะจัดให้เป็นคำที่มีความหมายประจำคำ แต่ถ้าคำคำนั้นไม่มีความสมบูรณ์ด้านศัพท์ในตัวเอง ต้องพึ่งพาความหมายของคำข้างเคียง ผู้วิจัยจะจัดให้เป็นคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์

อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดขอบเขตของความหมายที่เรียกว่าความหมายประจำคำนั้น ยังสามารถจำแนกได้เป็น ความหมายพื้นฐาน (basic meaning)¹ และความหมายขยาย (extended meaning) โดยความหมายประจำคำที่เป็นความหมายพื้นฐานจะเป็นความหมายซึ่งประกอบด้วยฉากเหตุการณ์พื้นฐานที่คนเราสามารถพบเจอได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน และสามารถที่จะนำไปสู่การขยายเป็นความหมายอื่นๆ ทั้งที่เป็นความหมายประจำคำขยายและความหมายทางไวยากรณ์ต่อไปได้อีกด้วย

3.2 เกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกความหมายประจำคำของคำว่า *duoc*

3.2.1 การจำแนกประเภทของคำว่า *duoc*

เนื่องจากคำว่า *duoc* ในภาษาเวียดนามเป็นคำที่มีหลายความหมายและหลายหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจำแนกประเภททางวากยสัมพันธ์ของ คำๆ นี้ ออกมาเสียก่อน ทั้งนี้เพราะคุณลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำดังกล่าวนี้ส่งผลต่อ ลักษณะในทางอรรถศาสตร์ด้วย กล่าวคือ ความหมายบางความหมายจะปรากฏได้เฉพาะในบาง โครงสร้างเท่านั้น เมื่อพิจารณาคูสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า *duoc* เราสามารถจำแนก ประเภทของคำว่า *duoc* ได้ดังในแถวขวาของตาราง

¹ เอเลนอร์ รอสช (Rosch, 1977) เป็นผู้เริ่มใช้คำว่า ความหมายต้นแบบ (prototypical meaning) ในเวลาต่อมา จอห์น เทเลอร์ (Taylor, 1989) เปลี่ยนมาใช้ว่า ความหมายพื้นฐาน (basic meaning) ในขณะที่ นิค เอนฟิลด์ (Enfield, 2003) ใช้คำว่า ความหมายแกนกลาง (central meaning) และ นิค ไรมเมอร์ (Reimer, 2006) ใช้คำว่า ความหมายแก่น (core meaning)

ตำแหน่งการปรากฏ (syntactic position)	ประเภทของคำ (syntactic category)
กริยาเดี่ยว (main verb)	สกรรมกริยา (transitive verb) อกรรมกริยา (intransitive verb)
กริยาตัวแรกในหน่วยสร้างกริยาเรียง ² (1 st serialized verb)	สกรรมกริยา (transitive verb)
หน้ากริยาหลัก ³ (pre-verbal)	คำช่วยกริยา บ่งชี้กรรมวาจก (passive marker)
หลังกริยาหลัก (post-verbal)	คำช่วยกริยา บ่งชี้ทัศนภาวะ (modality marker)
	คำช่วยกริยา บ่งชี้การณลักษณะ (aspect marker)

ตาราง 3.1 แสดงประเภทของคำและตำแหน่งการปรากฏของคำว่า *duoc*

จากตารางข้างบน พบว่าคำว่า *duoc* มีตำแหน่งการปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงได้ 4 ตำแหน่ง และสามารถจำแนกประเภทของคำได้เป็น 5 ประเภท โดยในแต่ละตำแหน่งของการปรากฏก็จะมีประเภทย่อยของคำแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม คำว่า *duoc* ที่แสดงความหมายประจำคำนั้น จะปรากฏอยู่เพียง 2 ตำแหน่งเท่านั้น คือ เป็นคำกริยาเดี่ยวและกริยาตัวแรกในหน่วยสร้างกริยาเรียง โดยจะมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เหมือนกันคือเป็น สกรรมกริยาของประโยค

3.2.2 ทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy)

ในการศึกษาปรากฏการณ์ของคำหลายความหมายในทางภาษาศาสตร์ จากงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าปัญหาหลักๆ ที่สำคัญคือเรื่องของวิธีการที่ใช้ในการแยกความหมายต่างๆ ที่พบมากมายออกจากความหมายหลัก รวมไปถึงการเสนอเกณฑ์หรือหลักการ

² กริยาตัวแรกในหน่วยสร้างกริยาเรียง หมายถึง ตำแหน่งการปรากฏของคำว่า *duoc* ในประโยคที่มีคำกริยามากกว่า 1 ตัว และทั้งคำว่า *duoc* และกริยาอื่นๆ ที่ตามมาต่างก็ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็น คำกริยา แสดงเหตุการณ์หลักของประโยค

³ หน้ากริยาหลัก หรือ หลังกริยาหลัก หมายถึง ตำแหน่งการปรากฏของคำว่า *duoc* ในประโยคที่มีคำกริยามากกว่า 1 ตัว และคำว่า *duoc* ไม่ได้ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นคำกริยาแสดงเหตุการณ์หลักของประโยค

(principles) ที่จะนำมาใช้ในการกำหนดความหมายเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ว่า ความหมายใหม่ที่กำหนดแยกออกมานั้น สมควรหรือไม่ที่จะแยกออกมาอย่างเด่นชัด และความหมายดังกล่าวเป็นหนึ่งในความหมายแยกมาจากความหมายพื้นฐาน หรือเป็นเพียงแค่ว่า ความหมายที่แปรเปลี่ยนไปตามบริบทของการใช้ภาษาเท่านั้น

ในอดีตการกำหนดความหมายต่างๆ แยกจากกันของคำหลายความหมายมีจุดอ่อน และถูกโจมตีเพราะดูเหมือนไม่มีหลักการ ความหมายต่างๆ ที่แยกออกมานั้นขึ้นอยู่กับความรู้สึก และวิจารณ์ของผู้อภิปรายเป็นหลัก จึงทำให้มีความเป็นอัตวิสัยมากเกินไป จุดอ่อนดังกล่าว ปรากฏอย่างเด่นชัดในงานวิจัยเรื่องคำบุพพท *over* ในภาษาอังกฤษ โดยนักภาษาศาสตร์คือ จอร์จ เลคอฟและคลอเดีย บรุกแมน ที่มุ่งเน้นในประเด็นของการ “แจกแจงความหมายโดยละเอียดที่สุด” (full specification approach) มากจนเกินไป ซึ่งผลจากงานวิจัยด้วยแนวความคิดนี้ ทำให้ได้ความหมายของคำว่า *over* เป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้การใช้แนวคิดนี้ดูไม่น่าเชื่อถือเท่าที่ควร ดังนั้น จุดอ่อนจากงานวิจัยดังกล่าว จึงทำให้ ไทเลอร์และเอแวนส์ (Tyler, A. and C. Evans. 2003) ได้ทำการพัฒนาแนวคิดของตนเองขึ้นมา เรียกว่า “ทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ” (Principled Polysemy) โดยมีหลักการคร่าวๆ คือ การหาสิ่งที่จะมาทำหน้าที่เป็น “เกณฑ์” ในการแยกความหมายต่างๆ ออกจากกัน ทำให้เครือข่ายความหมายที่ได้มามีความเป็น วัตถุประสงค์ (objective) มากขึ้น ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวความคิดในทฤษฎี “ปรากฏการณ์คำหลายความหมายอย่างมีหลักการ” (principled polysemy) ของ ไทเลอร์และเอแวนส์ มาใช้เพื่อเป็นเกณฑ์ในการจำแนกความหมายด้วย

ในการที่จะตัดสินว่าความหมายที่ขยายออกมาจากความหมายหลักหรือจากความหมายพื้นฐานสมควรที่จะถูกนับให้เป็นอีกหนึ่งความหมายที่แยกออกมาได้หรือไม่นั้น ไทเลอร์และเอแวนส์ กล่าวว่าความหมายดังกล่าวควรต้องมีลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์หลักๆ 3 ประการในการจำแนกความหมาย โดยความหมายหนึ่งๆที่จะแยกออกจากกันได้ จะต้องผ่านเกณฑ์ทั้งสามข้อตามที่กล่าวมาอย่างครบถ้วน ซึ่งรายละเอียดของเกณฑ์ต่างๆ สามารถสรุปได้ดังตาราง 3.2

ประเภทของเกณฑ์	คำอธิบายเกณฑ์
เกณฑ์ทางความหมาย (meaning criterion)	การที่คำคำนั้นมีความหมายพิเศษที่เพิ่มเติมเข้ามา (additional meaning) ซึ่งไม่สามารถพบได้ชัดเจนในความหมายอื่นๆ
การอธิบายมโนทัศน์ (concept elaboration criterion)	มีข้อจำกัดในการเลือกคำที่มีความหมายบางประเภทมาปรากฏร่วม (semantic selection restriction) โดยอาศัยหลักเกณฑ์ทางด้านความหมายที่สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของความหมายนั้นๆ
ไวยากรณ์ (grammatical criterion)	ลักษณะโครงสร้างที่ความหมายนี้ปรากฏมีความโดดเด่น แตกต่างออกไปจากความหมายอื่นๆ หรือมีลักษณะทางไวยากรณ์ที่แตกต่างออกไป

ตาราง 3.2 เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินการเป็นความหมายใหม่ ตามแนวทฤษฎีปรากฏการณ์คำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (Principled Polysemy)

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ทั้ง 2 เกณฑ์ในการจำแนกความหมายประจำคำซึ่งเป็นความหมายประเภทแรกของคำว่า *ดูรอ* ได้แก่ เกณฑ์ประเภททางไวยากรณ์และตำแหน่งของการปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง และเกณฑ์ทางทฤษฎี คือทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (principled polysemy) ประกอบกัน ดังนั้น ต่อไปนี้ในบทนี้ผู้วิจัยจะอธิบายถึงความหมายประจำคำของคำว่า *ดูรอ* ซึ่งจำแนกได้ทั้งหมด 5 ความหมาย ได้แก่

- 1) ได้สิ่งของมาครอบครอง/ ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในการครอบครอง
- 2) มีเพศสัมพันธ์
- 3) ชนาะ
- 4) ดีแล้ว ใช้การได้
- 5) ได้กรรมสิทธิ์หรือโอกาสในการทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

3.3 ความหมายประจำคำของคำว่า *duoc*

3.3.1 ความหมาย: *ได้สิ่งของมาครอบครอง*

ความหมายของคำว่า *duoc* ในความหมายแรกนี้ เป็นความหมายที่จัดได้ว่าเป็นความหมายประจำคำที่มีความเป็นพื้นฐาน (basic) และมีความเป็นต้นแบบ (prototypical) มากที่สุด นอกจากนี้ยังสามารถพบได้เป็นความหมายลำดับแรกของคำว่า *duoc* ในพจนานุกรมโดยมีความหมายว่า **“ได้สิ่งของมาครอบครอง”** หรือกล่าวโดยละเอียดคือ **“การได้มาครอบครองสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากผู้ให้”** ซึ่งความหมายประจำคำพื้นฐานของคำว่า *duoc* นี้ ยังเป็นความหมายที่ใช้คาดหมายการขยายเป็นความหมายอื่นๆ ได้อีกด้วย

คำกริยา *duoc* จะแสดงความหมายพื้นฐานเมื่อปรากฏอยู่ในตำแหน่งเป็นกริยาเดี่ยวของประโยค โดยมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นสกรรมกริยา ประกอบด้วยผู้ร่วมเหตุการณ์หลักๆ 3 หน่วย ได้แก่

1. ประธานซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตและมีบทบาททางความหมายเป็นผู้รับสิ่งของ (recipient)
2. นามวลีกรรม โดยมีบทบาททางความหมายเป็นผู้ร่วมแกนกลาง (theme) ซึ่งจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ได้ และ
3. ผู้ทำการส่งหรือผู้ให้สิ่งของแก่ผู้รับ (agent) ซึ่งต้องเป็นสิ่งมีชีวิตเท่านั้น แต่ในหลายกรณีผู้ให้ไม่ได้มีความสำคัญมากเท่ากับสิ่งของที่ส่งให้ และผู้รับสิ่งของนั้นๆ ดังนั้นจึงสามารถละผู้ให้ได้

ความหมายพื้นฐานของคำว่า *duoc* สามารถปรากฏในผังภูมิโครงสร้าง (structural schema) ได้ 4 แบบ ซึ่งในทุกผังภูมินั้นคำว่า *duoc* จะยังคงแสดงความหมายพื้นฐานที่เป็นแก่นของกริยา *duoc* **“ได้มาครอบครอง”** อยู่ร่วมกันทั้งหมด แต่ข้อแตกต่างกันของทั้ง 4 ผังภูมิโครงสร้างคือลักษณะทางอรรถศาสตร์ของผู้ร่วมเหตุการณ์ 2 หน่วยหลัก อันได้แก่ ผู้รับ และผู้ร่วมแกนกลางในแต่ละผังภูมินั้นมีคุณสมบัติทางความหมายบางประการที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งจะส่งผลให้รายละเอียดของเหตุการณ์ **“การได้มาครอบครอง”** ที่แสดงในแต่ละผังภูมิไม่เหมือนกัน

ผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่คำว่า *duoc* แสดงความหมายประจำคำพื้นฐานสามารถแจกแจงได้ 4 ผังภูมิ ดังนี้

<p>ก. [นามวลี₁(มนุษย์ผู้ครอบครอง) + <i>được</i> + นามวลี₂ (สิ่งของที่ได้มาครอบครอง รูปธรรม)]</p>
<p>Chúng tôi <i>được</i> ba cuốn sách (từ cô giáo).   พวกเรา ได้ สาม ถ.น. หนังสือ (จาก คุณครู)   พวกเราได้นั่งโต๊ะ 3 เล่ม (จากคุณครู)</p> <p>Tôi <i>được</i> thư trả lời của anh sáng nay.   ฉัน ได้ จดหมาย ตอบ ของ เขา(ข) เข้า นี้   ฉันได้รับจดหมายตอบของเขาเมื่อเช้านี้</p>
<p>ข. [นามวลี₁(มนุษย์) + <i>được</i> + นามวลี₂ (สิ่งของ, นามธรรม)]</p>
<p>Tôi (học) <i>được</i> thứ ba trong lớp.   ฉัน (เรียน) ได้ ลำดับ สาม ใน ห้อง   ฉันได้ที่สามในห้อง</p>
<p>ค. [นามวลี₁(มนุษย์) + <i>được</i> + นามวลี₂ (มนุษย์)]</p>
<p>Chị Hoa <i>được</i> con gái.   คุณฮวา ได้ ลูกสาว   คุณฮวาได้ลูกสาว</p> <p>Anh ta lại <i>được</i> vợ mới.   เขา อีกครั้ง ได้ ภรรยา ใหม่   เขาได้/มีภรรยาใหม่อีกครั้ง</p>
<p>ง. [นามวลี₁(สิ่งของ) + <i>được</i> + นามวลี₂ (สิ่งของ)]</p>
<p>Cái đó sẽ <i>được</i> giá lắm.   ของ นั้น จะ ได้ ราคา มาก   ของนั้นได้ราคาดีมาก/ มีราคาดีมาก</p>

ตาราง 3.3 แสดงผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่ความหมายพื้นฐานของคำว่า *được* ปรากฏ

จากตัวอย่างประโยคของผังภูมิโครงสร้างทั้ง 4 แบบ จะเห็นได้ว่าคำว่า *được* ยังคงปรากฏในตำแหน่งเป็นคำกริยาหลักของประโยค และมีความหมายพื้นฐานเหมือนกัน คือ “ได้มาครอบครอง” แต่เนื่องจากนามวลีที่ปรากฏอยู่ในประโยค ได้แก่ นามวลีประธานและกรรมตรงของประโยค มีลักษณะทางอรรถศาสตร์ที่ไม่เหมือนกัน จึงทำให้ได้ฉากหรือภาพของเหตุการณ์ของการได้มาซึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งของผู้รับมีความแตกต่างกัน

นิก ไรมเมอร์ (Reimer, 2006) กล่าวว่า การที่จะทำความเข้าใจความหมายที่เป็นความหมายพื้นฐานที่สุดของคำกริยาได้นั้น จะต้องทำความเข้าใจกับ ฉากพื้นฐานของเหตุการณ์ (basic scenario) ของคำกริยานั้นๆ เสียก่อน ซึ่งฉากพื้นฐานของเหตุการณ์ที่ว่านี้เป็นผลมาจากการเชื่อมโยงความหมายของคำกริยานั้นเข้ากับเหตุการณ์ต่างๆ ภายในชีวิตจริงที่ผู้พูดได้เคยประสบมา นอกจากนี้เอนฟิลด์ (Enfield, 2003) ก็มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าความหมายที่จะเป็นความหมายประจำคำพื้นฐานได้นั้นจะต้องเป็นความหมายที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมซึ่ง ผู้พูดมีความรู้สึกคุ้นเคยเป็นอย่างดี ดังนั้นฉากที่เป็นฉากพื้นฐานของเหตุการณ์ของคำกริยาหนึ่งๆ จึงควรเป็นฉากที่ผู้พูดหรือผู้ใช้ภาษามักจะประสบอยู่บ่อยๆ ภายในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากเหตุการณ์ที่ผู้พูดมีประสบการณ์เมื่อใช้คำว่า *được* เป็นความหมายประจำคำพื้นฐานที่หมายถึง “การได้มาครอบครองสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากผู้ให้” จึงสามารถแจกแจงองค์ประกอบทางความหมายตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ว่า

ประธานของประโยคหรือผู้รับ (recipient)

- ได้รับสิ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากผู้ให้คนใดคนหนึ่ง
- ไม่ได้เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดเหตุการณ์การได้มา
- โดยส่วนใหญ่จะอยู่กับที่และไม่ได้มีการออกแรงในการเคลื่อนที่เข้าหาสิ่งของ
- ในที่สุดจะได้สิทธิ์ในการครอบครองสิ่งของที่เคลื่อนที่เข้ามาหา การครอบครองส่งผลทำให้ประธานมีการเปลี่ยนแปลงสภาพ (change of state) จากไม่มีของหรือไม่มีสิทธิ์ เป็นมีของหรือมีสิทธิ์
- ในหลายกรณี เจตนาของประธานไม่มีส่วน (not relevant) ในการทำให้สิ่งของอันใดอันหนึ่งจากผู้ให้ เข้ามาเป็นของประธาน
- ในบางกรณี ไม่ได้มีความตั้งใจหรือเจตนา (non-volitional action) ในการกระทำหรือชักนำให้ได้มาครอบครองสิ่งของนั้นๆ
- ในหลายกรณี มีความยินดีที่ได้ครอบครองสิ่งของนั้นๆ

สิ่งของที่ได้รับ (theme)

- สิ่งของที่ได้มาครอบครองมักจะมีการเคลื่อนที่จากผู้ให้มาสู่ผู้รับ
- ในกรณีส่วนใหญ่ สิ่งของเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตและมีลักษณะเป็นรูปธรรมซึ่งสามารถจะเกิดการเคลื่อนที่เข้าหาผู้รับได้
- ในกรณีส่วนใหญ่ สิ่งของมักจะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับ

ภาพรวมของเหตุการณ์

- ลักษณะกริยาหรือการกระทำเพื่อให้ "ได้มาครอบครอง" ไม่ได้ถูกระบุอย่างเจาะจงเด่นชัด และไม่ปรากฏอยู่ในรูปภาษา ต้องอาศัยการอนุมานหรือคาดเดาจากบริบทที่สถานการณ์นั้นๆ เกิดขึ้น
- สภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของประธาน สามารถอนุมานได้ว่าเหตุการณ์ "ได้" นั้นสำเร็จแล้ว
- ในบางกรณี เหตุการณ์การได้มาสิ่งของหรือสิทธิ์ในการครอบครอง อยู่เหนือความคาดหมายของผู้รับ
- ในหลายกรณี เหตุการณ์ของการ "ได้" มักจะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับ
- โดยภาพรวม ในกรณีส่วนใหญ่สิ่งของมักจะเคลื่อนที่เข้าหาประธาน มากกว่ากรณีที่ประธานเคลื่อนที่เข้าหาสิ่งของ ดังนั้น เหตุการณ์ของการใช้คำกริยา *được* สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ประธาน (นามวลี₁)

กรรม (นามวลี₂)

ทิศทางการเคลื่อนที่

ในคำจำกัดความของนิค เอนฟิลด์ (Enfield, 2003) ที่ใช้เรียกความหมายพื้นฐานว่า ความหมายแก่น (central meaning) นั้น เอนฟิลด์ได้ให้เกณฑ์ในการระบุความหมายพื้นฐานที่เป็นแก่นหรือแกนของความหมายประจำคำขึ้นมาหลายเกณฑ์ อาทิเช่น เป็นความหมายที่มีคำจำกัดความที่เข้าใจง่ายกว่าความหมายอื่น เป็นความหมายที่คนเราเรียนรู้ได้ก่อน เป็นต้น และเมื่อพิจารณาร่วมกันกับข้อเท็จจริงที่ว่า เกือบทุกภาษาในโลกแม้จะแตกต่างกันในเรื่องของตระกูลภาษา แต่ก็มักจะพบคำที่มีความหมายคล้ายกันกับคำว่า "ได้" หรือ *AQUIRE* โดยเฉพาะภาษาในแถบภูมิภาคเอเชีย อย่างเช่น คำว่า *ได้* ในภาษาไทยและภาษาลาว *de* ในภาษาจีนกลาง *baan* ในภาษาเขมร เป็นต้น ดังนั้นการที่เราสามารถพบคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันได้ในหลายๆ ภาษา

เป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า มโนทัศน์ของคำกริยา *được* นั้น เป็นมโนทัศน์หรือเหตุการณ์พื้นฐานที่
คนเราสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ต้องอาศัยข้อจำกัดทางภาษาหรือทางวัฒนธรรมนั่นเอง

ดังนั้น จากผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์และฉากเหตุการณ์พื้นฐานของคำว่า
được ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าฉากของการได้มาซึ่งวัตถุที่ได้รับมาครอบครองจะมีความแตกต่าง
กันไปในรายละเอียดบางอย่าง ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายโดยแยกตามผังภูมิโครงสร้าง ดังนี้

ก. ประธานซึ่งเป็นมนุษย์ได้ สิ่งของที่เป็นรูปธรรมมาครอบครอง

ปรากฏในผังภูมิโครงสร้าง :

[นามวลี₁ (มนุษย์ผู้ครอบครอง) + *được* + นามวลี₂ (สิ่งของที่ได้มาครอบครองเป็นรูปธรรม)]

ตัวอย่างเช่น

(1) Chúng tôi *được* ba cuốn sách (từ cô giáo).
พวกเรา ได้ สาม ถ.น. หนังสือ (จาก คุณครู)
พวกเราได้หนังสือ 3 เล่ม (จากคุณครู)

(2) Tôi *được* thư trả lời của anh sáng nay.
ฉัน ได้ จดหมาย ตอบ ของ เขา(ช) เข้า นี้
ฉันได้รับจดหมายตอบของเขาเมื่อเช้านี้

จากตัวอย่างที่ (1) และ (2) ประธานของประโยคคือ *Chúng tôi* พวกเรา และ *Tôi*
ฉัน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้รับ ได้รับสิ่งของคือ *ba cuốn sách* หนังสือสามเล่ม และ *thư* จดหมาย
ตามลำดับ ซึ่งเคลื่อนที่จากผู้ให้คือ *cô giáo* “คุณครู” คำกริยา *được* ในความหมายนี้แสดงให้เห็น
ถึงเหตุการณ์ของการเคลื่อนที่ของสิ่งของจากผู้ให้ไปสู่ผู้รับ ซึ่งทั้งผู้ให้และผู้รับจะต้องเป็นสิ่งมีชีวิต
หรือมนุษย์เท่านั้นเพื่อที่จะแสดงให้เห็นภาพเหตุการณ์ของการถ่ายโอนสิทธิ์ในการครอบครอง
สิ่งของให้เห็นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ สิ่งของที่เคลื่อนที่เข้าหาผู้รับจะต้องเป็นสิ่งที่สามารถ
ถูกเคลื่อนที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมจริงๆ ซึ่งการเคลื่อนที่แบบนี้เรียกว่าการเคลื่อนที่แบบกายภาพ⁴

⁴ ทาลมี (Talmy, 2000) จำแนกการเคลื่อนที่ในทางปริซันออกเป็น 2 ประเภท คือ การเคลื่อนที่จริง (factive motion) หมายถึง การเคลื่อนที่ที่เกิดจากการมนุษย์หรือสิ่งต่างๆ เคลื่อนที่ไปมา ในโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งการเคลื่อนที่แบบนี้สามารถมองเห็นลักษณะการเคลื่อนที่หรือเปลี่ยนตำแหน่งได้อย่างชัดเจน และการเคลื่อนที่สมมติ (fictive motion) ซึ่งหมายถึง การเคลื่อนที่เชิงนามธรรมที่เกิดขึ้นในปริซันของผู้พูด แต่ไม่ได้มีการเคลื่อนที่ไหวหรือการเปลี่ยนตำแหน่งเกิดขึ้นจริง

เป็นการเคลื่อนที่ที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของมนุษย์หรือสิ่งต่างๆ ที่เราสามารถมองเห็นการเคลื่อนที่ได้ด้วยตา

หากจะกล่าวเจาะจงลงไปแล้ว การได้วัตถุสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาครอบครองนั้น โดยส่วนใหญ่ประธานของคำกริยานั้น มักจะต้องมีการออกแรงเพื่อแสดงความตั้งใจในการให้ได้มาซึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่จากตัวอย่าง (1) และ (2) ต่างก็แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ในการได้มาของสิ่งของไม่ได้เกิดขึ้นมาจากความตั้งใจหรือเจตนาของประธานซึ่งเป็นผู้รับ (recipient) เข้าไปมีส่วนร่วมแต่อย่างใด ประธานผู้รับโดยส่วนใหญ่มักจะอยู่กับที่ ในขณะที่สิ่งของเคลื่อนที่เข้ามาหาประธานเอง อย่างไรก็ตามบทบาทผู้ให้ไม่ได้มีความสำคัญมากเท่ากับผู้รับและสิ่งของที่ผู้รับได้มาครอบครอง ดังนั้นนามวลีบ่งผู้ให้ (agent) จึงสามารถถูกละได้หรือไม่ปรากฏรูปในประโยค

- ข. ประธานซึ่งเป็นมนุษย์ได้ สิ่งของที่เป็นนามธรรมมาครอบครอง
ปรากฏในผังภูมิโครงสร้าง :

[นามวลี₁ (มนุษย์ผู้ครอบครอง) + *được* + นามวลี₂ (สิ่งของที่ได้มาครอบครองเป็นนามธรรม)]

ในผังภูมิโครงสร้างแบบ ข. นี้ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของนามวลีผู้ร่วมเหตุการณ์ที่เป็นผู้ร่วมแกนกลาง (theme) จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างจากนามวลีผู้ร่วมแกนกลางในผังภูมิโครงสร้างแสดงความหมายพื้นฐานของคำว่า *được* แบบ ก. กล่าวคือ โดยปกติแล้วค่านามที่ปรากฏเป็นผู้ร่วมแกนกลางหรือกรรมตรงของคำว่า *được* นั้นจะเป็นค่านามที่แสดงวัตถุที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมจับต้องได้ ดังเช่นในตัวอย่างที่ (1) อันจะเป็นเหตุให้เกิดการเคลื่อนที่แบบกายภาพ แต่ในบางกรณีสิ่งของที่เคลื่อนที่เข้าหาผู้รับอาจไม่ได้เป็นวัตถุทางกายภาพหรือไม่สามารถเกิดการเคลื่อนที่อย่างเป็นรูปธรรมได้จริงๆ ในทางกลับกัน นามวลีผู้ร่วมแกนกลางแสดงสิ่งของที่ได้รับนั้นเป็นสิ่งนามธรรมอย่างเช่น ตำแหน่ง หรือลำดับที่ ดังตัวอย่างเช่น

(3) Tôi (học) *được* thứ ba trong lớp.
ฉัน (เรียน) ได้ ลำดับ สาม ใน ห้อง
ฉันได้ที่สามในห้อง

(4) Q: Ông làm ở đó đã ba tháng và
คุณทำงานที่นั่นอดีตสามเดือนและ

được cái gì nào?

ได้ ล.น. อะไร ไหน

คุณทำงานที่นั่นมา 3 เดือน ได้อะไรบ้าง

A: Chẳng **được** gì cả!
ไม่มี ได้ อะไร ทั้งนั้น

ไม่ได้อะไรสักอย่าง

จะเห็นได้ว่าในตัวอย่างประโยคที่ (3) และ (4) นั้น คำนามที่หมายถึงวัตถุเป้าหมายของ *được* ไม่ได้เป็นวัตถุที่เป็นรูปธรรมแต่อย่างใด เราไม่สามารถทำการแตะหรือสัมผัส *thứ ba* ลำดับสาม หรือ *gì* อะไรก็ตาม ซึ่งเป็นตำแหน่งหรือความคาดหวังที่เกิดขึ้นในเรื่องของการเรียนและเรื่องการทำงานขึ้นมาได้ ซึ่งในเหตุการณ์ตามตัวอย่างประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นและส่งผลให้ *ลำดับสาม* หรือ *อะไรบ้างอย่าง* ย้ายตำแหน่งซึ่งเป็นตำแหน่งที่สมมติขึ้นมาในทางปริชานของคนเรามาสู่ตำแหน่งใหม่หรือตรงที่ตัวของผู้พูดนั่นเอง และแม้ว่าสิ่งที่ได้รับมานั้นเคลื่อนที่ไม่ได้จริงๆ แต่ในปริชานหรือความคิดของผู้พูด ตำแหน่งหรือความคาดหวังที่อยากให้เกิดขึ้นนั้นเคลื่อนเข้ามาเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับ

แม้ว่ากรรมตรงของประโยคหรือนามวลีผู้ร่วมแกนกลางที่แสดงสิ่งของที่เข้ามาครอบครองจะไม่ได้เป็นสิ่งของที่เป็นรูปธรรม แต่ความหมายของคำว่า *được* ก็ยังคงแสดงความหมายของ “ได้มาครอบครอง” อย่างเด่นชัดอยู่ ทั้งในประโยคที่ (3) และ (4) ซึ่งถึงแม้ว่าลักษณะทางความหมายของคำนามที่เป็นกรรมของกริยา *được* จะเปลี่ยนแปลงไปจาก [+รูปธรรม] เป็น [-รูปธรรม] แต่ก็ไม่ส่งผลมากเพียงพอที่จะทำให้ความหมายของคำกริยา *được* เปลี่ยนแปลงไปเสียจนกลายเป็นความหมายใหม่ขึ้นมาได้ ทั้งนี้คำว่า *được* ในตัวอย่างทั้งในแผนภูมิแบบ ก. และแผนภูมิแบบ ข. ต่างก็มีความหมายร่วมกันคือ การที่ประธานได้รับหรือครอบครองกรรมสิทธิ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเคลื่อนที่เข้าหาผู้รับ โดยวัตถุนั้นเกิดการย้ายตำแหน่งจากตำแหน่งเดิมมาอยู่ที่ตัวผู้กระทำเอง

- ค. ประธานซึ่งเป็นมนุษย์ได้มนุษย์หรือสมาชิกใหม่ในครอบครัวมาครอบครอง
ปรากฏในผังภูมิโครงสร้าง :

[นามวลี₁(มนุษย์ผู้ครอบครอง) + *được* + นามวลี₂(มนุษย์)]

นอกจากนี้ มีบางกรณีที่กรรมตรงของคำกริยา *được* ไม่ได้เป็นวัตถุปรกรรมหรือนามธรรมเพียงเท่านั้น หากยังสามารถเป็นมนุษย์ได้อีกด้วย กล่าวคือ มีอรรถลักษณะเป็น [+มนุษย์] อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่อรรถลักษณะของนามวลีผู้ร่วมแกนกลางจะเป็นมนุษย์ได้แบบนี้ จะเกิดขึ้นเฉพาะเมื่อเหตุการณ์นี้แสดงถึงการได้มาซึ่งสมาชิกใหม่ในครอบครัวเพิ่มเติมขึ้นมา เช่น การเกิดลูก และการแต่งงานมีสามีหรือภรรยาเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

- (5) *Chị Hoa được con gái/ con trai.*

คุณฮวา ได้ ลูกสาว/ ลูกชาย

คุณฮวาได้ลูกสาว/ ลูกชาย

- (6) *Anh được mấy cháu (rồi)?*

คุณ ได้ ก็คน หลาน (แล้ว)

คุณมี/ได้หลานกี่คนแล้ว

- (7) *sau khi ly hôn được sáu tháng,*

หลังจาก หย่า ได้ หก เดือน

anh ta lại được vợ mới.

เขา อีกครั้ง ได้ ภรรยา ใหม่

หลังจากหย่าได้หกเดือน เขาก็(แต่งงาน)ได้มีภรรยาใหม่อีกครั้ง

- (8) *Tôi sẽ được con rể người Lào.* (Enfield, 2003)

ฉัน จะ ได้ ลูกเขย คน ลาว

ฉันจะได้มีลูกเขยเป็นคนลาว

จากตัวอย่างที่ (5) (6) (7) และ (8) ผู้รับคือ *Chị Hoa* คุณฮวา *anh* เขา *anh ta* เขา และ *Tôi* ฉัน ได้หรือมี *con gái* ลูกสาว/ *con trai* ลูกชาย *vợ mới* ภรรยาใหม่ *cháu* หลาน และ *con rể* ลูกเขย ตามลำดับ ซึ่งในกรณีทั้งหมดนี้สิ่งของที่จะได้รับมาเป็นมนุษย์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นสมาชิกใหม่ในครอบครัวนั่นเอง ในประโยคที่ (5) แสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า *ลูกสาว/ ลูกชาย*

เป็นคน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเปรียบเสมือนเป็นวัตถุที่เคลื่อนที่เข้ามาหาผู้รับ (ผู้ตั้งกรรม) โดยที่ประธานผู้รับไม่สามารถที่จะคาดหมายถึงมาก่อน เพราะการตั้งกรรมและเพศของบุตรว่าจะเป็นผู้หญิง หรือ ลูกสาว นั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถกำหนดได้เองตามที่ต้องการ นอกจากนี้ เหตุการณ์ทั้งสองเหตุการณ์คือ การได้มาซึ่งบุตรจากการตั้งกรรม และมีสมาชิกครอบครัวเพิ่มใหม่จากการแต่งงานนั้นโดยส่วนใหญ่มักจะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับค่อนข้างมาก จึงอาจกล่าวได้ว่า เหตุการณ์ที่มีการใช้คำว่า *được* นั้น โดยส่วนใหญ่สร้างความพึงพอใจให้กับประธานผู้รับนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ก็สามารถมีข้อยกเว้นได้ในบางกรณีที่เกี่ยวข้องกับบริบทเฉพาะทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น คนเวียดนามนิยมมีลูกชายมากกว่าลูกสาว ดังนั้นในกรณีที่ *ได้ลูกสาว* อาจไม่สร้างความพึงพอใจให้กับบ้านนั้นๆ หรือผู้ตั้งกรรมก็ได้ เป็นต้น

จากโครงสร้างแผนภูมิต่างวากยสัมพันธ์ของความหมายพื้นฐานแบบ ก. แสดงให้เห็นว่า *นามวลี₂* ที่เป็นผู้ร่วมแกนกลางหรือกรรมตรงของกริยา *được* จะต้องเป็นสิ่งของที่มีอรรถลักษณะเป็น [-มีชีวิต] หรือไม่มีชีวิตและ [+รูปธรรม] แต่ในกรณีผังภูมิโครงสร้างต่างวากยสัมพันธ์แบบ ค. นี้ *นามวลี₂* ผู้ร่วมแกนกลางกลับกลายเป็นมีอรรถลักษณะ [+มีชีวิต] คือเป็นมนุษย์ อีกทั้งการเคลื่อนที่เข้าสู่เป้าหมายที่เป็นผู้รับ จากเดิมในแผนภูมิต่างวากยสัมพันธ์แบบ ก. ที่แสดงให้เห็นการเคลื่อนที่แบบกายภาพ (factive motion) มีเหตุการณ์การถ่ายโอนที่เห็นได้อย่างชัดเจน แต่ในกรณีแผนภูมิ แบบ ค. นี้เป็นการอุปติหรือเกิดขึ้นโดยที่ผู้รับไม่ได้คาดหมาย และเราไม่สามารถมองเห็นการเคลื่อนที่ได้ชัดเจนเพราะเป็นการเคลื่อนที่แบบสมมติ (fictive motion) ยิ่งไปกว่านั้น เหตุการณ์นี้จะเกิดขึ้นในบริบทเฉพาะเจาะจงมาก คือ การได้มาซึ่งสมาชิกใหม่ในครอบครัวเท่านั้น เช่น การคลอดลูกหรือการแต่งงานเท่านั้น ดังนั้นคำกริยา *được* ในบริบทนี้จึงสามารถตีความ (imply) ตามความหมายที่เกิดขึ้นได้ว่า มีลูก หรือแต่งงาน (มีสามี/ภรรยา) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งสมาชิกใหม่ในครอบครัวโดยการแต่งงานนั้น ยังจัดว่าเป็นเหตุการณ์ที่สามารถควบคุมได้ ไม่เหมือนกับการตั้งกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถกำหนดได้ด้วยตนเอง ดังนั้นในภาษาเวียดนามจึงมักจะมีการใช้คำว่า *lấy* ที่แปลว่า *เอา* เพื่อสื่อความหมายถึงการแต่งงานมากกว่าคำว่า *được* ได้ เนื่องมาจากคำว่า *lấy* *เอา* มีคำที่มีอรรถลักษณะของความจงใจหรือความตั้งใจในการกระทำมากกว่าคำว่า *được* ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เมื่อต้องการแสดงความหมายของการแต่งงาน คนเวียดนามมักจะนิยมใช้คำว่า *เอา* มากกว่าคำว่า *ได้* เช่น *lấy chồng* *เอาสามี* หรือ *lấy vợ* *เอาภรรยา* ตัวอย่างเช่น

(9) Long An có một em gái 17 tuổi
 ลองอาน มี หนึ่ง น้องสาว 17 อายุ

nhưng đã hai lần lấy chồng.
 แต่ อดีต 2 ครั้ง เอา สามี่

ลองอานมีน้องสาวคนหนึ่ง อายุ 17 ปี แต่แต่งงานมาแล้ว 2 ครั้ง

(10) Zac Efron quyết không lấy vợ trước tuổi 30.
 แซค แอฟรอน ตัดสินใจ ไม่ เอา ภรรยา ก่อน อายุ 30

แซค แอฟรอนตัดสินใจไม่แต่งงานก่อนอายุ 30

จากตัวอย่างที่ (9) และ (10) ใช้คำว่า *lấy chồng* เอาสามี่ และ *lấy vợ* เอาภรรยา เพื่อแสดงความหมายของการแต่งงาน

ความแตกต่างของการใช้คำว่า *lấy* เอา และคำว่า *được* ได้ ที่ใช้ในความหมายของการได้มาซึ่งญาติหรือสมาชิกใหม่ในครอบครัวนั้น แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างทั้งสองคำนี้ในประเด็นเรื่อง “การควบคุม” (control) หรือ “เจตนา” (volition) ของประธานในการทำให้เหตุการณ์นั้นๆ เกิดขึ้นด้วย โดยคำว่า *lấy* เอา นั้นประธานสามารถแสดงเจตนาในการควบคุมเหตุการณ์ให้เกิดขึ้นได้ชัดเจนกว่าคำว่า *được* ได้ ซึ่งเอนฟิลด์ (Enfield, 2003: 177) ได้ยกตัวอย่างเอาไว้ ดังนี้

(11) ก. Chị ấy lấy chồng mới. (Enfield, 2003)

เธอ เอา สามี่ ใหม่
 เธอมีสามี่ใหม่

ข. *Tôi sẽ lấy con rể (người) Lào. (Enfield, 2003)

ฉัน จะ เอา ลูกเขย (คน) ลาว

ฉันจะได้มีลูกเขยเป็นคนลาว

ซึ่งจากตัวอย่างทั้งสอง แม้ว่าจะเป็นเหตุการณ์เดียวกัน คือการได้สมาชิกใหม่ในครอบครัวด้วยการแต่งงาน ในที่นี้คือ สามี่หรือลูกเขย แต่ในข้อ 11ก. ประธานคือ *Chị ấy* เธอ สามารถเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้มีเจตนาในการควบคุมให้เหตุการณ์การ *เอาหรือมีสามี่ใหม่* เกิดขึ้นได้ ในขณะที่ตัวอย่างข้อ 11ข. ประธานของประโยค คือ *Tôi* ฉัน ไม่ได้เป็นผู้ควบคุมเหตุการณ์การ *เอาหรือมีลูกเขย*

โดยตรง ดังนั้นการใช้คำว่า *lấy* เอา จึงผิดไวยากรณ์ในทางตรงกันข้าม หากประโยค 11ข. ใช้คำว่า *được* จะถูกไวยากรณ์มากกว่าดังในตัวอย่างที่ (8) ที่ผ่านมา

ในบางกรณี ผู้ใช้ภาษาชาวเวียดนามก็ใช้ทั้ง 2 คำ คือ *lấy được* หรือ *เอาได้* เป็นเน้นย้ำเพื่อแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ทั้ง 2 เหตุการณ์ คือ “มีการแต่งงาน” และ “ได้มาซึ่งสมาชิกใหม่ในครอบครัว” ได้เกิดขึ้นพร้อมๆ กันหรือเรียกได้ว่าเป็นเวลาเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นการเน้นลงไปที่มีความหมายของการ *มี* และ *ครอบครอง* ให้เห็นอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างที่ (12) และ (13)

(12) *Chị gái tôi lấy được anh là may mắn lớn.*
 พี่สาว ฉัน เอา ได้ พี่(ช) เป็น โชคดี มาก
 พี่สาวฉันมีพี่เป็นสามีถือเป็นโชคดีมาก

(13) *Xấu trai vẫn lấy được vợ đẹp!*
 ไม่หล่อผู้ชาย ก็ยัง เอา ได้ ภรรยา สวย
 แม้ว่าผู้ชายไม่หล่อก็ยังมีการรยาสวย

อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นในบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีสมาชิกใหม่แต่ไม่ได้มาจากการแต่งงาน อาทิเช่น การได้มาซึ่งสมาชิกใหม่ในที่ทำงาน ที่บริษัทหรือที่อื่นๆ เช่น เหตุการณ์การได้เจ้านายใหม่หรือลูกน้องใหม่ ผู้พูดภาษาเวียดนามมักจะใช้คำว่า *có* ซึ่งแปลว่า *มี* อย่างเป็นทางการมากกว่าการใช้คำว่า *được* ได้ ในการแต่งประโยค ตัวอย่างเช่น

(14) *Jetstar Pacific Airlines có tổng giám đốc mới.*
Jetstar Pacific Airlines มี ผู้จัดการใหญ่ ใหม่
Jetstar Pacific Airlines มีผู้จัดการใหญ่คนใหม่

แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าในกรณีการได้มีลูกคนใหม่หรือการเกิดลูกจะใช้กับคำว่า *được* ได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ส่วนใหญ่ถ้าผู้พูดชาวเวียดนามต้องการเพียงแค่บอกข้อมูล หรือเป็นการบรรยายสถานภาพหรือสภาวะการณ์ของการมีลูกแล้วของคนใดคนหนึ่ง ก็มักจะใช้คำว่า *có* มี แทนคำว่า *được* ได้เช่นเดียวกัน ดังในตัวอย่างที่ (6) “*คุณฮวาได้ลูกสาว*” สามารถใช้คำว่า *có* มี เพื่อแสดงว่า “*คุณฮวา มีหรือคลอดลูกสาวแล้ว*” ได้เช่นกัน อย่างในตัวอย่างประโยคที่ (15)

(15) *Chị Hoa có con gái*
 คุณฮวา มี ลูกสาว
 “คุณฮวา มีลูกสาว (เพิ่งคลอดลูกสาว)”

ซึ่งทั้งสองประโยคคือ ประโยคที่ (5) “คุณสวาได้ลูกสาว” กับ ประโยคที่ (15) “คุณสวามีลูกสาว” ไม่ได้มีความแตกต่างกันทางความหมายแต่อย่างใด โดยในประโยคที่ (15) จะเป็นการเน้นไปเพียงแค่ว่าในเรื่องของการให้ข้อมูลแก่ผู้ฟังเท่านั้น ไม่ได้เป็นการแสดงเหตุการณ์พลวัตของการคลอดลูกหรือให้กำเนิดลูกของประธานเหมือนกับตัวอย่างประโยคที่ (5) ซึ่งแสดงเหตุการณ์พลวัตได้ชัดเจนมากกว่า ดังนั้น หากเป็นเหตุการณ์หรือบริบทของการแจ้งข้อมูลข่าวสารการ *มีลูก/ได้ลูก* ให้กับผู้ฟังเพียงเท่านั้นผู้พูดก็สามารถใช้ *có* และ *được* แทนกันได้

ท้ายที่สุดแล้ว เมื่อเปรียบเทียบความหมายของคำกริยา *được* ในประโยคที่ (5) ถึง (8) ในผังภูมิโครงสร้างแบบ ค. ก็พบว่าคำว่า *được* ยังคงรักษาความหมายของการ “ได้มาครอบครอง” อยู่เกือบครบถ้วน อีกทั้งยังปรากฏในผังภูมิโครงสร้างที่ไม่ได้แตกต่างไปจากผังภูมิของความหมายพื้นฐานแบบ ก. และ ข. ดังนั้นแม้ว่ากรรมของกริยา *được* จะเปลี่ยนเป็น *มนุษย์* ไม่ใช่สิ่งของที่ไม่มีชีวิตอีกต่อไปแล้ว แต่ก็มียอดประกอบที่แตกต่างเพียงส่วนเดียวนี้ก็ส่งผลมากเพียงพอที่จะทำให้ความหมายของคำกริยา *được* เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจนเรียกได้ว่าเป็นความหมายใหม่

- ง. ประธานซึ่งเป็นสิ่งของ ได้มาถึงนามธรรมมาครอบครอง
ปรากฏในผังภูมิโครงสร้าง :

[นามวลี₁(สิ่งไม่มีชีวิต) + *được* + นามวลี₂(สิ่งไม่มีชีวิต)]

การใช้ความหมายของคำว่า *được* ในแผนภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์แบบ ง. เป็นกรณีที่พบได้ค่อนข้างน้อย ซึ่งหากจะเจาะจงไปที่ประเด็นความแตกต่างของแผนภูมิโครงสร้างแบบ ง. ที่ไม่เหมือนกับผังภูมิโครงสร้างแบบ ก. ข. และ ค. ก็จะได้พบได้ที่ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของประธานของประโยคไม่ใช่ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของกรรมเหมือนกับโครงสร้างที่ผ่านมา โดยในผังภูมิโครงสร้างแบบ ง. นี้ประธานของประโยคไม่ได้มีอรรถลักษณะเป็น [+มนุษย์] เหมือนกับโครงสร้างอื่นๆด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ความหมายของ *được* ก็ยังคงเป็นการแสดงการได้มาครอบครองอยู่อย่างชัดเจน

และเนื่องมาจากประธานของประโยคไม่ได้เป็นมนุษย์ผู้รับ ดังนั้นจึงไม่สามารถความสามารถในการครอบครองกระทำให้บางสิ่งบางอย่างเข้ามาอยู่ภายใต้การครอบครองหรือแสดงเหตุการณ์พลวัตของการได้มาครอบครองได้ ดังนั้น หากพิจารณาอีกนัยหนึ่งแล้วประโยคนี้ก็

เป็นเพียงแค่การบรรยายถึงคุณลักษณะเด่นอันเป็นคุณสมบัติที่ประธานของประโยคซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตได้รับเข้ามาเป็นคุณลักษณะประจำตัว ซึ่งคุณลักษณะหรือคุณสมบัตินี้เทียบได้กับสิ่งที่มีชีวิตจะได้รับมาครอบครองในผังภูมิโครงสร้างแบบ ก. แต่ในผังภูมิโครงสร้างแบบ ง. นี้ ลักษณะที่ประธานไม่มีชีวิตได้มาครอบครองสามารถเป็นได้ทั้งคุณลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ตัวอย่างเช่น

(16) Cái đó sẽ **được** giá lắm.
 ของ นั้น จะ ได้ ราคา มาก
 ของนั้นได้ราคาดีมาก/ มีราคาดีมาก

จากตัวอย่าง (16) ประธานของประโยค คือ *Cái đó* ของสิ่งนั้น ได้รับหรือครอบครองคุณสมบัตินี้ *giá lắm* ราคาแพง เพิ่มเข้ามาเป็นลักษณะหรือคุณสมบัตินี้เด่นอันหนึ่งของประธานคือ *Cái đó* ของสิ่งนั้น และเนื่องมาจากองค์ประกอบของประธานผู้รับและลักษณะที่ได้รับเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรมทั้งคู่ ดังนั้นจึงส่งผลให้คำว่า *được* เกิดการขยายความหมายไปเป็นการแสดงสภาพและคุณสมบัตินี้ที่ประธานผู้รับครอบครองอยู่

ในโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์แบบ ง. นี้ ความหมายของ *được* ที่แสดงออกอย่างเด่นชัดคือความหมายของการ “ครอบครอง” ซึ่งเป็นความหมายเด่นของความหมายพื้นฐานของคำว่า *được* และถึงแม้ว่าองค์ประกอบทางอรรถศาสตร์ของนามวลีประธานของประโยคจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ไม่ส่งผลทำให้ความหมายของคำว่า *được* มีการเปลี่ยนแปลงไปจนเรียกได้ว่าเกิดเป็นความหมายใหม่

โดยสรุป จากผังภูมิโครงสร้างแสดงความหมายพื้นฐานของคำว่า *được* ที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 4 แบบ จะเห็นได้ว่า คำว่า *được* ในทุกผังภูมิโครงสร้างมีความหมายพื้นฐานที่เหมือนกันคือ “การได้สิ่งของมาครอบครอง” แต่เนื่องจากองค์ประกอบทางความหมายหรือลักษณะทางอรรถศาสตร์ของผู้ร่วมเหตุการณ์คือ ผู้รับและผู้ร่วมแกนกลาง ในแต่ละผังภูมิโครงสร้างนั้นค่อนข้างมีความแตกต่างกัน จึงส่งผลให้รายละเอียดทางความหมายหรือจุดเน้นทางความหมายของคำว่า *được* มีความแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งความหมายของคำว่า *được* ที่แสดงด้วยแผนภูมิทางวากยสัมพันธ์ทั้ง 4 แบบสามารถจัดเรียงตามระดับของ *ความเป็นต้นแบบทางความหมาย* ได้โดยตามลำดับผังภูมิโครงสร้างจาก ก. ไป ง. ตามลำดับ กล่าวคือ ผังภูมิแบบ ก. จะแสดงความเป็นต้นแบบของความหมาย “การได้มาครอบครอง” มากที่สุด ในขณะที่ ผังภูมิแบบ ง. จะแสดงความเป็นต้นแบบของความหมายดังกล่าวได้น้อยที่สุด

จากการศึกษาในเรื่องของแนวคิดของอรรถศาสตร์ปริชานนั้น มโนทัศน์ของคำว่า “ต้นแบบ” (prototype) เป็นมโนทัศน์ที่นักภาษาศาสตร์ในสาขานี้ต่างก็ให้ความสนใจเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในเรื่องของการจัดหมวดหมู่/การจัดประเภท (categorization) โดยสมาชิกที่จัดได้ว่าเป็น “ต้นแบบ” นั้นจะถือว่าเป็นจุดศูนย์กลางในความคิดของมนุษย์และเหมาะที่จะนำไปใช้เป็นตัวอย่างได้ดีกว่าสมาชิกแบบอื่นๆ ซึ่งสมาชิกใดที่เทียบกับต้นแบบแล้วมีระดับความเป็นสมาชิกน้อย สมาชิกนั้นจะถูกเรียกว่าเป็นสมาชิกชายขอบ (peripheral member) ซึ่งจอห์น เทย์เลอร์ (Taylor, 1995: 99) พบว่าประเภทของคำส่วนใหญ่ในภาษานั้นจะแสดงโครงสร้างความหมายออกมาในแบบที่ความหมายศูนย์กลางเป็นแบบพหุศูนย์กลาง (polycentric) มากกว่าแบบศูนย์กลางเดียว (monocentric) กล่าวคือ ภายในคำๆ หนึ่ง ความหมายที่มีความเป็นต้นแบบคล้ายๆ กันจะเชื่อมโยงเข้าด้วยกันผ่านทางกระบวนการเชื่อมโยงความหมายที่เรียกว่า “ความคล้ายคลึงแบบครอบครัว” (family resemblance)

และจากกรณีการศึกษาคำว่า *duoc* ในงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่าภายในความหมายประจำคำที่เป็นความหมายพื้นฐานหรือความหมาย “การได้มาครอบครองสิ่งของ” นั้น จะประกอบไปด้วยความหมายพื้นฐานที่เป็นต้นแบบมากกว่าและความหมายพื้นฐานที่เป็นต้นแบบน้อยกว่า ซึ่งความหมายที่มีความเป็นต้นแบบมากกว่านั้นจะหมายถึงเหตุการณ์ที่มีความเป็นรูปธรรมสูงกว่าเหตุการณ์อื่นๆ เพราะฉะนั้นเราจึงสามารถบอกได้ว่า ความหมายของ *duoc* ในตัวอย่างประโยคที่ (1) และ (5) นั้นเป็นความหมายเดียวกันแต่อาจจะต่างกันในระดับของความเป็นต้นแบบ และความหมายของ “การได้มา” ในตัวอย่างที่ (1) มีความเป็นรูปธรรมสูงกว่าความหมายของ *duoc* ในตัวอย่างที่ (5) เพราะแสดงถึงการกระทำทางกายภาพที่สามารถระบุภาพของกรอบเหตุการณ์หรือลักษณะพลวัตเกิดขึ้นของเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจนนั่นเอง

สิ่งที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของระดับความเป็นต้นแบบในสกรรณกริยา *duoc* ก็คือ ลักษณะทางอรรถศาสตร์ ของคำนามที่เป็นวัตถุเป้าหมายหรือผู้ร่วมแกนกลางของคำว่า *duoc* กล่าวคือ ระหว่างคำนามที่เป็นวัตถุเป้าหมายด้วยตนเองก็จะมีระดับของความเป็นต้นแบบที่ไม่เท่ากัน โดยเกณฑ์ในการตัดสินความเป็นต้นแบบของวัตถุเป้าหมายของกริยา *duoc* ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในงานชิ้นนี้มีอยู่ด้วยกัน 4 เกณฑ์ อันได้แก่

1. เป็นสิ่งไม่มีชีวิต
2. เป็นรูปธรรมจับต้องได้
3. เคลื่อนย้ายได้
4. เป็นสิ่งดี สร้างความยินดีให้แก่ผู้รับ

ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า หากวัตถุเป้าหมายหรือวัตถุที่ครอบครองไม่ได้เป็นไปตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมดแล้ว วัตถุดังกล่าวนั้นจะไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำกริยา *được* ได้เลยเสียทีเดียว เพียงแต่ค่านามที่เป็นไปตามเกณฑ์ครบหมดจะนำไปสู่เหตุการณ์ของคำกริยา *được* ที่มีความเป็นต้นแบบได้มากที่สุด

สังเกตได้จากตัวอย่างที่ (1) (3) (5) และ (16)

- (1) Chúng tôi **được** ba cuốn sách (từ cô giáo).
 พวกเรา ได้ สาม ล.น. หนังสือ (จาก คุณครู)
 พวกเราได้หนังสือ 3 เล่ม (จากคุณครู)
- (3) Tôi (học) **được** thứ ba trong lớp.
 ฉัน (เรียน) ได้ ลำดับ สาม ใน ห้อง
 ฉันได้ที่สามในห้อง
- (5) Chị Hoa **được** con gái/ con trai.
 คุณฮวา ได้ ลูกสาว/ ลูกชาย
 คุณฮวาได้ลูกสาว/ ลูกชาย
- (16) Cái đó sẽ **được** giá lắm
 ของ นั้น จะ ได้ ราคา มาก
 ของนั้นได้ราคาดีมาก/ มีราคาดีมาก

จะเห็นได้ว่า ในตัวอย่างที่ (1) ค่านามแสดงวัตถุเป้าหมายหรือผู้ร่วมแกนกลางที่ตามหลังกริยา *được* คือ *sách* หนังสือ เป็นวัตถุที่ตรงกับความเป็นวัตถุต้นแบบสูงที่สุด เนื่องจากเป็นไปตามเกณฑ์คุณสมบัติครบทั้ง 4 ข้อ คือเป็นสิ่งไม่มีชีวิตที่จับต้องได้ เคลื่อนย้ายได้ และใช้มือหยิบคว้าเอาไว้ได้ และสร้างความยินดีให้ผู้รับ จึงทำให้คำกริยา *được* ในตัวอย่างดังกล่าวนี้มีความเป็นต้นแบบทางความหมายสูงกว่าในอีกสองตัวอย่าง เนื่องจาก *thứ ba* ลำดับสาม เป็นสิ่งที่ยากจะจับต้องได้ มีความเป็นรูปธรรมที่ต่ำ ถึงจะเคลื่อนย้ายได้ก็ตามแต่ก็เป็น การเคลื่อนย้ายในทางปริชานหรือในทางความคิดเท่านั้น และถ้าหากค่านามแสดงวัตถุเป้าหมายเป็นคน อย่างเช่น *con gái* ลูกสาว หรือ *con trai* ลูกชาย ก็จัดได้ว่าเป็นสิ่งที่ยากจะเคลื่อนย้ายด้วยมือหรือกำลังไม่ได้แต่สามารถย้ายเป้าหมายหรือการครอบครองมาอยู่กับตัวผู้รับหรือประธานได้

ในเหตุการณ์ของคำกริยา *được* ได้มา นั้น นอกจากวัตถุเป้าหมายจะเกิดการเปลี่ยนตำแหน่งแล้วนั้น ผลที่ตามมาอีกอย่างของเหตุการณ์ของ *được* นั่นก็คือ การที่ผู้กระทำได้ครอบครองวัตถุเป้าหมาย (posses) กล่าวคือ คำกริยา *được* สามารถแสดงนัยได้ว่าผู้รับได้นำสิ่งดังกล่าวมาไว้ในครอบครองของตนเองอีกด้วย ดังเช่นตัวอย่างประโยคที่ (5)

(5) Chị Hoa *được* con gái/ con trai

คุณฮวา ได้ ลูกสาว/ ลูกชาย

คุณฮวาได้ลูกสาว/ ลูกชาย

แสดงให้เห็นว่าคำนามที่หมายถึงวัตถุเป้าหมายอย่าง *con gái* ลูกสาว หรือ *con trai* ลูกชาย ในตัวอย่างประโยคด้านบนเกิดการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งเข้ามาสู่การครอบครองของผู้รับ ดังนั้นการที่วัตถุเป้าหมายย้ายตำแหน่งเข้ามาอยู่ที่ตัวผู้รับนั้น ยังสามารถบ่งบอกเป็นนัย (imply) ได้ด้วยว่าผู้กระทำได้ มี วัตถุเป้าหมายอยู่กับตัวแล้ว เพราะสถานภาพของผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากเดิมที่เคย *ไม่มี* จนในที่สุดก็ *มี* หรือได้ครอบครองกรรมสิทธิ์ในสิ่งนั้นๆ จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า *ลูกสาว/ลูกชาย* เป็นคนหรือสิ่งที่คุณรับไม่ได้คาดการณ์มาก่อนว่าจะได้ครอบครอง แต่ท้ายที่สุดแล้วก็มีสิทธิ์หรือได้ครอบครองมนุษย์ที่เกิดมาใหม่นั้น ซึ่งในกรณีนี้ เราสามารถใช้คำว่า *có* มี แทนคำว่า *được* ได้ เหมือนอย่างเช่นตัวอย่างที่ (15) ซึ่งผู้พูดชาวเวียดนามมักจะใช้อย่างแพร่หลายมากกว่าประโยคที่ใช้คำว่า *được* ในความหมายนี้

ถึงแม้ความหมายของคำกริยา *được* ในตัวอย่างประโยคยังคงมีความหมายพื้นฐานคงเดิม แต่การที่มโนทัศน์ของการครอบครองเกิดความเด่นชัดขึ้นมาได้นั้นเป็นผลมาจากการที่คำนามที่หมายถึงวัตถุเป้าหมายมีลักษณะของสิ่งที่เป็นรูปธรรมน้อย ภาพเหตุการณ์ของการใช้มือหรือการเคลื่อนที่เข้าหาผู้รับจึงยังแสดงออกมาได้ไม่เด่นชัดนัก ความหมายของคำกริยา *được* ที่กล่าวเบื้องต้นจึงเน้นไปในเรื่องของการครอบครองและความเป็นเจ้าของมากกว่า

มโนทัศน์ของการครอบครองหรือการเป็นเจ้าของนั้นเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกันกับความหมายของคำว่า *ได้* อยู่ในระดับหนึ่ง โดยที่ เบิร์น ไฮน์ (Heine, 1997: 38) ได้สรุปเอาไว้ว่ามโนทัศน์ในเรื่องของการครอบครองนั้นเป็นมโนทัศน์ที่มีความเป็นนามธรรมสูงมาก ซึ่งการที่จะแสดงมโนทัศน์ในเรื่องดังกล่าวออกมาทางภาษาได้นั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยมโนทัศน์ที่มีความเป็นรูปธรรมมากกว่า ซึ่งมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรมนั้นจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องของประสบการณ์จริงที่ผู้พูดได้ประสบมา โดยทั่วไปแล้ว มโนทัศน์ที่จะเชื่อมโยงไปสู่เรื่องของการครอบครองนั้นถูกดึงมาจากหลายปัจจัย ซึ่งหนึ่งในปัจจัยเหล่านั้นก็คือเรื่องของการกระทำ (action) ให้ได้มาซึ่งความเป็น

เจ้าของวัตถุเป้าหมายนั้นๆ และไฮนได้ยกตัวอย่างคำกริยาที่มีลักษณะของการกระทำให้ได้มาซึ่งการครอบครองตัวหนึ่งให้เห็นได้ชัดก็คือ คำกริยา *take* ที่มีความหมายคล้ายกับคำว่า *เอา* ในภาษาไทย และคำว่า *get* หรือ *ได้* ในภาษาไทยและ *duroc* ในภาษาเวียดนาม

กิวอน (Givón, 1984:103 อ้างถึงใน Heine, 1997: 47) กล่าวเอาไว้ว่า โดยทั่วไปแล้ว คำกริยาที่มีความหมายว่า *มี* หรือ *have* นั้นจะมีแนวโน้มที่จะเกิดมาจากกระบวนการของการจางลงทางความหมาย (semantic bleaching) ของคำกริยาที่มีความหมายคล้ายกับคำว่า *get, grab* และ *take* ซึ่งส่วนที่ได้จางหายไปนั้นคือส่วนของกระบวนการที่เป็น “การกระทำ” ให้ได้มาซึ่งการครอบครอง และเหลือเอาไว้เพียงส่วนที่เป็น “ผลลัพธ์ (ที่ได้มาจากการแสดงนัย)” จากการกระทำดังกล่าว หรืออีกความหมายหนึ่งก็คือเหลือเอาไว้เพียงส่วนที่เป็น “การครอบครอง” นั้นเอง ซึ่งนอกจากคำกริยาที่มีความหมายคล้ายกับคำกริยา *take* ดังที่กล่าวมาแล้วกลุ่มคำกริยาที่มีแนวโน้มดังกล่าวยังรวมไปถึงคำกริยาที่มีความหมายคล้ายกับคำกริยา *seize, grab, catch* หรือคำกริยาที่ไม่ได้มีลักษณะเป็นพลวัต (แสดงให้เห็นถึงการกระทำ) อาทิ *hold, carry, find, obtain, acquire* เป็นต้น ทั้งนี้ตามแนวความคิดของ ไฮน์ (Heine, 1997) กลุ่มคำกริยาที่ไม่ได้แสดงถึงความ เป็นพลวัตเหมือนอย่างกริยาแสดงพลวัตกลุ่ม *take* หรือ *เอา* แต่ยังคงส่งผลให้ผู้กระทำได้ครอบครองวัตถุเป้าหมายอยู่ ซึ่งคำกริยาที่เด่นชัดที่สุดกลุ่มนี้ก็คือคำกริยา *get* หรือ *ได้* ในภาษาไทยด้วย เช่น

- (17) ก. เขาได้ขนมมาจากเธอ
 ข. เขาเอาขนมมาจากเธอ
 ค. เขามีขนม

ประโยคตัวอย่างที่ 17ก. และ 17ข. ต่างก็ถอดความหมาย (entail) ได้เป็นประโยค 17ค. ด้วยกันทั้งคู่ แต่ความแตกต่างกันของสองตัวอย่างนี้ก็คือ ความเป็นพลวัตในแนวคิดของ ไฮน์ หรือ “ความเป็นผู้กระทำ” (agentivity) ของ เอนฟิลด์ (Enfield, อ้างแล้ว) ภายในคำกริยา *ได้* และ *เอา* นั้นเอง ซึ่งในประโยค ก. แสดงคำว่า *ได้* มีความเป็นพลวัตจากผู้กระทำน้อยกว่าคำว่า *เอา* ในประโยค ข. แต่ทั้งสองประโยคก็สามารถแทนได้ด้วยคำว่า *มี* ในประโยค ค. ซึ่งคำว่า *มี* ไม่ได้แสดงการเป็น พลวัต หากแต่เป็นการแสดงสถานะภาพของการ “มีอยู่” หรือ “ครอบครอง” นั้นเอง

ถึงแม้ว่าทั้งคำกริยา *เอา* และ *ได้* จากตัวอย่างที่ (17) จะเป็นคำสรรกรมกริยาที่สามารถแสดงนัยถึงการครอบครองได้เช่นเดียวกันก็ตาม แต่คำกริยา *ได้* นั้นก็ไม่ได้แสดงความหมายว่า เหตุการณ์ของคำๆ นี้ ถูกควบคุมโดยผู้กระทำหรือประธานของประโยคแต่อย่างใด

ซึ่งแตกต่างจากคำกริยา *เอา* ที่ผู้กระทำ *เอา* นั้นเป็นผู้ควบคุมเหตุการณ์ทั้งหมดไว้ ดังจะเห็นได้จากคู่ตัวอย่างเปรียบเทียบเหตุการณ์การได้มาของสมาชิกใหม่ในครอบครัวในข้อ 11ก. และ 11ข. ซึ่งหากประธานเป็นผู้กระทำและควบคุมเหตุการณ์ได้ด้วยตนเองจะใช้คำว่า *láy* *เอา* ในขณะที่หากประธานไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์ได้ก็จะใช้คำว่า *được*

เอนฟิลด์ก็ได้สนับสนุนประเด็นนี้เช่นกัน โดยกล่าวว่า คำกริยาที่มีความหมายว่า ACQUIRE ในหลายๆภาษาของแถบภาคพื้นเอเชียต่างก็มีลักษณะเด่นร่วมกันคือเป็นกริยาที่ไม่แสดง “ความเป็นผู้กระทำ (non-agentive)” และ “การควบคุม (non-controlled)” ของประธาน โดยเอนฟิลด์กล่าวว่า คำว่า *được* ซึ่งไม่มีลักษณะของการควบคุมโดยผู้กระทำเหตุการณ์นั้น ส่งผลให้เราไม่สามารถใช้คำว่า *được* ในประโยคคำสั่งได้ ซึ่งในประโยคคำสั่งนั้น ให้ใช้คำว่า *láy* *เอา* ซึ่งเป็นคำกริยาแสดง “การได้มาด้วยการควบคุมของผู้กระทำกริยา (agentive-controlled acquisition verb)” หรือเจตนาของผู้ทำกริยามากกว่าคำว่า *được* ตัวอย่างเช่น

(18) ก. *Mày đi láy sách cho tao.*

เธอ ไป เอา หนังสือ ให้ ฉัน

เธอไปเอาหนังสือให้ฉัน

ข. **Mày đi được sách cho tao.* (Enfield, 2003)

เธอ ไป ได้ หนังสือ ให้ ฉัน

เธอไปได้หนังสือให้ฉัน

จากตัวอย่างที่ 18 เมื่อเป็นประโยคคำสั่งที่ผู้พูดต้องมีเจตนาจะให้ได้มาซึ่ง *sách* หนังสือ โดยการทำให้ผู้อื่นกระทำกริยาเพื่อให้ได้หนังสือมานั้น จะเห็นได้ว่าผู้พูดจะต้องใช้คำว่า *láy* *เอา* ในตัวอย่างที่ 18ก. จึงจะถูกไวยากรณ์มากกว่าใช้คำว่า *được* ได้ ในตัวอย่าง 18ข. เนื่องจากคำว่า *láy* *เอา* แสดงการควบคุมโดยประธานของกริยามากกว่าคำว่า *được* ได้

นอกจากนี้แล้ว เรายังสามารถทดสอบการไม่มีลักษณะเด่นของ “ความเป็นผู้ควบคุมเหตุการณ์ (non-controlled)” ดังกล่าวของคำว่า *được* ได้จากการเติมคำขยายกริยา *พยายาม* หรือ *có gắng* ไว้ด้านหน้าคำกริยา *được* ได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น

(19) ก. **Anh ấy có gắng được ba cuốn sách (từ cô giáo).*

เขา พยายาม ได้ สาม เล่ม หนังสือ จาก ครู

เขาพยายามได้หนังสือ 3 เล่ม (จากครู)

ข. Anh ấy cố gắng **lấy** ba cuốn sách (từ cô giáo).

เขา พยายาม เอา สาม เล่ม หนังสือ จากครู

เขาพยายามเอาหนังสือ 3 เล่ม (จากครู)

หรือในตัวอย่างที่ (20) เราสามารถทดสอบ “ความไม่เป็นผู้ควบคุมเหตุการณ์” ได้ด้วยการเติมคำช่วยกริยาแสดงการควบคุมโดยผู้กระทำตัวอื่นอย่างเช่น *cần thận* ระมัดระวัง ซึ่งคำช่วยกริยานี้จะไม่สามารถเกิดขึ้นตามหลังคำกริยา *được* ได้ แต่สามารถเกิดตามหลังคำกริยาที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการควบคุมโดยผู้กระทำอย่างชัดเจนอย่างเช่นกริยา *lấy* เอา หรือ *nhận* รับ ได้ ซึ่งเอนฟิลด์ได้ยกตัวอย่างไว้เช่นกัน ดังเช่น

(20) ก. * Anh sẽ **được** lọ-hoa, hãy **được** *cần thận* nhé.

คุณ จะ ได้ แจกกัน กรุณา ได้ ระมัดระวัง นะ
คุณจะได้แจกกัน กรุณาได้/ครอบครองอย่างระมัดระวังนะ

ข. Anh sẽ **được** lọ-hoa, hãy **nhận** *cần thận* nhé.

คุณ จะ ได้ แจกกัน กรุณา รับ ระมัดระวัง นะ
คุณจะได้แจกกัน กรุณารับอย่างระมัดระวังนะ (Enfield, 2003)

คำขยายกริยา *cố gắng* พยายาม และ *cần thận* ระมัดระวัง ในตัวอย่างนั้น แสดงให้เห็นถึง “ความตั้งใจ” หรือ “เจตนา” ที่จะเป็นผู้กระทำกริยาในประโยค ซึ่งเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของลักษณะ “ความเป็นผู้กระทำ” จึงสามารถปรากฏนำหน้าคำกริยา *lấy* เอา ได้ดังในตัวอย่างที่ 19ข. และ หน้าคำกริยา *nhận* รับ ได้ในตัวอย่างที่ 20ข. ในขณะที่คำกริยา *được* ได้ นั้นไม่ได้แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้กระทำหรือผู้ควบคุมการกระทำ ดังนั้นจึงไม่สามารถปรากฏร่วมกันกับคำขยาย *cố gắng* พยายาม และ *cần thận* ระมัดระวัง ได้ ดังเช่นในตัวอย่างประโยคที่ 19ก. และ 20ก.

ดังนั้นหากจะกล่าวโดยสรุป ความหมายประจำคำที่มีความเป็นพื้นฐานและมีความเป็นต้นแบบที่สุดของคำว่า *được* คือ “ได้สิ่งของมาครอบครอง” หรือ “ได้มาซึ่งสิทธิในการครอบครองสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากผู้ให้คนใดคนหนึ่ง” โดยความหมายพื้นฐานนี้ พบได้เมื่อคำว่า *được* ปรากฏในตำแหน่งเป็นคำกริยาเดี่ยวในประโยค และมีรูปแบบการปรากฏในผังภูมิได้ 4 แบบ ซึ่งในแต่ละรูปแบบของผังภูมินั้น คำว่า *được* จะยังคงแสดงความหมายพื้นฐานร่วมกัน แต่มีความเป็นต้นแบบของความหมาย รวมไปถึงแสดงลักษณะการครอบครองและเจตนาที่จะควบคุมเหตุการณ์ของประธานในระดับที่แตกต่างกัน เนื่องจากอรรถลักษณะของผู้ร่วมเหตุการณ์ทั้ง 2 หน่วยคือ ประธานผู้รับสิ่งของ (recipient) และผู้ร่วมแกนกลาง (theme) มีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม

ความแตกต่างทางอรรถลักษณะของผู้ร่วมเหตุการณ์ของคำว่า *duoc* นี้เป็นเพียงองค์ประกอบส่วนเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งไม่ตรงกับเกณฑ์ตามทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ กล่าวคือ ความหมายของทั้ง 4 แผนภูมียังคงมีลักษณะเด่นทางความหมายเหมือนกัน (เกณฑ์ทางความหมาย) รวมไปถึงมีมโนทัศน์ในการครอบครองเหมือนกัน (เกณฑ์การอธิบายมโนทัศน์) และไม่ได้ปรากฏในโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่ต่างกัน (เกณฑ์ทางไวยากรณ์) ดังนั้นจึงจัดได้ว่าทั้ง 4 แผนภูมิแสดงความหมายประจำคำพื้นฐานของคำ *duoc* ในความหมายเดียวกัน

3.3.2 ความหมาย: มีเพศสัมพันธ์

ความหมาย “มีเพศสัมพันธ์” นี้เป็นความหมายที่ขยายมาจากความหมายพื้นฐาน คือ “ได้มาครอบครอง” โดยความหมายนี้ยังคงเกิดขึ้นในโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่คำว่า *duoc* ทำหน้าที่เป็นคำกริยาเดี่ยวในประโยค และปรากฏในผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่คล้ายคลึงกับผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์แบบพื้นฐาน รูปแบบ ค. คือ

[นามวลี₁(มนุษย์ผู้ครอบครอง) + *duoc* + นามวลี₂(มนุษย์)]

โดยข้อแตกต่างคือความหมายนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อลักษณะทางอรรถลักษณะของผู้ร่วมเหตุการณ์ ได้แก่ผู้รับและผู้ร่วมแกนกลางมีความแตกต่างจากผู้รับและผู้ร่วมแกนกลางที่ปรากฏในโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของความหมายพื้นฐาน กล่าวคือ นามวลีกรรมหรือผู้ร่วมแกนกลางในความหมายพื้นฐานเป็นสิ่งที่ เป็นรูปธรรม จับต้องได้ และสามารถมีการเคลื่อนที่ได้ อย่างเห็นได้ชัดและมีอรรถลักษณะเป็น [-มีชีวิต] [+รูปธรรม] แต่ในความหมายนี้ อรรถลักษณะของนามวลีผู้ร่วมแกนกลางได้เปลี่ยนแปลงไปเป็น [+มีชีวิต] และมีอรรถลักษณะของเพศสภาพที่เจาะจงเป็น [±หญิง] เพิ่มเข้ามา

นอกจากลักษณะอรรถศาสตร์ของผู้ร่วมแกนกลางจะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว มโนทัศน์ที่ใช้ในการอธิบายความหมายนี้ก็มีเฉพาะเพิ่มเติมขึ้นมาจากความหมายพื้นฐานเดิมด้วย กล่าวคือ มีสองมโนทัศน์ถูกดึงให้มาเกี่ยวข้องกัน นั่นคือมโนทัศน์เรื่อง “การครอบครอง” และ “ความสัมพันธ์ทางเพศ” ถูกจับเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เนื่องมาจากความหมาย “มีเพศสัมพันธ์” เป็นความหมายขยายซึ่งขยายมาจากการใช้คำว่า *duoc* ในบริบทของการได้มาครอบครองสิ่งของที่เป็นสิ่งมีชีวิต หรือบริบท การมีครอบครัว ดังนั้นความหมายในแง่ของการครอบครองซึ่งมีความเด่นชัดอยู่แล้วของคำว่า *duoc* จึงถูกเน้นเพื่อแสดงความหมายของครอบครองความสัมพันธ์ทางเพศซึ่งกันและกันของคนสองคน ต่างเพศ และต่างครอบครัวกันได้อีกด้วย ตัวอย่างเช่น

- (21) Anh ấy có *được* cô ấy rồi.
 เขา มี ได้ เธอคนนั้น แล้ว
 เขาได้เธอแล้ว (เขามีเพศสัมพันธ์กับเธอแล้ว)

พิจารณาจากตัวอย่าง พบว่าถึงแม้ผังภูมิโครงสร้างที่แสดงความหมายนี้ จะไม่ได้เป็นโครงสร้างที่แตกต่างจากผังภูมิโครงสร้างที่แสดงความหมายพื้นฐานแต่ ความหมายของคำว่า *được* ที่เกิดขึ้นนี้ ไม่สามารถจำกัดความด้วยความหมาย “การครอบครอง” เพียงอย่างเดียว เหมือนกับที่ความหมายพื้นฐานในหลายๆ ผังภูมิโครงสร้างมีส่วนร่วมกันได้ ในทางตรงกันข้าม เหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดได้ทั่วไปและอาศัยมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเข้ามาเกี่ยวข้องในการตีความหมายด้วย และหากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่าความหมายนี้มักเกิดในกรณีที่หน่วยประธานหรือนามวลีผู้รับเป็นผู้ชาย และหน่วยกรรมแสดงสิ่งของที่ได้มาครอบครองหรือนามวลีผู้ร่วมแกนกลางเป็นผู้หญิงเท่านั้น ทำให้สามารถเกิดการตีความ (imply) ไปถึงเรื่อง “ความสัมพันธ์ทางเพศ” ได้ อย่างไรก็ตามปัจจุบันผู้พูดก็สามารถใช้คำกริยา *được* ในความหมาย “ได้” หรือ “มีเพศสัมพันธ์” นี้กับประธานผู้รับที่เป็นผู้หญิงและสิ่งที่ได้รับเป็นผู้ชายได้ด้วยเช่นกัน แต่พบได้ไม่บ่อยเท่ากรณีนามวลีประธานผู้รับเป็นผู้ชาย

เนื่องจากความหมาย “มีเพศสัมพันธ์” ของคำว่า *được* นี้ปรากฏเฉพาะในภาษาพูดที่ไม่เป็นทางการเสียส่วนใหญ่จึงทำให้พบข้อมูลได้ไม่มากและมีการใช้ไม่บ่อยเท่ากับความหมายอื่นๆ การที่จะทำความเข้าใจความหมายของคำว่า *được* ที่มีความหมายว่า *มีเพศสัมพันธ์* นี้ได้นั้น ผู้พูดจำเป็นที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วในสังคมเวียดนามให้ค่านิยมที่ว่าผู้ชายมีอำนาจสูงกว่าผู้หญิง ผู้ชายคือผู้ปกครองและหาเลี้ยงครอบครัวดังนั้นจึงมีอำนาจในการตัดสินใจมากที่สุดในครอบครัว อีกทั้งผู้ชายเวียดนามในสมัยก่อนยังสามารถมีภรรยาได้หลายคน จึงอาจจะเป็นไปได้ว่ามีค่านิยมที่ผู้ชายมองผู้หญิงเป็นเสมือนวัตถุที่มีไว้ในครอบครอง การมีเพศสัมพันธ์จึงเปรียบได้กับการนำเอาผู้หญิงมาไว้ในครอบครองนั่นเอง

ความหมาย “มีเพศสัมพันธ์” ของคำกริยา *được* นี้เป็นความหมายที่ขยายมาจากความหมายพื้นฐานโดยผ่านกระบวนการทางปริชานคือ นามนัย (metonymy) (ซึ่งจะกล่าวถึงอย่างละเอียดภายในบทที่ 5) เมื่อนามวลีกรรมของคำว่า *được* ซึ่งมีบทบาททางอรรถศาสตร์เป็นผู้ร่วมแกนกลาง (theme) จากโดยทั่วไปมักจะต้องเป็นสิ่งของไม่มีชีวิต แต่ในผังภูมิโครงสร้างของความหมายนี้ได้เปลี่ยนแปลงเป็นมนุษย์ ที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเกิดขึ้นมาของลูกหรือการได้มาของสมาชิกใหม่ในครอบครัวด้วยการแต่งงานเท่านั้น แต่ขยายความหมายไปครอบคลุมบุคคลอื่นที่

ไม่ใช่คนในครอบครัวอีกต่อไป นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่มีความแตกต่างทางเพศสภาพของประธาน ผู้รับและผู้ร่วมแกนกลาง จึงทำให้ “การครอบครอง” ระหว่างชายหญิงที่เกิดขึ้น เป็นการเน้นไปที่ ความหมายของ “การครอบครองความสัมพันธ์ทางเพศ” ระหว่างกันนั่นเอง

ถึงแม้ความหมายของการ “มีเพศสัมพันธ์” จะไม่ได้เป็นไปตามหลักของ ไทเลอร์และ เอแวนส์ ครอบคลุมทุกข้อก็ตาม แต่ก็ผ่านเกณฑ์ถึง 2 ข้อหลักที่สำคัญคือเกณฑ์ทางความหมายและ เกณฑ์การอธิบายมโนทัศน์ ดังตารางข้างล่าง

คุณสมบัติผ่านเกณฑ์	ประเภทของเกณฑ์	คำอธิบาย
ผ่าน ✓	เกณฑ์ความหมาย (meaning criterion)	มีความหมายพิเศษเพิ่มเติมเข้ามา (additional meaning) อย่างชัดเจนและแตกต่างจากความหมายพื้นฐานอื่นๆ คือความหมาย ความสัมพันธ์ทางเพศ
ผ่าน ✓	เกณฑ์มโนทัศน์ (concept elaboration criterion)	มีข้อจำกัดในการเลือกนามวลีประธานและ ผู้ร่วมแกนกลาง กล่าวคือประธานและผู้ร่วมแกนกลางต้องเป็นมนุษย์และต่างเพศกันเท่านั้น
ไม่ผ่าน ✗	ไวยากรณ์ (grammatical criterion)	โครงสร้างที่ความหมายเกิดขึ้นไม่ได้แตกต่างจากความหมายประจำคำอื่นๆ คือ ปรากฏเป็น สกรรมกริยาเดี่ยวในประโยค

ตาราง 3.4 แสดงการผ่านเกณฑ์เป็นความหมาย “มีเพศสัมพันธ์” ของคำว่า *được*

ถึงแม้ว่า *được* ในความหมายนี้ไม่ปรากฏในโครงสร้างประโยคที่แตกต่างจาก โครงสร้างอื่นซึ่งเป็นเกณฑ์ทางไวยากรณ์ กล่าวคือยังคงปรากฏในตำแหน่งกริยาเดี่ยวของประโยค แต่คำกริยา *được* ในความหมายนี้ก็แสดงความหมายที่แตกต่างกันอย่างโดดเด่นออกมามาก (เกณฑ์ทางความหมาย) และยังมีข้อจำกัดในการเกิดคือเกิดได้กับกรรมที่เป็นสิ่งมีชีวิตเพียงอย่างเดียวเท่านั้นและยังต้องมีความแตกต่างทางเพศสภาพและต้องไม่มีความเกี่ยวข้องทางสายเลือดหรือทางญาติกันอีกด้วย นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยมโนทัศน์เพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงประกอบด้วย (เกณฑ์ทางมโนทัศน์) ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าความหมายดังกล่าวนี้ถือเป็นความหมายอีกความหมายหนึ่งของคำว่า *được* ซึ่งแยกจากความหมายที่หนึ่งซึ่งเป็น

ความหมายพื้นฐาน อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าตัวอย่างของการใช้คำกริยา *được* ในความหมายของการ “มีเพศสัมพันธ์” นั้นยังมีอยู่ไม่มาก และโดยมากมักจะใช้กันในภาษาพูดซึ่งไม่เป็นทางการ ดังนั้น การวิเคราะห์เรื่องของบริบทของคำๆ นี้จึงยังต้องการตัวอย่างที่เพิ่มขึ้นกว่าเดิมอีก

3.3.3 ความหมาย: ชนะ

ความหมาย *ชนะ* นี้ยังคงจัดว่าเป็นความหมายประจำคำของคำว่า *được* เนื่องจากเป็นความหมายที่พบได้เมื่อคำว่า *được* ยังคงปรากฏในตำแหน่งเป็นคำกริยาเดี่ยวในประโยค และมีผังภูมิโครงสร้างในการปรากฏของคำว่า *được* คล้ายกับผังภูมิโครงสร้างพื้นฐานแบบ ข. และแบบ ง. คือ ประธานผู้รับมีอรรถลักษณะเป็นได้ทั้ง [±มีชีวิต] ในขณะที่ผู้ร่วมแกนกลางมีอรรถลักษณะเป็น [-มีชีวิต] [-รูปธรรม] แต่สามารถแจกแจงผังภูมิโครงสร้างได้ 3 รูปแบบตัวอย่างเช่น

ก. [ai ใคร + *được*]

(22) *Trân đầu bóng đá hôm nay,*
การแข่งขัน ฟุตบอล วันนี้

ai được ai thua còn chưa biết.
ใคร ได้ ใคร แพ้ ก็ ยังไม่ รู้

การแข่งขันฟุตบอลในวันนี้ ใครจะชนะใครจะแพ้ ยังไม่รู้

ข. [นามวลีประธาน_(±มีชีวิต) + *được*]

(23) Q: *Thai và Việt Nam đá bóng ai được.*
ไทย กับ เวียดนาม อดีตเตะบอล ใคร ได้

ฟุตบอลระหว่างไทยกับเวียดนาม ใครชนะ

A: **Thai được.** (Việt Nam thua)

ไทย ชนะ เวียดนาม แพ้

ทีมไทยชนะ (เวียดนามแพ้)

ค. [นามวลีประธาน + *được* + นามวลี^(สิ่งที่ได้รับ)]

- (24) Lan *được* xỏ số 1,000,000 đồng. (โฆษณา, 2545)
 ลาน ชนะ ลอตเตอรี่ 1,000,000 ด่ง (สกุลเงินเวียดนาม)
 ลานถูกลอตเตอรี่ 1,000,000 ด่ง

อย่างไรก็ตาม ในความหมายว่า “ชนะ” นี้ ไม่ได้มีหมายความว่า “ได้สิ่งของมาครอบครอง” เพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่เป็นความหมายขยายที่เกิดขึ้นในบริบทที่มีการเชื่อมโยงมโนทัศน์ในการแข่งขันกีฬาต่างๆ หรือการเสี่ยงโชค เข้ามาเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ในการครอบครองด้วย ซึ่งในความหมายนี้จะเน้นไปที่การเชื่อมโยง การ “ครอบครองสิ่งของ” และ “ความสัมพันธ์ระหว่างคู่แข่งกัน” รวมถึง “ผลลัพธ์ที่ได้จากการแข่งขัน” เข้ามาเกี่ยวข้องจนเกิดเป็นความหมายว่า “ชนะ” ขึ้นมาได้

จากตัวอย่างที่ (22) และ (23) พบว่าคำว่า *được* ปรากฏในโครงสร้างประโยคคำถามและคำตอบ ที่มีผู้ร่วมเหตุการณ์เพียง 2 หน่วยหลัก คือประธานผู้รับและกริยา *được* เท่านั้น กล่าวคือ ในประโยคคำถามก็จะประกอบด้วยนามวลีไม่เฉพาะเจาะจง คือ *ai* ใคร แสดงการถามตามด้วยกริยา *được* และในประโยคคำตอบประกอบด้วย นามวลีประธานซึ่งต้องเป็นผู้ชนะและคำกริยา *được* เท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่แสดงความหมาย “ชนะ” ทั้งที่เป็นประโยคคำถามและคำตอบ นามวลีแสดงผู้ร่วมแกนกลางหรือสิ่งที่จะได้มาครอบครองได้ถูกละหรือไม่ปรากฏอยู่ในประโยค กล่าวคือ ในประโยคคำถาม คือ *ai được* ใครได้ และคำตอบ *Thai được* ไทยได้ ทำให้สามารถบ่งความหมายเป็นนัย (*imply*) ได้ว่า *ใครชนะ* และ *ไทยชนะ* และเมื่อกล่าวถึงฝ่ายตรงข้ามในประโยคทั้งสองนี้ ก็จะได้คำตรงข้ามที่แปลว่า *thua* แพ้ นั่นเอง

ซึ่งความหมายของคำว่า *được* ที่แปลว่า “ชนะ” นี้เป็นการรวมเอาความหมายของกรรมกริยา *được* ที่หมายถึง “ครอบครอง” และนัยยะทางความหมายคือ “ชัยชนะ” ซึ่งเป็นการชนะผู้ร่วมแกนกลางที่เป็นนามวลีที่ไม่ปรากฏรูปในประโยค ในโครงสร้างประโยคที่ไม่ปรากฏรูปกรรมนี้ทำให้ คำว่า *được* ในที่นี้ทำหน้าที่คล้ายกับเป็นกรรมกริยาบอกสภาพหรือสถานะของประธานผู้รับ ในขณะที่รูปภาษาแทนนามวลีกรรมหรือสิ่งของที่ได้มาครอบครองที่ถูกละไปในที่นี้คือสภาพนามธรรม หรือ ชัยชนะ

หากจะพิจารณาที่นามวลีกรรมซึ่งไม่ปรากฏรูปในประโยค ผู้ใช้ภาษาจำเป็นต้องใช้ความรู้และประสบการณ์ในการตีความหมายเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือ เมื่ออยู่ในบริบทที่

เฉพาะเจาะจงอย่างบริบทของการแข่งขันแล้ว ผลที่จะได้รับหรือเกิดขึ้นจากการแข่งขันสามารถมีได้ อย่างใดอย่างหนึ่งระหว่าง “ชัยชนะ” หรือ “ความพ่ายแพ้” และในที่นี้เมื่อประกอบกับลักษณะเด่น ของนามวลีผู้ร่วมแกนกลางของคำกริยา *được* ที่พบได้ในหลายๆกรณี นั่นคือสิ่งที่เคลื่อนที่เข้าหาผู้ ครอบครองมักจะเป็นสิ่งที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ครอบครองแล้ว ดังนั้น จึงส่งผลให้สิ่งที่ควรจะ ได้รับมาครอบครองในบริบทนี้หมายถึง “ชัยชนะ” ในเกมการแข่งขันนั้นๆ กล่าวโดยสรุปคือ แม้ว่า นามวลีแสดงสิ่งที่ครอบครองคือ ชัยชนะ จะไม่ปรากฏในรูปเป็นนามวลีในประโยคแต่ลักษณะทาง ความหมายของนามวลีนั้นก็ได้อุกรวมเข้าไปอยู่กับคำว่า *được* ซึ่งคำกริยา *được* ที่แปลว่า ชนะ นี้ ก็ตรงข้ามกับคำว่า *thua* แพ้ ในขณะที่คำกริยา *được* ที่แปลว่า *ได้มาครอบครอง* จะตรงข้ามกับ *mất* เสีย ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ในบริบทนี้ได้

อย่างไรก็ตาม คำกริยา *được* สามารถใช้ได้กับบริบทของการแข่งขันอื่นๆ เช่น การวิ่ง แข่ง หรือ การว่ายน้ำ ได้ด้วยเช่นกัน แต่ต้องมีกริยาที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เป็นการแข่งขัน อะไร และสิ่งที่ได้มาคืออะไร ตัวอย่างเช่น

- (25) Anh ấy chạy *được* giải nhất.
 เขา วิ่ง ได้ รางวัลที่หนึ่ง
 “เขาวิ่งได้เหรียญรางวัลชนะเลิศ”

จากตัวอย่าง *Anh ấy* เขา ทำการ *chạy* วิ่ง จนได้เหรียญรางวัลชนะเลิศ เป็นการเน้นเหตุการณ์ ของการกระทำ (action) ที่เกิดขึ้น พร้อมกับแสดงผลลัพธ์ที่ได้จากการกระทำนั้นๆ ไปด้วย ดังนั้น คำว่า *được* ในตัวอย่างนี้จึงไม่สามารถตีความได้ว่า “ชนะ” ด้วยตัวคำว่า *được* เพียงอย่างเดียว เพราะนอกจากจะไม่ได้ปรากฏเป็นกริยาตัวเดียวในประโยคแล้ว ยังจะต้องประกอบเข้ากับกริยา แสดงการกระทำที่ปรากฏอยู่หน้าคำ และนามวลีกรรมแสดงสิ่งที่ได้รับมาด้วย จึงจะสามารถ ถ่ายทอดความหมายว่า “ชนะ” ได้ ดังนั้นกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า คำว่า *được* ในตัวอย่างนี้ไม่ได้ทำ หน้าที่เป็นกริยาเดี่ยวแสดงความหมายพื้นฐานอีกต่อไป แต่ว่าเป็นคำช่วยกริยาหรือคำขยายแสดง รายละเอียดของเหตุการณ์การได้มาหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำกริยาหลัก ซึ่งในโครงสร้าง การปรากฏแบบนี้ สามารถกล่าวได้ว่า คำว่า *được* ในตำแหน่งนี้ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งการณลักษณะ สมบูรณ์ของเหตุการณ์ (perfective aspect) แล้ว

ความหมาย “ชนะ” ของคำว่า *được* นี้ สามารถจำแนกออกมาเป็นอีกความหมาย ประจำคำหนึ่งได้ เนื่องจากผ่านเกณฑ์การเป็นความหมายใหม่ของแนวคิดคำหลายความหมาย อย่างมีหลักการได้ครบทุกเกณฑ์ ดังตาราง

คุณสมบัติผ่านเกณฑ์	ประเภทของเกณฑ์	คำอธิบาย
ผ่าน ✓	เกณฑ์ความหมาย (meaning criterion)	ในความหมายนี้มีความหมายพิเศษที่เพิ่มเติมเข้ามาอย่างชัดเจนแตกต่างจากความหมายพื้นฐานอื่นคือความหมายของการชนะในการแข่งขัน
ผ่าน ✓	เกณฑ์มโนทัศน์ (concept elaboration criterion)	อาจไม่มีนามวลีกรรมปรากฏพร้อมด้วย แต่ถ้าปรากฏจะต้องแสดงความหมายรางวัล
ผ่าน ✓	เกณฑ์ไวยากรณ์ (grammatical criterion)	โครงสร้างที่ความหมายนี้ปรากฏแตกต่างจากความหมายประจำคำอื่นๆ คือ ปรากฏเป็นอกรรมกริยาเดี่ยวในประโยค ไม่จำเป็นต้องมีนามวลีกรรมที่เป็นผู้ร่วมแกนกลางปรากฏด้วย

ตาราง 3.5 แสดงการผ่านเกณฑ์เป็นความหมาย "ชนะ" ของคำว่า *duoc*

เนื่องจากในการตีความคำว่า *duoc* ที่หมายความว่า “ชนะ” นั้น จะต้องอาศัยมโนทัศน์ในการครอบครองซึ่งเป็นมโนทัศน์ที่มาจากความหมายพื้นฐานเชื่อมโยง ไปกับมโนทัศน์ของผลลัพธ์ที่ได้จากการแข่งขัน บวกกันจึงจะสามารถอนุมานเป็นความหมายว่า “ชนะ” ขึ้นมาได้ และกระบวนการเชื่อมโยงมโนทัศน์บางส่วนของกริยา *duoc* นามวลีผู้ร่วมแกนกลางนี้ สามารถอธิบายผ่านกระบวนการนามนัยได้อีกด้วย (ซึ่งจะได้อธิบายอย่างละเอียดในบทที่ 5 ต่อไป) ยิ่งไปกว่านั้นในความหมายนี้ *duoc* จะปรากฏในโครงสร้างที่เป็นเอกลักษณะและแตกต่างจากโครงสร้างของความหมายพื้นฐานอื่นๆ ของคำว่า *duoc* คือปรากฏโดยไม่ต้องมีนามวลีผู้ร่วมแกนกลางปรากฏจึงผ่านเกณฑ์ข้อที่ 3 ทางไวยากรณ์ของ ไทเลอร์ และ เอเวนส์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ให้ความหมายของการ “ชนะ” นี้เป็นความหมายอีกความหมายหนึ่งของคำกริยา *duoc* ในภาษาเวียดนาม

3.3.4 ความหมาย: ดีแล้ว, ใช้การได้

นอกจากความหมายขยายที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว คำว่า *duoc* ยังแสดงความหมายว่าสิ่งของนั้นๆ อยู่ในสภาพที่ “ใช้การได้” หรือ “ดีแล้ว” ได้อีกด้วย ซึ่งในกรณีนี้ คำกริยา *duoc* ไม่ได้มีประเภททางวากยสัมพันธ์เป็นสกรรมกริยาอีกต่อไปเพราะไม่มีนามวลีกรรมตามหลังกริยา หากแต่ทำหน้าที่เป็นอกรรมกริยาบอกลักษณะของนามวลีประธานว่ามีลักษณะที่สมบูรณ์แล้ว

ดีแล้ว ในกรณีนี้ โดยส่วนใหญ่ประธานของประโยคไม่ได้เป็นบุคคลแต่เป็นสิ่งของรูปธรรมที่ทำให้เราสามารถมองเห็นคุณสมบัติหรือสภาวะสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วได้อย่างชัดเจน ซึ่งคำว่า *được* ในความหมายนี้ปรากฏในผังภูมิวากยสัมพันธ์ คือ [นามวลี^(สิ่งของ) + *được*] ตัวอย่างเช่น

(26) *tóc tôi được chứ?*
 ผม ฉัน ได้ ใช่มั้ย
 ผมของฉันดีแล้วใช่มั้ย

(27) *cái này được rồi đấy.*
 อัน นี้ ได้ แล้ว ละ
 อันนี้ใช้ได้แล้วละ / อันนี้ดีแล้ว

อย่างไรก็ตาม คำกริยา *được* ที่เป็นอกรรมกริยาบอกสภาพ ในหลายกรณีสามารถเกิดขึ้นได้โดยที่นามวลีประธานเป็นเหตุการณ์หรือกริยาลี [กริยาลี + *được*] ตัวอย่างเช่น

(28) *Đi tiệc mặc quần áo như thế là được*
 ไป งานเลี้ยง สวม เสื้อผ้า แบบนี้ คือ ได้
 เสื้อผ้าไปงานเลี้ยง แบบนี้ใช้การได้

(29) *Anh chờ một chút nhé, tôi nói máy cho anh đây,*
 คุณ รอ สักครู่ นะ ฉัน ติดเครื่อง ให้ คุณ นี้
được rồi đấy, xin mời anh
 ได้ แล้ว นะ ขอ เชิญ คุณ

คุณรอสักครู่ ฉันติดเครื่องให้คุณก่อน ได้แล้วนะ ขอเชิญคุณ

เช่นเดียวกันกับความหมายว่า “ชนะ” จากตัวอย่าง (26) – (28) จะเห็นได้ว่าในผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่คำว่า *được* แสดงความหมายว่า “ดีแล้ว” หรือ “ใช้การได้” นั้นประกอบด้วยหน่วยประธานและกริยา *được* เท่านั้น ซึ่งหากเทียบกับผังภูมิทางวากยสัมพันธ์ของความหมายพื้นฐานที่เป็นสกรรมกริยาแล้ว จะพบว่าหน่วยผู้ร่วมเหตุการณ์ที่หายไปคือ นามวลีกรรมแสดงผู้ร่วมแกนกลาง ซึ่งในกรณีส่วนใหญ่แล้ว สิ่งที่ได้รับมาครอบครองมักจะเป็นสิ่งที่ดีและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับ โดยผู้ร่วมแกนกลางที่หายไปนี้ผู้พูดและผู้ฟังสามารถคาดเดาได้จากบริบทแวดล้อมของสถานการณ์ที่พูดหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้าและผู้พูดจะพูดประโยคที่มีคำว่า *được* ในความหมาย “ดีแล้ว” หรือ “ใช้การได้” นั้นเอง

กล่าวคือ ในการอนุมานความหมายว่า “ดีแล้ว” หรือ “ใช้การได้” นั้น ค่อนข้างต้องอาศัยบริบทแวดล้อมของสถานการณ์เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุมานความหมายอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่นในตัวอย่างที่ (26) เมื่อผู้พูดใช้คำว่า *được* เพื่อบอกสภาพของ *tóc tôi* ผมของฉัน ผู้ฟังจึงต้องอนุมานจากบริบทของสถานการณ์ว่า ผู้พูดได้ไปตัดผมมา หรือทำอะไรบางอย่างกับทรงผมของตัวเอง แล้วจึงต้องการให้ผู้ฟังให้ความเห็นกลับไปว่า ทรงผมที่ได้ถูกทำมาแล้วอยู่ในสภาพหรือครอบครองลักษณะที่ “ดีแล้ว/เหมาะสม” จากกการไปทำหรือตัดแปลงมาแล้วอย่างไร หรือยกตัวอย่างเพิ่มเติมในประโยคที่ (27) ผู้ฟังก็ต้องอาศัยบริบทที่เหตุการณ์เกิดขึ้น คือ *cái này* สิ่งนี้ ก็ถูกทำอะไรบางอย่างให้เปลี่ยนสภาพไป และผู้พูดต้องการบอกว่าสภาพที่เปลี่ยนไปส่งผลให้สิ่งของนั้นๆ “ใช้การได้” เป็นต้น

สภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของประธานอันเป็นผลเนื่องมาจากเหตุการณ์ก่อนหน้านี้นี้จะเห็นได้ชัดจากตัวอย่างที่ (28) – (29) เนื่องจากประธานของคำกริยา *được* คือกริยาลีหรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง บริบทของการใช้ประโยคที่ (28) คือ เหตุการณ์การเลือกเสื้อผ้าสวมไปงานเลี้ยง ซึ่งเมื่อประธานสวมเสื้อผ้าแบบนี้แล้วก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นผลดี คำว่า *được* จึงเป็นการอ้างอิง (refer) ไปยังเหตุการณ์การ *mặc quần áo như thế* สวมเสื้อผ้าแบบนี้ หรือในตัวอย่างที่ (29) ก็เป็นการอ้างอิงถึง เหตุการณ์ของ *nói máy* ติดเครื่อง ที่ “ดีแล้ว” หรือ “ใช้การได้” แล้วนั่นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความหมายของคำว่า *được* เป็นการบ่งบอกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ว่ามีลักษณะที่ดีแล้ว ดังนั้น ในบางกรณี โดยเฉพาะการถามตอบในตัวอย่างที่ (26) ผู้พูดก็สามารถใช้คำว่า *được* คำเดียวแทนเหตุการณ์ทั้งหมดได้

ดังนั้นในการอนุมานความหมายของคำว่า *được* ในที่นี้จึงเป็นการดึงเอาลักษณะเด่นทั้งของกริยา *được* คือ “ครอบครอง” และลักษณะเด่นของนามวลีผู้ร่วมแกนกลาง คือ “สิ่งที่ได้ครอบครองเป็นสิ่งที่ดี” มารวมกันอยู่ภายในคำว่า *được* อย่างไรก็ตาม เมื่อทำหน้าที่เป็นอรรถกริยาจึงเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงสภาพหรือผลที่เกิดขึ้นจากการ “ได้มาครอบครอง” ส่งผลให้ประธานได้รับมาซึ่งคุณสมบัติที่ดี จนเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพจากไม่สมบูรณ์เป็นมี “สภาพการครอบครองคุณสมบัติที่สมบูรณ์” ตัวอย่างที่แสดงการได้รับมาซึ่งสภาวะสภาพที่สมบูรณ์ “ดีแล้ว” หรือ “ใช้การได้แล้ว” ได้อย่างชัดเจน คือ ตัวอย่างที่ (27) และ (28) เมื่อประธานของประโยคเป็นกริยาลี หรือเหตุการณ์ คำว่า *được* จึงเป็นการแสดงการ “การครอบครอง” ที่ส่งผลเนื่องมาจาก “ผลสำเร็จที่ดี” ที่เกิดจากการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้นั่นเอง

จากเกณฑ์ทางความหมายของไทเลอร์และเอแวนส์ในการกำหนดและแยกความหมายออกจากกัน พบว่าการใช้คำกริยา *được* ในความหมายนี้สามารถผ่านเกณฑ์ในการ

กำหนดแยกความหมายครบทั้ง 3 เกณฑ์ โดยผ่านเกณฑ์ความหมายและเกณฑ์ทางไวยากรณ์ เท่านั้น กล่าวคือ มีความหมายที่เพิ่มเติมออกมาจากความหมายพื้นฐาน “ครอบครอง” ไปเป็น “ครอบครองผลลัพธ์ที่ดี” หรือ “สำเร็จ” (เกณฑ์ความหมาย) และไม่ต้องการนามวลีกรรมแสดงถึงสิ่งที่ครอบครองมาปรากฏร่วม (เกณฑ์มโนทัศน์) แต่ต้องอาศัยบริบทสถานการณ์แวดล้อมในการตีความร่วมแทน นอกจากนี้ โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่ *duoc* ปรากฏค่อนข้างมีข้อจำกัดและไม่สามารถพบได้ในความหมายอื่นๆ ของคำว่า *duoc* กล่าวคือ คำว่า *duoc* ในความหมายนี้มักจะไม่มีการนามวลีกรรมตามท้าย (เกณฑ์ไวยากรณ์) ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ให้ความหมายของการ “ดีแล้ว” “ได้แล้ว” นี้เป็นความหมายอีกความหมายหนึ่งของคำกริยา *duoc* ในภาษาเวียดนาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ทางด้านมโนทัศน์ไม่มีความเกี่ยวข้องในที่นี้เนื่องจากไม่ได้มีข้อจำกัดในการเกิดร่วมกับคำที่แตกต่างไปจากความหมายอื่นๆ ซึ่งสรุปเกณฑ์ต่างๆ ได้ดังตาราง

คุณสมบัติผ่านเกณฑ์	เกณฑ์	รายละเอียด
ผ่าน ✓	เกณฑ์ความหมาย (meaning criterion)	ในความหมายนี้มีความหมายพิเศษที่เพิ่มเติมเข้ามาอย่างชัดเจนแตกต่างจากความหมายพื้นฐานอื่น คือความหมายการได้รับผลที่ดี หรือผลสำเร็จจากการกระทำที่เกิดขึ้น
ผ่าน ✓	เกณฑ์มโนทัศน์ (concept elaboration criterion)	ไม่ต้องการนามวลีกรรมแสดงสิ่งที่ครอบครองมาเกิดร่วม แต่อาศัยการตีความจากบริบทของสถานการณ์แวดล้อมแทน
ผ่าน ✓	ไวยากรณ์ (grammatical criterion)	โครงสร้างที่ความหมายนี้ปรากฏแตกต่างจากความหมายประจำคำอื่นๆ คือ ปรากฏเป็นอกรรมกริยาเดี่ยวในประโยค ไม่จำเป็นต้องมีนามวลีกรรมที่เป็นผู้ร่วมแกนกลางปรากฏด้วย

ตาราง 3. 6 แสดงการผ่านเกณฑ์เป็นความหมาย “ดีแล้ว” ของคำว่า *duoc*

ความหมาย “ดีแล้ว” หรือ “ใช้การได้” ของคำว่า *duoc* เป็นความหมายขยายซึ่งเกิดขึ้นผ่านกระบวนการปริชานประเภทนามนัย กล่าวคือ ความหมายนี้ เป็นผลมาจากการดึงองค์ประกอบส่วนหนึ่งของความหมายพื้นฐานของคำว่า *duoc* คือการได้มา “ครอบครอง” มารวมกับการเน้นลักษณะของนามวลีผู้ร่วมแกนกลางที่มักจะเป็นสิ่งที่ดีที่ประธานได้รับ โดยรายละเอียดจะอธิบายเพิ่มเติมในบทที่ 5

3.3.5 ความหมาย: *ได้โอกาสในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง*

จากความหมายต่างๆ ของคำว่า *được* ที่ผู้วิจัยนำเสนอผ่านมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าในทุกๆ ความหมาย คำว่า *được* จะปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวในประโยค แต่ในความหมาย "*ได้โอกาสในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง*" นี้คำว่า *được* จะมีการปรากฏร่วมกับกริยาอื่น คือ ปรากฏเป็นกริยาตัวแรกในหน่วยสร้างกริยาเรียง หรืออีกนัยหนึ่งคือปรากฏอยู่หน้ากริยาอื่นๆ นั่นเอง ซึ่งในโครงสร้างประโยคที่แสดงความหมายนี้จะประกอบด้วย หน่วยสร้างหลัก 4 หน่วย คือ

1. นามวลีประธานผู้รับ ซึ่งเป็นได้ทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต
2. คำกริยา *được*
3. กริยาแสดงการกระทำ (action verb) ซึ่งจะต้องเป็นกริยาที่กระทำโดยประธานตัวเดียวกับกริยา *được* และ
4. ส่วนขยายคำกริยาแสดงการกระทำ ซึ่งจะเป็น นามวลี อนุประโยคแสดงเหตุการณ์ หรือผลที่เกิดขึ้นจากกริยาการกระทำตัวหน้าได้อีกด้วย

ตัวอย่างผังภูมิโครงสร้างที่คำว่า *được* ในความหมายนี้ปรากฏ เช่น

ก. [นามวลี (สิ่งมีชีวิต) + *được* + กริยาแสดงการกระทำ + (นามวลี/บุพบทวลี)]

(30) *tôi được gặp Lan ở Hà Nội.*
 ฉัน ได้ เจอ ลาน ที่ ฮานอย
 ฉันได้เจอกับลานที่ฮานอย

(31) ...*nhưng Thắng luôn mong muốn sau khi ra*
 แต่ ถึง เสมอ ฝัน ต้องการ หลังจาก ออก

trường sẽ được đi làm...
 มหาวิทยาลัย จะ ได้ ไป ทำงาน

แต่ถึงมักจะหวังว่าหลังจากออกจากมหาวิทยาลัยเขาจะได้ไปทำงาน

(32) *Nếu chúng tôi được ở Việt Nam thì chúng tôi*
 ถ้า พวกเรา ได้ อยู่ เวียดนาม แล้ว พวกเรา

có thể nói tiếng Việt khá hơn.
 สามารถ พูด ภาษา เวียดนาม คล่อง กว่า

สามารถ พูด ภาษา เวียดนาม คล่อง กว่า

ถ้าพวกเราได้อยู่ที่เวียดนาม พวกเราสามารถพูดภาษาเวียดนามได้ดีกว่านี้

(33) Nếu tuần nay **được** nghỉ

ถ้า สัปดาห์ นี้ ได้ พัก

thì chúng tôi sẽ đi chơi ngoài thành.

แล้ว พวกเรา จะ ไป เที่ยว ต่างจังหวัด

ถ้าสัปดาห์นี้ได้พัก พวกเราคงจะไปเที่ยวต่างจังหวัด

(34) Tiếc quá, tôi không **được** xem phim đấy.

เสียดาย มาก ผม ไม่ ได้ ดู หนังสื นั้น

น่าเสียดายมาก(ที่) ผมไม่ได้ดูหนังเรื่องนั้น

(35) Anh phóng viên đến muộn

นักข่าว ถึง ช้า

nên không **được** gặp ông hiệu trưởng.

ดังนั้น ไม่ ได้ เจอ เจ้าของร้าน

นักข่าวมาถึงช้าดังนั้นจึงไม่ได้เจอกับเจ้าของร้าน

ข. [นามวลี (สิ่งมีชีวิต) + **được** + กริยาแสดงการกระทำ + (นามวลี + กริยา)]

(36) Trước khi biết ông Nan, tôi đã

ก่อน รู้จัก คุณนาม ฉัน การณ์ลักษณะอดีต

được nghe người ta nói nhiều về ông ấy

ได้ ฟัง คนอื่น พูด มากมาย เกี่ยวกับ เขา

ก่อนรู้จักคุณนาม ฉันได้ฟังคนอื่นพูดเกี่ยวกับเขามากมาย

จากตัวอย่างที่ (30) ถึง (35) แสดงให้เห็นว่า ทั้งคำกริยา **được** และคำกริยาแสดงการกระทำ **gặp** เจอ, **đi làm** ไปทำงาน, **ở** ที่, **ngủ** พัก และ **xem** ดู ตามลำดับนั้น เป็นกริยาที่มีประธานตัวเดียวกัน แต่บทบาททางอรรถศาสตร์ของประธานในกริยาทั้ง 2 ค่อนข้างแตกต่างกัน กล่าวคือ ในการเป็นประธานของคำกริยา **được** ประธานจะมีบทบาทเป็นผู้รับ (recipient) ในขณะที่บทบาทของการเป็นประธานของกริยาแสดงการกระทำคือ ผู้กระทำ (agent) ดังนั้น จึงส่งผลให้บทบาททางความหมายของประธานเป็นการรวมกันของทั้ง 2 บทบาท กล่าวคือ ประธานในโครงสร้างประโยคนี้นี้จึงเป็น “ประธานผู้รับผลการกระทำที่กระทำด้วยตนเอง” ประกอบกับในความหมายพื้นฐาน “สิ่งที่ได้รับมา” ของประธานมักจะเป็นสิ่งที่ดี ทำดีที่สุด จากตัวอย่างประโยค

ข้างต้น จึงสามารถตีความได้ว่า ประธาน/ผู้กระทำได้มาซึ่งโอกาสในเหตุการณ์การได้เจอ ได้ไปทำงาน หรือได้หยุดพัก เป็นต้น

ในตัวอย่างที่ (32) และ (33) มีความแตกต่างจากตัวอย่างอื่นๆ ในเรื่องของความหมายที่เหตุการณ์ไม่เกิดขึ้น เนื่องจากเป็นประโยคเงื่อนไขที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า *Nếu* ถ้า... *thì* แล้ว/ดังนั้น ซึ่งเป็นโครงสร้างประโยคที่แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นจริง แต่ถ้ามีโอกาสก็สามารถทำให้เกิดขึ้น *được* ได้ ในขณะที่ตัวอย่างที่ (36) เป็นอีกผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่สามารถตีความเป็นความหมาย “ได้โอกาสทำบางอย่าง” และ “ครอบครองเหตุการณ์ที่ผู้อื่นทำ” ได้ กล่าวคือ ประธาน “ได้โอกาสฟัง” เหตุการณ์ที่ “คนอื่นพูดถึงเขา” ซึ่งในโครงสร้างแบบนี้จะส่งผลให้เกิดการขยายความหมายกลายเป็นคำทางไวยากรณ์บ่งกรรมวากยสัมพันธ์ (โดยจะกล่าวในรายละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป)

นอกจากผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์แบบ ก. และ ข. แล้ว คำกริยา *được* ยังสามารถเกิดในโครงสร้างประโยคแสดงวัตถุประสงค์ได้ด้วย โดยจะเกิดตามหลังคำเชื่อม *để* “เพื่อ” ซึ่งผู้พูดต้องการแสดงให้เห็นว่า กริยาวลีที่ตามหลังกริยา *được* เป็นวัตถุประสงค์ที่ผู้พูดต้องการให้เกิดผลมาจากการกระทำของประธานหรือผู้รับที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ และอยู่หน้าคำว่า *để* “เพื่อ” ในประโยค กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นการแสดงว่าประธานได้กระทำกริยาที่เกิดขึ้นมาก่อนนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุการณ์ภายหลังที่จะเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น

ค. [*để* เพื่อ + *được* + กริยาแสดงการกระทำ + นามวลี]

(37) Tôi muốn đi bộ **để** *được* ngắm phố phường Hà Nội.
ฉัน ต้องการ เดิน เพื่อ ได้ ชม ทิวทัศน์ภาพ ฮานอย
ฉันต้องการเดินไปเพื่อจะได้ชมทิวทัศน์ภาพของเมืองฮานอย

(38) Ông ghi rõ vào tờ khai này
คุณ เขียน ชัดเจน ลง แบบฟอร์ม นี้

để *được* miễn thuế.

เพื่อ ได้ ยกเว้น ภาษี

คุณเขียนแบบฟอร์มนี้ให้ชัดเจนเพื่อให้ได้ยกเว้นภาษี

ในตัวอย่างที่ (37) และ (38) แสดงให้เห็นว่า *đi bộ* การเดิน และ *ghi* การกรอกแบบฟอร์ม นั้น ประธานของประโยค คือ *Tôi* ฉัน และ *Ông* คุณ ต่างก็กระทำ เพื่อให้ “ได้” มาซึ่งการ *ngắm* ชม และ *miễn thuế* ยกเว้นภาษี ตามลำดับ

นอกจากนี้ ในบางกรณีผู้พูดเลือกที่จะใช้โครงสร้างประโยคที่มีคำว่า *được* ตามหลัง คำขยาย *Rất vui* ดีใจมาก และอยู่หน้ากริยาแสดงการพบและเจอ โดยจะมีการละรูปประธานหรือ ตัวผู้พูดเองในการเพื่อแสดงว่า ตนเองมีความยินดีที่ “ได้มา” ซึ่งโอกาสอันดีในการแสดงพบ เจอ รู้จักกับคนหรือสิ่งต่างๆ ที่ตัวผู้พูดเองไม่เคยคาดหมายมาก่อน โดยประโยคนี้มักใช้ในสถานการณ์ที่มีการแนะนำให้รู้จักกัน หรือพบเจอกันเป็นครั้งแรก เนื่องจากในกรณีส่วนใหญ่ที่มีการใช้คำว่า *được* มักจะหมายถึง “ได้ครอบครองสิ่งที่ดี” ดังนั้นในโครงสร้างประโยคแบบนี้ ผู้ฟังจึงสามารถอนุมานได้ว่า การพบเจอกันจึงเป็นเหตุการณ์ดีที่เกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่นตัวอย่างที่ (39) และ (40)

ง. [*Rất vui* ดีใจมาก + *được* + กริยาแสดงการพบ เจอ + นามวลี]

(39) *Rất vui được biết chi.*
 มาก ดีใจ ได้ รู้จัก คุณ
 (ผม) ดีใจมากที่ได้รู้จักคุณ

(40) *Rất vui được gặp Lan ở Hà Nội.*
 มาก ดีใจ ได้ เจอ ลาน ที่ ฮานอย
 (ดิฉัน) ดีใจมากได้เจอคุณลานที่ฮานอย

ดังนั้น ในบางกรณี ที่ผู้พูดต้องการแสดงความต้องการในการ “ขอโอกาส” หรือ “ขออนุญาต” ในการทำอะไรบางอย่างกับบุคคลอื่นที่เพิ่งได้เจอกันเป็นครั้งแรกหรือไม่สนิทสนม ก็มักจะใช้คำว่า *được* เพื่อแสดงวัตถุประสงค์ในการให้ “ได้มา” ซึ่งโอกาสในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ในตัวอย่างที่ (41) – (43)

จ. [*Xin* ขอ + *được* + กริยาแสดงการกระทำ + นามวลี]

(41) *Xin cho tôi được trả phòng hôm nay.*
 ขอ ให้ ดิฉัน ได้ คืน ห้อง วันนี้
 ดิฉันขอ (ได้โอกาส) คืนห้องในวันนี้

(42) Xin **được** giới thiệu mấy mẫu hàng mới sản xuất
 ขอ ได้ แนะนำ สองสาม สินค้า ใหม่ ผลิต
 của chúng tôi.

ขอ พวกเรา

ขอ (ได้โอกาส) แนะนำสินค้าตัวใหม่ที่พวกเราผลิต

(43) Xin **phật** phù hộ cho gia đình con **được** mạnh khỏe
 ขอ เทวดา ช่วยเหลือ ให้ ครอบครัว ลูก ได้ แข็งแรง

ขอเทวดาช่วยให้ครอบครัวลูก(ได้โอกาส) มีความแข็งแรง

ในการใช้คำว่า **được** ในผังภูมิทั้งแบบ ง. และ จ. ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น คือ [*Rất vui* ดีใจมาก + **được** + กริยาแสดงการพบเจอ] “ดีใจที่ได้เจอ/รู้จัก” และ [*Xin* ขอ + **được** + กริยาแสดงการกระทำ] “ขอได้ทำอะไรบางอย่าง” นั้น ผู้พูดภาษาชาวเวียดนามถือว่า เป็นการใช้ภาษาแสดงความเป็นทางการ (formality) และความสุภาพ (politeness) อีกด้วย สาเหตุที่โครงสร้างประโยคแบบนี้แสดงความเป็นทางการและสุภาพได้เกิดจาก 2 เหตุผลหลักๆ คือ เมื่อคำว่า **được** ปรากฏอยู่หน้ากริยาแสดงการกระทำ ทำให้เกิดระยะห่างระหว่างประธานจากกริยาแสดงการกระทำ ส่งผลทำให้เกิดการตีความไปในทางวัตถุวิสัย (objective) มากขึ้น เนื่องจากก่อนที่ประธานจะทำกริยาได้นั้น ต้อง “ได้” รับโอกาสก่อน ประกอบกับตามทฤษฎีความสุภาพในงานวิจัยส่วนใหญ่ที่กล่าวว่า ความสุภาพเป็นผลมาจากกลวิธีการกล่าวแบบอ้อม (Brown and Levinson, 1978) ดังนั้น แทนที่จะใช้เพียง กริยาแสดงการกระทำ ตัวเดียว การเพิ่มกริยา **được** เข้ามาจึงเป็นการแสดงความเป็นทางการและสุภาพมากขึ้น ซึ่งโครงสร้างแบบนี้ก็สามารถพบได้ในภาษาไทยที่ขึ้นต้นประโยคด้วยคำว่า ขอ หรือในภาษาจีนที่มีคำว่า *Qing* ขอ เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม จากทัศนะของเอนฟิลด์ ซึ่งวิเคราะห์ความหมายของคำว่า **được** ตามตำแหน่งการปรากฏ กล่าวว่า เมื่อคำว่า **được** ปรากฏเป็นกริยาตัวแรก หน้าคำกริยาอื่นในกริยาเรียง นอกจากจะมีความหมายว่า “ได้โอกาสในการทำกริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง” แล้วคำว่า **được** ยังทำหน้าที่เป็นตัวบ่งการณ์ลักษณะ (aspect marker) แสดงความหมาย “ผลจากเหตุการณ์ก่อนหน้า (result of prior event)” กล่าวคือ ในหน่วยสร้าง [**được** + กริยา] อนุมาน (entail) ได้ว่า “ทำกริยานั้น เนื่องจากมีบางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้นก่อนหน้านั้น” แต่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยไม่ได้เห็นด้วยกับเอนฟิลด์ที่จัดว่าความหมายนี้เป็นการบ่งชี้การณ์ลักษณะ โดยผู้วิจัยได้จัดให้ความหมายของคำว่า **được** ในผังภูมิโครงสร้างแบบนี้เป็นเพียงการขยายความหมายของการ “ครอบครอง” โอกาสในการกระทำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งความหมายนี้จัดอยู่ในความหมายประจำคำมากกว่าความหมาย

ทางไวยากรณ์ เนื่องจากคำว่า *duoc* ในตำแหน่งนี้ยังคงแสดงความหมายของการ “ครอบครอง” ให้เห็นได้อย่างชัดเจน ถึงแม้ว่าจะปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่น แต่ความหมาย “ครอบครอง” เหตุการณ์นั้นก็ยังคงเป็นความหมายที่ผู้พูดเข้าถึงได้ก่อน มากกว่าที่จะตีความว่าเป็น “ผลสำเร็จ” ของกริยาที่ปรากฏรูปตามหลังกริยา *duoc* หรืออีกนัยหนึ่งคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นเอง

โดยสรุปแล้ว เราสามารถแยกความหมายของคำว่า *duoc* ที่มีความหมายว่า “การได้มาซึ่งเหตุการณ์หรือโอกาสในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง” เป็นความหมายอีกความหมายหนึ่งของคำกริยา *duoc* ที่ขยายออกมาจากความหมายพื้นฐาน ตามเกณฑ์ของไทเลอร์และเอแวนส์มีเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องครบทั้ง 3 เกณฑ์ โดยในเกณฑ์ความหมายถึงแม้ว่าความหมายนี้ คำว่า *duoc* จะมีความหมายที่มีลักษณะร่วมกันกับความหมายแสดงการ “ได้มาซึ่งสิ่งของ” แต่ในที่นี้คำว่า *duoc* มีการเพิ่มความหมายของการได้มาซึ่ง “โอกาสในการทำกริยา” และมีเกณฑ์ทางมโนทัศน์คือการเลือกเกิดกับเหตุการณ์หรือกริยาลึที่เป็นเหตุการณ์การกระทำเท่านั้น อย่างไรก็ตามในการแยกเป็นความหมายนี้ เกณฑ์ทางไวยากรณ์นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญมากที่ทำให้ความหมายนี้สามารถแยกออกมาเป็นความหมายใหม่ได้ เนื่องจากคำว่า *duoc* ในความหมาย “ได้โอกาสในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง” นั้นมีข้อจำกัดทางวากยสัมพันธ์ในการปรากฏในประโยคที่จะต้องเกิดนำหน้าคำกริยากริยาแสดงการกระทำอื่นๆ ในหน่วยสร้างกริยาเรียงเท่านั้น ดังนั้น สามารถจำแนกได้ว่าความหมายนี้เป็นความหมายที่แยกออกมาจากความหมายพื้นฐานกลายเป็นความหมายใหม่ขึ้นมาได้

คุณสมบัติผ่านเกณฑ์	ประเภทของเกณฑ์	คำอธิบาย
ผ่าน ✓	เกณฑ์ความหมาย (meaning criterion)	ในความหมายนี้มีความหมายพิเศษที่เพิ่มเติมเข้ามาอย่างชัดเจนแตกต่างจากความหมายพื้นฐานอื่น คือความหมายการได้ “โอกาส” ในการทำบางสิ่งบางอย่าง หรือ “ได้ผลสำเร็จจากการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนหน้า”
ผ่าน ✓	เกณฑ์มโนทัศน์ (concept elaboration criterion)	คำว่า <i>duoc</i> ต้องเกิดกับเหตุการณ์หรือกริยาลึที่เป็นเหตุการณ์แสดงการกระทำ

ผ่าน	เกณฑ์ไวยากรณ์	โครงสร้างที่ความหมายนี้ปรากฏแตกต่างจากความหมายประจำคำอื่นๆ คือ ปรากฏเป็นกริยาตัวแรกในกริยาเรียงตามด้วยกริยาแสดงการกระทำ ซึ่งคำกริยาทั้งสอง มีประธานตัวเดียวกัน ซึ่งเป็นทั้งผู้กระทำ (agent) และ ผู้รับ (reciepiant) ในเวลาเดียวกัน
✓	(grammatical criterion)	

ตาราง 3.7 แสดงการผ่านเกณฑ์เป็นความหมาย "ได้โอกาสในการทำอย่างใดอย่างหนึ่ง" ของคำว่า *duoc*

ความหมายของคำกริยา *duoc* ในโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ตามผังภูมินี้ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายผ่านกระบวนการทางปริชานคือ อุปุปลักษณ์ (metaphor) และกระบวนการนามนัยเน้นส่วนประกอบย่อย (ซึ่งจะอภิปรายเพิ่มเติมในบทที่ (5)) จากเดิมในความหมายของ *duoc* เป็นการ "ได้มาครอบครองสิ่งของ" แต่ในกรณีนี้ ก็ยังคงความหมายของ "ได้มาครอบครอง" อยู่แต่สิ่งที่ครอบครองมีการเปลี่ยนแปลงข้ามแควดวง จาก สิ่งของ ไปเป็น เหตุการณ์ ทำให้ได้เป็นความหมาย "ได้มาครอบครองสถานการณ์/เหตุการณ์" หรือ "ได้โอกาสในการทำอย่างใดอย่างหนึ่ง" ซึ่งเกิดขึ้นโดยประธานของประโยคได้โอกาสในการทำ หรือได้รับผลของการกระทำ ซึ่งการกระทำหรือเหตุการณ์นั้นเป็นเหตุการณ์ที่ประธานเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง

สรุป คำว่า *duoc* มีความหมายประจำคำแสดงถึงเหตุการณ์พื้นฐานของการ "ได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งมาครอบครอง" และสามารถขยายความหมายออกไปสู่ความหมายใหม่ๆ โดยอาศัยแนวความคิดในเรื่องของคำหลายความหมายอย่างมีหลักการของ ไทเลอร์และเอแวนส์ ได้อีก 4 ความหมาย ได้แก่ ความหมายของการ "มีเพศสัมพันธ์" ความหมายของการ "ชนะ" ความหมายการ "ดีแล้ว, ใช้การได้" และ "การได้มาซึ่งเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง" ซึ่งความหมายประจำคำต่างๆ เหล่านี้ จะปรากฏกับเมื่อคำว่า *duoc* เป็นคำกริยาเท่านั้น โดยอาจจะเป็นคำกริยาเดี่ยวหรือกริยาตัวแรก(หน้ากริยาแสดงการกระทำอื่นๆ) ในโครงสร้างกริยาเรียงหรือประโยคเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม นอกจากเกณฑ์การเกิดเป็นความหมายใหม่ตามทฤษฎีของไทเลอร์และเอแวนส์แล้ว คำว่า *duoc* ยังผ่านกระบวนการทางปริชานในการเปลี่ยนแปลงทางความหมายอย่างกระบวนการอุปุปลักษณ์ (metaphor) และกระบวนการนามนัย (metonymy) อีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะได้ อภิปรายโดยละเอียดในบทที่ 5 ต่อไป

ในบทที่ 4 ต่อไป ผู้วิจัยจะอธิบายถึงความหมายที่นอกเหนือจากความหมายประจำคำ ซึ่งได้แก่ความหมายทางไวยากรณ์ และจะกล่าวถึงสถานะของคำว่า *được* ที่นอกเหนือจาก คำกริยาซึ่งได้แก่ การเป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจก ทศนภาวะ และการณ์ลักษณะซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ ของคำในทางไวยากรณ์ได้อีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *duoc*

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้อภิปรายความหมายของคำว่า *duoc* เมื่อแสดงความหมายประจำคำ ซึ่งความหมายนี้จะปรากฏเมื่อคำว่า *duoc* เป็นคำกริยาเดี่ยวในประโยคหรือเป็นคำกริยาตัวแรกในหน่วยสร้างกริยาเรียงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากความหมายประจำคำแล้ว คำว่า *duoc* ยังแสดงความหมายอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ ความหมายทางไวยากรณ์ คำว่า *duoc* เมื่อแสดงความหมายทางไวยากรณ์จะปรากฏอยู่ใน 2 ตำแหน่งในหน่วยสร้างกริยาเรียง ตำแหน่งในการปรากฏที่ต่างกันจะส่งผลต่อหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่ต่างกันด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำว่า *duoc* เมื่ออยู่หน้าคำกริยาหลักจะทำหน้าที่บ่งชี้กรรมวาจก และเมื่ออยู่หลังกริยาหลักจะเป็นตัวบ่งชี้ทัศนภาวะและบ่งชี้การณลักษณะของเหตุการณ์ประเภทการณก่อผลและการณสัมฤทธิ์ผล

ในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายเรื่องความหมายทางไวยากรณ์ก่อนในหัวข้อ 4.1 จากนั้นในหัวข้อ 4.2 จึงจะเป็นการแจกแจงความหมายของคำว่า *duoc* เมื่อแสดงความหมายกรรมวาจก หัวข้อ 4.3 เมื่อแสดงความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะ และ 4.4 แสดงความหมายบ่งชี้การณลักษณะ

4.1 ความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning)

ในการศึกษาความหมายของคำในเชิงอรรถศาสตร์ปริชาน เราสามารถจำแนกความหมายของคำได้เป็น 2 ประเภทหลักๆ คือความหมายประจำคำ และความหมายทางไวยากรณ์ โดยความหมายทางไวยากรณ์คือ ความหมายที่อาจเรียกได้ว่าไม่มีความสมบูรณ์ด้านเนื้อหาหรือไม่มีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง ต้องอาศัยบริบทหรือความหมายของคำอื่นๆ ที่ปรากฏร่วมภายในประโยคมาช่วยในการทำให้ความหมายสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นความหมายที่แสดงหน้าที่ในทางไวยากรณ์ในประโยคด้วย

ความหมายทางไวยากรณ์เป็นความหมายที่พบได้ในหมวดคำที่เรียกว่า คำแสดงหน้าที่ (function words) ซึ่งจัดอยู่ในหมวดคำปิด (close class words) อาทิเช่น คำสรรพนาม คำบุพบท หรือคำสันธาน เป็นต้น ทั้งนี้หมวดคำเหล่านี้จะถูกนำไปใช้เพื่อบ่งชี้ความสัมพันธ์ของคำในประโยคหรือเชื่อมส่วนต่างๆ ของปริจเฉท (discourse) โดยส่วนใหญ่ ความหมายทางไวยากรณ์นั้น มักจะมีที่มาจากความหมายประจำคำที่ได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เรียกว่า

“การกลายเป็นคำไวยากรณ์” มาก่อนแล้วเสียเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าความหมายประจำคำที่ผ่าน “การกลายเป็นคำไวยากรณ์” แล้วทุกกรณีจะเป็นคำที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์

โดยส่วนใหญ่แล้ว คำที่มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า *duoc* ในภาษาเวียดนามใต้ ในภาษาไทย หรือคำว่า *GET* ในภาษาอังกฤษนั้น มักจะผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization process) สูญเสียความหมายประจำคำและเปลี่ยนแปลงสถานะจากคำกริยาหายไปเป็นคำไวยากรณ์ (grammatical word) เป็นคำที่มีความหมายประจำคำอยู่เพียงน้อยนิดและทำหน้าที่ในทางไวยากรณ์มากกว่า เช่น คำว่า *de* ในภาษาจีนแมนดาริน ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นคำกริยาที่มีความหมายแสดงการ “ได้มา” แต่ปัจจุบันได้กลายเป็นคำไวยากรณ์ทำหน้าที่ในการบ่งชี้การครอบครองของนามวลีในประโยคแทน ซึ่งในที่นี้แม้ว่าคำกริยา *de* และคำบ่งชี้การครอบครอง *de* จะมีการเขียนที่เหมือนกัน แต่คำว่า *de* ที่แสดงความหมายทางไวยากรณ์นั้นก็มีการออกเสียงที่แตกต่างกัน

เอดเวิร์ด ซาเพียร์ (Sapir, 1991) กล่าวไว้ว่า ภาษาที่เรียกว่า ภาษาวิเคราะห์ (analytic languages) เช่น ภาษาไทย เวียดนาม และจีนนั้น มักจะนำคำเนื้อหา (content words) มาใช้เป็นคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์ ทำให้คำเนื้อหานั้นๆ กลายเป็นคำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่ คือเป็นทั้งคำเนื้อหาและคำไวยากรณ์ในเวลาเดียวกัน ส่วนภาษาที่เรียกว่า ภาษาสังเคราะห์ (synthetic languages) เช่น ภาษาฝรั่งเศส สเปน และเยอรมัน จะใช้การผันรูปคำและใช้การเติมหน่วยคำไม้อิสระอื่นๆ ที่คำเนื้อหาเพื่อแสดงความหมายทางไวยากรณ์แทน

แอนโทนี ดิลเลอร์ (Diller, 2001) ซึ่งศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในเชิงแบบลักษณ์ภาษา กล่าวว่าในภาษาวิเคราะห์โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย คำส่วนใหญ่มักจะมีการเปลี่ยนแปลงของหมวดคำ (Lexical derivation) อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คำสามารถกลายเป็นคำหลายความหมายและผ่านกระบวนการการกลายเป็นคำไวยากรณ์ซึ่งทำให้กลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ในที่สุด โดยปรากฏการณ์การขยายความหมายทางอรรถศาสตร์นี้ถูกขับเคลื่อนด้วยกระบวนการทางปริชานได้แก่อุปลักษณ์และนามนัย ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการขยายความหมายของคำหลายความหมายโดยทั่วๆ ไป ดิลเลอร์ได้ยกตัวอย่างของคำในภาษาตระกูลไท (Tai Language) ซึ่งเป็นตระกูลภาษาหลักในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มักจะผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จนทำให้กลายเป็นคำหลายหน้าที่ ดังเช่น คำที่มีความหมายว่า *think คิด, say พูด, get/obtain ได้, give ให้, go/ come ไป/มา เป็นต้น*

เมื่อพิจารณาจากความหมายของกลุ่มคำดังที่กล่าวมาข้างต้นอย่างละเอียด ผู้วิจัยพบว่า ความหมายของกลุ่มคำดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเป็นคำหลายหน้าที่ของ ไบบี (Bybee, 2002) ไบบีกล่าวไว้ว่าคำที่มีแนวโน้มที่จะผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มักเป็นคำที่มักจะมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ของมนุษย์โดยตรง หรือเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับร่างกายและการเคลื่อนไหวต่างๆ นอกจากนี้ยังจะต้องเป็นคำที่มีความเป็นกลาง ไม่มีเรื่องวัฒนธรรมมาเกี่ยวข้อง และมักแสดงความสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น พื้นที่หรือเวลา (หน้า หลัง ก่อน บน) ในช่วงเวลาที่มีการใช้คำคำหนึ่งซึ่งแสดงทั้งความหมายประจำคำเดิมควบคู่ไปกับการแสดงความหมายทางไวยากรณ์นั้น จะส่งผลให้เกิดสถานะที่มีการใช้คำๆ นั้นในสองหน้าที่ กล่าวคือ คำนั้นๆ จะเป็นทั้งคำเนื้อหา (content word) มีความหมายประจำคำ (lexical meaning) และเป็นทั้งคำไวยากรณ์ (grammatical word) มีความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning) ในช่วงเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ไบบียังกล่าวอีกว่า คำที่มักจะกลายเป็นคำหลายหน้าที่ มักจะเป็นคำที่มักจะมี ความหมายกว้างและมีลักษณะเป็นคำกริยาที่ใช้บ่อยๆ เช่น ในกลุ่มกริยาแสดงการเคลื่อนไหว คำว่า ไป 'go' และ มา 'come' เป็นคำที่มีความหมายกว้างและใช้ได้ทั่วไปเพราะแสดงถึงการเคลื่อนที่และทิศทาง ไม่ได้แสดงลักษณะอาการเฉพาะเหมือนคำว่า วิ่งหรือย่อง เป็นต้น

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความหมายทางไวยากรณ์ของ *được* 3 ความหมาย ได้แก่

1. **กรรมวาจก (passive)** เป็นวาจก (voice) ประเภทหนึ่ง ซึ่งมีประธานของหน่วยสร้างเป็นผู้ถูกกระทำหรือมีการกผู้รับการกระทำ (patient case) หมายถึง การกที่รับการกระทำ หรือผลของการกระทำ หรือหมายถึงสิ่งที่เปลี่ยนสภาพ เปลี่ยนประสบการณ์ เปลี่ยนอากัปกริยา หรือเปลี่ยนเจ้าของ ซึ่งเป็นผลจากกริยาของประโยค หรือเป็นการกที่บอกสภาพอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ นอกจากนี้กริยาหลักในหน่วยสร้างกรรมวาจกต้องเป็นกริยาที่แปลงมาจากสกรรมกริยาตัวบ่งชี้กรรมวาจกอาจเป็นหน่วยคำเติมไม่อิสระ (affixes) ที่เป็นส่วนประกอบของคำกริยา หรือเป็นคำ เช่น คำช่วยกริยา (auxiliation verb) ที่เป็นส่วนประกอบของประโยค ซึ่งความแตกต่างนั้นจะขึ้นอยู่กับลักษณะทางแบบลักษณ์ภาษาของแต่ละภาษานั้นๆ

2. **ทัศนภาวะ (modality)** เป็นประเภททางไวยากรณ์ที่แสดงระดับความแน่ใจของผู้พูดที่มีต่อสิ่งที่พูดออกมาว่าจำเป็นต้องเกิดแน่ ๆ (necessity) หรือ อาจจะเกิดขึ้น (possibility) ซึ่งตัวบ่งชี้ทัศนภาวะสามารถเป็นได้ทั้งคำกริยาช่วยที่ใช้บอกทัศนภาวะ เช่น ได้ อาจ can, could คำคุณศัพท์ เช่น possible, probable หรือคำกริยาวิเศษณ์ เช่น possibly, probably และอนุประโยค เช่น I think ... ในขณะที่ภาษาไทยมีการใช้ตัวบ่งทัศนภาวะด้วยคำช่วยกริยา เช่น คง ควร ต้อง ได้ น่า เป็นต้น

3. **การณัลักษณะ (aspect)** เป็นประเภททางไวยากรณ์ที่แสดงมุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์หนึ่งๆ (speaker's viewpoint) และความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ด้านโครงสร้างภายในเชิงเวลา (internal temporal constituency) โดยผู้พูดสามารถเลือกที่จะกล่าวถึงเหตุการณ์ในลักษณะที่เสร็จสิ้น (perfective aspect) กำลังเกิดขึ้น (progressive aspect) เพิ่งเริ่มต้น (ingressive aspect) ดำเนินอยู่ (continuative aspect) หรือเกิดซ้ำหลายๆ ครั้ง (iterative or habitual aspect) หรือเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างเหตุการณ์ที่แสดงโดยรูปกริยานั้นว่ามีลักษณะอย่างไร เช่น เหตุการณ์ที่อ้างถึงเป็นสภาพการณ์หรือกระบวนการ (state/process) มีขอบเขตหรือจุดสิ้นสุดหรือไม่ (telic/atelic) และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแบบกินเวลาหรือฉับพลัน (durative/punctual) ก็ได้

ผู้วิจัยพบว่าตำแหน่งการปรากฏของคำว่า *được* ในหน่วยสร้างกริยาเรียง ส่งผลต่อความหมายหรือประเภททางไวยากรณ์ที่คำว่า *được* นั้นแสดงด้วย ดังตารางข้างล่าง

ตำแหน่งการปรากฏ (syntactic position)	ประเภทของคำ (syntactic category)
หน้ากริยาหลัก (pre-verbal)	คำช่วยกริยาบ่งชี้กรรมวาจก (passive marker)
หลังกริยาหลัก (post-verbal)	คำช่วยกริยาบ่งชี้ทัศนภาวะ (modality marker)
	คำช่วยกริยาบ่งชี้การณัลักษณะ (aspect marker)

ตาราง 4.1 แสดงประเภททางไวยากรณ์ของคำว่า *được*

ผู้วิจัยพบว่าประเภททางไวยากรณ์ของ *được* แต่ละประเภทแสดงสามารถจำแนกเป็นประเภทย่อยได้ดังนี้

1. กรรมวาจกที่มีความหมายในทางที่ดี (non-adverstitve passive voice)
2. ทัศนภาวะ (modality)
  - 2.1. ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำ (agent-oriented modality)
  - 2.2. ทัศนภาวะอ้างอิงจากสภาวะแวดล้อม (root possibility)
  - 2.3. ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด (speaker-oriented modality)
  - 2.4. ทัศนภาวะแสดงการคาดคะเน (epistemic modality)
3. การณัลักษณะ (aspect)

3.1. การณ์ก่อผล (accomplishment aspect)

3.2. การณ์สัมฤทธิ์ผล (achievement aspect)

4.2 กรรมวาจกที่มีความหมายในทางที่ดี (non-adversative/ benefactive passive voice)

4.2.1 หน่วยสร้างกรรมวาจก

หน่วยสร้างกรรมวาจก จัดได้ว่าเป็นประเภททางไวยากรณ์ประเภทหนึ่งซึ่งนักภาษาศาสตร์ให้ความสนใจศึกษามาตั้งแต่อดีต หน่วยสร้างกรรมวาจกโดยทั่วไปนั้นสามารถถูกตีความได้ว่า “ประธานของหน่วยสร้างกรรมวาจกเป็นผู้ถูกกระทำ และกริยาของหน่วยสร้างกรรมวาจกต้องสัมพันธ์กับกรรมกริยาในหน่วยสร้างกรรมวาจก” (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2549) ซึ่งลักษณะเด่นของหน่วยสร้างกรรมวาจกที่เป็นสากลลักษณะ สามารถแจกแจงได้ดังนี้

- 1) มีประธานทางไวยากรณ์ (grammatical subject) เป็นการกผู้รับ (patient case relation) ซึ่งหมายถึงการกที่รับการกระทำหรือผลของการกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงประสพการณ์
- 2) มีกริยาหลัก (main verb) ที่แปลงมาจากกรรมกริยา
- 3) ตัวบ่งชี้กรรมวาจกในแต่ละภาษามีความแตกต่างกัน อาจเป็นหน่วยคำเติมไม่อิสระ (affixes) หรือเป็นคำ เช่น คำกริยาช่วย (auxiliary verb) ก็ได้
- 4) เป็นหน่วยสร้างที่ไม่ธรรมดา (marked) และปรากฏในภาษาด้วยความถี่ที่น้อยกว่าหน่วยสร้างประเภทกรรมวาจก

ด้วยเหตุที่ลักษณะทางแบบลักษณ์ภาษาและแนวทฤษฎีที่นำมาใช้วิเคราะห์หน่วยสร้างกรรมวาจกที่ต่างกัน จึงส่งผลให้หน่วยสร้างกรรมวาจกนี้มีความหลากหลายทั้งในด้านรูปแบบและแนวทางในการศึกษาและใช้วิเคราะห์ของนักภาษาศาสตร์แนวต่างๆ

ความซับซ้อนของหน่วยสร้างกรรมวาจกซึ่งมีความหลากหลายตามภาษาต่างๆ ในโลก ส่งผลให้การจำแนกประเภทของหน่วยสร้างมีความหลากหลายไปตามเกณฑ์และแนวทฤษฎีที่ใช้ด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาลักษณะเด่นทางวากสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกรรมวาจกในภาษาวิเคราะห์ซึ่งมีหน่วยสร้างกริยาเรียงเช่นในภาษาไทยและภาษาเวียดนาม พบว่าลักษณะเด่นที่มีร่วมกันคือต่างก็เป็นภาษาที่มีหน่วยสร้างกรรมวาจกแบบเติมคำ¹ (periphrastic passive)

¹ หน่วยสร้างกรรมวาจกแบ่งประเภทตามตัวบ่งชี้มี 2 แบบ คือ กรรมวาจกแบบสังเคราะห์ (synthetic passive) และกรรมวาจกแบบเติมคำ (periphrastic passive)

นอกจากนี้ หากจะพิจารณาตามความหมายหรือการได้รับผลกระทบของประธาน เช่น ทางดี หรือทางร้าย ก็พบว่า ภาษาในเอเชียโดยส่วนใหญ่จะมีการใช้หน่วยสร้างกรรมวาจกที่มีความหมายในทางร้าย (adversative passive) มากกว่าหน่วยสร้างกรรมวาจกที่มีความหมายเป็นกลาง (neutral passive) โดยมีตัวบ่งชี้กรรมวาจกที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทย ใช้คำว่า ถูก และภาษาเวียดนามใช้คำว่า *bi* เป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจกแบบร้าย ในขณะที่ ภาษาไทยใช้คำว่า ได้รับ และภาษาเวียดนามใช้คำว่า *được* เป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจกแบบเป็นกลาง เป็นต้น (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2549)

4.2.2 หน่วยสร้างกรรมวาจกที่แสดงด้วยคำว่า *được*

เมื่อพิจารณาลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกรรมวาจกในภาษาแบบวิเคราะห์ซึ่งอาศัยการเติมคำกริยาช่วยเพิ่มเติมเพื่อใช้เป็นตัวบ่งชี้หน่วยสร้างกรรมวาจกนั้น จะเห็นได้ว่า คำว่า *được* สามารถจัดอยู่ในกลุ่มคำที่มีความหมายว่า *get, receive* ซึ่งเป็นกลุ่มคำกริยาที่สามารถใช้เติมเข้ามาในประโยคปกติเพื่อทำให้เป็นหน่วยสร้างกรรมวาจกได้

ผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่คำว่า *được* จะสามารถแสดงความหมายบ่งชี้กรรมวาจกได้แก่

[นามวลี₁ (มนุษย์) + *được* + นามวลี₂ (มนุษย์หรือสิ่งไม่มีชีวิต) + กริยาวลี (กรรมกริยา) (+นามวลี₃ (มนุษย์))]

(1) Nó   *được*   cô ta   hôn   (nó)
เขา   ได้   เธอคนนั้น   จูบ   (เขา)

แปลแบบตรงตัว: เขาได้เธอจูบ(เขา) /

แปลแบบอิสระ: เขาถูกเธอคนนั้นจูบ

กรรมวาจกแบบสังเคราะห์ คือ กรรมวาจกที่เกิดจากการเติมหน่วยคำเติมไม้อิสระ (affix) ประกอบไปที่คำกริยา ทำให้คำกริยากรรตุวาจกเปลี่ยนเป็นกริยากรรมวาจก

กรรมวาจกแบบเติมคำ คือ กรรมวาจกที่เกิดจากการเติมคำกริยาช่วยเพิ่มเติมขึ้นจากกริยาเดิมหรือกริยากรรตุวาจก โดยกริยาเติมเป็นกริยาที่มีความหมายต่าง ๆ กัน ซึ่งตามการจัดของคีแนนและซีเวียร์สกาทำให้สามารถจัดกลุ่มทางความหมายของคำกริยาเติมออกได้เป็น 4 ชนิด ได้แก่ กลุ่มกริยาที่มีความหมายว่า be/become, กลุ่มกริยา get/receive, กลุ่มกริยาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว เช่น go/come และ กลุ่มกริยา suffer/touch/undergo (Keenan, 1990: 257 – 251 และ Siewierska 1984: 127 -161 อ้างใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2549)

(2) Anh ấy **được** cô giáo khen.

เขา ได้ ครู ชม

แปลแบบตรงตัว: เขาได้ครูชม(เขา)

แปลแบบอิสระ: เขาถูกครูชม

(3) ... ít khi anh **được** mọi người chú ý như vậy...

น้อย ครั้ง เขา ได้ ทุกคน สนใจ อย่างนี้

แปลแบบตรงตัว: เขาได้ทุกคนสนใจ(เขา)

แปลแบบอิสระ: มีน้อยครั้งที่เขาได้รับความสนใจจากทุกคนอย่างนี้

(4) Kết quả là người cao tuổi **không được** con cháu chăm sóc

ผลลัพธ์ คือ คนสูงอายุ ไม่ ได้ ลูกหลาน ดูแล

cẩn thận như trước đây

ระมัดระวัง เหมือน เมื่อก่อน

แปลแบบตรงตัว: ผลสุดท้ายผู้สูงอายุไม่ได้ลูกหลานดูแลอย่างระมัดระวังเหมือนเมื่อก่อน

แปลแบบอิสระ: ผลสุดท้ายผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแลอย่างระมัดระวังจากลูกหลานเหมือนเมื่อก่อน

จากตัวอย่างที่ (1) (2) - (3) และ (4) แสดงให้เห็นว่า ประธานในประโยค คือ *Nó* เขา *Anh ấy* เขา และ *người cao tuổi* คนสูงอายุ ได้มาซึ่งเหตุการณ์ คือ *hôn* จวบ *khen* ชม และ *chăm sóc* ดูแล ซึ่งกระทำหรือมาจากผลของการกระทำโดย *cô ta* เธอคนนั้น *cô giáo* ครู หรือ *con cháu* ลูกหลาน ตามลำดับ อันที่จริงแล้ว ความหมายกรรมวาจกมาจากความหมายตรงตัวที่ว่า เป็นการที่ประธานของประโยค (นามวลี₁) “ได้โอกาสที่มีผู้ใดผู้หนึ่งทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อประธาน” เช่นตัวอย่างที่ (1) อาจตีความได้ว่า เขาได้เธอคนนั้นจูบเขา หรือตัวอย่างที่ (4) ผู้สูงอายุได้ลูกหลานดูแลอย่างระมัดระวัง ซึ่งความหมายนี้สามารถตีความใหม่หรือวิเคราะห์ใหม่ได้เป็นความหมายในเชิงกรรมวาจกคือ ประธานเป็นผู้ถูกกระทำ ดังนั้นจึงแปลเป็นแบบกรรมวาจกได้ว่า *เขาถูกเธอคนนั้นจูบ* และ *ผู้สูงอายุถูกลูกหลานดูแลอย่างระมัดระวัง* เป็นต้น

ผังภูมิโครงสร้างที่แสดงกรรมวาจกมีลักษณะพิเศษคือ นามวลี₁ ซึ่งทำหน้าที่ประธาน ไม่ได้เป็นผู้กระทำการใดๆ จึงถือได้ว่าเป็นประธานที่ไม่ได้ทำอาการ (not active) หรือ ไม่มีส่วนในการกระตุ้นให้เกิดเหตุการณ์ ในขณะที่นามวลี₂ จะเป็นผู้กระทำอาการที่แสดงโดยคำกริยาที่

ตามหลังมา ดังนั้นจึงถือได้ว่าในประโยคนี้ นามวลี₂ เป็น ประธานผู้กระทำ (active subject) และถ้ามีนามวลี₃ นามวลี₃ นั้นจะมีลักษณะที่สามารถอ้างอิงร่วม (co-referent) หรือเกี่ยวข้องกับนามวลี₁ (ในบางกรณีอาจเป็นตัวเดียวกันกับนามวลี₁ เลยก็ได้) ลักษณะพิเศษทางความหมายเหล่านี้คล้ายคลึงกับความหมายของประโยคกรรมวาจกโดยทั่วไปที่ประธานไม่ได้กระทำอาการใดๆ (passive subject) ส่วนนามวลี₂ เป็นประธานของสกรรมกริยาที่ตามมาและเป็นประธานผู้กระทำ (active subject) คือเป็นประธานที่กระทำอาการที่แสดงโดยสกรรมกริยาที่ตามมา และกรรมของสกรรมกริยาก็มักจะอ้างอิง (refer) ถึงนามวลี₁ ที่เป็นประธานของประโยค

เราได้ในบทที่ 3 แล้วว่า เมื่อคำว่า *được* ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวจะแสดงความหมายประจำคำพื้นฐานคือ “*ได้ครอบครองสิ่งของ*” อย่างไรก็ตาม คำว่า *được* เมื่อไม่ได้ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวแต่ปรากฏอยู่หน้าคำกริยาหรือกริยาวลีอื่น ก็ยังคงมีความหมายของการ “*ครอบครอง*” ได้อยู่ โดยมีข้อจำกัดว่า ประธานของคำว่า *được* และประธานของคำกริยาแสดงการกระทำที่เกิดตามมาจะต้องเป็นคนหรือนามวลีเดียวกัน ดังนั้น จึงส่งผลให้เกิดการขยายความหมายจาก “*ได้ครอบครองสิ่งของ*” ไปเป็น “*ได้ครอบครองโอกาสในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง*” อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตำแหน่งของคำว่า *được* เมื่อมีความหมายของ “*ได้ครอบครองโอกาสการกระทำ*” จะเป็นตำแหน่งเดียวกันกับตัวบ่งชี้หน่วยสร้างกรรมวาจก คือปรากฏหน้ากริยาตัวอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง แต่องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้ตีความเป็นความหมายกรรมวาจกได้คือ ประธานของคำว่า *được* และประธานของกริยาที่ตามหลัง *được* เป็นคนละคนกัน ดังนั้น จึงส่งผลให้คำว่า *được* เป็นตัวบ่งชี้ว่าสิ่งที่ได้มา เป็นผลมาจากการกระทำของผู้อื่น หรืออีกนัยยะหนึ่ง คือ เป็นหน่วยสร้างกรรมวาจก นั่นเอง ความแตกต่างของหน่วยสร้างประโยคทั้ง 3 แบบที่คำว่า *được* แสดงดังที่กล่าวมานั้น ปรากฏดังในตาราง 4.2 ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความหมายของคำว่า *được* ตัวอย่างประโยค

ความหมายพื้นฐาน (ครอบครอง สิ่งของ)	Anh ấy <i>được</i> 3 cuốn sách (từ cô giáo) เขา ได้ 3 เล่ม หนังสือ (จาก คุณครู) เขาได้หนังสือ 3 เล่ม (จากคุณครู)
ความหมายขยาย (ครอบครอง การกระทำบางอย่าง)	Anh ấy <i>được</i> khen cô giáo เขา ได้ ชม ครู เขาได้ชมคุณครู
ความหมายกรรมวาจก (ครอบครอง ผลของการกระทำ)	Anh ấy <i>được</i> cô giáo khen เขา ได้ ครู ชม เขาถูกครูชม

ตาราง 4.2 เปรียบเทียบหน่วยสร้างประโยคกรตุวาจกและกรรมวาจกที่บ่งด้วยคำว่า *được*

อย่างไรก็ตาม ในหน่วยสร้างประโยคกรตุวาจก (active voice) ที่มีสกรรมกริยา ซึ่งต้องประกอบด้วยนามวลีผู้ร่วมเหตุการณ์ 3 หน่วย และมีลักษณะทางอรรถศาสตร์ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกันหรือไม่สามารถอ้างอิงร่วมกัน (co-referent) ได้ ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หน่วยสร้างแบบหน่วยสร้างกรรมคู่หรือทวิกรรม (ditransitive construction) ที่มีข้อจำกัดในการใช้ กล่าวคือ ปรากฏใช้เฉพาะกับคำกริยาคำว่า *gửi* ส่ง, *trả* คืน, *đưa* ยื่น, *giao* มอบ, *tặng* และ *biếu* มอบ เป็นของขวัญ เท่านั้น และจะปรากฏในภาษาพูดเป็นส่วนใหญ่ ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

(5) Tôi *gửi* Lan sách

ฉัน ส่ง ลาน หนังสือ

ฉันส่งหนังสือให้ลาน

(6) Cô giáo *tặng* 3 cuốn sách cho Anh ấy

คุณครู มอบเป็นของขวัญ 3 เล่ม หนังสือ ให้ เขา

คุณครูมอบหนังสือ 3 เล่มให้เขาเป็นของขวัญ

เมื่อทำให้เป็นประโยคกรรมวาจกที่บ่งชี้ด้วยคำว่า *được* แล้ว ประธานสามารถเป็นได้ทั้งสิ่งมีชีวิตซึ่งเป็นกรรมรองของประโยค และสิ่งไม่มีชีวิตซึ่งเป็นกรรมตรงของประโยค ตัวอย่างเช่น ประโยคที่ (6) เมื่อทำเป็นประโยคกรรมวาจก จะทำได้ 2 แบบ ได้แก่

- (7) a. Anh ấy **được** cô giáo **tặng** 3 cuốn sách (cho)
 เขา ได้ คุณครู มอบ 3 เล่ม หนังสือ (ให้)
 เขาได้รับมอบหนังสือ 3 เล่มเป็นของขวัญจากคุณครู
- b. 3 cuốn sách **được** cô giáo **tặng** (cho) Anh ấy
 3 เล่ม หนังสือ ได้ คุณครู มอบเป็นของขวัญ (ให้) เขา
 หนังสือ 3 เล่มถูกคุณครูมอบให้เขาเป็นของขวัญ

เนื่องจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาเน้นหัวเรื่อง (topic-prominent language) ดังนั้นทั้ง 2 ประโยคจึงสามารถใช้ได้ แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้พูดภาษาชาวเวียดนามจะนิยมใช้โครงสร้างประโยคแบบ (7a) มากกว่า โดยสามารถเปรียบเทียบโครงสร้างประโยคปกติที่คำว่า *được* แสดงความหมายพื้นฐานและโครงสร้างประโยคกรรมวาจกที่คำว่า *được* บ่งชี้กรรมวาจก ได้ดังตารางข้างล่าง

ความหมายของคำว่า <i>được</i>	ตัวอย่างประโยค
ความหมายพื้นฐาน (ครอบคลุม <u>สิ่งของ</u>)	Anh ấy <i>được</i> 3 cuốn sách (từ cô giáo) เขา ได้ 3 เล่ม หนังสือ (จาก คุณครู) เขาได้หนังสือ 3 เล่ม (จากคุณครู)
ความหมายขยาย (ครอบคลุม <u>การกระทำ</u> <u>บางอย่าง</u>)	Anh ấy <i>được</i> đọc 3 cuốn sách của cô giáo เขา ได้ อ่าน 3 เล่ม หนังสือ ของ ครู เขาได้อ่านหนังสือ 3 เล่มของครู
ความหมายกรรมวาจก (ครอบคลุม <u>ผลของการกระทำ</u>)	Anh ấy <i>được</i> cô giáo tặng 3 cuốn sách เขา ได้ ครู มอบ 3 เล่ม หนังสือ เขาถูกครูมอบหนังสือให้ 3 เล่ม

ตาราง 4.3 เปรียบเทียบหน่วยสร้างประโยคกรรมวาจกและกรรมวาจกที่บ่งด้วยคำว่า *được*

ดังนั้น ถ้าจะพิจารณาลักษณะทางอรรถศาสตร์ของประธานของหน่วยสร้างกรรมวาจกที่คำว่า *được* เป็นตัวบ่งชี้จะพบได้ว่าจะลักษณะเด่นของการเป็น “ผู้รับผลจากการกระทำของผู้อื่น” ส่งผลให้ผู้กระทำกริยา (active subject) ของหน่วยสร้างไม่จำเป็นต้องมีอรรถศาสตร์เป็น [+มนุษย์] เสมอไป แต่สามารถเป็นอะไรก็ได้ที่สามารถก่อให้เกิดผลที่เปลี่ยนแปลงสภาพหรือประสบการณ์ของประธานผู้รับ (passive subject) ได้ตัวอย่างเช่น

(8) Ngày 30-4-98 tôi **được** trường đại học An ninh
 วัน 30 เมษายน 1998 ฉัน ได้ มหาวิทยาลัยอานนิงห์

cho về thăm nhà nhân dịp lễ.
 ให้ กลับ เยี่ยม บ้านต้อนรับ เทศกาล

วันที่ 30 เมษายน ฉันได้มหาวิทยาลัยอานนิงห์ให้หยุดกลับบ้านเนื่องในวัน
 เทศกาล

จากตัวอย่าง ประธานของประโยค คือ *tôi* ฉัน ได้รับผลคือ *về thăm nhà* ได้กลับบ้าน จากประธาน
 ผู้ทำกริยาการ *cho* ให้ คือ *trường đại học An ninh* มหาวิทยาลัยอานนิงห์ ซึ่งไม่ได้มี
 อรรถศาสตร์เป็น [+มนุษย์] แต่มีลักษณะคล้ายกับมนุษย์คือมีความสามารถที่จะก่อให้เกิดการ
 เปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบต่อประธานผู้รับได้

นอกจากนั้น ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของประธานผู้รับการกระทำของหน่วยสร้าง
 กรรมวาจก (passive subject) ก็ไม่จำเป็นจะต้องเป็นมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตเสมอไป ในขณะที่
 ผู้กระทำกริยา (active subject) ก็ไม่จำเป็นจะต้องเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

(9) Quyền sách **được** (do) mẹ tặng con gái.
 เล่ม หนังสือ ได้ (โดย) แม่ มอบ ลูกสาว

แปลตรงตัว: หนังสือได้แม่มอบให้ลูกสาว

แปลแบบอิสระ: หนังสือถูกมอบให้ลูกสาวโดยแม่

(10) ..., vì bóng đá **được** người dân ưa thích nhất ở VN.

... เพราะฟุตบอล ได้ ประชาชน ชื่นชอบ ที่สุด ที่ เวียดนาม

แปลตรงตัว: เพราะฟุตบอลถูกประชาชนชื่นชอบมากที่สุดที่เวียดนาม

แปลแบบอิสระ: เพราะฟุตบอลถูกประชาชนชื่นชอบมากที่สุดที่เวียดนาม

(11) Tại cuộc hội thảo **được** Hội luật gia VN tổ chức

ที่ ล.น. ประชุม ได้ สำนักกฎหมาย เวียดนาม จัดเตรียม

ở TPHCM cuối năm 1998.

ที่ เมืองโฮจิมินห์ ปลาย ปี 1998

การประชุมถูกจัดเตรียมโดยสำนักกฎหมายแห่งชาติเวียดนามที่โฮจิมินห์ปลายปี
 1998

(12) Hai di tích lịch sử mang tính quốc gia **được** nhà nước
สอง โบราณสถาน รักษาไว้ ความรู้สึก แห่งชาติ ได้ รัฐบาล

công nhận là "Còn Bụng Khâu Băng"...

ยกย่อง เป็น “เนินเขาที่เย็บร้อยติดกัน”

โบราณสถาน 2 แห่งของชาติได้รับยกย่องว่าเป็นเนินเขาที่เย็บร้อยติดกันโดยรัฐบาล

จะเห็นได้ว่า ในตัวอย่างที่ (9) - (12) ประธานผู้รับการกระทำ (passive subject) ต่างก็มีอรรถ
ลักษณะเป็น [- มนุษย์] หรือเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ *cuộc liên hoan* งานเลี้ยงฉลอง *bóng đá*
ฟุตบอล *cuộc hội thảo* การประชุม และ *Hai di tích lịch sử* สองโบราณสถาน ซึ่งได้รับผลจาก
การกระทำเกิดจากประธานผู้กระทำ (active subject) ของกริยากรรมกริยาที่เกิดตามหลังคำว่า
được โดยประธานผู้กระทำนั้น สามารถมีอรรถลักษณะได้ทั้ง [+ มนุษย์] เช่นในตัวอย่างข้อ (9)
chúng tôi พวกเรา และข้อ (10) *người dân* ประชาชน และ [- มนุษย์] เช่นในตัวอย่างข้อ (11)
Hội luật gia VN สำนักกฎหมายเวียดนาม และข้อ (12) *nhà nước* รัฐบาล

อย่างไรก็ตาม รูปประโยคกรรมวาจกซึ่งบ่งชี้ด้วยคำว่า **được** ที่ใช้อย่างแพร่หลายมาก
ที่สุดในข้อมูลคือ รูปแบบประโยคที่ไม่ปรากฏผู้กระทำกริยาอยู่ในประโยค ซึ่งจะปรากฏในแผนภูมิ
วากยสัมพันธ์ ดังนี้ **[นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิตหรือสิ่งไม่มีชีวิต) + **được** + กริยาวลี₁ (สกรรมกริยา)]** ตัวอย่างเช่น

(13) Từ năm 1984 đến 1998 anh **được** mời đi biểu diễn

ตั้งแต่ ปี 1984 ถึง 1998 เขา ได้ เชิญ ไป แสดง

ở nhiều nước.

ที่ หลาย ประเทศ

ตั้งแต่ปี 1984 ถึง 1998 เขาได้รับเชิญไปทำการแสดงในหลายประเทศ

(14) Hành lý sẽ **được** chuyển lên ngay bây giờ.

กระเป๋าสัมภาระ จะ ได้ ยก ขึ้น ทันที ตอนนี่

กระเป๋าสัมภาระจะได้รับการยกขึ้นไป (โดยบางคน) เดียวนี้

(15) sức khoẻ của con và mẹ chỉ thật tốt khi trẻ **được** nuôi

สุขภาพ ของ ลูก และ แม่ แท้จริง ดี เมื่อ เด็ก ได้ เลี้ยง

hoàn toàn bằng sữa mẹ trong 4 – 6 tháng đầu.

สมบูรณ์ ด้วย นมแม่ ระหว่าง 4 – 6 เดือน แรก

สุขภาพของลูกและแม่จะดีแน่นอนเมื่อเด็กถูกเลี้ยงดูด้วยนมแม่ระหว่าง 4 – 6

เดือนแรก

- (16) Trung bình mỗi vé số **được bán** với giá 2 nhân dân tệ.
 โดยเฉลี่ย ทุกๆ ตัว ได้ ขาย ด้วย ราคา 2 เท่า ปรกติ
 โดยเฉลี่ยแล้วตัวทุกๆใบถูกขายไปด้วยราคา 2 เท่าจากราคาปรกติ

จากตัวอย่าง (13) *anh* เขา ซึ่งเป็นประธานผู้รับการกระทำที่เป็นสิ่งมีชีวิต และ (14) *Hành lý* กระเป๋า ซึ่งเป็นประธานผู้รับที่เป็นสิ่งไม่มีชีวิต ได้รับการกระทำคือ *mời* เชิญ และ *chuyển* ยกขึ้นไปทันที ตามลำดับ อันเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นโดยผู้กระทำ (agent) ที่ไม่ระบุไว้ในประโยค แต่ผู้ฟังสามารถอนุมานได้จากบริบท นอกจากนี้ ผลของการกระทำดังกล่าวที่ก่อโดยผู้อื่นนั้นยังส่งผลทางบวกต่อผู้รับผลนั้นด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายความหมายของหน่วยสร้างกรรมวาจกในทางที่ดีในตอนที 4.2.3

4.2.3 ความหมาย “หน่วยสร้างกรรมวาจกในทางที่ดี” ที่บ่งชี้ด้วยคำว่า *được*

แม้ว่าในภาษาเวียดนามจะ ไม่มีหน่วยสร้างกรรมวาจกที่มีลักษณะเดียวกับภาษาอังกฤษที่ใช้โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ในการแสดงลักษณะของกรรมวาจก แต่หน่วยสร้างกรรมวาจกในภาษาเวียดนามมีลักษณะเด่นคือมีเงื่อนไขบางประการที่กำหนดว่าจะใช้ตัวบ่งชี้ของหน่วยสร้างกรรมวาจกตัวใด กล่าวคือ เมื่อไรก็ตามที่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีความหมายในทางที่ดี ก็จะใช้คำว่า *được* หรือเทียบเท่ากับตัวบ่งชี้ “ได้รับ” ในภาษาไทย (อมรธา, 2549) วางไว้หน้าผู้กระทำเหตุการณ์ แต่ถ้าหากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปในทางที่ไม่ดี หรือค่อนข้างเป็นไปในแง่ลบ ก็จะใช้คำกริยาช่วย *bị* หรือ *phải* ซึ่งตรงกับคำว่า “ถูก, โดน” ในภาษาไทยวางไว้หน้าผู้กระทำ ซึ่งปรากฏการณ์การเติม *được* หรือ *bị* นี้เป็นคำยืมจากภาษาจีนและใช้โครงสร้างแบบภาษาจีน (Nguyen Kim Than 1977: 198, อ้างในโสภณา, 2545) ที่ตรงกับคำว่า *de* และ *bei* ซึ่งสามารถแสดงความหมายกรรมวาจกได้เช่นกัน

ในการพูดในชีวิตประจำวันของชาวเวียดนาม หรือการเรียนการสอนภาษาเวียดนามให้ชาวต่างชาติ จะมีการกำหนดชัดเจนเรื่องความแตกต่างของการใช้คำว่า *bị* และ *được* ในการบ่งชี้หน่วยสร้างกรรมวาจกที่มีความหมายตรงกันข้ามกัน โดยมโนทัศน์ของชาวเวียดนามจะจัดว่า คำว่า *được* ที่ปรากฏอยู่ในหน่วยสร้างกรรมวาจกนั้นเป็น ‘ตัวบ่งชี้กรรมวาจกซึ่งแสดงเหตุการณ์เชิงบวก (non-accusative passive หรือ benefactive passive marker) (Enfield, 2003: 303) ส่วน *bị* “ถูก” เป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจกเชิงลบ (accusative passive marker) โดย *bị* จะใช้กับเหตุการณ์

ที่มีความหมายในทางร้ายหรือส่งผลร้ายต่อประธานผู้รับการกระทำ (passive subject) เช่น *giét* ฆ่า, *đánh* ตี, *máng* ด่า, *cuóp* ปล้น เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

(17) Bà bác sĩ bị ông chồng giết. (โสภณา, 2545)

คุณหมอม. ถูกสามีฆ่า

คุณหมอผู้หญิงถูกสามีฆ่า

(18) Em ấy bị đánh. (โสภณา, 2545)

น้องคนนั้น ถูก ตี

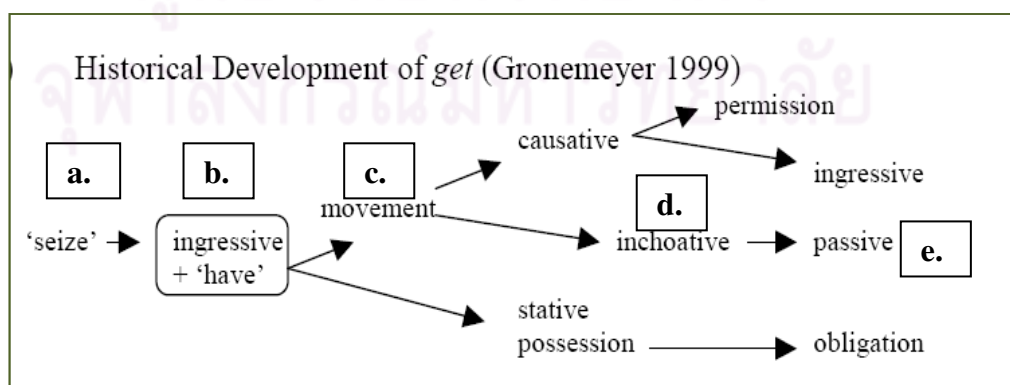
น้องคนนั้นถูกตี

เอนฟิลด์ (Enfield, 2003: 303) กล่าวว่า โดยแท้จริงแล้วตำแหน่งการปรากฏของคำกริยา *được* หน้าคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียงสามารทตีความความหมายได้ว่าเป็น “ผลมาจากเหตุการณ์ก่อนหน้า (result of prior event)” และเอนฟิลด์เห็นว่าความหมาย “การได้รับประโยชน์” นั้นไม่ได้เป็นสิ่งที่สามารถตีความได้จากโครงสร้างประโยคที่มีคำว่า *được* ปรากฏอยู่ในตำแหน่งหน้าคำกริยาอื่น หากแต่เป็นมโนทัศน์ฝังใจที่ผู้พูดภาษาชาวเวียดนามมักจะตีความเอาเองว่าคำกริยา *được* คือการเผชิญกับเหตุการณ์ที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับผลของการกระทำนั้นๆ ดังนั้นเมื่อประธานผู้รับการกระทำกริยาที่เกิดตามหลังกริยา *được* เป็นคนคนเดียวก็จึงตีความได้ว่า เหตุการณ์ที่ประธานผู้รับประสบเป็นเหตุการณ์ที่ดี ด้วยเหตุนี้เอง จึงส่งผลมายังการใช้คำกริยา *được* เพื่อแสดงหน่วยสร้างกรรมวาจก ซึ่งแม้ผู้ทำกริยาหลัก (active agent) และประธานผู้รับผล (passive subject) จะไม่ใช่คนคนเดียวก็ตาม แต่ก็ตีความได้ว่า ประธานได้ผ่านหรือรับเหตุการณ์ที่ส่งผลดีมายังตัวเองด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการตีความให้คำว่า *được* เป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจกในทางที่ดีหรือหน่วยสร้างกรรมวาจกที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับนั้น เป็นผลมาจากกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์ (effect metonymy) คือกระบวนการขยายความหมายซึ่งความหมายที่ขยายออกไปนั้นคือส่วนที่เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการกระทำนั้นๆ แทนที่จะเป็นตัวเหตุการณ์ของการกระทำดังกล่าว กล่าวคือ ในความหมายพื้นฐานนั้น ผลลัพธ์ที่ประธานของคำว่า *được* ได้มักจะเป็นสิ่งที่ดี อาจเป็นผลลัพธ์ที่ประธานไม่ได้คาดหมายมาก่อน แต่เมื่อได้มาแล้วก็สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับ (ประธาน) ดังนั้น ในกรณีนี้คำว่า *được* เป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจก ซึ่งเป็นการได้ ผลลัพธ์ จากการกระทำของผู้อื่น จึงทำให้อนุมานได้ว่า ผลลัพธ์จากการกระทำนั้น ส่งผลทำให้ผู้รับเปลี่ยนแปลงสภาพหรือมีประสบการณ์ใหม่ในทางที่ดีนั่นเอง

หน่วยสร้างกรรมวาทที่บ่งชี้ด้วยคำว่า *đuọc* ในภาษาเวียดนามนั้นสามารถนำมาเทียบได้กับหน่วยสร้างกรรมวาทที่บ่งชี้ด้วยคำว่า *get* ในภาษาอังกฤษ (*get-passive*) ได้ แต่ก็ยังมีความหมายที่ค่อนข้างแตกต่างกันอย่างมาก เนื่องจากหน่วยสร้างกรรมวาทแบบ *get-passive* ในภาษาอังกฤษ เช่น *John got fired*. มักจะมีความหมายในทางร้ายหรือทางลบ หากเปรียบเทียบกับหน่วยสร้างกรรมวาทที่ใช้กริยา *be* (*be-passive*) ที่มักจะมีความหมายเป็นกลางเสมอ โดยแนวความคิด ฮิลลารี แชปเปิล (Chappell, 1980 อ้างใน อมรา, 2549) ซึ่งได้ศึกษาประโยคกรรมวาท *get* อย่างละเอียด โดยพิจารณาความหมายของคำกริยา ความหมายของประโยค และความหมายในแง่จุดประสงค์ของผู้พูดด้วย พบว่าจากงานวิจัยนี้ ในตัวอย่างประโยค *Christ got crucified*. แชปเปิลให้เหตุผลว่า ถ้าใช้กริยา *be* แทน *get* จะตีความได้ว่า ผู้พูดประโยคนี้คิดว่าการถูกตรึงไม้กางเขนเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เมื่อใช้ *get* ทำให้ตีความได้ว่าผู้พูดเป็นศัตรูของพระเยซู และเห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเพราะพระเยซูไม่ได้พยายามป้องกันไม่ให้ตนเองถูกตรึงไม้กางเขน ดังนั้นความหมายจึงไม่ใช่ในทางร้ายโดยเหตุการณ์เอง แต่เป็นเพราะทัศนคติของผู้พูด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าประโยคกรรมวาท *get* แม้จะไม่ได้แสดงว่าประธานของประโยคได้รับผลจากสิ่งเลวร้าย ดังเช่นประโยคกรรมวาท *โดน* ในภาษาไทย แต่ก็แสดงเป็นนัยถึงความร้ายในแง่ของทัศนคติหรือจุดประสงค์ของผู้พูด

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการศึกษาปรากฏการณ์การเป็นคำหลายความหมายของคำว่า *GET* ในภาษาอังกฤษแบบข้ามสมัยโดยแคลร์ โกรโนเมเยอร์ (Gronemeyer, 1999) ก็พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า *get* จากความหมายประจำคำ จนเป็นตัวบ่งชี้กรรมวาทแบบ *get-passive* จะเห็นได้ว่า มีเส้นทางการเปลี่ยนแปลงทางความหมายค่อนข้างแตกต่างจาก *đuọc-passive* ในภาษาเวียดนาม โดยเส้นทางการกลายเป็นตัวบ่งชี้กรรมวาทของ *get-passive* แสดงได้ดังนี้

ภาพ 4.1 แสดงเส้นทางการกลายเป็นตัวบ่งชี้กรรมวาทของ *get-passive* ในภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างเช่น

- a. การยึดสิ่งของจากที่ใดที่หนึ่ง ('seize'): Mary got a book from the shelf.
- b. การเริ่มสภาพการเป็นเจ้าของ (ingressive + 'have'): Mary got a book today.
- c. การเคลื่อนที่ (motion) : Mary got to Paris in one piece.
- d. การเปลี่ยนแปลงสภาพ (inchoative): Mary got wet.
- e. กรรมวาจก (passive) : Mary got killed.

ผู้วิจัยพบว่าเส้นทางการกลายเป็นความหมายกรรมวาจกของคำว่า get มีขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่ซับซ้อนมากกว่าเส้นทางการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า *được* เนื่องจากหน่วยสร้างกรรมวาจก *được-passive* มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายเพียง 3 ขั้นตอน ดังตามตาราง 4.2 และ ตาราง 4.3 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งสามารถเขียนเป็นเส้นทางการเปลี่ยนแปลงทางความหมายได้ดังนี้ (ลูกศรแสดงการเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากต้นทางสู่ปลายทาง)

ครอบครอง “สิ่งของ” → ครอบครอง โอกาส
ในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง → ครอบครอง ผลจากการกระทำ
บางอย่าง โดยผู้กระทำบางคน

โดยสรุป ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นว่าคำกริยา *được* ที่ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้เหตุการณ์กรรมวาจกจะต้องเกิดในหน่วยสร้างกริยาเรียง ความหมายกรรมวาจกเกิดจากการขยายความหมายประจำคำของคำกริยา *được* เมื่อเกิดเป็นคำกริยาเดี่ยว ตารางข้างล่างแสดงการเปรียบเทียบลักษณะของเหตุการณ์ของประโยคที่มี *được* เมื่อเป็นกริยาเดี่ยวและเมื่อเป็นคำบ่งชี้กรรมวาจก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เหตุการณ์ของคำว่า <i>được</i> เมื่อเป็นกริยาเดี่ยว	เหตุการณ์ของคำว่า <i>được</i> เมื่อเป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจก
ประธานของประโยคหรือผู้รับไม่ได้เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดเหตุการณ์การได้มาครอบครอง	ประธานของประโยคหรือผู้รับไม่ได้เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดเหตุการณ์ (passive agent)
ประธานในที่สุดจะได้ครอบครอง สิ่งของ อย่างใดอย่างหนึ่ง	ประธานในที่สุดจะได้ครอบครองหรือได้มาซึ่ง เหตุการณ์ ที่น่าพึงพอใจ หรือเป็นประโยชน์ต่อผู้รับเหตุการณ์ (passive subject)
ประธานไม่ได้มีเจตนาหรือความตั้งใจให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในการครอบครอง สิ่งของ นั้นๆ	ในหลายกรณี ประธานไม่ได้มีเจตนาหรือความตั้งใจให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในการครอบครอง เหตุการณ์ นั้นๆ
สิ่งของ ที่ได้ประธานได้รับมีทิศทางเคลื่อนที่เข้าหาประธาน	เหตุการณ์ ที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น มีทิศทางเคลื่อนที่เข้าหาผู้พูด
สิ่งของ ที่ประธานได้รับ ในหลายกรณีเป็น สิ่งของ ที่เป็นประโยชน์หรือสร้างความยินดีให้แก่ประธานผู้รับ	เหตุการณ์ ที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น ซึ่งประธานได้ประสบ ในหลายกรณีเป็น เหตุการณ์ ที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ประธานผู้รับ

ตาราง 4.4 เปรียบเทียบเหตุการณ์ที่คำว่า *được* แสดงความหมายพื้นฐานและความหมายกรรมวาจก

ในการที่คำว่า *được* เปลี่ยนแปลงจากกริยาเดี่ยวที่แสดงความหมายพื้นฐานของการได้ “ครอบครอง” สิ่งของ ไปเป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจกนั้นหากจะพิจารณาโดยใช้เกณฑ์การกำหนดความหมายใหม่ตามทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการของไทเลอร์และเอแวนส์แล้ว จะพบว่า คำว่า *được* ผ่านเกณฑ์การเป็นความหมายใหม่ทั้ง 3 เกณฑ์ คือเกณฑ์ที่หนึ่งซึ่งเป็นเกณฑ์ทางความหมายและเกณฑ์ข้อสองซึ่งเป็นเกณฑ์ทางมโนทัศน์นั้น คำว่า *được* ที่เป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจกต่างก็มีความหมายเพิ่มเติมใหม่คือ “การครอบครองผลจากการกระทำที่ผู้อื่นกระทำต่อประธาน” และอาศัยมโนทัศน์ในการเกิดกับกริยากรรมกริยาที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพนอกจากนี้เกณฑ์ที่สาม คือเกณฑ์ทางโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ก็พบว่า คำว่า *được* ไม่ได้เกิด

เป็นกริยาเดียวอีกต่อไป หากเกิดนำหน้าคำกริยาอื่นๆ ในหน่วยสร้างกริยาเรียง โดยมีเส้นทางกรากลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammatical path) ดังนี้

ครอบครอง “สิ่งของ” → ครอบครอง โอกาส → ครอบครอง ผลจากการกระทำ
ในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง บางประการที่เกิดจาก โดย
ผู้กระทำบางคน

นอกจากนี้ หากจะพิจารณากระบวนการทางปริชาณที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย พบว่าคำว่า *ดฺุจ* เปลี่ยนแปลงความหมายผ่านกระบวนการทางปริชาณ 2 กระบวนการ คือ อุปลักษณ์ (metaphor) และ นามนัยแบบเน้นผลลัก์ (effect metonymy) ในกรณที่คำว่า *ดฺุจ* แสดงความหมายพื้นฐาน ความหมายของ *ดฺุจ* เป็นการได้มาซึ่ง “สิ่งของ” แต่เมื่อ *ดฺุจ* เป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจก จะเกิดการขยายความหมายจากได้สิ่งของเป็นการได้มาซึ่ง “เหตุการณ์” และเหตุการณ์นั้น “กระทำโดยผู้อื่น” ในบทที่ 5 ผู้วิจัยจะอภิปรายกระบวนการเปลี่ยนแปลงความหมายในรายละเอียด

4.3 ทศนภาวะ (Modality Meaning)

4.3.1 คำจำกัดความของทศนภาวะ

ทศนภาวะ (Modality) เป็นประเภททางไวยากรณ์ที่แตกต่างจากกาล (tense) และคำบอกกรณลัก์ษณ์ (aspect) ไลออันส์ (Lyons, 1977:452) กล่าวว่า ทศนภาวะคือประเภททางไวยากรณ์บ่งบอกความคิดเห็นหรือทศนคติของผู้พูดที่มีต่อประพจน์ (proposition) หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นสิ่งที่แสดงระดับความแนใจของผู้พูดที่มีต่อสิ่งที่พูดออกมาว่าจำเป็น ต้องเกิดแน ๆ (necessity) หรือ อาจจะมี (possibility) ในขณะที่พาล์มเมอร์ (Palmer, 1986: 16, 2001:1) กล่าวว่า ทศนภาวะ เป็นประเภททางไวยากรณ์ทางภาษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการรายงานหรือบรรยายเหตุการณ์ผ่านถ้อยคำ (utterance) เหมือนกาลและกรณลัก์ษณ์ แต่สิ่งที่ทศนภาวะแตกต่างกาลและกรณลัก์ษณ์ก็คือ ในขณะที่กาลและกรณลัก์ษณ์ค่อนข้างจะเกี่ยวข้องข้กับลัก์ษณ์ทางธรรมชาติที่เหตุการณ์เกิดขึ้น หรือเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทศนภาวะจะมุ่งประเด็นไปที่สถานภาพหรือความคิดเห็นของผู้พูด หรือผู้สังเกตกรณในการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อพรรณนาเหตุการณ์มากกว่า ดังนั้นหากกล่าวอีกนัย

หนึ่งทัศนภาวะ ก็คือการแปลงความคิดเห็น ทัศนคติหรือ ความเป็นอัตวิสัย (subjectivity) ของผู้พูด ให้กลายเป็นประเภททางไวยากรณ์นั่นเอง

4.3.2 การแบ่งประเภทของทัศนภาวะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับทัศนภาวะของนักภาษาศาสตร์ในหลายสมัยที่ผ่านมา พบว่า การเรียกชื่อหรือจำแนกประเภทของทัศนภาวะของนักวิชาการไม่ได้มีการใช้คำศัพท์เฉพาะ คำใดคำหนึ่งอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการแบ่งประเภทของทัศนภาวะในงานวิจัยที่ผ่านมาตามลักษณะมิติทางความหมาย จะพบได้ว่าประเภทพื้นฐาน (basic categories) ของทัศนภาวะครอบคลุมมิติทางความหมายทั้งหมด 3 ประเภทซึ่งอ้างอิงจากทัศนคติ มุมมอง และความคิดเห็นของผู้พูดหรือประโยคที่กล่าวออกมา ได้แก่ ความสามารถเชิงพลวัต (dynamic) ความปรารถนา (deontic) และ การคาดคะเน (epistemic) โดยความหมายทั้ง 3 ประเภทนี้ถูกนักภาษาศาสตร์นำไปใช้ในมุมมองแตกต่างกันและให้คำจำกัดความที่แตกต่างกันไปด้วยเช่นกัน (Jan Nuyts, 2005) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการแบ่งประเภทของทัศนภาวะจะอ้างอิงมาจากแวดวงความหมายพื้นฐานทั้ง 3 ที่กล่าวมา แต่นักวิชาการบางคนก็ได้นำแวดวงความหมายอื่นเข้ามาเพิ่มเติมและจัดประเภทใหม่ด้วย ซึ่งในตอนนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแวดวงความหมายพื้นฐานทั้ง 3 ความหมายของทัศนภาวะประเภทต่างๆ ก่อน (ตอนที่ 4.3.2.1 – 4.3.2.3) จากนั้นจึงนำเสนอทางเลือกในการจัดประเภทแบบอื่นๆ (ตอนที่ 4.3.2.4) และตารางแสดงประเภทของทัศนภาวะที่จัดโดยนักภาษาศาสตร์แบบต่างๆ (ตอนที่ 4.3.2.5)

4.3.2.1 ทัศนภาวะแสดงความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Modality)

หรือ ทัศนภาวะชี้วัดความสามารถที่แท้จริง (facultative modality)² หรือ ทัศนภาวะความสามารถภายใน (inherent modality)³ ทั้ง 3 คำเป็นคำเรียกทัศนภาวะที่เกี่ยวข้องกับการบ่งบอกความสามารถหรือศักยภาพที่มีอยู่ภายในตัวของประธานซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมกระทำเหตุการณ์ (subject-participant) ในการก่อให้เกิดการกระทำที่แสดงโดยกริยาหลัก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทัศนภาวะนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสามารถที่ผู้พูดมีอยู่ภายในตัวเองและมีศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์ที่มีลักษณะเป็นพลวัตต่างๆ ตัวอย่างเช่น

² คำศัพท์เฉพาะเรียกทัศนภาวะเชิงพลวัตโดยหลุยส์ กูสเซน (Goossens, 1985 อ้างใน Nuyts, 2005)

³ คำศัพท์เฉพาะเรียกทัศนภาวะเชิงพลวัตโดยคีส์ เฮนเกอร์เวลด (Hengeveld, 1988 อ้างใน Nuyts, 2005)

The kid **can** sing like Frank Sinatra

(Nuyts, 2005: 3)

โดยทัศนภาวะประเภทนี้ มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจอยู่ 3 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่หนึ่ง ทัศนภาวะแสดงความสามารถเชิงพลวัตนี้เป็นการบ่งบอกถึงคุณสมบัติ (property) ของประธานตัวแรกหรือประธานที่เป็นผู้ควบคุมการกระทำ/ผู้กระทำ (controlling subject/ agent) ของเหตุการณ์พลวัตหนึ่งๆ ซึ่งถ้าเป็นในกรณีของประโยคธรรมดาจาก ก็อาจหมายถึงประธานที่ไม่ปรากฏรูปอยู่ในประโยคแต่เป็นผู้ควบคุมเหตุการณ์และมีศักยภาพ (capacity) ในการก่อเหตุการณ์มากกว่าประธานในเชิงไวยากรณ์ของประโยค ตัวอย่างเช่น

The door has a key lock now, so that it **can** be opened and closed from both sides.

(Nuyts, 2005: 3)

ในประโยคข้างต้น ประธานผู้ควบคุมการกระทำได้แก่คนคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ถือกุญแจเปิดประตูซึ่งไม่ปรากฏในรูปประโยค

ประเด็นที่สอง พาล์มเมอร์ (Palmer, 1979: 97ff อ้างใน Nuyts, 2005) กล่าวว่าทัศนภาวะแสดงความสามารถ (ก่อให้เกิดเหตุการณ์เชิงพลวัต) นี้ไม่เพียงแต่จำกัดอยู่ที่การบ่งชี้ทัศนคติเกี่ยวกับความสามารถหรือศักยภาพที่ประธานมีอยู่เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงการแสดงความต้องการ (need) และความจำเป็น (necessity) ของผู้ทำกริยาด้วย เช่น ต้องทำอะไรบางอย่าง บางอย่าง หรือ ต้องการที่จะทำบางสิ่งบางอย่าง ตัวอย่างประโยคเช่น

I **must** find a solution for this problem soon now or I'll go crazy.

Excuse me for a minute. I **have to** go to the bathroom urgently.

(Nuyts, 2005: 3)

ประเด็นที่สาม แสดงให้เห็นว่าทัศนภาวะนี้ไม่เพียงแต่รวมไปถึง ความสามารถ/ศักยภาพ (capacities/abilities/potentials) และ ความต้องการ/ความจำเป็น (needs/necessities) ของประธานซึ่งเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ตัวแรก (first-argument participant) ของประโยคเท่านั้น (ซึ่งลักษณะทั้งหมดนี้สามารถเรียกโดยรวมได้ว่า ความสามารถภายในของผู้ร่วมเหตุการณ์เชิงพลวัต (participant-inherent or participant-impose dynamic categories)) เท่านั้น แต่ยังสามารถครอบคลุมไปถึงความสามารถและศักยภาพที่สามารถเกิดจากการถูกกำหนดจากสถานการณ์โดยรอบที่ผู้กระทำร่วมอยู่ (ซึ่งในบางกรณีอาจอยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ร่วม

เหตุการณ์ก็ได้) เป็นตัวกำหนดให้ผู้พูดแสดงความสามารถอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นทัศนภาวะที่ผู้กระทำเอาความสามารถในการกระทำบางอย่างของตัวเองเข้าไปถูกจำกัดภายใต้สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง (participant-impose dynamic)⁴ ตัวอย่างเช่น

I've unlocked the door, so you **can** enter the house there.

To open the door you **must** turn the key and lift the latch simultaneously.

(Nuyts, 2005: 3)

นอกจากนี้ ทัศนภาวะประเภทนี้ยังสามารถขยายความหมายไปครอบคลุมถึงการแสดงศักยภาพรวมไปถึงเหตุการณ์จำเพาะที่สถานการณ์หนึ่งๆ จะแสดงให้เห็นได้อีกด้วย (situational dynamic) ตัวอย่างเช่น

In winter it **can** even snow in this hot desert.

In winter temperatures **can** sink well below zero here.

The book **need** not be in the library. It **can** also be on my desk.

(Nuyts, 2005: 4)

ในตัวอย่างประโยคข้างต้น เป็นการบรรยายศักยภาพของสถานการณ์คือ ฤดูหนาว หิมะสามารถตกได้ในทะเลทราย ซึ่งถึงแม้ว่าประธานของประโยคจะเป็นเพียง สถานการณ์ แต่ก็สามารถทำให้เกิดเหตุการณ์บางอย่างได้

4.3.2.2 ทัศนภาวะแสดงความสามารถ (Deontic Modality)⁵ หมายถึง ทัศน

ภาวะแสดงความต้องการหรือเจตนาในการบังคับให้ผู้อื่นกระทำบางสิ่งบางอย่าง ได้แก่ การแสดงการอนุญาต (permission) และการทำตามเงื่อนไขบังคับ (obligation) ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการแสดงทัศนภาวะประเภทนี้ค่อนข้างจะมีความเกี่ยวข้องกับระดับของความสามารถหรือทัศนคติที่ผู้พูดมีต่อเหตุการณ์ในขณะนั้นๆ รวมไปถึงการนำบรรทัดฐาน จริยธรรม และปฏิสัมพันธ์ในสังคมของผู้พูดเข้ามามีส่วนในการแสดงทัศนภาวะด้วย ตัวอย่างเช่น

We **should** be thankful for what he has done for us, so we **must** find a way to show our gratitude to him.

⁴ ทัศนภาวะที่ผู้กระทำเอาความสามารถในการกระทำบางอย่างของตัวเองเข้าไปถูกจำกัดภายใต้สถานการณ์ (participant-impose dynamic) เป็นแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับทัศนภาวะที่ผู้กระทำต้องอาศัยปัจจัยจากสถานการณ์ภายนอกเป็นตัวกำหนดให้แสดงความสามารถ (participant-expose dynamic)

⁵ งานวิจัยของสุดา รังกูพันธุ์ (สุดา รังกูพันธุ์, 2547) เรียกทัศนภาวะแสดงความสามารถว่า ทัศนภาวะปริศนิก

You may sit down.

(Nuyts, 2005: 5)

4.3.2.3 ทักษะภาวะแสดงการคาดคะเน (Epistemic Modality)⁶ หมายถึงการ
แสดงทักษะการคาดคะเนของผู้พูดว่าสถานการณ์หรือเหตุการณ์ในขณะนั้นมีโอกาสที่จะเกิดขึ้น
หรือเป็นจริงได้มากน้อยแค่ไหน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นการคาดคะเนแนวโน้มความเป็นไปได้ที่
เหตุการณ์จะเกิดขึ้น โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ความเชื่อจากประสบการณ์ที่ผู้พูดมีเข้ามา
ประกอบด้วย ตัวอย่างเช่น

Someone is knocking at the door. That **will** be John.

(Nuyts, 2005: 6)

ในประโยคข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดไม่ได้รู้ว่าใครจะมา แต่ใช้การคาดคะเน เนื่องจากได้ยินเสียง
เคาะประตู

4.3.2.4 การจำแนกประเภททักษะภาวะแบบอื่นๆ

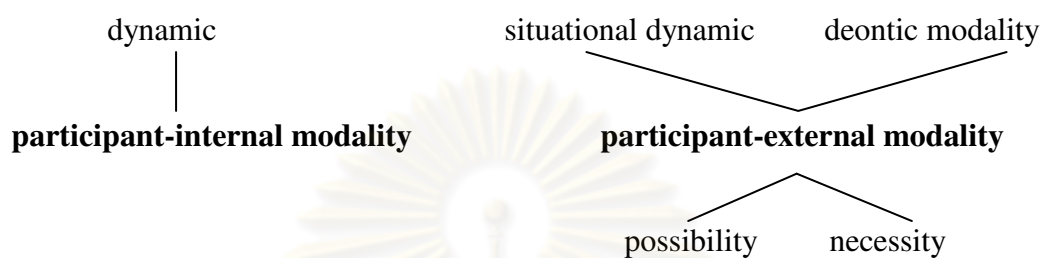
(Alternative divisions of the semantic domain)

นอกเหนือไปจากแวดวงความหมายพื้นฐานทั้ง 3 ความหมายที่กล่าวมาแล้วนั้น ก็ได้มีนักวิชาการอีกหลายคนที่เสนอการจำแนกประเภททักษะภาวะโดยการใช้นิยามทาง
ความหมายแบบอื่นๆ ขึ้นมาเพิ่มเติม ซึ่งในบรรดารูปแบบการจำแนกประเภทของทักษะภาวะโดย
การใช้แวดวงความหมายที่เพิ่มเติมมานี้ ทักษะภาวะแสดงการคาดคะเน (Epistemic modality)
จัดว่าเป็นประเภทพื้นฐานที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในทางตรงกันข้าม ทักษะภาวะแสดงความสามารถ
เชิงพลวัต (Dynamic Modality) และ ทักษะภาวะแสดงความปรารถนา (Deontic Modality) มักจะมีการ
เปลี่ยนแปลงและจัดประเภทใหม่โดยนักภาษาศาสตร์อยู่เสมอ

ตัวอย่างเช่น ทักษะภาวะแบบที่แจน ไนซ์ (Nuyts, 2005) เรียกว่า ทักษะภาวะซึ่ง
กำหนดด้วยสถานการณ์ (situational dynamic) แต่ โจฮาน แวน เดอร์ ออเวรา และ วลาดิเมียร์
พลันเจียน (van der Auwera, Johan and Vladimir A. Plungian, 1998) กลับไม่เห็นด้วยว่าทศ
นภาวะประเภทนี้เป็นส่วนหนึ่งของทักษะภาวะแสดงความสามารถเชิงพลวัต (dynamic) แต่เรียก
กลุ่มทักษะภาวะนี้ว่า ทักษะภาวะอ้างอิงจากปัจจัยภายนอกผู้ร่วมเหตุการณ์ (participant-external
modality) ซึ่งตรงกันข้ามกับ ทักษะภาวะอ้างอิงจากปัจจัยภายในผู้ร่วมเหตุการณ์ (participant-
internal modality) และจัดให้ทักษะภาวะแสดงความปรารถนา (deontic modality) อยู่ในกลุ่ม
participant-external modality ด้วย เนื่องจากนักวิจัยทั้งสองมีความเห็นว่า ความเป็นไปได้

⁶ งานวิจัยของสุดา รังกูพันธ์ (สุดา รังกูพันธ์, 2547) เรียกทักษะภาวะแสดงการคาดคะเนว่า ทักษะภาวะสัญชาตญาณ

(possibility) และ ความจำเป็น (necessity) เป็นเรื่องของปัจจัยภายในของสถานการณ์ซึ่งไม่เกี่ยวกับตัวผู้พูดหรือผู้ร่วมเหตุการณ์แต่อย่างใด (ดูตาราง 4.7 แสดงการจัดประเภททัศนภาวะของ แวน เดอ ออเวราและพลันเจียน ประกอบ) กล่าวคือ ทัศนภาวะในแบบของแวน เดอ ออเวรา ผู้วิจัยสามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิสรุปได้ ดังนี้

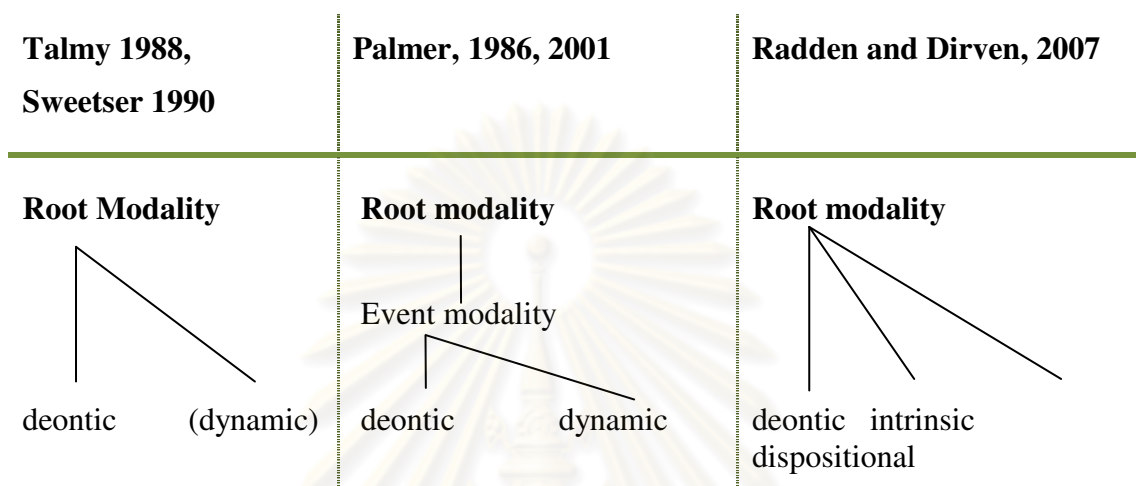

แผนภูมิ 4.1 การจัดประเภททัศนภาวะของ แวน เดอ ออเวรา และคณะ

Root modality จัดได้ว่าเป็นประเภททางทัศนภาวะที่มักจะมีการเปลี่ยนแปลงการจัดกลุ่มภายในอยู่เสมอ นักภาษาศาสตร์อย่างเลโอนาร์ด ทาลมี (Talmy, 1988) และ อีฟ สวีตเซอร์ (Sweetser, 1990) มักจะใช้คำนี้เพื่ออ้างถึงทัศนภาวะแสดงความปรารถนา (deontic modality) แต่ในหลายครั้งก็รวมไปถึงทัศนภาวะแสดงความสามารถเชิงพลวัต (dynamic modality) ในบางประเภทย่อยเข้าไว้ด้วย ซึ่งนักภาษาศาสตร์ในสมัยก่อนหน้านี้อย่างโทมัส ฮอฟแมน (Hofmann, 1976 อ้างใน Nuyts, 2005) และเจนิเฟอร์ โคทส์ (Coates, 1983 อ้างใน Nuyts, 2005) ต่างก็ได้รวมเอาทั้งทัศนภาวะ deontic และ dynamic เข้าไว้ภายใต้คำว่า root modality เช่นเดียวกับกับแฟรงค์ พาล์มเมอร์ (Palmer, 1986, 2001) ซึ่งรวมประเภท deontic และ dynamic เข้าไว้ด้วยกันภายใต้ชื่อ ทัศนภาวะอ้างอิงจากเหตุการณ์ (event modality) ที่ตรงกันข้ามกับ ทัศนภาวะอ้างอิงจากประพจน์ความจริง (propositional modality) (ดูตาราง 4.5 แสดงการจัดประเภททัศนภาวะโดยพาล์มเมอร์ประกอบ)

เช่นเดียวกับ แรตเดน และเดอริเวน (Radden and Dirven, 2007) ที่ใช้คำว่า Root Modality ในการรวมประเภทของทัศนภาวะที่ไม่ใช่ Epistemic modality เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งคำว่า Root Modality ภายใต้การจัดของแรตเดน และเดอริเวน นั้นก็แตกต่างออกไปจากที่นักภาษาศาสตร์คนอื่นๆ เคยจัดได้ โดย Root Modality ประกอบด้วย 3 ประเภทย่อย คือ deontic modality, intrinsic modality และ disposition modality ซึ่งในความหมายของแรตเดนและเดอริเวน Deontic modality คือ ทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อการกระทำที่แสดงออกไป เช่น เงื่อนไขบังคับ (obligation) ในขณะที่ Intrinsic modality คือการคำนึงถึงศักยภาพ (potentialities) ที่เกิด

ขึ้นมาจากคุณสมบัติเนื้อแท้ภายใน (intrinsic qualities) ของสถานการณ์นั้นๆ และ Dispositional modality หมายถึง ศักยภาพที่มีอยู่ภายใน (intrinsic potential) ของคนหรือสิ่งของหนึ่งๆ ที่จะทำ ให้บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น เช่น ความสามารถ (abilities) ในการทำบางอย่าง เป็นต้น (ดูตาราง 4.8 แสดงประเภทของทัศนภาวะโดยแรดเดนและเดอร์เวนประกอบ)

แผนภูมิ 4.2 การจัดกลุ่ม root modality ของนักภาษาศาสตร์ในลักษณะต่างๆ

นอกจากนี้ ยังมีการจัดประเภทของทัศนภาวะซึ่งเป็นที่ยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายอีกชุดหนึ่งโดย โจน ไบบีและคณะ (Bybee 1985, Bybee et al. 1994, Bybee and Fleischman 1995) โดยนอกเหนือจากกลุ่มทัศนภาวะแสดงการคาดคะเน (epistemic modality) แล้ว ไบบีได้จัดกลุ่มใหม่แยกเป็น ทัศนภาวะที่อ้างอิงจากผู้กระทำ (agent-oriented modality) และ ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด (speaker-oriented modality) โดยในทัศนภาวะของไบบี agent-oriented modality เป็นการแสดงทัศนภาวะหรือความคิดเห็นที่ผู้กระทำมีต่อเหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดขึ้น เนื่องจากผู้กระทำเป็นคนกำหนดให้การกระทำหรือเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเอง เช่น การแสดงทัศนภาวะเรื่องความสามารถ (ability) ความต้องการ (desire) ความเป็นไปได้ (possibility) ในขณะที่ speaker-oriented modality เป็นการใช้คำสิ่งเช่น บังคับ (obligation) หรือ อนุญาต (permission) ผ่านวัจนกรรม (speech act) แบบต่างๆ เพื่อเป็นการแสดงความพยายามของผู้พูดที่จะให้ผู้ฟังกระทำบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งการแบ่งประเภทของไบบีในแบบ speaker-oriented modality นั้นเป็นการรวมเอาประเภทของมาลา (Mood) เข้ามาไว้ในกลุ่มของทัศนภาวะด้วย นอกจากนี้ ไบบียังได้แยกประเภท subordinating modality ที่เป็นการจำแนกทัศนภาวะรวมถึงมาลาในอนุประโยคย่อยออกมาเป็นทัศนภาวะอีกประเภทหนึ่งต่างหาก (ดูตาราง 4.6 แสดงประเภทของทัศนภาวะโดยไบบีและคณะประกอบ)

4.3.2.5 ตารางแสดงประเภทของทัศนภาวะ

จากการจัดประเภทของทัศนภาวะโดยใช้ความหมายพื้นฐานหลักๆ ทั้ง 3 ความหมายที่กล่าวมาข้างต้น รวมไปถึงทางเลือกในการจัดประเภทของทัศนภาวะแบบต่างๆ และการกำหนดศัพท์เฉพาะที่แตกต่างกัน สามารถสรุปออกมาเป็นตารางแสดงประเภทของทัศนภาวะของนักภาษาศาสตร์แต่ละคน เรียงตามปี ได้ดังนี้

Event		Propositional	
<i>Dynamic</i>	<i>Deontic</i>	<i>Epistemic</i>	<i>Evidential</i>
Abilitive ⁷ Volitive	Permissive Obligative Commissive	Speculative Deductive Assumptive	Reported Sensory

ตาราง 4.5 ประเภทของทัศนภาวะโดย พาล์มเมอร์ ปี 1986 (Palmer, 1986, 2001)

Agent-Oriented	Speaker-Oriented	Epistemic	Subordinating
Obligation Necessity Ability	Directive Imperative Prohibitive Permissive	Possibility Probability Inferred certainty	Complement Concessive Purpose

ตาราง 4.6 ประเภทของทัศนภาวะโดยไบบีและปาลิวกา ปี 1994 (Bybee, Perkins and Pagliuca, 1994, Bybee and Fleischman 1995)

⁷ ประเภทของทัศนภาวะที่แสดงด้วยตัวหนาในตารางคือ ประเภทของทัศนภาวะที่คำว่า *đuróc* ในภาษาเวียดนาม แสดง ซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายในส่วนต่อไปของบทนี้

Participant-Internal	Participant-External		Epistemic
	<i>Deontic</i>	<i>Non-deontic</i>	
Ability	Permission	Possibility	Possibility
Need	Obligation	Necessity	Certainty

ตาราง 4.7 ประเภทของทัศนภาวะโดย แวน เดอร์ ออเวรา และพลังเจียน ปี 1998 (van der Auwera & Plungian, 1998)

	Root Modality			Epistemic Modality
	Disposition Modality	Intrinsic Modality	Deontic Modality	
compelling modalities:		intrinsic necessity	Obligation	Necessity
enabling modalities:	ability	intrinsic possibility	permission	possibility

ตาราง 4.8 ประเภทของทัศนภาวะโดยแรดเดนและเดอร์เวน ปี 2007 (Radden and Dirven, 2007)

โดยในงานวิจัยเกี่ยวกับคำว่า *được* เล่มนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การผสมผสานหลักเกณฑ์การแบ่งประเภทย่อยของนักภาษาศาสตร์ข้างต้นเข้าไว้ด้วยกัน โดยใช้ประเภทของทัศนภาวะที่แบ่งโดยไบบีและคณะในปี 1995 และ แรดเดนและเดอร์เวน ปี 2007 เป็นหลัก เนื่องจากเกณฑ์ของไบบีนั้นเป็นการจัดประเภททางทัศนภาวะที่เป็นที่ยอมรับและมีความละเอียดครอบคลุมความหมายของทัศนภาวะทั้งหมด รวมทั้งสามารถอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายเชื่อมโยงกับกระบวนการทางปริธานที่เกิดขึ้นได้อย่างละเอียด ในขณะที่เกณฑ์ของแรดเดนและเดอร์เวนก็เป็นการประยุกต์มาจากเกณฑ์ของไบบีและคณะ แต่เพิ่มเติมในส่วนของการนำเงื่อนไขที่มาจากปัจจัยภายนอกผู้พูดเข้ามาใช้ด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยพบว่าการใช้เกณฑ์ของนักวิจัยทั้ง 2 ชุด ครอบคลุมความหมายและประเภทของทัศนภาวะที่คำว่า *được* แสดงทั้งหมดได้อย่างครบถ้วน อนึ่ง ผู้วิจัยไม่ได้เลือกใช้เกณฑ์ของออเวราและคณะ เพราะเป็นเกณฑ์ที่ค่อนข้างกว้างเกินไป

4.3.3 ความหมายบ่งทัศนภาวะที่คำว่า *được* แสดง

จากการศึกษาพบว่า คำว่า *được* เมื่อปรากฏในตำแหน่งหลังคำกริยาหลัก ในโครงสร้างกริยาเรียง จะมีความหมายเป็นคำบอกทัศนภาวะได้ทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่

- 1) ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำ (agent-oriented modality)
- 2) ทัศนภาวะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม (root possibility)
- 3) ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด (speaker-oriented modality)
- 4) ทัศนภาวะสัญชาตญาณ (epistemic modality)

4.3.3.1 ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำเหตุการณ์ (agent-oriented modality)

ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำเหตุการณ์ (agent-oriented modality) เป็นการแสดงถ้อยคำ โดยการอ้างอิงจากเงื่อนไขภายในตัวผู้กระทำเหตุการณ์ที่สามารถเชื่อให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งได้ (Bybee, Perkins and Pagliuca, 1994: 177) โดยทัศนภาวะนี้จะคำนึงถึงศักยภาพที่มีอยู่โดยธรรมชาติของคนใดคนหนึ่งหรือสิ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันเป็นศักยภาพที่จะสามารถก่อให้เกิดหรือกระทำกริยาอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นจริงขึ้นมาได้ หนึ่งความสามารถที่มีอยู่ภายในนั้นๆ จะต้องพบได้ในภาวะที่ปรกติและเป็นธรรมชาติโดยแท้จริงของคนหรือสิ่งของนั้นๆ ดังนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เมื่อคนหรือสิ่งหนึ่งๆ มีความสามารถในการทำสิ่งหนึ่งก็หมายความว่าคนคนนั้นมีศักยภาพที่จะกระทำสิ่งนั้น แร็ดเดนและเดอร์เวินเรียกทัศนภาวะประเภทนี้ว่า disposition modality หรือทัศนภาวะเกิดจากความสามารถที่มีตามธรรมชาติ

ความหมายของคำว่า *được* ที่บ่งชี้ทัศนภาวะแสดงความสามารถที่มาจากผู้กระทำเหตุการณ์นี้พบได้ค่อนข้างบ่อยในตัวอย่างประโยคที่มาจากคลังข้อมูล โดยจะมีความหมายแสดงว่า ผู้ทำกริยามีความสามารถในการกระทำบางอย่าง (ability) หรือ สิ่งของมีศักยภาพในการรองรับการกระทำบางอย่าง (capacity) หรือ สิ่งของมีความสามารถในการกระทำบางอย่าง (capability) ซึ่งความสามารถนี้ต้องเป็นสิ่งที่ผู้กระทำหรือสิ่งของที่สามารถรองรับการกระทำหรือกระทำบางอย่างได้นั้นมีอยู่แล้วในตัวเองเป็นปรกติ ไม่ได้จำเป็นต้องชวนขวายหามาหรือเกิดมาจากปัจจัยภายนอก ความหมายนี้พบเมื่อ *được* ปรากฏในแผนภูมิทางวากยสัมพันธ์ดังนี้

ก. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต) + กริยาแสดงการกระทำ + (นามวลี₂) + *được*]

- (19) Tôi viết tiếng Việt (không) được
ฉัน เขียน ภาษา เวียดนาม (ไม่) ได้
ฉันสามารถเขียนภาษาเวียดนามได้

ข. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต) + กริยาแสดงการกระทำ + *được* + (นามวลี₂ แสดงปริมาณ)]

- (20) Anh ấy ăn *được* ba bát cơm
เขา กิน ได้ สาม ถ้วย ข้าว
เขากินข้าวได้ 3 ถ้วย

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า โครงสร้างประโยคนี้ประกอบด้วย นามวลี₁ คือนามวลีทำหน้าที่ประธาน ซึ่งกรณีส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งมีชีวิต หรือโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นมนุษย์ ตามด้วยกริยาวลี แสดงการกระทำที่นามวลีประธานสามารถกระทำได้ และตามด้วยคำว่า *được* โดยในโครงสร้างนี้ คำว่า *được* จะมีความหมายแสดงทัศนคติที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเจาะจงไปว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความสามารถของตนเองที่มีทำให้เหตุการณ์เกิดขึ้น ซึ่งในบางกรณีความสามารถของผู้กระทำนั้นสามารถวัดได้ในเชิงปริมาณ อย่างเช่นตัวอย่างที่ (20)

ในกรณีเมื่อนามวลีประธานเป็นสิ่งไม่มีชีวิต คำกริยา *được* จะทำหน้าที่เพียงแค่แสดงศักยภาพ (potentiality) หรือคุณสมบัติที่นามวลีประธานครอบครองอยู่ (inherent properties) เพื่อรองรับการกระทำบางอย่างจากผู้กระทำกริยาคนใดคนหนึ่งต่อตัวประธานเอง กล่าวโดยละเอียดคือ คำว่า *được* ที่เกิดร่วมกับประธานที่ไม่มีชีวิตนั้นไม่ได้เป็นการแสดงความสามารถ (ability) เหมือนกับประธานที่เป็นสิ่งมีชีวิต แต่กรณีนี้เป็นการแสดงศักยภาพของประธานที่สามารถรองรับการกระทำ (capacity) ได้นั่นเอง โดยผังภูมิโครงสร้างที่แสดงความหมาย “ศักยภาพในการรองรับการกระทำของประธานที่ไม่มีชีวิต” (Thing’s capacity) มีได้ 2 แบบ คือ แบบ ค. แสดงศักยภาพในการรองรับการกระทำแบบทั่วๆ ไป และแบบ ง. แสดงศักยภาพเชิงปริมาณที่ประธานสามารถจะรองรับต่อการกระทำที่เกิดขึ้นโดยผู้กระทำเหตุการณ์ (actor) คนใดคนหนึ่งได้ ตัวอย่างเช่น

ค. [นามวลี₁ (สิ่งไม่มีชีวิต) + กริยาแสดงการกระทำ + *được*]

- (21) cái ghế này *được*
ตัว เก้าอี้ นี้ นั่ง ได้
เก้าอี้ที่นั่งได้

ง. [นามวลี₁ (สิ่งไม่มีชีวิต) + กริยาแสดงการกระทำ + *được* + นามวลี_(บอกปริมาณ)]

- (22) cái ghé này ngòì *được* ba người.
 ตัว เก้าอี้ นี้ นั่ง ได้ สาม คน
 เก้าอี้ที่นั่งได้ 3 คน

การใช้คำว่า *được* จากตัวอย่าง (21) และ (22) ข้างต้น คำว่า *được* เป็นการแสดงศักยภาพหรือความสามารถของประธานที่ไม่ได้เป็นมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิต ในบทบาทของการเป็นผู้รองรับการกระทำ เช่น ฎก *ngòì* นั่ง (capacity) ที่เกิดขึ้นโดยประธานผู้กระทำ (actor) คนใดคนหนึ่งซึ่งไม่ได้ปรากฏอยู่ในประโยค กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ประธานของประโยคเมื่อเป็นสิ่งไม่มีชีวิตจะมีลักษณะทางอรรถศาสตร์เป็นเป้าหมายของการกระทำ หรือจัดว่าเป็นประธานผู้รับการกระทำ (patient subject) นั่นเอง ซึ่งบทบาทในการรองรับการกระทำของประธานผู้รับนี้ สามารถวัดค่าเชิงปริมาณได้ด้วย เช่น ในรองรับการนั่งในจำนวน *ba người* สามคน ดังในตัวอย่างที่ (22)

ในขณะที่การแสดงความหมาย “ศักยภาพในการกระทำบางอย่างของประธานที่ไม่มีชีวิต” (Thing’s capability) อันเป็นความสามารถที่เกิดจากคุณสมบัติที่ประธานมีอยู่ในตัวเองอยู่แล้วจะปรากฏในผังภูมิโครงสร้างแบบ จ. ดังนี้

จ. [นามวลี₁ (สิ่งไม่มีชีวิต) + กริยาแสดงการกระทำ + *được*]

- (23) con búp bê kia *curòì* *được* lại còn *khóc* cũng *được*.
 ตัว ตุ๊กตา นั้น หัวเราะ ได้ แม้แต่ ร้องไห้ ก็ ได้
 ตุ๊กตาดังนั้นหัวเราะได้ ร้องไห้ก็ได้

จากตัวอย่างที่ (23) แสดงให้เห็นว่าประธานคือ *búp bê* ตุ๊กตา มีศักยภาพในการกระทำบางอย่างได้ (capability) เช่น *curòì* หัวเราะ หรือ *khóc* ร้องไห้

การใช้คำว่า *được* เพื่อแสดงศักยภาพของประธานที่ไม่ได้เป็นสิ่งมีชีวิตนั้น สอดคล้องกับการใช้คำว่า *ได้* เพื่อแสดงศักยภาพของประธานที่ไม่ใช่สิ่งมีชีวิตในภาษาไทยเช่นกัน โดยในงานวิจัยเรื่อง “หน่วยสร้างประธานรับการกระทำในภาษาไทย” ของรัฐพล ทองแดง (รัฐพล, 2552) กล่าวว่า คำว่า *ได้* สามารถใช้เพื่อ “แสดงคุณสมบัติเชิงศักยภาพของประธานผู้รับการกระทำ” โดยปรากฏในผังภูมิโครงสร้าง 2 แบบ ดังนี้

- i. นามวลี + $\left\{ \begin{array}{l} \text{สรรกรมกริยาแสดงการกระทำ} \\ \text{แสดงการสร้างสรรค์} \end{array} \right\} + \text{“ได้”}$

ตัวอย่างเช่น อาหารบนโต๊ะทานได้
 แบ่งนี้ทำขนมได้
 เสื้อชุดนี้ใส่ออกไปนอกบ้านได้
 เก้าอี้ตัวนี้นั่งได้
 บริเวณนี้สูบบุหรี่ได้

และ ii. นามวลี + สกรรมกริยาแสดงการกระทำ + “ได้” + นามวลีบอกปริมาณ

ตัวอย่างเช่น ส้มกอนี้คั้นน้ำส้มได้ซัก 100 แก้ว
 อาหารพวกนี้เลี้ยงเด็กได้ทั้งโรงเรียน
 เก้าอี้ตัวนี้นั่งได้สามคน
 หนังสือเล่มนี้ยืมได้หนึ่งสัปดาห์

จากตัวอย่างกลุ่ม i. ดังกล่าว ประธานของประโยคเป็นนามวลีที่แสดงบทบาท 2 ประเภท ได้แก่ ผู้รับการกระทำ (patient) และเป้าหมายของการกระทำ (target of an action) ของคำกริยาหลัก เช่น นามวลี *อาหารบนโต๊ะ* และ *เสื้อชุดนี้* แสดงบทบาทผู้รับการกระทำของกริยา *ทาน* และ *ใส่* ในขณะที่นามวลี *เก้าอี้ตัวนี้* และ *บริเวณนี้* แสดงบทบาทเป็นสถานที่เป้าหมายของกริยาการ *นั่ง* และ *สูบบุหรี่* ในขณะที่คำกริยาหลักของประโยคก็มี 2 ประเภทเช่นกัน คือ สกรรมกริยาแสดงการกระทำ (action verbs) เช่น กริยา *ทาน* *ใส่* *นั่ง* *สูบบุหรี่* และ สกรรมกริยาแสดงการสร้างสรรค (verbs of creation) เช่น กริยา *ทำ* ตามหลังกริยาหลักด้วยคำว่า *ได้* เพื่อแสดงทัศนภาวะแสดงความสามารถหรือศักยภาพของผู้กระทำ

และในตัวอย่างกลุ่ม ii. ประธานของประโยคก็ยังคงมีบทบาททางอรรถศาสตร์เป็นผู้รับการกระทำ และเป้าหมายของการกระทำ ของคำกริยาหลักที่เป็นกริยาสรกรรมกริยาทั่วไป ตามด้วยคำว่า *ได้* เหมือนกับตัวอย่างกลุ่ม i. แต่มีนามวลีแสดงปริมาณเสมอ นามวลีแสดงปริมาณนี้เป็นนามวลีที่ปรากฏร่วมกับคำบอกจำนวนและลักษณะนาม เช่น *100 แก้ว* *ทั้งโรงเรียน* *สามคน* *หนึ่งสัปดาห์* เป็นต้น

ความหมายประจำโครงสร้างนี้ในงานของรัฐพลกล่าวว่า เป็นการแสดง “ศักยภาพปริมาณ⁸ ของประธานผู้รับการกระทำ” โดยที่ศักยภาพปริมาณของประธานผู้รับการกระทำนี้เป็น

⁸ “ศักยภาพ” และ “ศักยภาพปริมาณ” เป็นคำที่ใช้ในงานวิจัยของรัฐพล ทองแดง (รัฐพล, 2552) ซึ่งตรงกับคำว่า “ศักยภาพ” ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ทั้งหมด

คุณสมบัติประจำตัวของนามวลีผู้รับการกระทำ และแสดงออกในเชิงปริมาณเมื่อได้รับการกระทำที่แสดงโดยคำกริยาหลัก (รัฐพล, 2552)

ดังนั้น ความหมายของทั้งคำว่า *ได้* และ *được* ในโครงสร้างทั้ง 3 แบบที่ประธานไม่ได้เป็นสิ่งมีชีวิต สามารถแยกได้เป็น 2 ความหมาย คือ ศักยภาพของประธานในการรองรับการกระทำจากผู้อื่น (capacity) และ ศักยภาพของประธานในการกระทำบางอย่าง (capability) กล่าวโดยละเอียด คือ

- (1) การบ่งคุณสมบัติในเชิงศักยภาพของประธานผู้รองรับการกระทำบางอย่างจากผู้กระทำ (capacity) ที่จะถูกผู้กระทำ (actor) คนใดคนหนึ่งสามารถกระทำกริยาบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งกริยาดังกล่าวนั้นจะปรากฏอยู่ในรูปภาษาเป็นคำกริยาหลัก และศักยภาพนั้นจะเกิดขึ้นได้ เมื่อตามด้วยคำว่า *ได้* ในภาษาไทย หรือคำว่า *được* ในภาษาเวียดนามดังกล่าวเท่านั้น
- (2) การแสดงศักยภาพหรือคุณสมบัติภายในของประธานที่ไม่ได้เป็นสิ่งมีชีวิตที่ส่งผลให้เกิดการแสดงการกระทำบางอย่าง (capability) ออกมา โดยการกระทำบางอย่างนั้นจะปรากฏในรูปคำกริยาหลักซึ่งมีประธานที่ไม่ได้เป็นสิ่งมีชีวิตเป็นผู้แสดงศักยภาพนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม ประโยคโครงสร้างบ่งศักยภาพเมื่อประธานไม่ได้เป็นสิ่งมีชีวิตนี้สามารถเชื้อให้เกิดการตีความได้ 2 แบบ กล่าวคือ ในโครงสร้างแบบ ค. ที่แสดงคุณสมบัติประจำตัวของประธานผู้รับการกระทำ (capacity) ผู้ฟังยังสามารถตีความเป็นแบบที่สองคือการแสดงคุณสมบัติที่ได้มาจากการอนุญาต (permission) หรือการเชื้ออำนาจให้กระทำเหตุการณ์โดยสถานการณ์หรือโอกาส ให้ผู้กระทำสามารถกระทำกริยาต่อตัวประธานได้อีกด้วย อย่างเช่นในตัวอย่าง (21) *cái ghé này ngoài được* *เก้าอี้* นี้ *นั่ง* *ได้* สามารถตีความได้ทั้งเป็นศักยภาพของเก้าอี้ (ในการรองรับการนั่ง) หรือการอนุญาตจากผู้พูด (ให้กระทำการนั่งบนเก้าอี้ได้)

ในขณะที่โครงสร้างแบบ ง. ที่แสดงศักยภาพเชิงปริมาณของประธานผู้รับการกระทำก็สามารถตีความเป็นทั้ง แสดงคุณสมบัติที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้กระทำที่ไม่ปรากฏรูปในประโยคได้กระทำกริยาต่อตัวประธานผู้รับการกระทำ แล้วประธานผู้รับการกระทำ (ที่เป็นสิ่งไม่มีชีวิต) ดังกล่าวแสดงคุณสมบัติหรือศักยภาพเชิงปริมาณในการรองรับการกระทำ (capacity) ดังนั้นในกรณีนี้ เหตุการณ์จึงมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นได้ (potentiality) และแบบที่สองคือการแสดงคุณสมบัติของประธานผู้รับการกระทำขณะที่การกระทำไม่เกิดขึ้น (possibility) โดยอาศัยการอนุมาน

คุณสมบัติในเชิงปริมาณของประธานผู้รับการกระทำด้วยประสบการณ์หรือความรู้ทางโลกว่าเมื่อกระทำกริยาต่อประธานผู้รับการกระทำแล้ว ประธานผู้รับการกระทำจะแสดงคุณสมบัติออกมาในเชิงปริมาณออกมาอย่างไร

ตัวอย่างเช่น ประโยคที่ (23) *cái ghé này ngòì được ba người* “เก้าอี้ที่นั่งได้ 3 คน” สามารถให้ความหมายได้สองแบบ ได้แก่ แบบแรกมีผู้กระทำกร “นั่ง” ต่อตัวประธานผู้รับการกระทำ “เก้าอี้ตัวนี้” แล้วพบว่าเก้าอี้มีคุณสมบัติคือ “ความสามารถในการนั่งได้สามคน” และแบบที่สองคือผู้พูดอาศัยประสบการณ์หรือความรู้ทางโลกในการประเมินคุณสมบัติเชิงปริมาณของประธานผู้รับการกระทำ “เก้าอี้ตัวนี้” และโดยที่กริยากร “นั่ง” ยังไม่เกิดขึ้นกับประธานผู้รับการกระทำ ซึ่งเป็นการอนุมานได้จากบริบทและปฏิสัมพันธ์ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เมื่อประธานมีความสามารถ (ability) ก็จะนำไปสู่การตีความ (imply) ได้ว่าประธานมีศักยภาพ (potentiality) และศักยภาพนำไปสู่ความเป็นไปได้ (possibility) อย่างไรก็ตาม การแสดงศักยภาพไม่จัดว่าเป็นประเภทหนึ่งของการแสดงทัศนภาวะแต่อย่างใด (ลูกศรแสดงทิศทางของการเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากต้นทางไปสู่ปลายทาง)

Ability/capability/capacity   →   potentiality   →   possibility

ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายนี้จะได้อธิบายในโครงสร้างที่คำว่า *được* แสดงความหมายทัศนภาวะประเภทอื่นในส่วนต่อไป

ในกรณีเป็นประโยคปฏิเสธจะมีคำปฏิเสธอยู่หน้าคำว่า *được* แต่อยู่หลังกริยาหลักแสดงการกระทำ เพื่อแสดงการปฏิเสธความหมายที่ว่าผู้พูดทำกริยานั้นๆไม่ได้ เนื่องจากผู้พูดไม่มีความสามารถเพียงพอในการจะทำให้เกิดการกระทำนั้นๆ ตัวอย่างเช่น

จ. [นามวลี₁ (มนุษย์) + กริยาแสดงการกระทำ + คำปฏิเสธ + *được*]

(24)   Tôi   nói   tiếng   Việt   không   được
           ฉัน   พูด   ภาษา   เวียดนาม   ไม่   ได้
           ฉันพูดภาษาเวียดนามไม่ได้/ไม่สามารถพูดได้

(25) Nay con đã là người làm việc, đi hay ở mình
ปัจจุบัน ลูก อดีตกาล เป็น คน ทำงาน ไป หรือ อยู่ ตัวเอง

không được tự do, ...

ไม่ ได้ อิสระ

ตอนนี้ลูกเป็นคนทำงาน ตัวเองจะไปหรืออยู่อย่างอิสระไม่ได้

เมื่อต้องการปฏิเสธความหมาย “แสดงความสามารถ” ของคำว่า *được* นี้ สามารถทำได้โดยการนำคำปฏิเสธ *không* ไม่ ในตำแหน่งหน้าคำว่า *được* เพื่อเป็นการปฏิเสธคำนี้ ซึ่งตำแหน่งการวางคำปฏิเสธในภาษาเวียดนามมีความสำคัญมาก เพราะหากวางไว้หน้าคำกริยาหลัก อย่างเช่น *nói* พูด ในตัวอย่างที่ (24) ก็จะทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนไปทันที กลายเป็นปฏิเสธการกระทำว่า *ไม่สามารถพูด(ได้)/พูดไม่ได้* เพราะมีเหตุการณ์จำเป็นหรือความสามารถที่ผู้กระทำนั้นมีอยู่ ถูกจำกัดด้วยสถานการณ์ ซึ่งการปฏิเสธในความหมายนี้จะพบได้ในการแสดงทัศนภาวะถูกจำกัดด้วยความสามารถที่จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

อย่างไรก็ตาม การใช้คำว่า *được* ตามความหมายแสดงทัศนภาวะความสามารถส่วนบุคคลของผู้พูด (ability) คล้ายกับกริยาช่วยแสดงทัศนภาวะ *can* ในภาษาอังกฤษนั่นเอง ดังนั้นจึงพบการใช้คำว่า *được* คล้ายกับกริยาช่วยที่แสดงความสามารถในประโยคคำถาม คำตอบ เพื่อแสดงความสามารถได้เช่นกัน พบได้ในโครงสร้างวากยสัมพันธ์ดังนี้

ซ. [นามวลี₁ (มนุษย์) + กริยาแสดงการกระทำ + *được* + คำปฏิเสธ]

(26) Q: Anh nói tiếng Việt *được* không?
คุณ(ซ) พูด ภาษา เวียดนาม ได้ ไหม

คุณพูดภาษาเวียดนามได้หรือไม่

A: (Nói) (không) *được*.

(พูด) (ไม่) ได้

ได้/พูดได้

ซ. [นามวลี₁ (มนุษย์) + กริยา có ‘มี’ + กริยาแสดงการกระทำ + *được* + คำปฏิเสธ]

(27) Lâm có ăn *được* gì không?

เลิม มี กิน ได้ อะไร ไหม

เลิมกินอะไรได้บ้างไหม

ทัศนภาวะแสดงความสามารถของผู้กระทำกริยา (ability) ในหลายๆภาษามีการพัฒนาจากหน่วยศัพท์ที่แปลว่า *GET* ในภาษาอังกฤษ ไฮเน (Heine, 2002:143) ยกตัวอย่างไว้ในหลายๆ ภาษา เช่น ภาษาพม่า *ra* ภาษาเขมร *baan* ภาษาจีนเก่า *de* เป็นต้น

การแสดงผลทัศนภาวะความสามารถของผู้กระทำกริยา (ability modality) เป็น ทัศนภาวะที่เกิดการขยายความหมายมาจากการเป็นคำกริยาหลักที่มีความหมายว่า ชนะ โดยในความหมายของคำว่า *duror* ที่แปลว่า ชนะ นั้นเป็นการอนุมานให้เห็นถึงผลสำเร็จที่มาจากความสามารถของประธานในการชนะบางสิ่งบางอย่าง ดังนั้น จึงทำให้อนุมานความหมายได้ว่า เมื่อประธานชนะก็แสดงว่ามีความสามารถที่จะทำให้บางสิ่งบางอย่างสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างราบรื่น โดยกระบวนการหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้คือ กระบวนการนามนัย (metonymy) และกระบวนการอนุมาน และเน้นความหมายจากบริบททางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic strengthening) ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายกระบวนการนี้อย่างละเอียดในบทที่ 5 ต่อไป

4.3.3.2 แสดงทัศนภาวะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม (root possibility / intrinsic modality)

ทัศนภาวะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม (root possibility) เป็นทัศนภาวะที่สถานการณ์หรือสภาวะแวดล้อมเป็นตัวจำกัดการแสดงความสามารถผู้พูดในการที่จะกระทำหรือก่อเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ สถานการณ์แวดล้อมซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกตัวผู้พูดจะเป็นสิ่งที่กำหนดการกระทำของผู้พูดว่าจะทำสิ่งนั้น ๆ ได้หรือไม่ได้ ทัศนภาวะนี้แสดงโดยการใช้คำพูดเพื่อบอกหรือรายงานสิ่งต่างๆ ไปตามเงื่อนไขภายนอกต่างๆ ไปที่ผู้พูดพบเห็น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลต่อทัศนคติของผู้พูด อย่างเช่น สภาพสังคมหรือสภาพทางร่างกาย หนึ่งเงื่อนไขเหล่านี้ ไม่ได้เกิดมาจากตัวผู้พูดหรือผู้กระทำ (agent) ที่ส่งผลให้เขากระทำกริยานั้นๆ แต่ทัศนภาวะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อมนี้เกี่ยวข้องกับศักยภาพที่เกิดขึ้นมาจากคุณสมบัติพื้นฐานหรือมีอยู่ตามธรรมชาติของเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่ผู้ทำกริยาหรือผู้พูดไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งแรดเดนและเดอร์เวนเรียกทัศนภาวะนี้ว่า ทัศนภาวะที่มาจากข้อจำกัดทางธรรมชาติของเหตุการณ์หรือบริบท (intrinsic modality)

การเลือกใช้ทัศนภาวะประเภทนี้ในถ้อยคำของผู้ทำกริยาหรือผู้พูด เนื่องมาจากในกรณีนั้นๆ อยู่ภายใต้สภาวะหรือสถานการณ์หรือบริบทที่บังคับให้ผู้กระทำต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น ความหมายของคำว่า *duror* ที่แสดงผลทัศนภาวะบ่งความสามารถของบุคคล (ability) โดยเนื้อแท้ที่บุคคลมีจึงถูกจำกัดด้วยสถานการณ์ ทำให้ไม่สามารถแสดงความสามารถที่

มีได้ทั้งหมด ดังนั้นจึงส่งผลให้ความสามารถที่มีอยู่เพียงจำกัดนั้น อาจส่งผลให้เหตุการณ์ไม่เกิดขึ้นได้อย่างปรกติเพราะมีเงื่อนไขที่มาจากบริบทบังคับอยู่ โดยกรณีส่วนใหญ่มักจะพบเมื่ออยู่ในโครงสร้างประโยคเงื่อนไขที่ไม่เกิดขึ้นจริงและประโยคปฏิเสธ ซึ่งมีค่าแสดงการปฏิเสธอยู่หน้าคำกริยาหลัก และมีคำช่วยกริยา *được* ได้ อยู่ท้ายประโยค แผนภูมิโครงสร้างของ *được* ในความหมายนี้คือ

ก. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต/ไม่มีชีวิต) + กริยาแสดงการกระทำ + *được*]

(28) Giá bà ấy không bị ốm thì chiều này bà ấy **đi chơi được**.
 สมมติ ยาย(3) ไม่ ป่วย ดังนั้น บ่าย นี้ ยาย ไปเที่ยว ได้
 ถ้าสมมติว่าคุณยายคนนั้นไม่ป่วย บ่ายนี้คุณยายก็ยังสามารถไปเที่ยวได้

(29) Giá ông ấy nói chậm thì tôi **ghi được**.
 สมมติ ท่าน (3) พูด ช้า ดังนั้น ฉัน กรอกข้อความ ได้
 ถ้าสมมติคุณคนนั้นพูดช้า ฉันก็คงจะกรอกข้อความตามได้

(30) Vì thời tiết tốt nên tôi **đi bộ ngắm** phong cảnh **được**.
 เพราะ อากาศ ดี ดังนั้น ฉัน เดิน ชม ทัศนียภาพ ได้
 เพราะอากาศดี ฉันจึงเดินชมทัศนียภาพได้

(31) Chỉ tiết kiệm thì mới **giàu được** thôi.
 แค่ ประหยัด ดังนั้น ฟังจะ รวย ได้ เท่านั้น
 เพียงแค่ประหยัดเท่านั้นก็จะเริ่มรวยได้

ข. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต/ไม่มีชีวิต) + คำปฏิเสธ + กริยาแสดงการกระทำ + *được*]

(32) chị Loan bị ốm nên chiều này chị ấy
 คุณลวน ป่วย ดังนั้น บ่าย นี้ เธอ
không đi học được.
 ไม่ ไป เรียน ได้
 คุณลวนป่วย ดังนั้นบ่ายนี้เธอจึงไปเรียนไม่ได้

- (33) Mẹ tôi bạn **không** ra ga **được**.
 แม่ ฉัน ยุ่ง ไม่ ออก เต่า ได้
 แม่กำลังยุ่ง ออกจากเต่า(ทำอาหาร)ไม่ได้
- (34) Tôi **không** nói tiếng Việt **được**.
 ฉัน ไม่ พูด ภาษา เวียดนาม ได้
 ฉันไม่สามารถพูดภาษาเวียดนามได้
 (เพราะในห้องนี้ไม่อนุญาตให้พูดภาษาเวียดนาม)
- (35) món ăn này **không** ăn **được**.
 อาหาร นี้ ไม่ กิน ได้
 อาหารนี้กินไม่ได้ (เพราะมันเสียแล้ว)
- (36) Nhà này **không** ở **được**.
 บ้าน นี้ ไม่ อยู่ ได้
 บ้านนี้อยู่ไม่ได้ (เพราะว่ามันพัง)

จากตัวอย่าง พบว่า ประธานของประโยคโดยปรกติแล้ว มีความสามารถหรือครอบครองศักยภาพที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่าง (ที่แสดงโดยกริยาหลักในประโยค) แต่ในกรณีนี้ประธานหรือผู้พูดไม่สามารถแสดงการกระทำอะไรบางอย่างนั้นๆ ได้ เนื่องจากสถานการณ์หรือสภาวะแวดล้อมได้สร้างเงื่อนไขหรือข้อจำกัดบางประการมาบังคับไม่ให้ผู้พูดกระทำบางสิ่งบางอย่างให้เกิดขึ้น ดังนั้นคำว่า *được* ที่มีความหมายทัศนภาวะอ้างอิงจากบริบทแวดล้อมจึงเป็น การแสดงความสามารถที่อาจจะไม่เกิดขึ้นเนื่องจากมีเงื่อนไขทางบริบท (root possibility) กำหนดให้ประธานผู้ทำกริยา (animate agent) หรือประธานผู้รองรับการกระทำ (non-animate agent) ไม่สามารถแสดงความสามารถหรือศักยภาพได้

โครงสร้างประโยคที่ทัศนภาวะในความหมายนี้มักจะเป็นประโยคเงื่อนไขที่ไม่เกิดขึ้นจริง (ตัวอย่างประโยคที่ 28 –29) ประโยคบอกเล่าที่บอกสาเหตุหรือเงื่อนไขที่ทำให้เหตุการณ์ไม่เกิดขึ้น (ตัวอย่างประโยคที่ 30 – 31) หรือประโยคที่มีคำปฏิเสธอยู่ด้วย ซึ่งในบางกรณีก็จะมีส่วนที่แสดงเหตุผลหรือเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดความสามารถ/ศักยภาพอยู่ด้วย (ตัวอย่างประโยคที่ 32 – 33) หรือถ้าไม่มีส่วนแสดงเหตุผล/เงื่อนไข ผู้พูดก็จะสามารถอนุมานหรือคาดเดาได้จากบริบทของการสนทนา (ตัวอย่างประโยคที่ 34 – 36) โดยการใช้คำปฏิเสธในโครงสร้างนี้ จะแตกต่างจากการใช้คำปฏิเสธในโครงสร้างแสดงทัศนภาวะความสามารถของผู้กระทำเหตุการณ์

(agent-oriented ability) โดยจะมีการปฏิเสธที่คำกริยาว่าไม่สามารถที่จะ “ทำ” กริยานั้นๆ ให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งในการตีความหมายประโยคเหล่านี้ต้องอาศัยบริบทของการสนทนาหรือบริบทแวดล้อมที่ประโยคนั้นๆ เกิดเข้ามามีส่วนร่วมในการตีความความหมายของคำว่า *được* ด้วยไม่อย่างนั้นเพียงแค่ว่าประโยคเดียวของคำว่า *được* อาจไม่เอื้อให้สามารถตีความเป็นทัศนภาวะแสดงความสามารถที่จำกัดด้วยสถานการณ์แวดล้อมได้

ดังนั้น ความกำกวมระหว่างทัศนภาวะแสดงความสามารถ (ability) และทัศนภาวะความสามารถที่อ้างอิงจากบริบทแวดล้อม (intrinsic modality) จึงสามารถจำแนกได้ด้วยตำแหน่งของคำปฏิเสธ *không* ไม่ ยกตัวอย่างเช่น ในประโยค (24) คำว่า *được* เป็นทัศนภาวะแสดงความสามารถจึงต้องมีคำปฏิเสธอยู่หน้าคำว่า *được* ในขณะที่ตัวอย่างประโยคที่ (34) คำว่า *được* เป็นทัศนภาวะแสดงความสามารถที่ถูกอ้างอิงกับบริบท

(24) Tôi nói tiếng Việt **không** được
ฉัน พูด ภาษา เวียดนาม ไม่ ได้
ฉันพูดภาษาเวียดนามไม่ได้/ไม่สามารถพูดได้

(34) Tôi **không** nói tiếng Việt **được**.
ฉัน ไม่ พูด ภาษา เวียดนาม ได้
ฉันไม่สามารถพูดภาษาเวียดนามได้ (เนื่องจากตอนนี้มีคนห้ามไม่ให้พูดภาษาเวียดนาม)

เส้นทางการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของทัศนภาวะประเภทนี้ เกิดจากความหมายของทัศนภาวะแสดงความสามารถส่วนบุคคล แต่บริบทของเหตุการณ์บังคับให้ไม่สามารถแสดงความสามารถที่มีอยู่ได้ (ลูกศรแสดงการเปลี่ยนแปลงของความหมายจากความหมายต้นทางสู่ความหมายปลายทาง)

Ability/capability → potentiality → Root possibility/ intrinsic modality

การแสดงทัศนภาวะแสดงความสามารถที่อาจเกิดขึ้นเพราะบริบทแวดล้อม (root possibility) ซึ่งเป็นเงื่อนไขในการจำกัดการแสดงความสามารถ (intrinsic modality) เป็นทัศนภาวะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายมาจากทัศนภาวะแสดงความสามารถ (ability) ไปเป็นศักยภาพที่มีเงื่อนไขบังคับ และกลายเป็นการแสดงทัศนภาวะต่อเหตุการณ์อาจจะเกิดขึ้น (possibility) (Heine. 2002: 147, Bybee et al. 1994: 569) โดยกระบวนการหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้คือ

กระบวนการเกิดในบริบททั่วไป (generalization) และกระบวนการนามนัย (mytomymy) นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการอัตวิสัย (subjectification) เช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายกระบวนการทางปริธานที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายนี้ ในรายละเอียดในบทที่ 5 ต่อไป

4.3.3.3 แสดงทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด (speaker-oriented modality)

ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด (speaker-oriented modality) จัดว่าเป็นทัศนภาวะที่แสดงทัศนคติที่ผู้พูดมีโดยตรงต่อเหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดขึ้น (Bybee et al., 1995) โดยไม่ได้ยึดติดกับเงื่อนไขหรือทัศนคติในการกระทำเหตุการณ์ของผู้กระทำเหตุการณ์ (actor) เองแต่อย่างใด หากเป็นการอนุญาตให้ผู้พูดมีส่วนในเงื่อนไขที่ทำการกระทำนั้นๆ โดยที่ผู้กระทำเหตุการณ์คือผู้ฟังนั่นเอง ทัศนภาวะนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทัศนภาวะแสดงความปรารถนา (deontic modality) ซึ่งหมายถึงการแสดงความคิดเห็นหรือเจตนาของผู้พูดด้วยวัจนกรรม (speech act) แบบใดแบบหนึ่ง เช่น การบังคับ (obligation) หรือ การอนุญาต (permission) ซึ่งการแสดงทัศนภาวะแบบนี้เป็นการแสดงความพยายามของผู้พูดในการที่จะให้ผู้ฟังกระทำการบางสิ่งบางอย่างโดยอาศัยการใช้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมด้วย (Radden and Dirven 2007:233) โดยประเภทย่อยของทัศนภาวะแสดงการอ้างอิงจากผู้พูดที่แสดงด้วยคำว่า *được* ในภาษาเวียดนามคือ ทัศนภาวะแสดงการอนุญาต (permission)

คำว่า *được* เมื่อมีความหมายแสดงทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด จึงเป็นความหมายที่แสดงความสามารถซึ่งผู้พูดครอบครองอยู่ แต่ถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ของความสามารถในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นไปให้ผู้ฟังหรือผู้อื่นที่ผู้พูดต้องการ ตัวอย่างเช่น

ก. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต/ไม่มีชีวิต) + (นามวลี₂ (ผู้กระทำเหตุการณ์)) + กริยาแสดงการกระทำ + *được*]

(37) Chị Lan vào phòng *được*
 คุณ ลาน เข้า ห้อง ได้
 คุณลาน เข้าห้องได้

(38) Món ăn này (anh) (không) ăn *được*
 อาหาร นี้ (คุณ) (ไม่) กิน ได้
 อาหารนี้(คุณ) กิน (ไม่) ได้

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดไม่ได้มีส่วนในการกระทำเหตุการณ์การ *vào* เข้า และ *ăn* กิน แต่เป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ทั้งสอง ซึ่งกระทำโดยผู้ฟัง คือ *chị Lan* คุณหลาน และ *anh* คุณ ตามลำดับ และเมื่อมีคำว่า *được* ปรากฏตามหลังก็จะเป็นการบ่งการอนุญาตหรือถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ในการกระทำนั้นๆ ไปให้ผู้ฟังเป็นผู้กระทำ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การตัดสินใจและผู้ออกแรงในการก่อให้เกิดการกระทำดังกล่าวคือผู้ฟังแต่ผู้พูดสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจให้เกิดการกระทำหรือไม่กระทำก็ได้

นอกจากนี้ เมื่อประธานเป็นสิ่งไม่มีชีวิต จะก่อให้เกิดความกำกวมระหว่าง ทัศนภาวะแสดงความสามารถของผู้กระทำ (non-animate agent's ability) และทัศนภาวะแสดงการอนุญาต (permission) สิ่งที่ทำให้เราสามารถตีความประโยคนี้ว่าแสดงความสามารถของการกระทำที่มีต่อประธานผู้รับการกระทำ (non-animate subject หรือ patient-subject) ได้มากกว่าหนึ่งแบบนั้นเกิดมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนามวลีผู้รับการกระทำที่ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค (sentence subject) กับคำ กริยาหลักของประโยค กล่าวคือ “ความสามารถ” ในประโยคโครงสร้างชนิดนี้เป็นความหมายทางวัจนปฏิบัติ (pragmatic meaning) ที่ต้องอาศัยบริบทในการวิเคราะห์ว่าผู้ใดเป็นผู้พูดประโยคสถานการณ์นี้ ถ้าผู้กระทำเป็นผู้กระทำกริยาหลัก นั้นจะเป็นความหมายแสดงความสามารถ (ability) ในขณะที่ถ้าผู้ฟังไม่ได้เป็นผู้กระทำเหตุการณ์ ก็จะเป็นการแสดงการอนุญาตนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อเป็นการใช้ประโยคคำถาม ก็จะมีแผนภูมิการปรากฏ ดังนี้

ข. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต/ไม่มีชีวิต) + กริยาแสดงการกระทำ + *được* + คำปฏิเสธ]

(39) Tôi có thể ra máy bay *được* chưa cô?
 ผม สามารถ ออก เครื่องบิน ได้ ยัง คุณ
 ผมสามารถออกจากเครื่องบินได้หรือยังคุณ

ค. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต/ไม่มีชีวิต) + กริยาแสดงการกระทำ + กริยา *có* ‘มี’ + *được* + คำถาม⁹]

(40) Bớt một chút *có được không* cô?
 ลด อีกนิด มี ได้ ไหม พี่
 พี่ลดราคาให้หน่อยได้ไหม

⁹ คำบ่งชี้คำถาม *không* มาจากหน่วยคำเดิมที่เป็นคำปฏิเสธ *không* ‘ไม่’ คล้ายกับในภาษาไทยที่มีการใช้คำปฏิเสธลงท้ายแสดงการถามเช่น ไม่ เป็น ไหม

ภาษาอังกฤษ เป็นต้น (Heine. 2002: 147, Bybee et al. 1994: 569) โดยกระบวนการหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้คือ กระบวนการนามนัย (metonymy) และกระบวนการอัตวิสัย (subjectification) ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดในบทต่อไป

4.3.3.4 แสดงทัศนภาวะแสดงการคาดคะเน (epistemic modality)

ทัศนภาวะแสดงการคาดคะเน (Epistemic modality) เป็นทัศนภาวะที่แสดงระดับความเชื่อและความมั่นใจต่อข้อมูลของผู้พูด ซึ่งทัศนภาวะนี้เกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินศักยภาพของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นของผู้พูด โดยผู้พูดจะประเมินทัศนคติของตัวเองที่มีต่อเหตุการณ์โดยอ้างอิงจากความเป็นจริงเท็จของประพจน์หรือเหตุการณ์ที่มีความเป็นไปได้ในการเกิดขึ้นอย่างเป็นปกติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้พูดได้ประเมินความเป็นจริงของเหตุการณ์ในสภาวะปรกติแล้วว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรแล้วจึงแสดงทัศนนะผ่านถ้อยความออกมาซึ่งประเภทย่อยของทัศนภาวะแสดงการคาดคะเนที่คำว่า *được* แสดงคือ ทัศนภาวะแสดงความเป็นไปได้ (possibility)

คำว่า *được* เมื่อแสดงความหมายทัศนภาวะแสดงการคาดคะเน จะแสดงถึงการประเมินของผู้พูด ว่ายังมีโอกาสที่เหตุการณ์นั้นๆจะเกิดขึ้นและเป็นจริงตามที่ประเมินไว้ หรือเหตุการณ์นั้นเพียงแค่อาจเกิดขึ้นได้เท่านั้น ดังนั้นความหมายของคำว่า *được* ที่บ่งทัศนภาวะแสดงการคาดคะเนจึงเป็นความหมายที่แสดงความคิดเห็นหรือระดับความมั่นใจของผู้พูดต่อเหตุการณ์ในระดับที่มีความเป็นอัตวิสัย (subjective) สูงหรือเอาความเห็นของตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องมาก (แนวคิดเรื่องอัตวิสัยจะได้อธิบายเพิ่มเติมในบทที่ 5 ต่อไป) เนื่องจากผู้พูดอาศัยเหตุการณ์แวดล้อมหรือความรู้ที่ผู้พูดมีต่อเหตุการณ์นั้นๆ เป็นปัจจัยหลักในการคาดการณาคาดคะเนว่าเหตุการณ์นั้นๆ มีศักยภาพที่จะสามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งในความเป็นจริงเหตุการณ์จะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดก็ได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น

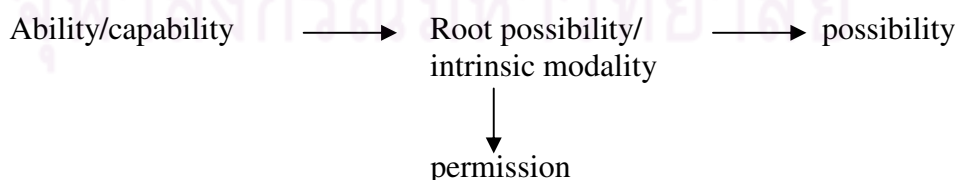
[นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต/ไม่มีชีวิต) + กริยาแสดงการกระทำ/ แสดงสภาพ + *được*]

(45)   Cái   nào   cũng   mua   *được*.
           อัน   ไหน   ก็   ซื้อ   ได้
           อันไหนก็ซื้อได้

- (46) ...hôn cho tình yêu đã mắt tìm lại *được*.
 จวบ ให้ ความรัก อดีต หาย หา อีกครั้ง ได้
 จวบให้ความรักที่หายไปแล้ว หากกลับมาได้อีกครั้ง
- (47) ...nếu thiếu vắng lời ca tiếng nhạc quen thuộc ấy
 ถ้า ขาด เสียงดนตรี คู่เคียง นั้น
 thì buồn chết *được!*
 ดังนั้น เบื่อ ตาย ได้
 ถ้าขาดเสียงดนตรีที่คู่เคียงเหล่านั้น ก็เบื่อตายได้เลย!

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คำว่า *được* แสดงการคาดคะเนว่าเหตุการณ์นั้นมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นค่อนข้างแน่นอนหากเป็นไปตามเงื่อนไขหรือสภาวะแวดล้อมที่มีอยู่ ถึงแม้ว่าในขณะเวลาที่ผู้พูดพูดนั้น เหตุการณ์จะยังไม่ได้เกิดขึ้น แต่จากการประเมินหรือคาดคะเนแล้วก็มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้น และผู้ที่กระทำเหตุการณ์นั้น อาจเป็นผู้พูดหรือผู้ฟังก็ได้ โดยประธานของกริยาหลักที่เกิดขึ้นหน้าคำว่า *được* มักจะถูกละออกไปจากประโยค ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ทักษณภาวะแสดงการคาดคะเน (epistemic) ประเภททัศนภาวะแสดงความเป็นไปได้ (possibility) เป็นการบ่งบอกถึงเหตุการณ์ที่ไม่ได้อ้างอิงเงื่อนไขที่ผู้พูดเป็นผู้กำหนด หากแต่เป็นเงื่อนไขภายนอกตัวผู้พูดและผู้กระทำเหตุการณ์ที่อ้างอิงบนพื้นฐานความเป็นไปได้ของความเป็นจริงที่อาจเกิดขึ้นในภาวะปกติ

ในหลายๆภาษา เช่น *de* ในภาษาจีน การแสดงทัศนภาวะแสดงการคาดคะเนในประเภททัศนภาวะแสดงความเป็นไปได้ (possibility) สามารถเกิดเปลี่ยนแปลงทางความหมายมาจากทัศนภาวะแสดงความสามารถ (ability) ได้เช่นกัน (Heine. 2002: 147, Bybee et al. 1994: 569) โดยเส้นทางการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย สามารถแจกแจงได้ดังนี้ (ลูกศรแสดงความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปจากความหมายต้นทางไปสู่ความหมายปลายทาง)

โดยกระบวนการหลักทางปริชานที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายนี้คือ กระบวนการนามนัย รวมไปถึงกระบวนการอัตวิสัย (subjectification) ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายถึงรายละเอียดในบทต่อไป

โดยสรุป นอกจากความหมายประจำคำและความหมายทางไวยากรณ์แสดง “กรรมวาจก” แล้ว คำว่า *duoc* ยังมีความหมายทางไวยากรณ์แสดง “ทัศนภาวะ” ได้อีกด้วย ซึ่งต้องอาศัยความหมายพื้นฐานของคำว่า *duoc* เมื่อเป็นคำกริยาที่ได้กล่าวก่อนหน้านี้นำมาใช้ในการแสดงการเปลี่ยนแปลงทางความหมายด้วย

ความหมายแสดง “ทัศนภาวะ” หมายถึง การแสดงทัศนนะความคิดเห็นของผู้พูดที่มีต่อสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นๆ โดยคำว่า *duoc* ที่มีความหมายบ่งทัศนภาวะนั้น จะปรากฏตามหลังกริยาหลักในโครงสร้างกริยาเรียง และแสดงทัศนนะความคิดเห็นของผู้พูดหรือผู้กระทำ 4 ประเภท ปรากฏตามตาราง 4.9

ประเภทของทัศนภาวะ		ความหมาย
Root modality	Agent-oriented (Disposition modality)	เงื่อนไขที่ทำให้เกิดเหตุการณ์มาจากตัวผู้กระทำเหตุการณ์เอง (agent's ability or thing's capacity, capability) (Enabling conditions for an agent to perform lie entirely in the agent)
	Root possibility (Intrinsic modality)	เงื่อนไขที่ทำให้เกิดเหตุการณ์มาจากจากปัจจัยภายนอก (Enabling conditions for an agent to perform depend on the external world)
	Speaker-oriented modality (Deontic modality)	การอนุญาต (Permission) ให้ผู้ใดผู้หนึ่งกระทำการ
Epistemic modality		ความเป็นไปได้ (Possibility) ที่เหตุการณ์อาจเกิดขึ้น

ตาราง 4.9 ความหมายทางไวยากรณ์แสดงทัศนภาวะของคำว่า *duoc*

เมื่ออ้างอิงจากเกณฑ์การกำหนดแยกความหมายใหม่ของเอวานส์และไทเลอร์ทั้ง 3 เกณฑ์ ในแนวคิดคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ (ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 และ 3

แล้ว) พบว่าความหมายทางไวยากรณ์แสดงทัศนภาวะทั้ง 4 แบบ นั้นผ่านเกณฑ์ที่สำคัญคือเกณฑ์ทางไวยากรณ์ (เกณฑ์ข้อที่ 3) กล่าวคือ ในความหมายนี้ คำว่า *đuoc* ไม่ได้ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวอีกต่อไปแต่ต้องปรากฏตามหลังกริยาหลักในหน่วยสร้างกริยาเรียง จึงส่งผลให้ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เปลี่ยนไปเป็นการบ่งชี้ทัศนภาวะ นอกจากนี้ *đuoc* ยังผ่านเกณฑ์ทางความหมาย (เกณฑ์ข้อที่ 1) อีกด้วย เนื่องจากในการเป็นคำแสดงทัศนภาวะคำว่า *đuoc* มีความหมายใหม่เพิ่มเติมเข้ามาจากความหมายของการ “ครอบครอง” กล่าวคือ ในที่นี้สิ่งของผู้พูดหรือผู้กระทำครอบครองไม่ได้เป็นของสิ่งของที่เห็นได้ด้วยตา แต่เป็นความสามารถที่อยู่ภายในตัวของผู้กระทำ (agent) หรือผู้พูด (speaker) หรือสถานการณ์ที่ผู้พูดสังเกตการณ์อยู่ (situation/thing) ในการก่อให้เกิดการกระทำหรือรองรับการกระทำที่เกิดขึ้น

นอกเหนือจากเกณฑ์ทางความหมายและการปรากฏร่วมกับหน่วยทางวากยสัมพันธ์อื่นๆ แล้ว ยังมีกระบวนการทางบริขานที่มีส่วนทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายอีกด้วย ซึ่งกระบวนการที่สำคัญได้แก่ กระบวนการนามนัย และกระบวนการทำให้เป็นอัติวิสัย ซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายเพิ่มเติมในบทที่ 5 ต่อไป

4.4 แสดงการณ์ก่อผลและการณ์สัมฤทธิผล

4.4.1 การณ์ลักษณะประจำคำ (lexical aspect)

การณ์ลักษณะ เป็นประเภททางไวยากรณ์ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ (speaker's viewpoint) และมโนทัศน์ด้านโครงสร้างภายในเชิงเวลา (internal temporal constituency) ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับการณ์ลักษณะในงานวิจัยที่ผ่านมา มีหลายแง่มุม จึงทำให้มีนิยามและการจำแนกประเภททางการณ์ลักษณะหลากหลายและแตกต่างกันไปในแต่ละทฤษฎี

อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วการณ์ลักษณะมักจะถูกใช้เพื่อหมายถึงมโนทัศน์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านมุมมองของผู้พูด ซึ่งมุมมองของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์นั้นเป็นการบรรยายลักษณะของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามที่คุณผู้พูดเห็นหรือประสบเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการเพิ่มเติมทัศนะจากผู้พูดเข้าไปด้วย โดยการจำแนกการณ์ลักษณะตามมโนทัศน์จะแบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่

- 1) การณ์ลักษณะทางไวยากรณ์ (grammatical aspect) หมายถึง มุมมองแบบต่างๆ ของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์หนึ่งๆ (Sasse, 2002: 203) โดยผู้พูดสามารถที่จะเลือกที่จะบรรยายว่าเหตุการณ์นั้นๆ เสร็จสิ้น (perfective aspect) กำลังเกิดขึ้น (progressive aspect) เพิ่งเริ่มต้น (ingressive aspect) ดำเนินอยู่ (continuative aspect) หรือเกิดซ้ำหลายๆ ครั้ง (iterative or habitual aspect) โดยการณ์ลักษณะในมโนทัศน์แบบนี้มักจะแสดงโดยผ่านกระบวนการทางไวยากรณ์ เช่น การเติมวิภัติปัจจัยที่คำกริยา (affixes) หรือการใช้กริยาช่วย เป็นต้น
- 2) การณ์ลักษณะประจำคำ (lexical aspect) หมายถึง มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภายในเชิงเวลาของเหตุการณ์ (Sasse, 2002: 203) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างเหตุการณ์ที่แสดงโดยรูปกริยานั้นว่ามีลักษณะอย่างไร เช่น เหตุการณ์ที่อ้างถึงเป็นสภาพการณ์หรือกระบวนการ (state/process) มีขอบเขตหรือจุดสิ้นสุดหรือไม่ (telic/atelic) และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแบบกินเวลาหรือฉับพลัน (durative/punctual) การศึกษาคุณสมบัติทางความหมายเหล่านี้เป็นไปเพื่อแบ่งประเภทเหตุการณ์หรือกริยาออกเป็นประเภทย่อยๆ ตามลักษณะโครงสร้างเหตุการณ์ เช่น สภาพการณ์ การณ์กระทำ การณ์ก่อผล การณ์สัมฤทธิ์ผล เป็นต้น

หากมองภาพรวมของเหตุการณ์ที่คำว่า *duoc* แสดงการณ์ลักษณะทางไวยากรณ์หรือมุมมองของผู้พูดต่อเหตุการณ์แล้ว จะพบว่าเป็นแสดงความหมายเป็นการณ์ลักษณะทางไวยากรณ์ประเภทแสดงความสมบูรณ์ของเหตุการณ์ (perfect หรือ anterior) กล่าวคือ แสดงความหมายหลักว่า “เหตุการณ์ในอดีตที่มีความสำคัญหรือตรงประเด็นกับสถานการณ์ ณ เวลาอ้างอิงหรือเวลาเกิดวัจนกรรม (Bybee & Dalh, 1989 อ้างใน คเชนทร์, 2548) ซึ่งประเภททางไวยากรณ์แสดงความสมบูรณ์ของเหตุการณ์นี้เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์หนึ่งกับอีกเหตุการณ์หนึ่ง โดยเหตุการณ์แรกเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตแต่มีความสำคัญหรือตรงประเด็นกับอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นเหตุการณ์ ณ เวลาที่ผู้พูดใช้อ้างอิง หรือเวลาที่เกิดวัจนกรรมนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาความหมายของคำว่า *duoc* ที่แสดงการณ์ลักษณะในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เน้นศึกษาตามแนวมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภายในของเหตุการณ์ที่บ่งชี้ด้วยคำว่า *duoc* เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับกริยาอื่นๆ ในหน่วยสร้างกริยาเรียง โดยการแบ่งประเภทของเหตุการณ์ในการณ์ลักษณะประจำคำในงานวิจัยเรื่องนี้จะใช้จากการแบ่งประเภทการณ์

ลักษณะจากงานวิจัยเรื่อง “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการณ์ลักษณะทางไวยากรณ์กับการณ์ลักษณะประจำคำ: กรณศึกษาโครงสร้างอกรรมแบบสลบในภาษาไทย” ของคเชนทร์ ตัญศิริ (คเชนทร์, 2548: 53) โดยคเชนทร์ใช้เกณฑ์ทางความหมาย 4 คุณสมบัติมาเป็นเกณฑ์ในการจัดประเภทของการณ์ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะพลวัต (dynamic) การมีขอบเขตเวลา (telicity) การกินเวลา (durativity) และการก่อให้เกิดสภาพใหม่ และใช้เกณฑ์ทดสอบตามแนวทฤษฎีไวยากรณ์บทบาทและอ้างอิง (Role and Reference Grammar) ร่วมด้วย ทำให้สามารถจัดประเภทของการณ์ลักษณะประจำคำได้ 5 ประเภท¹⁰ ได้แก่

1. สภาพการณ์ (state) หมายถึงเหตุการณ์ที่ไม่มีลักษณะพลวัตหรือการเปลี่ยนแปลง และเป็นเหตุการณ์แบบกินเวลา และปรากฏร่วมกับส่วนขยายแสดงอัตราเร็วช้าของการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งมี 2 ประเภทย่อย ได้แก่ สภาพการณ์ชั่วคราว (transitory state) และสภาพการณ์ถาวร (inherent state)
2. การณ์กระทำ (activity) หมายถึง เหตุการณ์ที่มีลักษณะพลวัตแบบกินเวลาแต่ไม่มีขอบเขตเวลา สามารถปรากฏร่วมกับส่วนขยายแสดงอัตราเร็ว/ช้าของการเปลี่ยนแปลง รวมไปถึงส่วนขยายแสดงระยะเวลาได้ แต่ไม่สามารถปรากฏร่วมกับส่วนขยายแสดงจุดเวลาได้ เนื่องจากเหตุการณ์การกระทำโดยความหมายแล้วเป็นเหตุการณ์ที่มักเกิดขึ้นโดยไม่มีจุดสิ้นสุดเหตุการณ์
3. การณ์ก่อผล (accomplishment) หมายถึงเหตุการณ์พลวัตแบบกินเวลาและมีขอบเขตเวลา สามารถปรากฏร่วมกับส่วนขยายแสดงอัตราความเร็ว/ช้าของการเปลี่ยนแปลง ส่วนขยายแสดงขอบเขตเวลา แต่จะไม่ปรากฏร่วมกับส่วนขยายแสดงจุดเวลาและระยะเวลา

¹⁰ การจัดประเภทเหตุการณ์มีอยู่หลายรูปแบบตามแนวคิดของนักวิชาการแต่ละคน เช่น

จำแนกได้เหตุการณ์ 2 ประเภท ได้แก่ การจัดประเภทโดยคริสโตเติล คือ movement และ activities

จำแนกได้เหตุการณ์ 3 ประเภท ได้แก่ การจัดประเภทของเคนนี่ (Kenny, 1963 อ้างใน คเชนทร์ 2548) คือ static, activity และ performance และการจัดประเภทของมัวร์ลาโตส (Mourelatos, 1978 อ้างใน คเชนทร์ 2548) คือ event, processes และ states

จำแนกได้เหตุการณ์ 5 ประเภท ได้แก่ การจัดประเภทโดยบรินต์ัน (Brinton, 1988 อ้างใน คเชนทร์ 2548) คือ achievement, accomplishment, activity, series และ state

4. การณ์สัมฤทธิ์ผล (achievement) หมายถึงเหตุการณ์พลวัตที่เกิดขึ้นแบบฉับพลัน ดังนั้นจึงเป็นเหตุการณ์ที่ไม่มีขอบเขตเวลา และผู้ร่วมเหตุการณ์จะมีสภาพเปลี่ยนแปลงอย่างสังเกตได้ในทันทีหลังจากที่เหตุการณ์สัมฤทธิ์ผลสิ้นสุดลง
5. การณ์ฉับพลัน (semalfactive) หมายถึงเหตุการณ์พลวัตที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันและไม่มีขอบเขตเวลาล้ายกับการณ์สัมฤทธิ์ผล แต่ต่างกันว่าไม่ได้ก่อให้เกิดสภาพใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด

แต่ละประเภทมีคุณสมบัติทางความหมาย ดังนี้

1. สภาพการณ์ (state)	
1.1 สภาพการณ์ชั่วคราว (transitory state)	[-พลวัต] [±จุดสิ้นสุด] [+กินเวลา]
1.2 สภาพการณ์ถาวร (inherent state)	[-พลวัต] [-จุดสิ้นสุด] [+กินเวลา]
2. การณ์กระทำ (activity)	[+พลวัต] [-จุดสิ้นสุด] [+กินเวลา]
3. การณ์ก่อผล (accomplishment)	[+พลวัต] [+จุดสิ้นสุด] [+กินเวลา]
4. การณ์สัมฤทธิ์ผล (achievement)	[+พลวัต] [+จุดสิ้นสุด] [-กินเวลา] [+สภาพใหม่]
5. การณ์ฉับพลัน (semalfactive)	[+พลวัต] [+จุดสิ้นสุด] [-กินเวลา] [-สภาพใหม่]

ตาราง 4.10 การจัดประเภทการณ์ลักษณะประจำคำและคุณสมบัติทางความหมายของการณ์ลักษณะประจำคำแต่ละประเภท¹¹

ซึ่งคำว่า *duoc* เมื่อเกิดตามหลังกริยาบางประเภทก็สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับกริยานั้นๆ เพื่อถึงบรรยายโครงสร้างภายในของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ การณ์ลักษณะประจำคำ 2 ประเภท คือ

- 1) การณ์ก่อผล
- 2) การณ์สัมฤทธิ์ผล

¹¹ ตารางแสดงการจัดประเภทการณ์ลักษณะอ้างอิงมาจากการแบ่งประเภทการณ์ลักษณะประจำคำจากงานวิจัยของคเชนทร์ ตัญศิริ (คเชนทร์, 2548: 54)

4.4.2 การณ์ลักษณะประจำคำที่บังคับด้วยคำว่า *được*

4.4.2.1 การณ์ก่อนผลของเหตุการณ์หลัก

การณ์ก่อนผล (accomplishment) หมายถึงเหตุการณ์พลวัตแบบกินเวลาและมีขอบเขตเวลาที่แน่นอนของเหตุการณ์ สามารถปรากฏร่วมกับส่วนขยายแสดงอัตราความเร็ว/ช้าของการเปลี่ยนแปลงหรือส่วนขยายแสดงขอบเขตเวลา แต่จะไม่ปรากฏร่วมกับส่วนขยายแสดงจุดเวลาและระยะเวลา ในการแสดงการณ์ก่อนผลของเหตุการณ์ คำว่า *được* จะแสดงความหมายเป็นการณ์ก่อนผลเมื่อเกิดตามหลังกริยาที่มีลักษณะเป็นกริยาก่อนผล (accomplishment verb) เช่นกัน โดยจะเกิดในผังภูมิโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ดังนี้

ก. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต) + กริยาก่อนผล + *được* + นามวลีส่วนขยายแสดงผลลัพธ์]

ตัวอย่างเช่น

(48) *Tới khi tìm được đối tác thuê nhà và ký được.*

หลังจาก หา ได้ คู่สัญญาเช่า บ้าน และ เซ็น ได้

hợp đồng cho thuê nhà rồi...

สัญญา ให้เช่า บ้าน แล้ว...

หลังจากหาคู่สัญญาเช่าบ้านได้ และเซ็นสัญญาให้เช่าบ้านได้แล้ว ...

(49) *năm qua huyện đã xây được nhiều trường mới...*

ปีที่ผ่านมา ตำบล อดีต สร้าง ได้ หลาย มหาวิทยาลัย ใหม่

ปีที่ผ่านมา ทางตำบลได้สร้างมหาวิทยาลัยใหม่หลายแห่ง(เสร็จ)

(50) *Hiện nay chưa nhận được thông tin gì cho thấy*

ตอนนี้ ยังไม่ รับ ได้ ข่าวสาร อะไร ให้ เห็น

tháp đã bị nghiêng.

หอคอย อดีต ถูก เอียง

ตอนนี้ ยังไม่ได้รับข่าวสารอะไรที่ชี้ให้เห็นว่าอะไรทำให้หอคอยเอียง

(51) *Để mua được vé xem phim, Lan phải mất thời gian*

เพื่อ ซื้อ ได้ตั๋ว ดูหนัง ลาน ต้อง เสีย เวลา

xếp hàng nửa tiếng

เข้าแถว ครึ่ง ชั่วโมง

เพื่อจะซื้อตั๋วหนัง ลานต้องเสียเวลาเข้าแถวครึ่งชั่วโมง

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กริยาหลักแสดงการกระทำของประโยคเป็นกริยาก่อนผล โดยมีลักษณะเป็นพลวัตและมีจุดสิ้นสุดของเวลาที่แน่นอน อย่างเช่น *tìm* หา *xây* สร้าง *nhận* รับ *mua* ซื้อ และเมื่อคำว่า *được* ปรากฏตามหลังจะเป็นการแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาหนึ่งในที่สุดได้ก่อผลอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดขึ้นมา นอกจากเป็นการแสดงจุดสิ้นสุดของเวลาที่เกิดการกระทำแล้ว คำว่า *được* ในที่นี้ยังเป็นคำที่แสดงให้เห็นว่าส่วนนามวลีส่วนขยายที่ตามมาเป็นผลลัพธ์ของการกระทำกริยาหลักที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ในภาษาเวียดนามก็มีการใช้คำว่า *được* เพื่อแสดงการณีก่อนผลเพื่อบอกผลลัพธ์เชิงปริมาณที่เกิดจากการกระทำกริยาตัวหน้าเช่นเดียวกัน โดยจะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าปริมาณของสิ่งที่ได้มาครอบครอง จากการทำกริยาก่อนหน้านั้นคืออะไร ตัวอย่างเช่น

ข. [นามวลี (สิ่งมีชีวิต) + {กริยาแสดงการกระทำ + *được* + นามวลีบอกปริมาณ} (activity verb)]

(52) Nhung vừa đi *được* mười bước...

แต่ ฟังจะ เดินไป ได้ สิบ ก้าว

แต่ฟังจะเดินไปได้ 10 ก้าว

(53) Đây là một trong những nơi du lịch nổi tiếng và
นี่ คือ หนึ่งใน หลายๆ ที่ ท่องเที่ยว มีชื่อเสียง และ

thu hút được nhiều khách du lịch từ các nước khác nhau.
ดึงดูด ได้ มาก แยก ท่องเที่ยว จาก ทั้งหมด ประเทศ ต่างกัน

นี่คือหนึ่งในหลายๆที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและดึงดูดนักท่องเที่ยวจาก
ต่างประเทศได้มากมาย

(54) Một ngày tôi ăn cơm *được* ba cân.

แต่ละ วัน ฉัน กิน ข้าว ได้ สาม กิโลกรัม

ในแต่ละวัน ฉันกินข้าวได้สามกิโลกรัม

(55) Trước đây thì tôi không biết nói tiếng Việt,

เมื่อก่อนนี้ ที่ ฉัน ไม่ รู้ พูด ภาษาเวียดนาม

những bây giờ tôi **nói được** rất nhiều.

แต่ ตอนนี้ ฉัน พูด ได้ เยอะมาก

ก่อนหน้านี้ฉันพูดภาษาเวียดนามไม่ได้ แต่ตอนนี้ฉันพูดได้เยอะมาก

อย่างไรก็ตาม เมื่อคำว่า *được* แสดงความหมายการณีก่อผลในเชิงปริมาณ และเกิดกับประธานผู้ทำกริยาที่เป็นผู้พูดแล้ว สามารถตีความได้ 2 แบบคือ แสดงทัศนภาวะความสามารถ (ability) ของผู้พูดตั้งในความหมาย i. หรือแสดงผลที่เกิดขึ้นเชิงปริมาณของการกระทำกริยาดังในความหมาย ii. ตัวอย่างเช่นในประโยคที่ (53)

(54) Một ngày tôi ăn cơm *được* ba cân
แต่ละ วัน ฉัน กิน ข้าว ได้ สาม กิโลกรัม

i. ในแต่ละวัน ฉันสามารถกินข้าวสามกิโลกรัม

ii. ในแต่ละวัน ฉันกินข้าวได้สามกิโลกรัม

ซึ่งในการตีความได้ 2 แบบของโครงสร้างประโยคแบบนี้ นิค เอนฟิลด์ (Enfield. 2002) กล่าวว่า เป็นผลเนื่องมาจากการขยายความหมายด้วยกระบวนการทางวจนปฏิบัติศาสตร์ กล่าวคือใช้การตีความจากบริบท (pragmatic Inferencing) มาใช้เพื่ออธิบายกระบวนการขยายความหมาย นอกจากนี้ เอนฟิลด์ยังยกตัวอย่างการตีความได้ 2 แบบ ในประโยคที่มีการใช้คำว่า *được* ร่วมกับการกรเติมคำแสดงการณีสสมบูรณ์ *rồi* แล้ว หลังคำกริยา เช่น

(56) a. Tôi cày ruộng này *được*. (Enfield. 2002)
ฉัน ไถ นา นี้ ได้
ฉันไถนานี้ได้

b. Tôi cày ruộng này *được* rồi.
ฉัน ไถ นา นี้ ได้ แล้ว

i. ฉันสามารถที่จะไถนานี้ได้แล้ว

ii. ฉันไถนาเสร็จแล้ว

จากตัวอย่างที่ (56) แบบ a. เป็นประโยคที่คำว่า *được* แสดงทัศนภาวะความสามารถ (ability) อย่างชัดเจน แต่เมื่อเติมคำแสดงการณีสสมบูรณ์ คือคำว่า *rồi* แล้ว เข้ามา สามารถตีความได้เป็น 2 แบบ ซึ่งนอกเหนือจากการตีความจากบริบททางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่เอนฟิลด์กล่าวไว้แล้ว ผู้วิจัยพบว่าการณีสสมบูรณ์ แล้ว นั้น เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการตีความเป็นความหมายข้อ 56b แบบ ii ได้ เพราะลักษณะทางความหมายของ แล้ว คือการบอกลักษณะของเหตุการณ์ที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว

ปัญหาการตีความได้ 2 ความหมายจากกรณีตัวอย่างที่ 54 และ 56 คือ การตีความเป็นได้ทั้ง ทัศนภาวะแสดงความสามารถของผู้กระทำ (ability modality) และ การณีก่อผล

(accomplishment aspect) นั้นเป็นผลเนื่องมาจากคำว่า *được* ทั้ง 2 ความหมายต่างก็ปรากฏในโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่เหมือนกัน กล่าวคือ ต่างก็ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำของประธานของประโยคเหมือนกัน ดังนั้น จึงส่งผลทำให้เกิดการตีความไปได้ทั้ง 2 แบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประธานเป็นผู้กระทำหรือก่อให้เกิดเหตุการณ์ด้วยตนเองแล้ว ความเป็นไปได้ในการตีความระหว่างทัศนภาวะแสดงความสามารถและการณ์ก่อนผลมีได้เท่าๆ กัน

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของความหมายทั้ง 2 ประเภท ระหว่างทัศนภาวะแสดงความสามารถ (ability/capacity/capability) และการณ์ก่อนผล (accomplishment) คือ ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของโครงสร้างภายในของเหตุการณ์ กล่าวคือ หากจะพิจารณาระหว่างเหตุการณ์การแสดงทัศนภาวะความสามารถและการณ์ก่อนผล พบว่าทัศนภาวะแสดงความสามารถ มีโครงสร้างเหตุการณ์ภายในบ่งบอกสภาพการณ์ (state) มากกว่าการณ์ก่อนผล ซึ่งแสดงแทนได้ด้วยอรรถลักษณะเป็น [-พลวัต] [+จุดสิ้นสุด] [+กินเวลา] ในขณะที่การณ์ก่อนผลมีโครงสร้างความเป็นเหตุการณ์ (event) มากกว่า เพราะมีอรรถลักษณะเป็น [+พลวัต] [+จุดสิ้นสุด] [+กินเวลา] ดังนั้น กล่าวโดยสรุปคือ ความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดของทั้ง 2 ประเภททางไวยากรณ์นี้อยู่ที่ ลักษณะพลวัต โดยทัศนภาวะความสามารถจะมีความเป็นพลวัตน้อยกว่าการณ์ก่อนผล ส่งผลให้เมื่อเราทำการทดสอบด้วยการเติมส่วนขยายแสดงจุดเวลาเช่น *lúc 10 giờ* ตอน 10 โมง ซึ่งไม่ค่อยเกิดร่วมกับเหตุการณ์แสดงสภาพ (state) หรือเติมการณ์ลักษณะทางไวยากรณ์ที่มีลักษณะแสดงพลวัตอย่างชัดเจน เช่นคำว่า *đang* กำลัง เพื่อเป็นการให้ความสำคัญกับส่วนกลางของเหตุการณ์ โดยไม่คำนึงว่าเหตุการณ์จะเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อไรหรือมีจุดสิ้นสุดเมื่อไร จึงทำให้สามารถตีความหมายของคำว่า *được* เป็นคำบอกการณ์ก่อนผลได้อย่างเดียวเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น

(ability)   *tôi ăn cơm được ba cân.*
ฉัน   กิน   ข้าว   ได้   สาม   กิโลกรัม
ฉันกินข้าวได้ 3 กิโลกรัม

(accomplishment)   *tôi đang ăn cơm được ba cân lúc 10 giờ.*
ฉัน   กำลัง   กิน   ข้าว   ได้   สาม   กิโลกรัม   ตอน 10 โมง
ฉันกำลังกินข้าวได้ 3 กิโลกรัมเมื่อตอน 10 โมง

นอกจากนี้ คำว่า *được* ยังแสดงการณ์ก่อนผลที่ได้ผลลัพธ์เชิงปริมาณเวลาด้วย โดยจะเกิดกับส่วนขยายแสดงขอบเขตเวลา เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า กริยาหลักที่เกิดขึ้นเกิดภายในขอบเขตระยะเวลาที่แน่นอน มีผลหรือสำเร็จภายในเวลาที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น

ค. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต) + {กริยาแสดงการกระทำ } + *được* + นามวลีบอกจำนวนเวลา]
(activity verb)

- (57) Chúng tôi mới *học được* 5 tuần.
พวกเรา เพิ่ง เรียน ได้ 5 อาทิตย์
พวกเราเพิ่งจะมาเรียนได้ 5 อาทิตย์
- (58) Tôi *ở* Hà Nội *được* ba năm (rồi).
ฉัน อยู่ ฮานอย ได้ สาม ปี (แล้ว)
ฉันอาศัยอยู่ที่ฮานอยมาได้ สามปี(แล้ว)
- (59) Chúng tôi *đến* Việt Nam *được* khoảng 2 tháng rồi.
พวกเรา ถึง เวียดนาม ได้ ประมาณ 2 เดือน แล้ว
พวกเรามาจากเวียดนามได้ประมาณ 2 เดือนแล้ว
- (60) Công ty của chúng tôi mới *vào* Việt Nam
บริษัท ของ พวกเรา เพิ่งจะ เข้า เวียดนาม
được khoảng một năm.
ได้ ประมาณ 1 ปี
บริษัทของพวกเราเพิ่งจะเข้าประเทศเวียดนามได้ประมาณ 1 ปี

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น คำกริยาหลักซึ่งมีลักษณะเป็นกริยาการกระทำ (activity) ซึ่งไม่มีขอบเขตเวลา เช่น *học* เรียน, *ở* อยู่, *vào* เข้า, *đến* ถึง แต่เมื่อตามหลังด้วยคำว่า *được* และนามวลีส่วนขยายแสดงผลลัพธ์เชิงเวลา ทำให้เห็นได้ว่าคำว่า *được* ได้สร้างขอบเขตเวลาให้กับกริยาที่เกิดขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือคำว่า *được* มีความหมายเป็นการแสดงการกระทำก่อนผล ซึ่งทั้งการกระทำและการกระทำก่อนผลต่างก็มีอรรถลักษณะเป็น [+พลวัต] เหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่จุดสิ้นสุดเชิงเวลา ดังนั้นจากกริยาหลักเพียงลำพังที่แสดงเหตุการณ์ที่ไม่มีขอบเขตเวลา เมื่อเกิดกับคำว่า *được* จึงเป็นการสร้างขอบเขตเวลาและบ่งผลลัพธ์เชิงเวลาให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามคำว่า *được* ก็ไม่ได้เป็นการบอกจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์แต่อย่างใด เนื่องจากกริยาหลักที่เป็นกริยาการกระทำนั้นมีลักษณะเด่นกว่า หากพ้นจากจุดสิ้นสุดเวลาที่คำว่า *được* บ่งแล้ว เหตุการณ์จะดำเนินต่อไปก็สามารถเป็นไปได้

อย่างไรก็ตาม เช่นเดียวกันกับภาษาเวียดนามในโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์แบบเดียวกันนี้ในภาษาไทย คิโยโกะ ทาคาฮาชิ (Takahashi, 2004) ซึ่งศึกษาคำว่า **ได้** ในภาษาไทย เมื่อปรากฏหลังคำกริยาตัวอื่นที่แสดงเหตุการณ์หลัก พบว่า คำกริยา **ได้** ในโครงสร้างประโยคแบบนี้ เป็นโครงสร้างที่เน้น “ผลลัพธ์ที่ปรากฏของเหตุการณ์” (resultant relaxation) และในที่สุดจะมีการพัฒนาจนกลายเป็น “ตัวบ่งชี้การเกิดขึ้นของเหตุการณ์” (realization marker) โดยคำว่า **ได้** เมื่อแสดงผลลัพธ์ของเหตุการณ์ จะแสดงผ่าน 3 รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ ได้แก่

- i. แสดงผลสำเร็จที่นับเป็นจำนวนได้ของเหตุการณ์
(นามวลีประธาน) + กริยาวลี + **ได้** + (นามวลี แสดงจำนวนนับ)

ตัวอย่างเช่น

- (61) a. มานะจับปลา**ได้** 2 ตัว (ทาคาฮาชิ, 2004)
b. มานะจับปลา **และ** **ได้**ปลา 2 ตัว
c. มานะจับปลา**ได้แล้ว**

ในโครงสร้างประโยคแบบนี้ จะประกอบด้วยกริยาหลักซึ่งแสดงเหตุการณ์ที่กระทำโดยประธาน ตามด้วยคำว่า **ได้** และ นามวลีที่บ่งปริมาณ โดยคำว่า **ได้** จะมีความหมายบ่งชี้ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นจริงและมีผลสำเร็จ (accomplishment event) ซึ่งผลสำเร็จที่เกิดขึ้นนั้นสามารถนับปริมาณได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังตัวอย่างที่ 60a กริยาที่ทำได้คือ “จับปลา” และได้ผลลัพธ์จากการจับครั้งนี้เป็นปลา 2 ตัว ดังนั้น จากประโยค 60a. ดังกล่าว สามารถแจกแจงได้เป็น 2 เหตุการณ์ย่อยในประโยค b. คือ การไปจับปลา และ ผลคือได้ปลา 2 ตัว คิโยโกะชี้ให้เห็นว่า “ปลา 2 ตัว” ได้ปรากฏ (come into existence) เนื่องมาจากการ “จับ” ของมานะ ดังนั้นคำว่า **ได้** ในโครงสร้างประโยคนี้นี้จึงเป็นการบ่งชี้การเกิดขึ้นจริงของเหตุการณ์ (realization marking) โดยเจาะจงเป็นการแสดง “ผลสำเร็จ” (accomplishment) ให้เกิดขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม การเป็นตัวบ่งชี้การเกิดขึ้นจริงในโครงสร้างประโยคแบบนี้ เป็นผลมาจากความหมายของคำว่า **ได้** สังเกตได้จากตัวอย่างประโยค 60c. เมื่อเติมคำว่า **แล้ว** ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้อดีตการณ์สมบูรณ์ (perfect marker) ทำให้ความหมายชัดเจนมากขึ้นว่าเหตุการณ์เกิดก่อนเวลาที่พูด

- ii. แสดงผลกระทบที่เกิดขึ้น
(นามวลีประธาน) + กริยาวลี + **ได้** + (นามวลี แสดงจำนวนเวลา)

ตัวอย่างเช่น แอร์มันก็เย็นขึ้นมา**ได้**สองสามวันแล้วมันก็กลับไม่เย็นขึ้นมาอีก

ซึ่งจากตัวอย่าง พบว่ามี 3 ขั้นตอนที่เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ขั้นแรกแอริตขึ้นเพราะให้ลมเย็น ขั้นที่สองคือขั้นผลลัพธ์ (resultant stage) คือ ความเย็นอยู่ได้เพียงสองสามวัน จากนั้นแอริก็เสีย ดังนั้นจากเหตุการณ์นี้ จึงกล่าวได้ว่า คำว่า ได้ เป็นการแสดงถึงการมีอยู่ของผลจากการซ่อมแอริซึ่งคงอยู่เป็นระยะเวลา สองสามวัน กล่าวคือ เหตุการณ์ เย็น นั้นได้เกิดขึ้นและจบไป (realized and finish)

iii. (นามวลีประธาน) + กริยาวลี + **ได้** + (กริยาวลีแสดงคุณสมบัติเชิงอรรถวิสัย)

ตัวอย่างเช่น เขาทำงานได้ดี

เขาวาดรูปได้เหมือนจริงมาก

จากตัวอย่าง กริยาหลักตัวแรกคือ *ทำงาน* และ *วาดรูป* จะแสดงการกระทำของประธานผู้ทำเหตุการณ์ และส่วนขยาย *ดี* และ *เหมือนจริงมาก* เป็นการอธิบายการประเมินของผู้พูดต่อผลลัพธ์ของการกระทำกริยาหลักที่เกิดขึ้น ซึ่งการประเมินนี้สามารถตีความได้ 2 ลักษณะคือ หากเหตุการณ์เกิดก่อนเวลาที่พูด จะเป็นการบอกถึงผลของการกระทำที่เกิดขึ้น แต่หากเหตุการณ์ยังไม่เกิดจะหมายถึงการประเมินศักยภาพและความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้น

การแสดงความความหมายเชิงการณลักษณะการณก่อนผล (accomplishment) ปรากฏเมื่อคำว่า *ได้* เกิดตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำที่มีลักษณะเป็นพลวัตและมีระยะเวลาสิ้นสุดของเหตุการณ์ เพื่อบ่งชี้ผลที่เกิดขึ้นมาเมื่อประธานของประโยคกระทำกริยานั้นๆ โดยส่วนขยายที่เกิดตามหลังคำว่า *ได้* คือสิ่งที่บ่งให้รู้ว่าผลลัพธ์นั้นมีปริมาณหรือเกิดขึ้นภายในระยะเวลาเท่าใด โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้นคือกระบวนการนามนัยเน้นผลลัพธ์ (metonymy) ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดในบทต่อไป

4.4.2.2 แสดงการณสัมฤทธิผลของเหตุการณ์

การณสัมฤทธิผล (achievement) หมายถึงเหตุการณ์พลวัตที่เกิดขึ้นแบบฉับพลัน ดังนั้นจึงเป็นเหตุการณ์ที่ไม่มีขอบเขตเวลา และผู้ร่วมเหตุการณ์จะมีสภาพเปลี่ยนแปลงอย่างสังเกตได้ในทันทีหลังจากที่เหตุการณ์สัมฤทธิผลสิ้นสุดลง สามารถแสดงลักษณะทางอรรถศาสตร์ของโครงสร้างภายในเหตุการณ์ได้ดังนี้ [+พลวัต] [+จุดสิ้นสุด] [-กินเวลา] [+สภาพใหม่]

การณีสัมฤทธิผล และการณีก่อผล มีความแตกต่างกันในเรื่องของลักษณะทางความหมายการกินเวลา และสภาพใหม่ นอกจากนี้ กริยาแสดงประเภทการณีสัมฤทธิผลยังสามารถใช้เป็นกริยาแสดงสภาพ (stative verb) ที่แตกต่างไปจากก่อนจะเกิดเหตุการณ์พลวัต การณีสัมฤทธิผลได้เช่นกัน ดังนั้น คำว่า *được* จะแสดงความหมายแสดงการณีสัมฤทธิผลก็ต่อเมื่อเกิดกับกริยาแสดงสภาพ โดยจะเกิดในแผนภูมิโครงสร้าง ดังนี้

ก. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต/ไม่มีชีวิต)] + { กริยาแสดงสภาพ (state verb) } + *được* + นามวลีส่วนขยาย]

(62) Chì tiết kiệm thì mới giàu *được* thôi.
 เพียงแค่ ประหยัด ดังนั้น พึ่งจะ รวย ได้ เท่านั้นเอง
 เพียงแค่ประหยัดเท่านั้นก็จะเริ่มรวยได้

(63) Nhưng em chả biết làm thế nào để *chết được* bây giờ.
 แต่ น้อง ยังไม่ รู้ ทำ อย่่างไร เพื่อ ตาย ได้ เดี่ยวนี้
 แต่หนูก็ไม่รู้ ต้องทำยังไงถึงจะตายได้

ข. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต/ไม่มีชีวิต)] + { กริยาแสดงสภาพ (state verb) } + *được* + นามวลีส่วนขยายบอกเวลา]

(64) Đó là túp lều của tên Phú vừa *chết được* mấy hôm nay.
 นั่น คือ กระท่อม ของ นายฟู พึ่งจะ ตาย ได้ ไม่กี่ วัน
 นั่นคือกระท่อมของนายฟู เพิ่งตายไปไม่ได้กี่วัน

ค. [นามวลี₁ (สิ่งมีชีวิต/ไม่มีชีวิต)] + { กริยาการกระทำ (activity verb) } + *được* + นามวลีส่วนขยาย]

(65) Khăn này giặt *được* sạch.
 ผ้าพันคอ นี้ ชัก ได้ สะอาด
 ผ้าพันคอนี้ชักได้สะอาด (ชักเสร็จแล้วสะอาด)

- (66) Mặc dù bài này rất khó nhưng tôi **hiểu được** gần hết.
 แม้ว่า บทเรียน นี้ มาก ยาก แต่ ฉัน เข้าใจ ได้ เกือบ หมด
 แม้ว่าบทเรียนนี้ยากมากแต่ฉันก็เข้าใจได้เกือบหมด

จากตัวอย่างที่ (65) แสดงให้เห็นว่ากริยาการซักรีดนั้น เป็นกริยาแสดงการกระทำที่เกิดขึ้นได้ทั้งแบบ
 อาศัยระยะเวลาหนึ่งและเป็นการเน้นผลลัพธ์เมื่อผ่านการกระทำแล้ว แต่เมื่อตามด้วยคำว่า *được*
 และนามวลีแสดงสภาพ คำว่า *được* จะเป็นตัวบ่งสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของประธาน อย่างไรก็ตาม
 ตาม ในกรณีที่ประธานของประโยคเป็นสิ่งไม่มีชีวิต หรือกล่าวคือเป็นประธานผู้รับการกระทำ จะทำ
 ให้สามารถตีความไปเป็นโครงสร้างแสดงศักยภาพของประธานผู้รับการกระทำได้ด้วย ตัวอย่างเช่น
 จากประโยคที่ (67) สามารถตีความได้ 2 แบบ คือ

- (67) Áo này giặt **được** sạch.
 เสื้อผ้า นี้ ซัก ได้ สะอาด
 i. ‘เสื้อตัวนี้เอาไปซักแล้วจะสะอาด’
 ii. ‘เสื้อตัวนี้ซักเสร็จแล้วสะอาด’

แต่เมื่อเป็นการปฏิเสธ จะสามารถเขียนได้ 2 แบบ เช่นกัน ตัวอย่างเช่น

- (68) a. Áo này **không** giặt **được** sạch.
 เสื้อ นี้ ไม่ ซัก ได้ สะอาด
 เสื้อตัวนี้ไม่สามารถที่จะซักให้สะอาดได้
 b. Áo này giặt **không** sạch **được**.
 เสื้อ นี้ ซัก ไม่ สะอาด ได้
 เสื้อตัวนี้ ซักให้สะอาดไม่ได้ (ซักยังไงก็ไม่สะอาด)

จากตัวอย่าง หากเป็นการปฏิเสธการกระทำก็จะใช้คำปฏิเสธหน้ากริยาหลัก หากเป็นการปฏิเสธ
 สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของประธานจะปฏิเสธหน้าคำแสดงสภาพและใช้คำว่า *được*
 ตามหลัง

การแสดงความสามารถเชิงการณั้ลักษณะการณั้สัมฤทธิ์ผล (achievement)
 ปรากฏเมื่อคำว่า *được* เกิดตามหลังคำกริยาแสดงสภาพ (stative verb) ไม่สามารถแสดง
 จุดเริ่มต้นและจุดจบของเหตุการณ์ได้ ผลที่เกิดขึ้นส่งผลให้ประธานเปลี่ยนสภาพไปทันที โดยส่วน
 ขยายที่เกิดตามหลังคำว่า *được* คือสิ่งที่บ่งให้รู้ว่าผลลัพธ์นั้นมีสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร โดย

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้นคือกระบวนการนามนัยเน้นผลลัพธ์ (metonymy) ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดในบทต่อไป

โดยสรุป คำว่า *duoc* สามารถแสดงความหมายทางไวยากรณ์แสดงการณัลักษณะทางไวยากรณ์คือเป็นการณัลักษณะแสดงเหตุการณ์สมบูรณ์ (perfective aspect) หรือแสดงการณัลักษณะประจำคำได้ 2 ประเภท คือ การณัก่อผล (accomplishment) และการณัสัมฤทธิ์ผล (achievement)

โดยความหมายแสดงการณัก่อผล พบเมื่อคำว่า *duoc* ปรากฏหลังคำกริยาประเภทกริยาก่อผล (accomplishment verb) และกริยาแสดงการกระทำ (activity verb) ซึ่งคำว่า *duoc* จะมีความหมายแสดงผลสำเร็จที่เกิดจากการกระทำ รวมถึงสร้างขอบเขตของเวลาที่การกระทำนั้นสำเร็จด้วย เส้นทางการเปลี่ยนแปลงทางความหมายเกิดจากกระบวนการนามนัยเน้นผลลัพธ์ (effect metonymy) เน้นที่ความหมายการครอบครองผลลัพธ์ที่มาจากความหมายประจำคำของคำว่า *duoc* นั้นเอง

ครอบครอง ผลลัพธ์   →   ผลสำเร็จ   →   การณัก่อผล

ความหมายแสดงการณัสัมฤทธิ์ผล พบเมื่อคำว่า *duoc* ปรากฏหลังคำกริยาประเภทกริยาแสดงสภาพ (stative verb) และกริยาการณัสัมฤทธิ์ผล (achievement verb) โดยคำว่า *duoc* ในหน่วยสร้างนี้จะเน้นความหมายที่การแสดงสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของประธานเมื่อครอบครองสภาพใหม่หรือผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้น เป็นผลมาจากกระบวนการทางปริชาน นามนัยเน้นส่วนประกอบย่อยของเหตุการณ์ กล่าวคือ เน้นการเปลี่ยนแปลงสภาพของประธานของประโยค

ครอบครอง ผลลัพธ์   →   ประธานครอบครองสภาพใหม่   →   การณัสัมฤทธิ์ผล

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการณัลักษณะทั้ง 2 ประเภทมีความใกล้เคียงกัน จึงอาจทำให้เกิดความหมายกำกวม ดีความไปได้หลายแบบ ดังนั้น การจำแนกความหมายทั้ง 2 ประเภทออกจากกันจึงต้องใช้เกณฑ์ทางความหมายในการเกิดร่วมกับส่วนขยายแสดงลักษณะพลวัตหรือ

ลักษณะโครงสร้างเวลา รวมไปถึงเกณฑ์การเกิดร่วมกับการณ์ลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น กำลัง รวมไปถึงการตีความทางวจนปฏิบัติศาสตร์ประกอบด้วย

4.5 สรุปเกี่ยวกับความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *duoc*

นอกเหนือจากความหมายประจำคำที่แสดงความหมาย “ได้มาครอบครอง” แล้ว คำว่า *duoc* ยังสามารถแสดงความหมายทางไวยากรณ์แสดงกรรมวาจก ทศนภาวะ และการณ์ลักษณะ ได้อีกด้วย โดยความหมายทางไวยากรณ์ที่กล่าวมานี้พบได้เมื่อคำว่า *duoc* ปรากฏในตำแหน่งทางวายสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน และปรากฏร่วมกับกริยาหลักที่มีลักษณะแตกต่างกันด้วย

อย่างไรก็ตาม ความหมายทางไวยากรณ์ทุกความหมายต่างก็มีความหมายร่วมกันคือ ความหมายพื้นฐานที่หมายถึง “ได้มาครอบครอง” โดยแต่ละความหมายทางไวยากรณ์ ต่างก็ผ่านกระบวนการทางปริชานซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่แตกต่างกัน ได้แก่ กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor) กระบวนการนามนัย (metonymy) รวมไปถึงกระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัย (subjectification) ในบางกรณีด้วย

ความหมายประจำคำ	กระบวนการทางปริชาน	ความหมายทางไวยากรณ์
“ได้มาครอบครอง”	อุปลักษณ์ นามนัยเน้นผลลัพธ์	บ่งชี้กรรมวาจก
	นามนัยเน้นผลลัพธ์	บ่งชี้การณ์ลักษณะ
“ชนะ”	นามนัยเน้นส่วนประกอบย่อย ทำให้เป็นอัตวิสัย	บ่งชี้ทศนภาวะ

ตาราง 4.11 แสดงกระบวนการทางปริชานในการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า *duoc*

ซึ่งความหมายทางไวยากรณ์ทั้งหมดที่คำ *được* แสดง สามารถสรุปได้ตามตาราง 4.12

ตำแหน่งการปรากฏ (syntactic position)	กริยาหลัก (main verb)	ความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning)
หน้ากริยาหลัก (pre-verbal)	สกรรมกริยา	บ่งกรรวมวาก (passive marker)
หลังกริยาหลัก (post-verbal)	กริยาการกระทำ (action verb)	ทัศนภาวะแสดงความสามารถ (ability/capability/capacity) ทัศนภาวะแสดงการอนุญาต (permission) ทัศนภาวะแสดงความเป็นไปได้ (possibility)
	กริยาการกระทำ (activity verb)	การกระทำก่อนผล (accomplishment aspect)
	กริยากระทำก่อนผล (accomplishment verb)	
	กริยาสภาพการณ์ (stative verb)	การกระทำสัมฤทธิ์ผล (achievement aspect)
	กริยาการกระทำสัมฤทธิ์ผล (achievement verb)	

ตาราง 4.12 แสดงตำแหน่งการปรากฏ ประเภทของกริยาหลัก และความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *được*

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

กระบวนการขยายความหมายและเครือข่ายความหมายของคำว่า *duoc*

จากบทที่ 3 และ 4 ที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความหมายต่างๆ ของคำว่า *duoc* ในภาษาเวียดนาม และพบว่าคำว่า *duoc* นั้นจัดอยู่ในประเภททางไวยากรณ์ได้ทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ คำกริยา คำบ่งชี้กรรมวาจก คำบ่งชี้ทัศนภาวะ และคำบ่งชี้การณลักษณะ

ในฐานะที่เป็นคำกริยานั้นคำว่า *duoc* มีความหมายประจำคำ (lexical meaning) ที่ เป็นความหมายพื้นฐานหมายถึงการ “ได้มาครอบครองสิ่งของ” และจากความหมายนี้ เมื่อผ่าน กระบวนการทางปริชานในการเปลี่ยนแปลงความหมาย ก็จะส่งผลทำให้เกิดการขยายไปสู่ ความหมายอื่นๆ ได้อีก 4 ความหมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นความหมายที่จัดอยู่ในประเภทของ ความหมายประจำคำอยู่ อย่างไรก็ตามความหมายพื้นฐานดังกล่าวก็ยังสามารถเอื้อให้เกิดการ ขยายความหมายผ่านกระบวนการทางปริชานไปเป็นความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning) ได้อีก 3 ประเภทด้วยเช่นกัน แต่ในการแสดงความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *duoc* นั้น เราจำเป็นต้องอาศัยบริบททางวากยสัมพันธ์หรือความหมายของคำอื่นๆ ที่ปรากฏรวมภายใน ประโยคมาช่วยในการตีความความหมายด้วย

ในบทที่ 5 นี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายถึงกระบวนการทางปริชาน (cognitive process) ของ ผู้พูดภาษาเวียดนามเมื่อใช้คำว่า *duoc* ในบริบทต่างๆ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดขยายความหมายของคำ ว่า *duoc* จากความหมายพื้นฐานไปสู่ความหมายอื่นๆ โดยได้นำเอาแนวความคิดที่สำคัญ 2 แนวทาง ซึ่งสามารถอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการขยายความหมายของคำว่า *duoc* ได้อย่างครอบคลุม ได้แก่

1. “ทฤษฎีคำหลายความหมาย 4 ประเภท (Four categories theory of polysemy)” ของ นิค ไรมเมอร์ (Reimer, 2006) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการทางปริชาน 4 ประเภท ได้แก่ กระบวนการอุปลักษณะ 1 ประเภทและกระบวนการนามนัยอีก 3 ประเภท
2. แนวความคิดเรื่องการทำให้เป็นอัตวิสัย (Subjectification) ในกระบวนการกลายเป็น คำไวยากรณ์ของอลิซาเบธ ทรากอท (Traugott, 1997, 2002, 2010) ซึ่งเป็นอีก กระบวนการทางปริชานหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจมากในงานวิจัยเกี่ยวกับ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในระยะหลัง

โดยในหัวข้อ 5.1 ผู้วิจัยจะได้อภิปรายกระบวนการปริชานในการขยายความหมายของคำว่า *duoc* จากความหมายประจำคำพื้นฐานไปเป็นความหมายประจำคำอื่นๆ โดยอภิปรายด้วยแนวคิด “ทฤษฎีคำหลายความหมาย 4 ประเภท” ของไรเมอร์เป็นหลัก และในหัวข้อ 5.2 เป็นการอภิปรายกระบวนการทางปริชานในการขยายความหมายของคำว่า *duoc* จากความหมายประจำคำไปเป็นความหมายทางไวยากรณ์ โดยอภิปรายด้วยกระบวนการทางปริชานจากทั้งแนวคิดของไรเมอร์และทรอกอทประกอบกัน

อนึ่ง การอภิปรายเรื่องกระบวนการปริชานในการขยายความหมายนี้ ผู้วิจัยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะได้นำไปเป็นส่วนช่วยในการสร้างแผนภูมิสำหรับแสดงเครือข่ายทางความหมายของคำๆ นี้ อย่างสมบูรณ์ขึ้นมาในหัวข้อ 5.3 อีกทีหนึ่ง

5.1 กระบวนการทางปริชานในการขยายความหมายของคำว่า *duoc* จากความหมายประจำคำพื้นฐานไปเป็นความหมายประจำคำอื่นๆ

ในตอนแรกนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายกระบวนการทางปริชานที่ส่งผลให้ความหมายประจำคำ (lexical meaning) ของคำว่า *duoc* เกิดการเปลี่ยนแปลงจากความหมายประจำคำพื้นฐานไปเป็นความหมายประจำคำอื่นๆ อีก 4 ความหมายตามที่ได้กล่าวมาในบทที่ 3 กล่าวคือ จากความหมายพื้นฐาน “ได้สิ่งของมาครอบครอง” ไปเป็นความหมาย “มีเพศสัมพันธ์” “ชนะ” “ดีแล้ว, ใช้การได้” และ “ได้โอกาสในการทำอย่างใดอย่างหนึ่ง” ตามลำดับ โดยผู้วิจัยจะทำการประยุกต์ทฤษฎีคำหลายความหมายสี่ประเภท (Four categories theory of polysemy) ของ นิค ไรเมอร์ (Reimer, 2006) มาใช้ในการอภิปรายปรากฏการณ์การขยายความหมายดังกล่าว

นิค ไรเมอร์ ได้ทำการศึกษาลักษณะของคำหลายความหมายและกระบวนการทางปริชานที่ใช้ในการเชื่อมโยงความหมายต่างๆ เข้าด้วยกัน ในกลุ่มคำที่มีความหมายประเภทเดียวกัน ในภาษาอังกฤษเปรียบเทียบกับภาษาวาลปิริ (Walpiri) ซึ่งเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศหมู่เกาะแปซิฟิก โดยกลุ่มคำกริยาที่ ไรเมอร์ นำมาใช้ในการศึกษานั้นเป็นกลุ่มคำกริยาที่มีความหมายร่วมกันในเรื่องของ “การกระทบกันและการมีผลต่อกัน” (percussion and impact)¹ ตัวอย่างของคำกริยาในกลุ่มนี้ในภาษาอังกฤษ ได้แก่ คำกริยา *strike*, *smash* หรือ *touch* ซึ่งทั้งหมดมีความหมายร่วมกันในเรื่องของการกระทบกันระหว่างวัตถุ 2 อย่าง เป็นต้น

¹ ไรเมอร์ เรียกคำกริยาในกลุ่มนี้ย่อยๆ ว่า P/I verbs

ในการวิเคราะห์การขยายความหมายของกริยากรุ่มนี้ ไรเมอร์ได้ชี้ให้เห็นถึงฉากพื้นฐาน (basic scenario) ในของการเกิดกริยาเหล่านี้ ได้แก่ (i) ผู้กระทำ (impactor) (ii) พื้นผิวที่รับการกระทบ (surface object) (iii) จุดที่กระทบ (point of impact) รวมไปถึงในบางกรณีมี (iv) แรงตกระทบ (forceful contact) และ (v) การสัมผัสกันทางกายภาพ (physical contact) เกิดขึ้นด้วย ซึ่งจากการศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบ ไรเมอร์ ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความหมายที่เป็นความหมายแก่น² (core meaning) กับความหมายที่ถูกขยายออกมา (extended meaning, non-core meaning) โดยอาศัยวิธีการนำเอาอภิภาษา (metalinguage) เข้ามาช่วยในการเรียบเรียงใหม่ (paraphrase) และการถอดความหมายของคำ (gloss) ซึ่งการที่คำกริยาดังหนึ่งๆ มีความหมายที่ถูกถอดออกมาแตกต่างกันไม่ได้หมายความว่าคำๆ นั้นจะมีความหมายที่แตกต่างกันหลายความหมายแต่อย่างใดแต่อาจเป็นเพราะมีลักษณะทางความหมายบางอย่างที่แตกต่างกันเท่านั้น

ไรเมอร์ได้ทำการศึกษาการขยายความหมายของคำกริยาในกลุ่ม P/I verbs ดังกล่าวตามแนวของแบบลักษณะภาษา (typology) และจากสมมติฐานของไรเมอร์ที่ว่า การขยายความหมายเป็นผลมาจากกระบวนการนามนัยมากกว่าการอุปลักษณะ จึงส่งผลให้แนวคิด “คำหลายความหมายสี่ประเภท” ของเขาประกอบด้วย กระบวนการอุปลักษณะหนึ่งรูปแบบและเป็นกระบวนการนามนัยถึงสามรูปแบบด้วยกัน โดยกระบวนการขยายความหมายดังกล่าวเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในระดับปริชาน ได้แก่

1. กระบวนการอุปลักษณะที่ความหมายแก่น (metaphor application to core meaning): การปรับใช้ความหมายของคำกริยาที่เป็นความหมายแก่นโดยการเปรียบกับสิ่งอื่น
2. กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์ (effect metonymy): การขยายความหมายไปสู่ผลลัพธ์ของการกระทำโดยคำกริยาคำนั้นๆ
3. กระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท (contextual metonymy): การขยายความหมายไปสู่บริบทที่การกระทำนั้นปรากฏอยู่
4. กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย (constituent metonymy): การขยายความหมายจากการเลือกส่วนประกอบหนึ่งจากเหตุการณ์ทั้งหมดของคำกริยามาใช้แทน

² “ความหมายแก่น (core meaning)” ของ ไรเมอร์ ในงานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้เป็นความหมายเดียวกันกับคำว่า ความหมายพื้นฐาน

ความแตกต่างระหว่างความหมายที่ได้จากกระบวนการอุปลักษณะกับความหมายที่ได้จากกระบวนการนามนัยนั้นอยู่ที่ว่า ความหมายที่ได้จากกระบวนการอุปลักษณะนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องได้รับการเรียบเรียงใหม่โดยมีคำจำกัดความซึ่งแตกต่างจากคำจำกัดความเดิม หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความหมายที่ต่างไปจากความหมายแก่น (ความหมายพื้นฐาน) แต่อย่างใด เช่น *A thought has struck me!* คำกริยา *struck* นั้นได้ผ่านกระบวนการอุปลักษณะเพราะได้ปรากฏกับคำนามที่มีลักษณะเป็นสิ่งนามธรรม แต่ก็ยังคงมีความหมายเหมือนกับ ความหมายพื้นฐาน (ความหมายแก่น) อยู่ดี ในขณะที่ความหมายที่ผ่านกระบวนการนามนัยทั้งสามแบบที่เหลือนั้น คำกริยาที่ได้จะต้องมีคำจำกัดความที่แตกต่างออกไปจากความหมายเดิม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เรียกได้ว่ามีความหมายใหม่ขึ้นมา

ทั้งนี้ การเชื่อมโยงเหตุการณ์ในโลกความเป็นจริงให้เข้ากับความหมายของคำกริยาในแบบต่างๆ ที่กล่าวมานั้น เป็นความสามารถพื้นฐานที่พบได้ในตัวผู้ใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาใดก็ตาม กล่าวคือในปริชาณของคนเรา เราสามารถทำการแยกแยะความแตกต่างระหว่างตัวเหตุการณ์ของการกระทำหนึ่งๆ กับผลลัพธ์ที่ได้จากการกระทำนั้นๆ ได้ (ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลัพธ์) ในขณะเดียวกันเราก็สามารถจำแนกตัวเหตุการณ์ที่เรากระทำด้วยกริยานั้นๆ ออกจากบริบท หรือเชื่อมโยงการกระทำนั้นๆ กับเหตุการณ์แวดล้อมของการกระทำในมุมมองต่างๆ ได้ (ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและบริบท/สถานการณ์แวดล้อมที่การกระทำเกิด) และท้ายสุดเราก็สามารถแยกเหตุการณ์ที่มีลักษณะเป็นเหตุการณ์เดียวให้กลายเป็นเหตุการณ์ย่อยๆ หลายๆ เหตุการณ์ประกอบกันก็ได้ (Reimer, 2006: 183) ซึ่งตัวอย่างของกระบวนการต่างๆ ที่กล่าวมาจะแสดงไว้ในส่วนต่อไปอย่างละเอียด

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวความคิดเรื่องของการขยายความหมายที่ ไรมเมอร์ ได้เสนอไว้มาประยุกต์ให้เข้ากับลักษณะคำหลายความหมายของคำว่า *được* ในภาษาเวียดนาม เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าความหมายต่างๆ ของคำว่า *được* นี้ ถูกขยายออกจากความหมายพื้นฐานโดยอาศัยทั้งกระบวนการอุปลักษณะและกระบวนการนามนัย โดยการนำเอาแนวความคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้นั้นจะช่วยให้เราสามารถเข้าใจระบบความคิดของผู้พูดภาษาเวียดนามในการเลือกใช้คำว่า *được* ในความหมายต่างๆ ได้ จากนั้นผู้วิจัยจะทำการสร้างแผนภูมิสำหรับแสดงเครือข่ายทางความหมายของคำว่า *được* ขึ้นมา โดยแผนภูมิดังกล่าวนั้นจะสร้างขึ้นตามแนวความคิดของ ไทเลอร์และเอแวนส์ (Tyler and Evans, 2003) อีกทีหนึ่ง

5.1.1 กระบวนการอุปลักษณะที่เกิดขึ้นที่ความหมายแก่น

ในการศึกษาลักษณะของคำหลายความหมายในแนวทางของ อรรถศาสตร์ปริชานทั้งกระบวนการอุปลักษณะและนามนัยจัดได้ว่าเป็นกระบวนการทางปริชานที่สำคัญในการเชื่อมโยงความหมายที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน ในระยะเริ่มต้นของการศึกษาปรากฏการณ์คำหลายความหมาย หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำหนึ่งๆ นั้น นักภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่ในอดีตก็มักจะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาเรื่องของอุปลักษณะมากกว่านามนัย (Taylor, 1995: 122) และมีมุมมองที่เห็นพ้องต้องกันว่า กระบวนการอุปลักษณะคือการเชื่อมโยงความหมายในแบบข้ามแวดวงความหมาย (domain) และกระบวนการนามนัยเป็นการเชื่อมโยงความหมายในแวดวงความหมายเดียวกัน แต่ในงานวิจัยของไรเมอร์ได้ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการอุปลักษณะไม่ได้เป็นกระบวนการการเปลี่ยนแปลงความหมายอันก่อให้เกิดความหมายใหม่แต่อย่างใด หากแต่ความหมายที่ดูเหมือนจะเป็นความหมายใหม่นั้น เกิดจากการการเชื่อมโยงความหมายเดิมของคำกริยาๆ นั้น ไปกับการปรากฏร่วมกับคำนามอื่นๆ ที่มีลักษณะทางความหมายบางอย่างที่ยากที่จะเกิดร่วมกันได้ หรือที่ไรเมอร์เรียกว่าปรากฏร่วมกับคำนามที่มีความเป็นต้นแบบต่อนั้นเอง ซึ่งการที่จะทำความเข้าใจในเรื่องของความเป็นต้นแบบของคำนามที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาได้นั้น เราจะต้องทำความเข้าใจจากพื้นฐานของเหตุการณ์ (basic scenario) ของคำกริยาให้ดีเสียก่อน

ยกตัวอย่างจากงานวิจัยกริยากลุ่ม P/I verbs ของไรเมอร์ จะเห็นได้ว่าจากพื้นฐานของเหตุการณ์ดังกล่าว นั้น จะประกอบไปด้วยผู้ร่วมเหตุการณ์อยู่ 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ วัตถุที่ตกกระทบ (impactor) วัตถุพื้นผิวที่ถูกกระทบ (surface object) และความแรงของการตกกระทบ โดยจากพื้นฐานของเหตุการณ์ที่แสดงโดยคำกริยากลุ่มนี้คือการที่วัตถุตกกระทบซึ่งเกิดจากการเคลื่อนที่ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความเร็วระดับหนึ่ง และไปสัมผัสกับกับสิ่งที่เป็วัตถุเป้าหมายหรือวัตถุพื้นผิวด้วยความรุนแรงในระดับหนึ่ง ผลที่ตามมาคือวัตถุเป้าหมายอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งขึ้นก็เป็นได้ ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบฉากของเหตุการณ์ที่แสดงโดยประโยค 2 ประโยคนี้ คือ

1) A rock has *struck* me! (Reimer, 2006: 306)

2) A thought has *struck* me! (Reimer, 2006: 226)

ก็จะเห็นว่าในประโยคที่ 1) สามารถแสดงเหตุการณ์ที่มองเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนกว่าประโยคที่ 2) เนื่องจากคำนามที่ปรากฏกับคำกริยา *strike* ในประโยคที่ 1) คือ *rock* ก้อนหิน นั้นมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า *thought* ความคิด ในประโยคที่ 2) ซึ่งมีลักษณะเป็นสิ่งนามธรรม จับต้องไม่ได้ แต่ความหมายของคำกริยาในทั้งสองประโยคนั้นก็ยังคงเหมือนกัน เพียงแต่ *strike* ในตัวอย่างที่

สองนั้นเป็นการใช้คำกริยาในเชิงอุปลักษณ์ ซึ่งกระบวนการอุปลักษณ์ที่ใช้คือ “สติสัมปชัญญะคือ วัตถุพื้นผิว” CONCIIOUSNESS is OBJECT SURFACE

การที่คำกริยา *strike* ในตัวอย่างที่ 1) และ 2) ไม่ได้แสดงความหมายใหม่นั้นเป็น เพราะว่าการอุปลักษณ์ทำงานโดยการถ่ายมอบ (attributing) คุณสมบัติของความหมาย บางประการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพาหะ (vehicle) ไปสู่ความหมายที่เป็นเป้าหมาย (target) โดยไม่ได้มี ผลกระทบต่อคุณสมบัติในทางอรรถศาสตร์ของคำกริยาแต่อย่างใด (Reimer, อ้างแล้ว: 306) เพราะฉะนั้นตามแนวความคิดของ ไรมเมอร์ แล้ว กระบวนการอุปลักษณ์จึงไม่ใช่กระบวนการในการ ขยายความหมายไปสู่ความหมายใหม่ แต่เป็นเพียงกระบวนการแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างความหมายแก่น (ความหมายพื้นฐาน) ของตัวคำกริยาเข้ากับสิ่งต่างๆ ที่ไม่ได้อยู่ใน ลักษณะของสมาชิกต้นแบบที่จะเกิดร่วมกับคำกริยานั้นๆ เท่านั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักจะหมายถึง วัตถุที่มีลักษณะเป็นสิ่งนามธรรม

หากนำแนวความคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับข้อมูลคำว่า *được* ในภาษาเวียดนาม แล้วก็จะพบว่าในปัจจุบันนี้มีการใช้คำว่า *được* ร่วมกันกับคำนามเป็นจำนวนมากที่มีลักษณะของ ความเป็นต้นแบบต่ำ โดยความเป็นต้นแบบของคำนามที่ปรากฏกับ *được* นั้นก็หมายถึง คุณลักษณะในทางกายภาพต่างๆ ของคำนามวัตถุเป้าหมายที่ประธานได้ครอบครองรวมไปถึง คุณลักษณะทางกายภาพของคำนามประธานผู้รับของคำว่า *được* ภายในความหมายประจำคำ พื้นฐานที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 3 แล้วนั่นเอง โดยจากความหมายประจำคำพื้นฐานของคำว่า *được* นั้น มีฉากพื้นฐานโดยทั่วไปคือประธานผู้รับ (person acquiring) ได้มีโอกาสในการ ครอบครอง (acquire and possession) สิ่งของสิ่งหนึ่ง (thing acquired) ตัวอย่างประโยคใน ภาษาเวียดนามที่แสดงเหตุการณ์พื้นฐานดังกล่าว เช่น

(1) Chúng tôi được ba cuốn sách	พวกเราได้หนังสือ 3 เล่ม
(2) Tôi (học) được thứ ba trong lớp	ฉันได้ที่สามในห้อง
(3) Chị Hoa được con gái	คุณฮวาได้ลูกสาว
(4) Cái đó sẽ được giá lắm	ของนั้นได้ราคาดีมาก/ มีราคาดีมาก

จากตัวอย่างที่ (1) จะเห็นได้ว่า นามวลีแสดงสิ่งของที่ได้รับมาครอบครองมีความเป็นต้นแบบอย่าง ชัดเจน คือ ลักษณะเป็นวัตถุสิ่งของที่มีความเป็นรูปธรรมจับต้องได้ ขนาดเล็ก สามารถทำการ เคลื่อนย้ายได้ด้วยกำลังหรือเห็นการเคลื่อนที่ทางกายภาพได้ และข้อ (2) วัตถุที่ได้มาครอบครอง เป็นสิ่งนามธรรม เคลื่อนที่ทางกายภาพไม่ได้ แต่เคลื่อนที่ได้ในระดับปริชาณ (ความคิด) ของผู้พูด และในข้อ (3) วัตถุมีความเป็นรูปธรรมในระดับหนึ่ง แม้จะเคลื่อนย้ายด้วยมือ พละกำลังหรือความ

จูงใจไม่ได้ แต่สามารถย้ายการครอบครองมาอยู่กับตัวประธานผู้รับได้ ซึ่งจากทั้ง 3 ข้อ เราจะเห็นได้ถึงความเป็นต้นแบบของสิ่งของที่ได้รับมาครอบครองก็ลดหลั่นกันไปตามลำดับ ดังนี้

- วัตถุที่ได้มาครอบครองมีความเป็นต้นแบบสูง อย่างเช่น sách หนังสือ ในประโยคที่ (1) *tôi được ba cuốn sách* ฉันได้หนังสือสามเล่ม
- วัตถุที่ได้มาครอบครองมีความเป็นต้นแบบปานกลาง อย่างเช่น thứ ba (ตำแหน่ง) ที่สาม ในประโยคที่ (2) *tôi được thứ ba trong lớp* ฉันได้ที่สามในห้อง
- วัตถุที่ได้มาครอบครองที่มีความเป็นต้นแบบต่ำ อย่างเช่น มนุษย์ ได้แก่ con gái ลูกสาว ในประโยคที่ (3) *Chị Hoa được con gái* คุณฮวาได้ลูกสาว เป็นต้น

ซึ่งถึงแม้ว่านามวลีที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา *được* จะเปลี่ยนไป แต่ก็ไม่ทำให้เหตุการณ์ของการ “ได้มาครอบครอง” ซึ่งเป็นความหมายพื้นฐานเปลี่ยนไป

นอกจากนี้ ความเบี่ยงเบนไปจากลักษณะต้นแบบของประธานผู้รับของคำว่า *được* ก็ยังส่งผลต่อฉากของเหตุการณ์พื้นฐานที่คำว่า *được* แสดงด้วย กล่าวคือ ความเป็นต้นแบบของนามวลีที่เป็นประธานของกริยา *được* ที่จะเป็นผู้ได้และครอบครองสิ่งของนั้นควรจะมีลักษณะที่สามารถก่อให้เกิดการกระทำบางอย่างที่ส่งผลต่อการได้มาของสิ่งของได้ ซึ่งจากตัวอย่างจะเห็นว่าประโยคที่ (1) – (3) นามวลีประธานมีความเป็นต้นแบบมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับนามวลีประธานในข้อ (4)

- นามวลีประธานที่มีความเป็นต้นแบบสูงคือ เป็นมนุษย์ อย่างเช่น *Tôi* ฉัน ในประโยค *tôi được ba cuốn sách* ฉันได้หนังสือสามเล่ม หรือ *Chị Hoa* คุณฮวา ในประโยค *Chị Hoa được con gái* คุณฮวาได้ลูกสาว
- นามวลีที่มีความเป็นต้นแบบต่ำคือไม่ได้เป็นมนุษย์ อย่างเช่น *Cái đó* ของสิ่งนั้น ในประโยค *Cái đó sẽ được giá lắm* ของนั้นได้ราคาดี เป็นต้น

ซึ่งถึงแม้กรณีที่นามวลีผู้รับมีความเป็นต้นแบบต่ำ หรือไม่ได้เป็นมนุษย์จะพบได้น้อย แต่ผู้พูดก็ได้ทำการเชื่อมโยงเหตุการณ์ของการ “ได้มา” ของประธานที่ไม่มีชีวิตดังกล่าว ไปเชื่อมโยงกับฉากเหตุการณ์พื้นฐานโดยไม่รู้ตัว ซึ่งก็เป็นกระบวนการทางปริชานอย่างหนึ่ง

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการอุปลักษณะเป็นกระบวนการที่ใช้เชื่อมโยงความหมายของการ “ได้มา” กับความหมายของการ “นำมาครอบครอง” เข้าด้วยกัน ซึ่งในความ

เป็นจริงแล้วทั้งสองความหมายต่างก็หมายถึงเหตุการณ์ที่เป็นเหตุการณ์เดียวกันอยู่ภายใต้ฉาก พื้นฐานเดียวกัน โดยกระบวนการอุปลักษณะที่ใช้มากที่สุดก็คือ “การนำสิ่งนามธรรมมาไว้กับตัว” คือ “การได้สิ่งของรูปธรรมมาโดยการยื่นให้จากบางคน” หรือ *TO ACQUIRE (or TO POSSESS) ABSTRACT ENTITY IS TO GET CONCRETE ENTITY HANDING BY SOMEONE* กล่าวคือ ในการได้มาครอบครองสิ่งของนามธรรม อย่างเช่น ตำแหน่ง หรือ สิ่งกึ่งรูปธรรม/นามธรรม อย่างเช่น ลูก นั้น ก็คล้ายกับการมีคนเอาสิ่งของรูปธรรม อย่างเช่น หนังสือ มายื่นให้กับตัวเรา ซึ่ง สิ่งของรูปธรรมก็เช่นเดียวกันเหมือนมีบางคนนำมายื่นให้โดยที่ผู้รับนั้นไม่ได้คาดการณ์มาก่อน

โดยสรุปแล้วกระบวนการอุปลักษณะไม่ได้เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการขยาย ความหมายเป็นความหมายใหม่แต่อย่างใด แต่เป็นกระบวนการที่ใช้สำหรับอธิบายความเชื่อมโยงกันระหว่างความหมายของ *duoc* ที่มีความเป็นต้นแบบสูงกับความหมายที่มีความเป็นต้นแบบต่ำ ภายใต้ความหมายที่เป็นความหมายประจำคำพื้นฐานอีกทีหนึ่ง ดังนั้นในการสร้างแผนภูมิแสดง เครือข่ายความหมายของคำว่า *duoc* แผนภูมิดังกล่าวจะไม่มีเส้นที่เชื่อมโยงความหมายโดย กระบวนกระบวนการอุปลักษณะแต่อย่างใด เพราะกระบวนการอุปลักษณะไม่ได้ทำให้เกิด ความหมายใหม่ขึ้นมาจากความหมายพื้นฐานของคำๆ นี้

5.1.2 กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์

นอกจากกระบวนการอุปลักษณะแล้ว กระบวนการนามนัยก็จัดได้ว่าเป็น กระบวนการทางปริชานที่นักภาษาศาสตร์พบว่า มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำค่อนข้างมาก กระบวนการนามนัยจะแตกต่างจาก กระบวนการอุปลักษณะในแง่ที่ว่า กระบวนการของการกำเนิดนามนัยจะทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงขึ้นในความหมายของคำกริยา ในขณะที่ภายในกระบวนการอุปลักษณะความหมาย ของคำกริยาจะยังคงเหมือนเดิม การที่ความหมายของคำกริยาเกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นแสดงให้เห็นว่า คำกริยาดังกล่าวอาจจะมีรูปภาษาที่เหมือนกันแต่จะแสดงเหตุการณ์ที่แตกต่างกันออกไป

กระบวนการนามนัยแบบแรกๆที่ไรเมอร์กล่าวถึงคือ กระบวนการนามนัยแบบเน้น ผลลัพธ์ (effect metonymy) ซึ่งเป็นกระบวนการนามนัยที่ทำให้เกิดการขยายความหมาย ด้วยการ ดึงเอาส่วนที่เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการกระทำนั้นๆ มาเป็นส่วนหนึ่งของความหมายที่ขยายออกไป แทนที่จะเน้นไปที่ลักษณะเหตุการณ์ของการกระทำดังกล่าว

ในทางอรรถศาสตร์แล้วคำกริยาประเภทกรรมกริยา (transitive verb) โดยส่วนใหญ่ มักจะมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของการกระทำนั้นๆ อยู่ด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า

สกรรมกริยามักจะเกิดโดยมีค่านามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตรงปรากฏเป็นอาร์กิวเมนต์ร่วมด้วยเสมอ ซึ่งมักจะหมายถึงผู้ถูกกระทำที่ได้รับผลโดยตรงจากการกระทำของกริยาตัวนั้นๆ (Croft, 1990:66 อ้างถึงใน Reimer, อ้างแล้ว: 230) หากพิจารณาตามแนวความคิดดังกล่าวของ ครอฟท์ แล้ว จึงเป็นไปได้ว่า คำว่า *được* ในภาษาเวียดนามซึ่งโดยปกติแล้วเป็นคำสกรรมกริยาจึงมีแนวโน้มที่จะมีความหมายครอบคลุมรวมไปถึงผลลัพธ์ของการกระทำ *được* หรือ การ “ได้มาครอบครอง” ด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็หมายถึงสิ่งของที่ประธานได้มาครอบครองนั่นเอง

เมื่ออ้างอิงจากงานวิจัยกลุ่มคำกริยา P/I ของ ไรเมอร์ พบว่าเมื่อผ่านกระบวนการขยายความหมายด้วยกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์แล้ว ความหมายของกริยากลุ่มนี้จะไม่ได้อธิบายเจาะจงลงไปอย่างชัดเจนว่าหมายถึงการกระทำหรือเหตุการณ์อะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไรเมอร์ได้ตัวอย่างของคำกริยา *strike* ในภาษาอังกฤษที่ผ่านกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์ เช่น

3) The soldier *struck* the head from the body. (Reimer , 2006: 185)

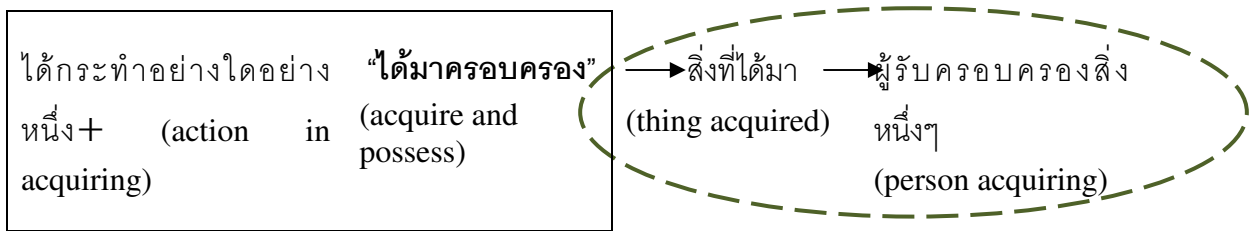
จากตัวอย่าง ไรเมอร์กล่าวว่าผู้พูดภาษาอังกฤษจะเข้าใจได้ทันทีว่าคำกริยา *strike* ในที่นี้ไม่ได้แสดงเหตุการณ์ของการกระทบกันของวัตถุสองสิ่งแต่อย่างใด แต่กลับแสดงเหตุการณ์ที่เป็นผลหลังจากมีการกระทบกันเรียบร้อยแล้ว กล่าวคือ ผลของการทำการกระทบครั้งนี้ส่งผลให้ หัว *head* หลุดออกไปจาก ร่างกาย *from the body* โดยการกระทำ *ตี strike*

ดังนั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรณีของคำว่า *được* ในภาษาเวียดนาม พบว่าความหมายที่ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายแบบนามนัยเน้นผลลัพธ์คือความหมายว่า “ชนะ” กล่าวคือ ในความหมายว่า “ชนะ” ที่แสดงด้วยคำว่า *được* ในภาษาเวียดนามนั้นเป็นผลมาจากการขยายความหมายออกมาจากความหมายพื้นฐาน “ได้มาครอบครอง” ซึ่งแสดงฉากของเหตุการณ์คือ ประธานผู้รับ ได้กระทำบางอย่าง จนได้มาครอบครองสิ่งของสิ่งหนึ่ง โดยความหมาย “ชนะ” จะเน้นไปที่ส่วนที่เป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้น โดยตัวอย่างประโยคในภาษาเวียดนาม ได้แก่

(5) Thái và Việt Nam đá bóng, ai *được*ฟุตบอลระหว่างไทยกับเวียดนาม ใครชนะ

(6) Trên đấu này Thái *được* นัดนี้ไทยชนะ

được

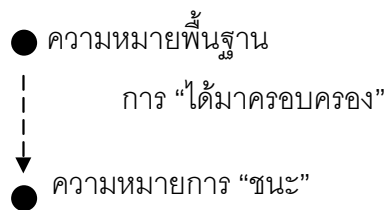
แผนภูมิ 5.1 แสดงลักษณะเหตุการณ์ความหมาย “ชนะ” ของคำว่า *được*

ลักษณะของเหตุการณ์พื้นฐาน สามารถแจกแจงเป็นเหตุการณ์ย่อยๆ ได้ดังแผนภูมิ โดยคำว่า *được* ครอบคลุม 2 เหตุการณ์ย่อยคือ ได้กระทำบางอย่าง และได้มาครอบครอง ซึ่งปรากฏอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยม และส่วนที่อยู่ในวงกลม คือการเน้นผลลัพธ์ของเหตุการณ์เพื่อแสดงความหมายว่า “ชนะ” ซึ่งเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของเหตุการณ์

อย่างไรก็ตาม ในการขยายความหมายจาก “ได้มาครอบครอง” เป็น “ชนะ” นั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ใช้ภาษาอยู่ในสถานการณ์ของการแข่งขันหรือการเสี่ยงโชคเท่านั้น เพราะในความหมายนี้ยังต้องอาศัยการเชื่อมโยงกันระหว่างมโนทัศน์ของผลลัพธ์ในการแข่งขันกีฬาต่างๆ หรือการเสี่ยงโชค เข้ามาเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ในการครอบครอง โดยในความหมายนี้จะเน้นไปที่การเชื่อมโยงผลลัพธ์จากการ “ครอบครอง” และ “ความสัมพันธ์ระหว่างคู่แข่งกัน” รวมถึง “ผลลัพธ์ที่ได้จากการแข่งขัน” เข้ามาเกี่ยวกันจนเกิดเป็นความหมายว่า “ชนะ” ขึ้นมาได้

และเมื่อพิจารณาจากตัวอย่างประโยคที่ (5) และ (6) ก็จะได้เห็นว่าคำว่า *được* ที่หมายถึง “ชนะ” ที่เกิดการขยายความหมายโดยนำเอาผลลัพธ์ที่จะได้มาจากการครอบครองเข้ามารวมไว้ในคำแล้วนั้น จึงส่งผลให้ไม่จำเป็นต้องมีนามวลีกรรม หรือผลลัพธ์ปรากฏในประโยค และเมื่อผลลัพธ์ ถูกรวมไว้ในคำว่า *được* แล้ว ในบางกรณีจึงสามารถอนุมานได้ว่ามีประธานครอบครองความ “สำเร็จ” จากบริบทการแข่งขันได้อีกด้วย

โดยสรุป จึงสามารถเขียนแผนผังเครือข่ายความหมายเชื่อมโยงความหมายประจำคำพื้นฐานและความหมาย “ชนะ” ของคำว่า *được* ได้ดังนี้

----> กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์

รูปที่ 5.1: กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของการ “ชนะ”
ด้วยกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์

5.1.3 กระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท

กระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท (contextual metonymy) หมายถึง กระบวนการขยายความหมายของคำคำหนึ่งไปสู่บริบทที่การกระทำนั้นปรากฏอยู่ โดนใน กระบวนการขยายความหมายโดยอาศัยบริบทประกอบนั้น ความหมายที่ถูกขยายออกมานั้นจะ ได้มาจาก “กรอบ” (frame) ของเหตุการณ์ที่มีขนาดครอบคลุมกว่าและมีรายละเอียดมากกว่าของ เหตุการณ์ที่มาจากความหมายพื้นฐานของคำกริยา สิ่งจำเป็นในการทำความเข้าใจความหมายที่ ถูกขยายออกมาก็คือ ความรู้ในตัวกริยา (knowledge of the verb) ที่เกิดขึ้นภายในบริบทเฉพาะที่ ถูกกล่าวถึงนั้น ซึ่ง “ความรู้” ที่ว่านี้จะ เป็นเสมือนสิ่งที่ช่วยในการตีความว่าความหมายดังกล่าว นั้น ขยายมาจากความหมายพื้นฐานได้อย่างไร มีความสัมพันธ์ร่วมกันในประเด็นไหน และเป็น คำกริยาที่เป็นส่วนหนึ่งของกรอบเหตุการณ์เฉพาะได้อย่างไร

กระบวนการขยายความหมายโดยกระบวนการนามนัยเชิงบริบทนั้น ไรเมอร์ ได้ กล่าวไว้ว่า ไม่ได้เป็นกระบวนการที่กว้างหรือไม่เฉพาะเจาะจง หรือมีลักษณะเป็นแบบเกิดขึ้นเมื่อไรก็ได้ ในทางกลับกันนั้นความหมายที่ได้ผ่านกระบวนการขยายความหมายวิธีนี้กลับมีอยู่เป็นจำนวน ไม่มากหากนำไปเทียบกับการนามนัยอีก 2 วิธีด้วยกัน ยกตัวอย่างจากงานวิจัยของ ไรเมอร์ ซึ่ง พบว่ากลุ่มคำกริยา P/I สามารถถูกนำไปใช้เป็นคำกริยาหลักภายในสถานการณ์แวดล้อมที่เจาะจง หรือกรอบเหตุการณ์เฉพาะอย่างได้ทั้งหมดเพียงแค่ 4 บริบท คือ i. บริบทของการเคลื่อนไหว ii. บริบทของการมีความสัมพันธ์ทางเพศ iii. บริบทของการเล่นเครื่องดนตรี และ iv. บริบทของการ โจมตีหรือการต่อสู้ ซึ่งในแต่ละบริบทเฉพาะที่กลุ่มคำกริยา P/I ปรากฏอยู่นั้น ความหมายของตัว คำกริยาจะเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละประเภทของบริบท เช่นว่า เมื่อปรากฏอยู่ในบริบทของการมี เพศสัมพันธ์แล้ว คำว่า *knock* ในประโยค *I've knocked some girls in my time.* ก็จะไม่ได้อ้างถึง ความหมายถึง ทูบตี แต่เมื่ออยู่ในบริบทของการมีความสัมพันธ์ทางเพศ ก็จะหมายถึงการทำให้

ผู้หญิงตั้งครรรกขึ้นมา ซึ่งในทางกลับกัน ถ้าคำว่า *knock* ปรากฏในบริบทธรรมดา ก็จะมี ความหมาย ว่า “ทุบตี” และไม่สามารถตีความเป็นการ “มีเพศสัมพันธ์” ได้เลย

หากวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ ภายในคำว่า *duoc* ของภาษา เวียดนามแล้ว จะพบว่า คำว่า *duoc* ที่มีความหมายพื้นฐานว่า “ได้มาครอบครองสิ่งของ” นั้น ค่อนข้างเป็นคำกริยาที่มีความหมายกว้าง เนื่องจากคำว่า *duoc* ไม่ได้แสดง (denote) เหตุการณ์ จำเพาะเจาะจงลงไปถึงอากัปกริยา ว่าทำอะไรจริง “ได้มาครอบครองสิ่งของหนึ่งๆ” ดังนั้นจึง ส่งผลให้ในบางกรณีผู้พูดไม่สามารถเจาะจงลงไปได้แน่ชัดว่าการกระทำที่ส่งผลให้เกิดการได้มา ครอบครองนั้นเป็นอย่างไร ทำอย่างไร รูปแบบไหน ดังนั้นการทำความเข้าใจความหมายของคำๆ นี้ ในบางกรณีจะต้องอาศัยบริบทแวดล้อมที่เหตุการณ์เกิดขึ้นมาประกอบด้วย โดยบริบทดังกล่าว อาจจะได้มาจากภาษาที่ปรากฏในประโยคหรือได้มาจากความรู้เกี่ยวกับโลกความเป็นจริงหรือ สภาพสังคมในขณะนั้นประกอบด้วยก็เป็นได้

ความหมายของคำว่า *duoc* ที่ขยายความหมายผ่านกระบวนการนามนัยโดยอาศัย บริบทนี้มีอยู่ความหมายเดียวคือ ความหมาย “มีเพศสัมพันธ์” ซึ่งในความหมายนี้ คำว่า *duoc* ไม่ได้หมายถึงเหตุการณ์ที่ประธาน “ได้มาครอบครองสิ่งของ” แต่กลับมีความหมายหมายถึงการ “กระทำบางอย่าง” ซึ่งผู้พูดไม่สามารถเจาะจงลงไปได้แน่ชัดว่าเป็นการกระทำในรูปแบบไหน อย่งไร แต่การทำความเข้าใจความหมายของคำๆ นี้จะต้องอาศัยบริบทมาประกอบด้วย กล่าวคือ ในการตีความคำว่า *duoc* จากความหมาย “ได้มาครอบครอง” ไปเป็น “มีเพศสัมพันธ์” นั้น บริบท ของการมีความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชายหญิงได้ถูกนำมาสร้างเป็น “กรอบ” ของเหตุการณ์ กว้างๆ เอาไว้ ในขณะที่เหตุการณ์ของการกระทำ (action in acquiring) เพื่อให้ “ได้มา ครอบครอง” ถูกจัดให้เป็นจุดศูนย์กลางของเหตุการณ์และเป็นส่วนหนึ่งของบริบท ซึ่งถ้าปราศจากบริบท นี้ เราก็จะไม่สามารถตีความคำว่า *duoc* ไปเป็น “มีเพศสัมพันธ์” ได้เลย

บริบท “ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชายหญิง”

เหตุการณ์ “ได้กระทำ
บางอย่าง” และ
“ได้มาครอบครอง”

เนื่องจากการที่จะทำความเข้าใจความหมายที่ถูกขยายออกมาผ่านทางกระบวนการนามนัยเชิงบริบทได้นั้น ผู้พูดจะต้องอาศัยสิ่งที่เรียกว่า “ความรู้” ภายในคำกริยาตัวนั้นมาเป็นเครื่องมือในการโยงคำว่า *được* เข้ากับกรอบเหตุการณ์เฉพาะนั้นๆ ด้วย ซึ่งความรู้ดังกล่าวจะต้องเป็นสิ่งที่พบได้ในตัวของผู้ฟังหรือคู่สนทนาด้วย กล่าวคือ แม้ว่าความหมายของคำว่า *được* ในบริบทของการ “มีเพศสัมพันธ์” จะไม่ได้เจาะจงถึงการกระทำใดๆ แต่ภายในกรอบเหตุการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้ระหว่างความสัมพันธ์ของชายหญิง ก็ทำให้ผู้ฟังสามารถตีความไปหมายถึง การมีเพศสัมพันธ์ ได้ ยกตัวอย่างในภาษาเวียดนาม เช่น

(7) Anh ấy có *được* cô ấy rồi เขาได้เธอแล้ว (เขามีเพศสัมพันธ์กับเธอแล้ว)

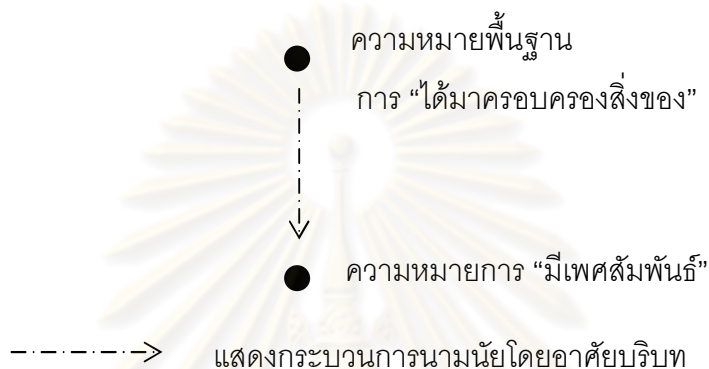
จากตัวอย่างที่ (7) จะเห็นได้ว่า เมื่อประธานผู้รับเป็นมนุษย์เพศชายและสิ่งที่ได้รับเป็นมนุษย์ผู้หญิง ผู้พูดและผู้ฟังไม่ได้ตีความคำว่า *được* เป็นความหมาย “ได้มาครอบครอง” อีกต่อไป แต่ในบริบทของผู้ใช้ภาษาก็ได้เชื่อมโยงมโนทัศน์ของการครอบครองเข้าไปไว้ในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายและผู้หญิง ดังนั้น ความหมาย “ได้มาครอบครอง” จึงถูกจัดให้เป็นเหตุการณ์ศูนย์กลางของบริบทนี้ ดังนั้น จากความหมายตรงตัวคือ “ผู้ชายครอบครองผู้หญิง” เมื่ออยู่ในบริบทเฉพาะนี้ ผู้ใช้ภาษาจึงสามารถตีความได้ว่า “ผู้ชายมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง” นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ความหมายของการ “มีเพศสัมพันธ์” เป็นความหมายที่ขยายออกมาโดยต้องอาศัยบริบทและมโนทัศน์บางประเภทที่เชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรมอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น ผู้พูดควรจำเป็นที่ต้องมีพื้นฐาน “ความรู้” เกี่ยวกับลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมให้ดีในระดับหนึ่งด้วยเช่นกัน ในสังคมเวียดนามมีการให้ค่านิยมที่ว่าผู้ชายมีอำนาจสูงกว่าผู้หญิง ผู้ชายคือผู้ปกครองและหาเลี้ยงครอบครัวดังนั้นจึงมีอำนาจในการตัดสินใจมากที่สุดในการครอบครอง อีกทั้งผู้ชายเวียดนามในสมัยก่อนยังสามารถมีภรรยาได้หลายคน จึงอาจจะเป็นไปได้ว่ามีค่านิยมที่ผู้ชายมองผู้หญิงเป็นเสมือนวัตถุที่มีไว้ในครอบครอง การมีเพศสัมพันธ์จึงเปรียบได้กับการนำเอาผู้หญิงมาไว้ในครอบครอง

อนึ่ง ความหมาย “มีเพศสัมพันธ์” นอกจากจะเป็นการตีความที่จำกัดด้วยบริบท (contextual specific) แล้ว ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการตีความที่จำกัดด้วยสังคมและวัฒนธรรม (cultural specific) อีกด้วย จะเห็นได้จากเราไม่พบความหมายของการ “มีเพศสัมพันธ์” ในคำที่มีความหมายว่า ACQUIRE หรือ GET ในภาษาอื่นๆ แต่เราสามารถพบความหมายทั้งสองนี้ได้ในบางภาษาในแถบภูมิภาคเอเชียด้วยกัน เนื่องจากมีความใกล้เคียงกันทางบริบทสังคมวัฒนธรรมระดับหนึ่ง เช่น ในภาษาไทย ก็มีการใช้คำว่า ได้ ในความหมายว่า “มีเพศสัมพันธ์” เหมือนกันกับภาษา

เวียดนาม อย่างเช่น ในประโยค *เขาได้เธอแล้ว พวกเขาได้เสียกันแล้ว หรือ คุณได้ฉันแล้ว คุณต้องรับผิดชอบ เป็นต้น*

โดยสรุปแล้ว กระบวนการนามนัยเชิงบริบทจะทำหน้าที่เชื่อมโยงความหมาย “มีเพศสัมพันธ์” เข้ากับความหมายพื้นฐานได้โดยตรง โดยอาศัยแง่มุมของการ “ครอบครอง” มาเป็นเสมือน “ความรู้” ภายในตัวคำกริยาที่จะเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างบริบทที่ต่างกัน เครือข่ายความหมายจะแสดงออกมาในรูปแบบดังนี้

รูปที่ 5.2: กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของการ “มีเพศสัมพันธ์” ด้วยกระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท

5.1.4 กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย

กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อยเป็นกระบวนการขยายความหมายในระบบปริชานประเภทสุดท้ายตามแนวความคิดของ ไรเมอร์ (Reimer, อ้างแล้ว: 292) หมายถึงการแทนที่ความหมายเดิมของคำกริยาโดยอาศัยการนำเอาส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ที่แสดงโดยคำกริยานั้นๆ มาใช้เป็นความหมายหลักความหมายใหม่ โดยกระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อยนั้นจะแตกต่างจากกระบวนการนามนัยในสองประเภทแรกตรงที่ว่า กระบวนการทั้งสองแบบที่ได้กล่าวถึงนั้นเป็นเสมือนการดึงเอา “ข้อมูลใหม่” จากผลลัพธ์ของกริยาหรือจากบริบทที่กริยานั้นๆ เกิด นำมาใช้เป็นความหมายใหม่ (incorporating extra information) ในขณะที่กระบวนการแบบสุดท้ายนั้นเป็นการใช้เฉพาะข้อมูลเดิมที่อยู่ในตัวของคำกริยานั้นอยู่แล้ว

จากงานวิจัยของ ไรเมอร์ พบว่าความหมายของกลุ่มคำกริยา P/I ในบางประโยคกลับมีความหมายที่แคบลงเหลือเพียงแค่ส่วนประกอบส่วนหนึ่งของความหมายพื้นฐาน (การกระทบกันของวัตถุสองชิ้นด้วยความแรงและความเร็วในระดับหนึ่ง) เท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น

4) *Just then the squall struck up.*

ความหมายของคำกริยา *strike* ในประโยคดังกล่าวไม่ได้แสดงความหมายของการ “กระทบ” กันระหว่างวัตถุทั้งสองแต่แสดงเพียงความหมายของ “ทิศทางในการเคลื่อนที่” เพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยนอกจากที่จะแสดงความหมายแค่บางส่วนแล้ว ยังเปลี่ยนสถานภาพของตัวเองจากเดิมที่เป็นกรรมกริยากลายเป็นอกรรมกริยาที่ไม่ต้องปรากฏคำนามใดๆ ต่อด้านท้ายด้วย

แนวความคิดเกี่ยวกับการดึงเอาเพียงเฉพาะบางส่วนของเหตุการณ์มาใช้เป็นความหมายหลักความหมายใหม่ของคำกริยานั้นๆ เป็นวิธีการอธิบายกระบวนการนามนัยในแบบที่นักภาษาศาสตร์ส่วนมากมักจะกล่าวถึง เพราะสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่ากระบวนการนามนัยคือการ “นำส่วนย่อยมาแทนส่วนใหญ่ (หรือแทนทั้งหมด)” ซึ่งเป็นมโนทัศน์พื้นฐานของกระบวนการนามนัย

จากความหมายประจำคำต่างๆ ของคำว่า *được* พบว่าความหมายที่ขยายมาจากกระบวนการนี้ คือ ความหมาย “ดีแล้ว, ใช้การได้” โดยในความหมายนี้คำว่า *được* ไม่ได้แสดงเหตุการณ์พื้นฐานของการ “ได้มาครอบครอง” ให้เห็นอย่างชัดเจน แต่ได้ดึงเอาส่วนประกอบย่อยของคำว่า *được* 2 ส่วน ได้แก่ เหตุการณ์ “ได้กระทำบางอย่างเพื่อให้ได้มาครอบครองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” ซึ่งเป็นเหตุการณ์ย่อยก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ “ได้มาครอบครอง” และ “ผลลัพธ์ของการได้กระทำบางอย่าง” มารวมกัน และแสดงความหมาย “ดีแล้ว/ใช้การได้” ซึ่งเป็นความหมายที่แสดงการ “ครอบครอง” บวกกับ “ผลลัพธ์ที่ดี” ของการกระทำก่อนหน้า

พิจารณาจากตัวอย่างประโยคในภาษาเวียดนาม ดังนี้

(8) <i>tóc tôi được chứ ?</i>	ผมของฉันดีแล้วใช่ไหม
(9) <i>cái này được rồi đây</i>	อันนี้ใช้ได้แล้วละ / อันนี้ดีแล้ว
(10) <i>Đi tiệc mặc quần áo như thế là được</i>	เสื้อผ้าไปงานเลี้ยง แบบนี้ใช้ได้

จะเห็นได้ว่า *được* ไม่ได้มีหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์เป็นกรรมกริยาอีกต่อไป หากแต่ทำหน้าที่เป็นอกรรมกริยาบอกสภาพของนามวลีประธานว่ามีลักษณะที่สมบูรณ์แล้ว ดีแล้ว ซึ่งสภาพที่ “ดีแล้ว/ใช้การได้” นั้นเป็นส่วนหนึ่งผลที่ได้การกระทำที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ กล่าวคือ ในตัวอย่างที่ (8) ประธานได้ไปกระทำบางสิ่งบางอย่างกับผมมาก่อนเมื่อผมเปลี่ยนสภาพไปแล้วจึงถามผู้ฟังว่าโดยให้ผู้ฟังอนุมานจากสถานการณ์นั้นๆ ว่า ผมที่ไปทำมาแล้วเปลี่ยนสภาพไปเป็นอย่างไรบ้าง ดีแล้วหรือใช้ได้หรือยัง ซึ่งในความหมายนี้จำเป็นต้องอาศัยบริบทในการช่วยตีความหมายอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคำว่า *duoc* ค่อนข้างเป็นคำกริยาที่มีความหมายกว้าง เพราะภายในคำว่า *duoc* เองไม่ได้แสดง (denote) เหตุการณ์จำเพาะเจาะจงลงไปถึงอากัปกิริยาของเหตุการณ์ก่อนหน้าที่จะ “ได้มาครอบครองสิ่งของหนึ่งๆ” ดังนั้น ผู้พูดจึงต้องอนุมานเอาเองจากบริบทแวดล้อมของสถานการณ์ว่าได้อ้าง (refer) หรือหมายถึงการกระทำใด

โดยสรุปแล้ว คำว่า *duoc* ในภาษาเวียดนาม เมื่อมีการขยายความหมายผ่านกระบวนการนามนัยเชิงเน้นส่วนประกอบย่อยจะทำให้เกิดความหมายใหม่ของคำว่า *duoc* ขึ้นมาจากความหมายพื้นฐานโดยตรง สิ่งที่เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของความหมายทั้งสองก็คือ ความหมายการครอบครองสภาพซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคำกริยาเกี่ยวกับแง่มุมของการ “ครอบครอง” นั้นเอง เครือข่ายความหมายจะแสดงออกมาในรูปแบบดังนี้

รูปที่ 5.3: กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของการ “ดีแล้ว ใช้การได้” ด้วยกระบวนการนามนัยโดยส่วนประกอบย่อย

5.1.5 กระบวนการอุปลักษณะและกระบวนการนามนัย

ความหมายของคำว่า *duoc* ที่มีการขยายความหมายผ่านทั้งกระบวนการอุปลักษณะและกระบวนการนามนัยได้แก่ “ได้ครอบครองเหตุการณ์/โอกาสในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง” โดยความหมายนี้ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการอุปลักษณะที่ความหมายแก่มาก่อน จากนั้นจึงขยายความหมายผ่านกระบวนการนามนัยเน้นส่วนประกอบย่อยอีกทีหนึ่ง

เนื่องจากในความหมายนี้ คำว่า *duoc* ไม่ได้ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว แต่ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงเป็นกริยาตัวแรก ดังนั้นอาร์กิวเมนต์ที่ตามมาจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่นามวลีอย่างเดียวเท่านั้น แต่สามารถเป็นกริยาวลีหรืออนุประโยคได้อีกด้วย ซึ่งกริยาวลีหรืออนุประโยคนี้

สามารถจัดได้ว่าเป็น “นามวลีแสดงสิ่งที่ได้มาครอบครอง” ที่มีความเป็นต้นแบบต่ำ หรือไม่ได้มีลักษณะเป็นรูปธรรมจับต้องได้นั่นเอง ยกตัวอย่างเปรียบเทียบระหว่างประโยค 2 ประโยค คือ

(11) *tôi được ba cuốn sách*   ฉันได้หนังสือ 3 เล่ม

(12) *tôi được gặp Lan ở Hà Nội*   ฉันได้เจอหลานที่ฮานอย

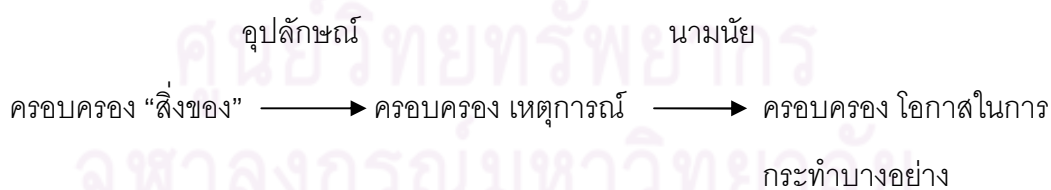
จะเห็นได้ว่า จากตัวอย่างที่ (11) เมื่อคำว่า *được* มีความหมายพื้นฐานจะแสดงการได้มาครอบครอง “สิ่งของ (หนังสือ)” ในขณะที่ตัวอย่างที่ (12) คำว่า *được* แสดงการเปลี่ยนแปลงจากครอบครอง “สิ่งของ (หนังสือ)” ไปเป็นครอบครอง “เหตุการณ์ (การเจอกับหลาน)” โดยผ่านกระบวนการอุปลักษณะที่ความหมายแก่น

อย่างไรก็ตาม ในบางบริบทที่ผู้พูด ถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ในการ “ครอบครองเหตุการณ์” ไปให้กับผู้ฟังแล้ว ความหมายของคำว่า *được* ของผู้พูดจึงแคบลงเหลือเพียง “ครอบครองโอกาสที่จะได้ทำเหตุการณ์” เท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น

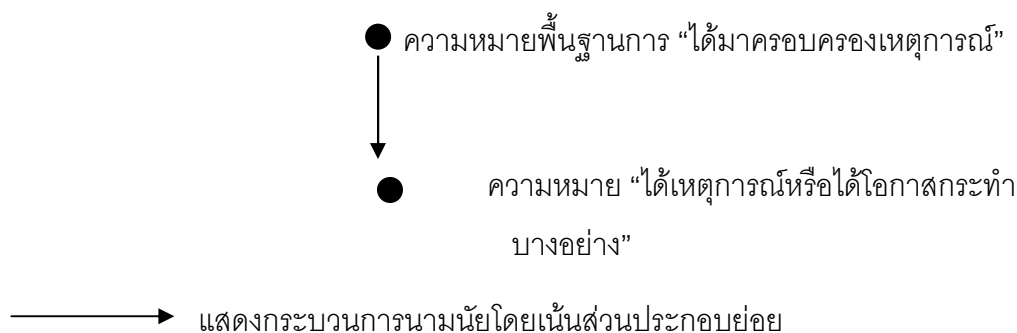
(13) *Xin cho tôi được trả phòng hôm nay* ขอให้ฉัน (ได้โอกาส) คืนห้องในวันนี้

ซึ่งความหมาย “ครอบครองโอกาส” ในการกระทำบางอย่าง จะเกิดขึ้นเมื่อคำว่า *được* ปรากฏตามหลังคำว่า *Xin* ขอ โดยหากการขอได้รับอนุมัติ ผู้พูดก็จะได้ “ครอบครองเหตุการณ์” ในที่สุด

โดยสรุปแล้ว ความหมาย “ได้ครอบครองเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง” หรือ “ครอบครองโอกาสในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง” เป็นความหมายที่ขยายมาจากความหมายพื้นฐาน “ได้มาครอบครอง” ผ่านกระบวนการอุปลักษณะและนามนัย

แต่เนื่องจากกระบวนการอุปลักษณะไม่ได้ทำให้ความหมายแก่นเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงไม่ต้องมีเส้นแสดงเครือข่ายความหมาย แต่ความหมายที่ผ่านกระบวนการนามนัย สามารถเขียนเครือข่ายความหมายได้ดังนี้

รูปที่ 5.4: กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของการ “ได้โอกาสในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง” ด้วยกระบวนการนามนัยโดยส่วนประกอบย่อย

5.2 กระบวนการทางปริชานที่ทำให้เกิดการขยายความหมายของคำว่า *được* จากความหมายประจำคำไปเป็นความหมายทางไวยากรณ์

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะอภิปรายถึงกระบวนการทางปริชาน (cognitive process) ที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) ที่ทำให้คำว่า *được* ในภาษาเวียดนามเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย โดยมีการสูญเสียความหมายประจำคำพร้อมกับเปลี่ยนแปลงสถานะของคำๆ นี้ไปจากเดิมที่เป็นคำกริยากลายมาเป็นคำช่วยกริยาบ่งชี้กรรมวาจก ทิศนภาวะ และการณ์ลักษณะ ซึ่งกระบวนการทางปริชานที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมาย คือ กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor) กระบวนการนามนัย (metonymy) ตามทฤษฎีคำหลายความหมาย 4 ประเภท (Four categories theory of polysemy) ของนิค ไรเมอร์ (Reimer, 2006) และกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification) ตามแนวคิดของอลิซาเบท ทรอกอท (Traugott, 1997, 2002, 2010)

จากความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *được* ที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 นั้นพบว่า คำว่า *được* แสดงความหมายทางไวยากรณ์ 3 ประเภท คือ บ่งชี้กรรมวาจก ทิศนภาวะ และการณ์ลักษณะ โดยความหมายทางไวยากรณ์เหล่านี้ขยายมาจากความหมายประจำคำที่แตกต่างกันและผ่านกระบวนการทางปริชานที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้กลายเป็นคำทางไวยากรณ์ที่ทำหน้าที่แตกต่างกันไปด้วย ดังปรากฏได้ตามตาราง 5.1

ความหมายประจำคำ	กระบวนการทางปริชาน	ความหมายทางไวยากรณ์
“ได้มาครอบครอง”	อุปลักษณ์ นามนัยเน้นผลลัพธ์	บ่งชี้กรรมวาจก
	นามนัยเน้นผลลัพธ์	บ่งชี้การณณ์ลักษณะ
“ชนะ”	นามนัยเน้นส่วนประกอบย่อย ทำให้เป็นอัตวิสัย	บ่งชี้ทัศนภาวะ

ตาราง 5.1 แสดงกระบวนการทางปริชานในการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า *duoc*

ซึ่งในส่วนต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะได้อภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการทางปริชานในการขยายความหมายจากความหมายประจำคำไปเป็นความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *duoc* ตามประเภททางไวยากรณ์

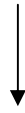
5.2.1 ความหมายของ *duoc* เมื่อบ่งชี้กรรมวาจก

คำว่า *duoc* ที่เมื่อเป็นสกรรณกริยาเดียวในประโยคจะมีความหมายประจำคำว่า “ได้มาครอบครอง” แต่เมื่อกลายเป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจกจะมีความหมายว่า “ได้ครอบครองผลจากการกระทำบางประการที่ผู้อื่นกระทำต่อประธาน” ซึ่งหากจะพิจารณากกระบวนการทางปริชานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย พบว่าคำว่า *duoc* มีเปลี่ยนแปลงความหมายผ่านกระบวนการทางปริชาน 2 กระบวนการ คือ อุปลักษณ์ (metaphor) และ นามนัยแบบเน้นผลลัพธ์ (effect metonymy) ในกรณีนี้ที่คำว่า *duoc* แสดงความหมายพื้นฐาน ความหมายของ *duoc* เป็นการได้มาซึ่ง “สิ่งของ” แต่เมื่อ *duoc* เป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจก จะเกิดการขยายความหมายจากได้สิ่งของเป็นการได้มาซึ่ง “เหตุการณ์” และเหตุการณ์นั้น “กระทำโดยผู้อื่น”

เมื่อคำว่า *duoc* แสดงความหมายพื้นฐานการ “ได้มาครอบครองสิ่งของ” เมื่อผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ที่ความหมายแก่น จึงทำให้ความหมายขยายไปเป็นการ “ได้มาครอบครองเหตุการณ์” และเนื่องจากกริยา *duoc* มีมีนทัศน์ของกริยาสกรรณกริยาที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพอยู่ ดังนั้นเมื่อเหตุการณ์ที่ประธานได้มาครอบครองนั้น เป็นเหตุการณ์ที่กระทำ

โดยผู้อื่น จึงส่งผลทำให้ “เหตุการณ์ทำให้ประธานได้มาครอบครอง” ถูกเน้นหรือตั้งเอา ส่วนประกอบที่เฉพาะผลลัพธ์จากผลของเหตุการณ์นั้นๆ ให้เด่นชัดขึ้นมา

(ครอบครองสิ่งของ) *Anh ấy được 3 cuốn sách* เขาได้หนังสือ 3 เล่ม

กระบวนการอุปลักษณะ

(ครอบครองการกระทำบางอย่าง) *Anh ấy được khen cô giáo* เขา(ได้)ชมคุณครู

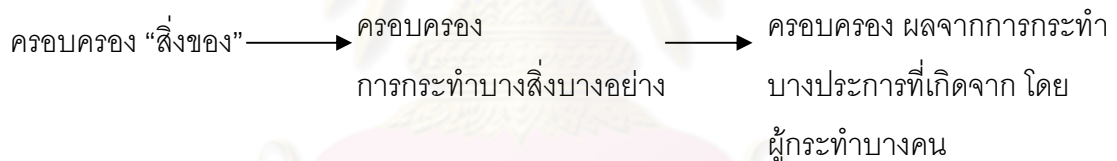

กระบวนการนามนัย

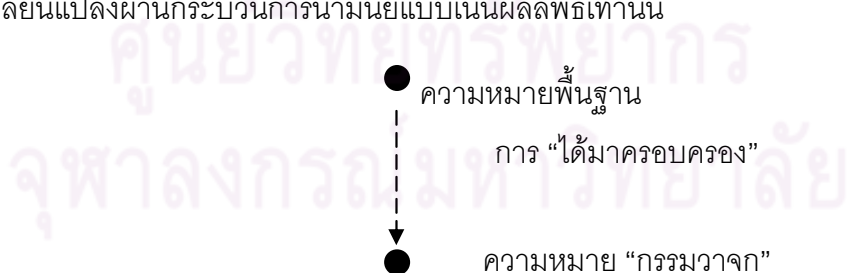
(ครอบครองผลของการกระทำบางอย่าง) *Anh ấy được cô giáo khen* เขาได้ครูชม

Anh ấy được cô giáo tặng 3 cuốn sách
เขาได้รับมอบหนังสือ 3 เล่มจากครู

ดังนั้น เส้นทางกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammatical path) จึงเขียนได้ดังนี้

ในขณะที่เครือข่ายความหมายที่แสดงความหมายบ่งชี้กรรมวาทก สามารถเขียนได้เฉพาะส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์เท่านั้น

----> กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์

รูปภาพ 5.5: กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ “บ่งชี้กรรมวาทก” ด้วยกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์

5.2.2 ความหมายบ่งชี้การณัลักษณะ

คำว่า *duoc* สามารถแสดงความหมายทางไวยากรณ์แสดงการณัลักษณะประจำคำได้ 2 ประเภท คือ การณัก่อผล (accomplishment) และ การณัสัมฤทธิ์ผล (achievement)

ความหมายแสดงการณัก่อผล พบเมื่อคำว่า *duoc* ปรากฏหลังคำกริยาประเภทกริยาก่อผล (accomplishment verb) และกริยาแสดงการกระทำ (activity verb) ซึ่งคำว่า *duoc* จะมีความหมายแสดงผลสำเร็จที่เกิดจากการกระทำ รวมถึงสร้างขอบเขตของเวลาว่าการกระทำนั้นสำเร็จด้วย การเปลี่ยนแปลงทางความหมายนี้ เป็นจากกระบวนการนามนัยเน้นผลลัพท์ (effect metonymy) ซึ่ง ขยายมาจากความหมายลำดับที่ 2 คือความหมาย “ชนะ”

ครอบครอง ผลลัพท์ → ผลสำเร็จ → การณัก่อผล

เช่นเดียวกับกับความหมายแสดงการณัสัมฤทธิ์ผล พบเมื่อคำว่า *duoc* ปรากฏหลังคำกริยาประเภท กริยาแสดงสภาพ (stative verb) และกริยาการณัสัมฤทธิ์ผล (achievement verb) โดยคำว่า *duoc* ในหน่วยสร้างนี้จะเน้นความหมายที่การแสดงสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของประธานเมื่อครอบครองสภาพใหม่หรือผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้น เป็นผลมาจากกระบวนการทางปริชาน นามนัยเน้นส่วนประกอบย่อยของเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้น กับความหมายของคำว่า *duoc* คือ “ชนะ” เหมือนกัน แต่เน้นการเปลี่ยนแปลงสภาพของประธานของประโยค ซึ่งต่างกับการณัก่อผลซึ่งเน้นความหมายที่ผลสำเร็จ

ครอบครอง ผลลัพท์ → ประธานครอบครองสภาพใหม่ → การณัสัมฤทธิ์ผล

ความหมายลำดับที่ 2 ในที่นี้หมายถึง ความหมายที่ได้ผ่านกระบวนการการเปลี่ยนแปลงทางความหมายมาแล้วขั้นตอนหนึ่ง กล่าวคือ ความหมาย “ชนะ” เป็นความหมายที่ผ่านกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพท์มาจากความหมายลำดับแรกของคำว่า *duoc* นั่นคือความหมาย “ได้มาครอบครอง” (รายละเอียดของการขยายความหมายจาก “ได้มาครอบครอง” เป็น “ชนะ” ผู้วิจัยได้อภิปรายไว้แล้วในหัวข้อ 5.1.2 ข้างต้น) อนึ่ง ความหมาย “ชนะ” นี้ ได้ครอบคลุมไปถึงความหมาย “สำเร็จ” ด้วย เนื่องจากผู้พูดสามารถอนุมานได้จากบริบท (pragmatically inferred) ไปได้ว่า เมื่อประธาน “ได้ครอบครอง” “(ความ)ชนะ” นั้นก็หมายถึง

ประธานได้ครอบครองความสำเร็จในการ “กระทำบางอย่าง” เพื่อให้ “ชนะ” เอาไว้ด้วย อย่างไรก็ตามก็ตามความหมายว่า “สำเร็จ” ไม่ได้จัดว่าเป็นความหมายใหม่อีกความหมายหนึ่งของคำว่า *được* แต่เป็นความหมายแฝงที่เกิดจากการอนุมานของผู้พูดในระดับปริชาน แต่ก็สามารถเชื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากความหมายประจำคำไปเป็นความหมายทางไวยากรณ์ได้ทั้งการณัลักษณะ และทัศนภาวะ

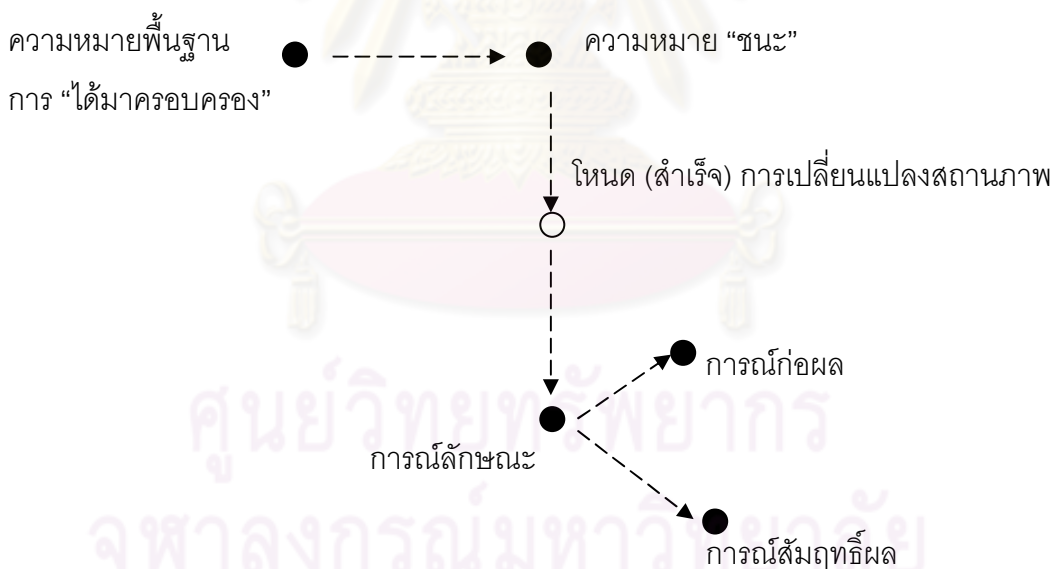
ตัวอย่างประโยคด้านล่าง แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากความหมายประจำคำ “ได้มาครอบครอง” จนเป็นความหมายทางไวยากรณ์ที่มีความหมายแสดง “การณัก่อนผล” และ “การณัสัมฤทธิ์ผล” ของเหตุการณ์ที่คำว่า *được* เกิดร่วมด้วย ซึ่งทุกขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงทางความหมายก็เป็นผลมาจากกระบวนการนามนัยทั้งสิ้น

ความหมาย	ตัวอย่างประโยค	
ครอบครอง	Anh ấy <i>được</i> 3 cuốn sách	เขาได้หนังสือ 3 เล่ม
ชนะ	Thái và Việt Nam đá bóng ai <i>được</i> ใครชนะ	ฟุตบอลระหว่างไทยกับเวียดนาม
สำเร็จ	Thái <i>được</i>	ทีมไทยชนะ (สำเร็จ)
การณัก่อนผล	Tôi khi tìm <i>được</i> đối tác thuê nhà Anh ấy vừa đi <i>được</i> mười bước... Chúng tôi học <i>được</i> 5 tuần.	หลังจากหาสัญญาเช่าบ้านได้ เขาเพิ่งจะเดินได้ 10 ก้าว พวกเราเรียนได้ 5 สัปดาห์
การณัสัมฤทธิ์ผล	Chỉ tiết kiệm thì mới giàu <i>được</i> thôi Khăn này giặt <i>được</i> sạch	เพียงแค่ประหยัดเท่านั้นก็จะเริ่ม รวยได้ ผ้าพันคอนี้ซักได้สะอาด (ซักเสร็จแล้วสะอาด)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการณัลักษณะทั้ง 2 ประเภทมีความใกล้เคียงกัน จึงอาจทำให้เกิดความหมายกำกวม ตีความไปได้หลายแบบ ดังนั้น การจำแนกความหมายทั้ง 2 ประเภทออกจากกันจึงต้องใช้เกณฑ์ทางความหมายในการเกิดร่วมกับส่วนขยายแสดงลักษณะพลวัตหรือ

ลักษณะโครงสร้างเวลา รวมไปถึงเกณฑ์การเกิดร่วมกับการณ์ลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น กำลัง รวมไปถึงการตีความทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ประกอบด้วย

โดยสรุป ในการแสดงความหมายทางไวยากรณ์เป็นการณ์ลักษณะนั้น คำว่า *duoc* ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายคือนามนัยจากความหมาย “ได้มาครอบครอง” เป็นความหมาย “ชนะ” ซึ่งภายในความหมายว่า “ชนะ” นั้นผู้พูดสามารถอนุมานได้ถึงผล “สำเร็จ” ที่ประธานจะได้มาครอบครอง หรือประธานเปลี่ยนแปลงสภาพไปเนื่องจากผล “สำเร็จ” ที่เกิดจากการกระทำบางอย่างได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ความหมาย “สำเร็จ” เป็นความหมายที่ไม่สามารถจัดได้ว่าเป็นอีกความหมายหนึ่งของคำว่า *duoc* เพราะเป็นความหมายที่ต้องอาศัยการอนุมานจากความหมายของบริบทแวดล้อม ดังนั้นในเครือข่ายความหมายจึงแสดงด้วยรูปแบบของโหนด (node) หนึ่งก่อนที่จะแยกออกไปเป็นความหมายของการณ์ลักษณะทั้ง 2 ประเภท ซึ่งการแสดงตัวโหนดเป็นสิ่งที่บอกว่าทั้งสองความหมายมีแง่มุมทางความหมายใดที่เหมือนกัน (ในที่นี้คือเรื่องของ “สำเร็จ” ที่เป็นผลลัพธ์มาจากการกระทำกริยาหนึ่งๆ) และยังแสดงให้เห็นอีกด้วยว่า ทั้งสองความหมายใช้กระบวนการปริชานแบบเดียวกันในการขยายความหมายออกมาจากความหมายพื้นฐานอีกที ซึ่งก็คือกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์

รูปภาพ 5.6: กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ“การณ์ลักษณะ” ด้วยกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์

5.2.3 ความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะ

ความหมายแสดง “ทัศนภาวะ” หมายถึง การแสดงทัศนภาวะความคิดเห็นของผู้พูดที่มีต่อสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นๆ โดยคำว่า *được* ที่มีความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะนั้นจะปรากฏตามหลังกริยาหลักในโครงสร้างกริยาเรียง และแสดงทัศนภาวะความคิดเห็นของผู้พูดหรือผู้กระทำ 4 ประเภท ได้แก่

1. ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำ (agent-oriented modality)
หมายถึง แสดงการบ่งชี้ทัศนภาวะแสดงความสามารถ (ability)
2. ทัศนภาวะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม (root possibility modality)
หมายถึง แสดงการบ่งชี้ทัศนภาวะความสามารถที่อาจจะเกิดขึ้นสถานการณ์แวดล้อมหนึ่งๆ
3. ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด (speaker-oriented modality)
หมายถึง แสดงการบ่งชี้ทัศนภาวะการอนุญาต
4. ทัศนภาวะการคาดคะเน (epistemic modality)
หมายถึง แสดงการบ่งชี้ทัศนภาวะอาจเป็นไปได้ (possibility)

ในการแสดงความหมายทางไวยากรณ์แสดงทัศนภาวะนั้น คำว่า *được* ไม่ได้บ่งความหมายของการ “ครอบครอง” ของสิ่งของที่เห็นได้ด้วยตา แต่เป็นความสามารถที่อยู่ภายในตัวของผู้กระทำ (agent) หรือผู้พูด (speaker) หรือสถานการณ์ที่ผู้พูดสังเกตการณ์อยู่ (situation/thing) ในการก่อให้เกิดการกระทำหรือรองรับการกระทำที่เกิดขึ้น ซึ่งกรณีการกลายเป็นคำบ่งชี้ทัศนภาวะของคำว่า *được* นั้นค่อนข้างเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัย เนื่องจากคำว่า *được* ได้แสดง (encode) มุมมองของผู้พูดต่อสถานการณ์โดยอ้างอิงเข้ากับความเชื่อหรือทัศนคติของผู้พูดเอาไว้ด้วย ซึ่งตรงกับแนวคิดเรื่องกระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัยของ Traugott (Traugott, 2010: 40)

5.2.3.1 ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำ

กระบวนการกลายเป็นคำบ่งชี้ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำของคำว่า *được* หรือ ทัศนภาวะแสดงความสามารถ (ability) ของผู้กระทำนั้นเป็นผลมาจากการบวนการนามนัยเน้นส่วนประกอบย่อยซึ่งขยายออกมาจากความหมายประจำคำคือ “ชนะ” ไปเป็น “สำเร็จ”

กระบวนการขยายความหมายของทัศนภาวะแสดงความสามารถเริ่มต้นเช่นเดียวกับกับการขยายความหมายของกริยาลักษณะ กล่าวคือ เป็นการขยายความหมายมาจาก

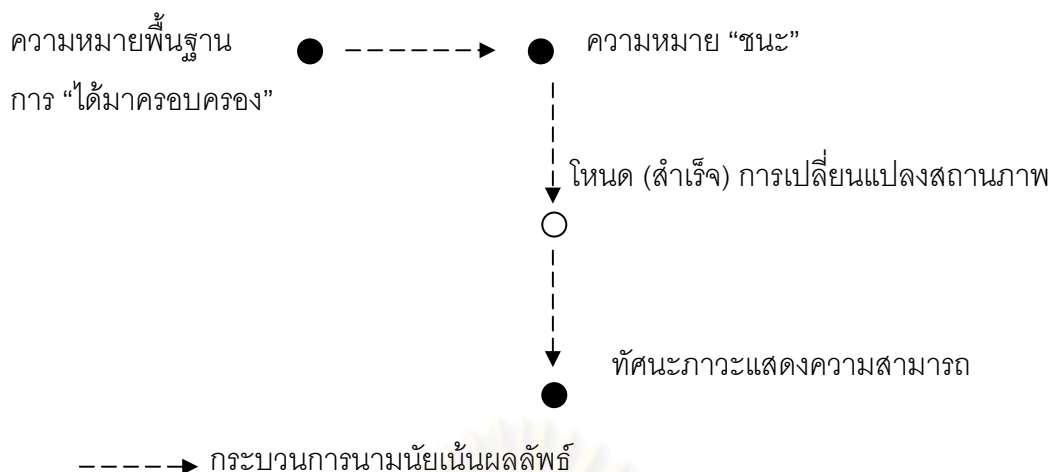
ความหมายประจำคำลำดับที่ 2 คือ “ชนะ” (ซึ่งได้อธิบายกระบวนการโดยละเอียดไว้แล้วในหัวข้อ 5.1.2 ข้างต้น) และจากความหมาย “ชนะ” นี้ทำให้ผู้พูดสามารถอนุมานได้จากบริบท (pragmatically inferred) ไปได้ว่า เมื่อประธาน “ได้ครอบครอง” “(ความ)ชนะ” หมายถึงประธานได้ครอบครองความสำเร็จในการ “กระทำบางอย่าง” ด้วย โดยเมื่อประธานครอบครองสถานภาพ “สำเร็จ” เราจึงสามารถอนุมานความหมายเพิ่มเติมจากบริบททางวัจนปฏิบัติศาสตร์ได้ว่า ประธานมี “ความสามารถ” ที่จะทำบางอย่างให้เกิดผลสำเร็จได้จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายไปเป็นทัศนภาวะแสดงความสามารถ ซึ่งทรอกอท (Traugott, 2005) เรียกกระบวนการนี้ว่า การทำให้ความหมายเข้มข้นด้วยกระบวนการทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic strengthening) กล่าวคือ บริบทแวดล้อมที่เหตุการณ์เกิดและสำเร็จได้ส่งผลให้ผู้พูดอนุมานได้ว่าคำว่า *được* เป็นการแสดงความหมายความสามารถของประธาน ซึ่งการตีความนี้ไม่ได้เกิดจากความหมายภายในคำว่า *được* เอง

ตัวอย่างประโยคของคำว่า *được* ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ได้แก่

ความหมาย	ตัวอย่างประโยค
ครอบครอง	Anh ấy <i>được</i> 3 cuốn sách เขาได้หนังสือ 3 เล่ม
ชนะ	Thái và Việt Nam đá bóng ai <i>được</i> ฟุตบอลระหว่างไทยกับเวียดนาม ใครชนะ
สำเร็จ	Thái <i>được</i> ทีมไทยชนะ (สำเร็จ)
ทัศนภาวะแสดงความสามารถ/	Tôi viết tiếng Việt <i>được</i> ฉันเขียนภาษาเวียดนามได้
ทัศนภาวะแสดงศักยภาพ	cái ghế này ngồi <i>được</i> เก้าอี้ที่นั่งได้

โ

โดยสรุป สามารถแสดงเครือข่ายความหมายโดยแยกมาจากโหนดแสดงความสำเร็จ เช่นเดียวกับการณ์ลักษณะ

รูปภาพ 5.7: กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ“ทักษะภาวะแสดงความสามารถ” ด้วยกระบวนการเน้นย้ำเน้นผลลัพธ์

5.2.3.2 ทักษะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม

ทักษะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อมเป็นทักษะที่สถานการณ์หรือสภาวะแวดล้อมเป็นตัวจำกัดการแสดงความสามารถผู้พูดในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ สถานการณ์แวดล้อมจะเป็นปัจจัยกำหนดการกระทำของผู้พูดว่าทำได้หรือไม่

การแสดงทักษะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม (intrinsic modality) เป็นทักษะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายมาจากทักษะความสามารถ (ability) โดยกระบวนการหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้คือ กระบวนการเกิดในบริบททั่วไป (generalization) กล่าวคือ ความหมายที่เป็น “ความสามารถ” ในทักษะภาวะแสดงความสามารถถูกทำให้จางลง ในขณะที่บริบทหรือสถานการณ์แวดล้อมถูกทำให้มีความสำคัญ (highlight) ขึ้นมา ดังนั้น ทักษะภาวะประเภทนี้จึงไม่ได้เป็นการแสดงเพียงเงื่อนไข “ความสามารถ” ที่ประธานจะต้องครอบครอง แต่มีความหมายกว้างขึ้น (general) ไปครอบคลุมเงื่อนไขใดๆ ก็ตามในบริบทแวดล้อมของสถานการณ์ที่อาจทำให้เหตุการณ์เกิดขึ้น หรือสามารถเรียกทักษะภาวะนี้ได้ว่า ทักษะภาวะแสดงความสามารถที่อาจเกิดขึ้นเพราะบริบทแวดล้อม (root possibility)

Vì thời tiết tốt nên tôi đi bộ ngắm phong cảnh được

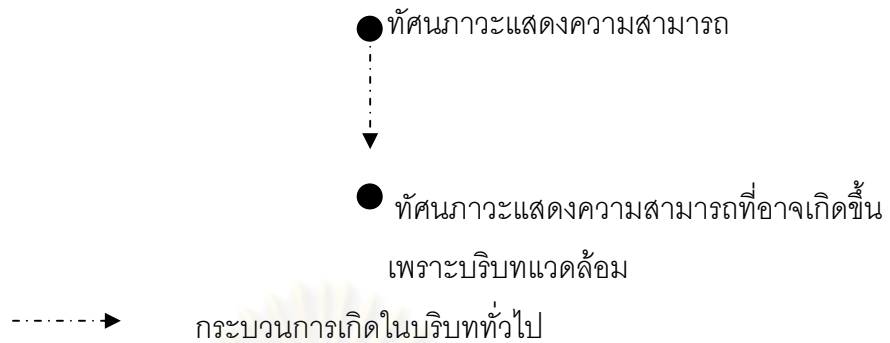
เพราะอากาศดี ฉันจึงเดินชมทัศนียภาพได้

chị Loan bị ốm nên chiều này chị ấy không đi học được

คุณลวนป่วย ดังนั้นบ่ายนี้เธอจึงไปเรียนไม่ได้

โดยสรุป เครือข่ายความหมายแสดงทัศนภาวะอ้างอิงจากสภาวะแวดล้อม ผ่านกระบวนการเกิดในบริบททั่วไป คือ

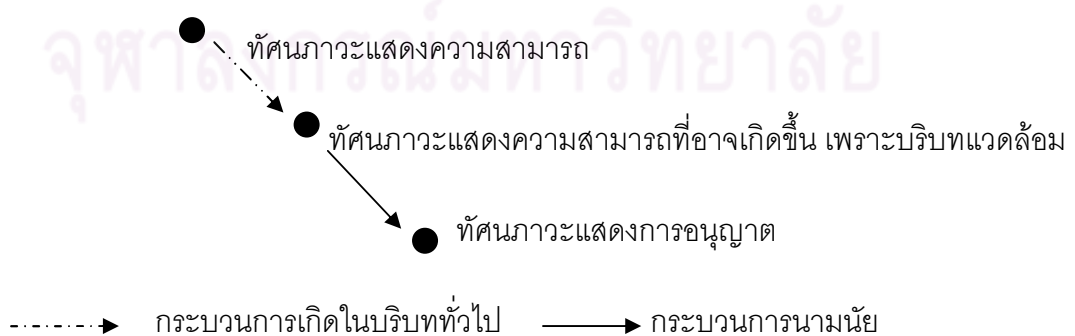

รูปภาพ 5.8: กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ“ทัศนภาวะแสดงความสามารถที่อาจเกิดขึ้นเพราะบริบทแวดล้อม” ด้วยกระบวนการเกิดในบริบททั่วไป

5.2.3.3 ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด

คำว่า *được* เมื่อมีความหมายแสดงทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด เป็นความหมายที่แสดงความสามารถซึ่งผู้พูดครอบครองอยู่ แต่ถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ในการกระทำนั้นไปให้ผู้ฟังหรือผู้อื่นที่ผู้พูดต้องการ กล่าวคือ ทัศนภาวะสามารถ (ability) มีความหมายที่เอื้อให้เกิดการแสดงทัศนภาวะอนุญาต (permission) ได้ โดยความหมาย “ความสามารถ” ถูกเน้นด้วยกระบวนการนามนัยและการอ้างอิงความหมายที่มาจากบริบททางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic inferencing) เนื่องจากผู้พูดมีอำนาจที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์มากกว่าผู้กระทำ ดังนั้นผู้พูดจะทำการประเมิน “ความสามารถ” ของผู้ทำกริยาหลักก่อนและปล่อยให้ (enable) ผู้กระทำสามารถกระทำกริยาได้ ตัวอย่างเช่น *Món ăn này ăn được* อาหารนี้กินได้

ซึ่งเครือข่ายความหมายสามารถแสดงได้ ดังนี้

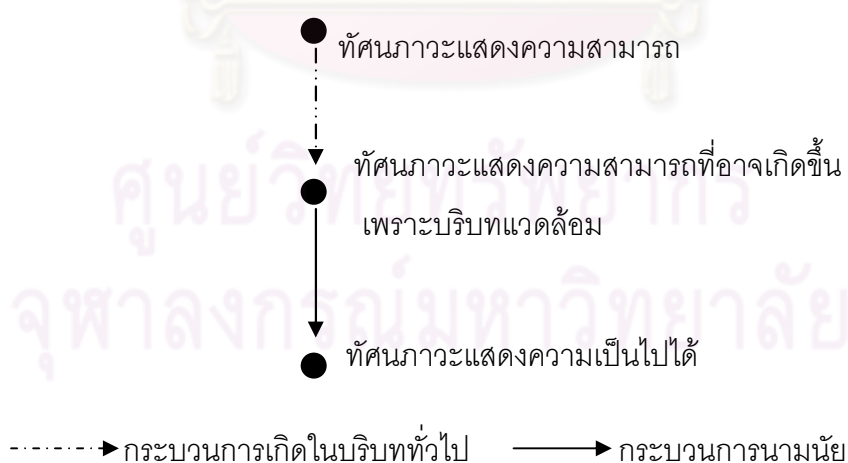
รูปภาพ 5.9: กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ“ทัศนภาวะแสดงความสามารถที่อาจเกิดขึ้นเพราะบริบทแวดล้อม” ด้วยกระบวนการนามนัย

5.2.3.4 ทักษะการแสดงการคาดคะเน

ทักษะการแสดงการคาดคะเนเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินศักยภาพของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นของผู้พูด ซึ่งผู้พูดจะประเมินทัศนคติของตนเองโดยอ้างอิงจากความเป็นจริงเท็จของประพจน์ที่จะใช้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้พูดได้ประเมินแล้วว่าเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจริงนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร โดยคำว่า *được* เมื่อแสดงความหมายทักษะการแสดงการคาดคะเน จะแสดงถึงการประเมินของผู้พูด ว่ายังมีโอกาสที่เหตุการณ์นั้นๆจะเกิดขึ้นและเป็นจริงตามที่ประเมินไว้ หรือเหตุการณ์นั้นเพียงแค่อาจเกิดขึ้นได้เท่านั้น ดังนั้นความหมายของคำว่า *được* ที่บ่งทักษะสถานะัญชาวจึงเป็นความหมายที่แสดงความคิดเห็นของผู้พูดซึ่งคาดการณ์คือคาดคะเนว่าเหตุการณ์นั้นๆมีศักยภาพที่จะสามารถเกิดขึ้นได้

ความหมายแสดง “ศักยภาพ” เป็นความหมายส่วนหนึ่งที่ผ่านกระบวนการนามนัยเน้นส่วนประกอบย่อยมาจากความหมายความ “สามารถ” ซึ่งอยู่ในทักษะแสดงความสามารถ แต่ในทักษะแสดงการคาดคะเนนี้ “ศักยภาพ” หรือ “ความสามารถ” นั้นอ้างอิงมาจากสถานะความเป็นจริงในโลก ซึ่งอยู่เหนือการควบคุมของทั้งผู้กระทำและถึงผู้พูด ดังนั้นความหมายหรือทักษะที่บ่งชี้ได้จากทักษะนี้คือ ทักษะแสดงความเป็นไปได้ (possibility) ตัวอย่างประโยคเช่น *Cái nào cũng mua được* อันไหนก็ซื้อได้

ซึ่งเครือข่ายความหมายสามารถแสดงได้ ดังนี้

รูปภาพ 5.10: กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ“ทักษะแสดงความเป็นไปได้” ด้วยกระบวนการนามนัย

5.2.4 กระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัย (subjectification) ในกระบวนการขยาย ความหมายเป็นตัวเองชี้ทัศนภาวะ

แม้ว่าแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification) จะถูกนำมาอธิบายในปรากฏการณ์การกลายเป็นคำไวยากรณ์ก็ตาม แต่ระดับของความเป็นอัตวิสัยไม่สามารถระบุระดับของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ละเอียดมากนัก และไม่จำเป็นที่คำที่เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์จะเกิดการกลายเป็นแบบอัตวิสัยเสมอไป

อย่างไรก็ตาม กระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัยก็จัดได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการขยายความหมายเป็นตัวเองชี้ทัศนภาวะของคำว่า *được* เพราะว่าแนวคิดเรื่องทัศนภาวะและแนวคิดเรื่องอัตวิสัยมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการตีความความหมายของคำหรือถ้อยความโดยอาศัยพื้นฐานความคิดเห็นและความเชื่อของผู้พูดเข้ามามีส่วนในการตีความด้วย ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มเติมส่วนของกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยที่ส่งผลในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์บ่งชี้ทัศนภาวะของคำว่า *được* เข้าไว้ด้วย เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการนี้ในคำหลายหน้าที่คำอื่นๆ ต่อไป

5.2.4.1 ความหมายของกระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัย

มโนทัศน์เรื่องอัตวิสัย (subjectivity) เป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจจากภาษาศาสตร์ในกระแสปัจจุบัน โดยเฉพาะในหมู่นักภาษาศาสตร์หน้าที่ (functional linguistics) และ นักภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive linguistics) อาทิเช่น จอห์น ไลออน (Lyons, 1982) โรนัลด์ แลงแอกเคอร์ (Langacker, 1985) อลิซาเบธ ทรอกอท (Traugott, 1989) โชอิชิอิ วาซาคิ (Iwasaki, 1993) โยชิฮิโกะ อิเคกามิ (Ikekami, 2005) และซาโตชิ อุเอฮาระ (Uehara, 2006) เป็นต้น ปัจจุบันมโนทัศน์เรื่องอัตวิสัยเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic change) ในแง่ของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) โดยมีพุดถึงอยู่สองแนวทฤษฎีใหญ่ๆ ได้แก่

- 1) แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification) ของทรอกอท และผู้วิจัยร่วม (Traugott, 1997, 2005; Traugott and Dasher, 2002) และ
- 2) แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification) ของแลงแอกเคอร์ (Langacker, 1985, 1990, 1997, 1998, 1999, 2002, 2006)

แม้ทั้งสองแนวทฤษฎีจะใช้คำศัพท์เฉพาะคำเดียวกันในการอ้างถึงมโนทัศน์ดังกล่าว แต่มีข้อแตกต่างกันหลายประการทรอกอท (Traugott, 1989: 31) นิยามความหมายของกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายเชิงข้ามเวลา (diachronic process) ที่คำ หรือหน่วยสร้างหนึ่งๆ มีแนวโน้มที่จะขยายความหมายไปสู่การตีความบนพื้นฐานความเชื่อ และทัศนคติส่วนตัวที่มีต่อถ้อยความ (proposition) ที่กล่าวขึ้นของผู้พูด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นการพัฒนาความหมายของถ้อยความให้มีความหมายเชิงอัตวิสัย (subjective meaning) มากขึ้น ซึ่งการขยายความหมายดังกล่าวนี้เป็นผลจากกระบวนการที่เรียกว่า “การอนุมานความใหม่ตามบริบท (invited inferencing)”

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดเรื่องการกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification) ที่เสนอโดย แลงแอกเคอร์ (Langacker, 1999) นั้นค่อนข้างแตกต่างจากทรอกอท โดยแลงแอกเคอร์เสนอว่าการกลายเป็นอัตวิสัยเป็นกระบวนการทางบริบทที่ส่งผลให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์ทุกกรณีจะเป็นผลมาจากกระบวนการดังกล่าวนี้ คำศัพท์ “กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย” ของแลงแอกเคอร์ใช้ในความหมายแคบกว่าความหมายที่ทรอกอทและแดชเชอร์ใช้ กล่าวคือ กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยนี้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงมุมมองของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในระบบบริบทของผู้พูด แลงแอกเคอร์เสนอว่าการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นผลจากการมองเหตุการณ์ในลักษณะที่ผู้พูดมองเหตุการณ์โดยตั้งตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของเหตุการณ์ รูปภาษาที่พัฒนากลายเป็นคำไวยากรณ์จะแสดงคุณสมบัติจากกระบวนการที่เรียกว่ากระบวนการลดเลือนและโปร่งใส (attenuation and transparency) การลดเลือนหมายถึงการที่ประธานของประโยคลดเลือนบทบาทในการเป็นผู้กระทำไป โดยบทบาทดังกล่าวถูกย้ายไปอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้พูดแทน กล่าวคือผู้พูดนำตัวเองเข้าไปเป็นองค์ประกอบหนึ่งในฐานะผู้กระทำแทนประธานของประโยค เมื่อบทบาทดังกล่าวถูกควบคุมโดยผู้พูดอย่างสมบูรณ์ ประธานของประโยคจึงไม่มีบทบาทตามรูปภาษา กล่าวคือโปร่งใส ทำให้รูปภาษาที่กลายเป็นคำไวยากรณ์สามารถมีประธานของประโยคเป็นอะไรก็ได้ ทั้งที่แสดงบทบาททางความหมายสอดคล้องและไม่แสดงบทบาททางความหมายที่สอดคล้องกับคำกริยานั้นๆ เนื่องจากบทบาทผู้กระทำที่แท้จริงของประโยคถูกขับเคลื่อนโดยผู้พูดแทนแล้ว

อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้ได้ใช้ความหมายของการกลายเป็นอัตวิสัยตามแนวทางของทรอกอท โดยทรอกอทเสนอทฤษฎีไว้ว่าคำซึ่งมีความหมายประจำคำดั้งเดิมอยู่แล้ว เมื่อเกิดในบริบทบางบริบทจะมีความหมายรอง หรือความหมายข้างเคียงซึ่งเป็นความหมายเชิงวัจนปฏิบัติ ความหมายเชิงวัจนปฏิบัติดังกล่าวเกิดจากการอนุมาน (inference) ซึ่งเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า

ความหมายเชิงการใช้ (usage-based) เนื่องจากเป็นความหมายที่อนุมานได้จากการใช้รูปภาษานั้นๆ ในสถานการณ์จริง เมื่อกาลเวลาผ่านไปความหมายเชิงวัจนปฏิบัติซึ่งเป็นความหมายรองของรูปภาษาจะพัฒนากลายเป็นความหมายประจำคำซึ่งเป็นความหมายหลักของรูปภาษา ทรอกอทกล่าว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงความหมายดังกล่าวมี 3 แนวโน้มดังนี้

แนวโน้มที่ 1 ความหมายเดิมที่เป็นการบรรยายสภาพสถานการณ์ภายนอก (external described situation) พัฒนาไปสู่ความหมายใหม่ที่เป็นการบรรยายสภาพสถานการณ์ภายใน (internal described situation) ได้แก่การตัดสินประเมินค่า (evaluative) การรับรู้ (perceptual) และกระบวนการทางปริชาน (cognitive) เช่น ในกรณีของการพัฒนาความหมายในเชิงลบ (pejoration) เช่นการพัฒนาทางความหมายของคำว่า *boor* ในภาษาอังกฤษ จากความหมาย *'farmer'* “ชาวนา” > *'crude person'* “คนชั้นต่ำ” หรือในกรณีของการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension) จากขอบข่ายความรู้รูปธรรม (concrete domain) ไปสู่ขอบข่ายความรู้เชิงนามธรรม (abstract domain) ทั่วไป

แนวโน้มที่ 2 ความหมายเดิมที่เป็นการบรรยายสภาพสถานการณ์ภายนอกหรือภายในพัฒนาไปสู่ความหมายใหม่ที่เป็นการบรรยายสภาพสถานการณ์ตามตัวบท (textual situation) หรือสถานการณ์เหนือภาษา (metalinguistic situation) เช่น การพัฒนาทางความหมายจากคำกริยาบรรยายสภาพทางจิต (mental state verbs) ไปสู่คำกริยาแสดงวัจนปฏิบัติ (speech-act verbs) ของคำว่า *observe* ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากความหมาย *'notice'* “สังเกตการณ์” > *'state'* “กล่าว”

แนวโน้มที่ 3 การพัฒนาความหมายไปสู่ความหมายใหม่ที่เป็นความเชื่อทัศนคติส่วนบุคคล (speaker's subjective belief/attitude) ต่ออ้อยความที่ถูกกล่าวขึ้นของผู้พูด เช่น การพัฒนาความหมายแสดงเวลาไปสู่ความหมายแสดงการขัดแย้งของคำว่า *while* ในภาษาอังกฤษ *'during'* “ในขณะที่” > *'although'* “แม้ว่า” หรือคำว่า *go* ในภาษาอังกฤษจากความหมายแสดงการเคลื่อนที่ทางกายภาพ ไปสู่การคาดการณ์วางแผนในอนาคต

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางความหมายใน **แนวโน้มที่ 3** เป็นสิ่งที่ทรอกอทเรียกว่า “การกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification)” เช่น การพัฒนาความหมายการเคลื่อนที่เชิงกายภาพของ *be going to* ไปสู่ความหมายการคาดการณ์และการวางแผนในอนาคต ทรอกอทได้

ยกตัวอย่างจากการขยายความหมายดังกล่าวในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงความหมายแบบ
ข้ามเวลา พิจารณาจากตัวอย่างต่อไปนี้

(1) *Thys onhappy sowle ....was goyng to be brought into helle for the synne
and onleful lustys of her body.* (1482 Monk of Evesham (OED 47b))

(Traugott, 2005: 34)

ประโยคตัวอย่างที่ (1) แสดงความหมายการเคลื่อนที่ในบริบทของความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความ
ตายที่ดวงวิญญาณจะต้องเดินทางเพื่อไปรับผลกรรมดีและชั่วที่ก่อไว้ ในตัวอย่างดังกล่าว รูป
ประโยคกรรมวาจก (passive) ถูกยกขึ้น (promoted) ในการอนุมานถึงการมีเจตนาหรือความ
รับผิดชอบต่อการกระทำในอนุภาคของประธานของการเคลื่อนที่ เนื่องจากเป้าหมายของการ
เดินทาง (นรก) เป็นส่วนขยาย (adjunct) ของ *be brought* ไม่ใช่ของ *was goyng to* ดังนั้น
ความหมายการแสดงทิศทางของ *was goyng to* จึงถูกกดลง (demoted) การอนุมานความใหม่
(inference) ของความหมายแสดงเวลาในอนาคตเป็นผลจากเจตนาของการตัดสินใจชั่วของคนตาย
ที่ถูกยกขึ้นมาให้เด่น (promoted) (Hopper and Traugott, 1993: 83)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าตัวอย่าง ดังกล่าวจะไม่ใช่ตัวอย่างของบริบทที่เอื้อต่อการอนุมาน
ความใหม่ของความหมายแสดงเวลาในอนาคตของ *be going to* ที่เด่นชัดที่สุด หลักฐานที่ได้จาก
ประโยคตัวอย่างดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ *be going to*
พัฒนาในยุคต่อๆ มาความหมายของการแสดงเวลาในอนาคต ของ *be going to* เริ่มพัฒนาไปสู่
ความหมายที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติ (conventionalized meaning) ในตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

(2) *The council sat upon it, and were going to order a search of all the houses
about the town.* (before 1680 History Charles II, II p. 164 (HDCET))

(Traugott, 2005: 35)

ความหมายแสดงการเคลื่อนที่ซึ่งเป็นความหมายประจำคำดั้งเดิมของ *be going to* ถูกกดลง และ
พัฒนาเป็นความหมายแสดงเวลาในอนาคตซึ่งเรียกว่าความหมายประจำคำความหมายใหม่ เมื่อ
ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ไม่แสดงการเคลื่อนที่ (non-motion verbs) อย่าง *sat upon it* ซึ่งหมายถึง
การไม่แยแส หรือเพิกเฉย การปรากฏร่วมของคำกริยาทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกัน
ทางความหมาย (semantically incompatible) กล่าวคือคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ *be going to*
เกิดร่วมกับคำกริยาแสดงการอยู่กับที่ *sat upon it* บริบททางภาษาดังกล่าวเอื้อให้เกิดการตีความ
be going to ใหม่เป็นความหมายแสดงเวลาในอนาคต

be going to ได้พัฒนาความหมายแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์เมื่อนามวลีในตำแหน่งประธาน และคำกริยาของ *be going to* ปรากฏร่วมกันโดยมีความไม่สอดคล้องกันทางความหมาย (semantically incompatible) อย่างสิ้นเชิง เช่น การปรากฏหน้าคำกริยาประเภทแสดงประสบการณ์ทางปริธาน อย่าง *hear* หรือ *like* ในตำแหน่งหลัง *be going to* หรือการที่ประธานในตำแหน่งหน้า *be going to* เป็นประธานสิ่งไม่มีชีวิตที่ไม่สามารถแสดงบทบาทการเป็นผู้เคลื่อนที่ได้ เช่น

(3) *It seems as if it were going to rain.* (1890 Chambers' Journal (OED go Vb))

(Traugott, 2005: 35)

ความหมายประจำคำดั้งเดิมของ *be going to* ขยายไปสู่ความหมายใหม่ซึ่งเป็นความเชื่อและทัศนคติของผู้พูด เมื่อเหตุการณ์ถูกตีความผ่านมุมมองเหตุการณ์ของผู้พูด (speaker's perspective) โดยผู้พูดวาง (encode) ตำแหน่งของตัวเองไปในเวลาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่กล่าวถึงพร้อมกันกับวางตำแหน่งของตัวเองไปในการเคลื่อนที่ทางกายภาพด้วย ในตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงความหมายจากความหมายแสดงการเคลื่อนที่ไปสู่ความหมายแสดงเวลาในอนาคตดังกล่าว

ทรอกอท (Traugott, 2005) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่เรื่องของการเจือจางของความหมาย (semantic bleaching) แต่เป็นการปรากฏตัวขึ้นของความหมายเชิงวัจนปฏิบัติ (pragmatic strengthening) นิยามมโนทัศน์เรื่องอัตวิสัย (subjectivity) และกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification) ซึ่งเสนอโดยทรอกอทจึงเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของความหมายจากการตีความเชิงวัตถุวิสัย (objective meaning) หรือการตีความตามรูปภาษา ไปสู่ความหมายจากการตีความเชิงอัตวิสัย (subjective meaning) หรือการตีความบนพื้นฐานความเชื่อและทัศนคติของผู้พูด

ความเป็นอัตวิสัยหมายถึงการพัฒนาความหมายของคำและหน่วยสร้างหนึ่งๆ จากเดิมที่อ้างอิงบนโลกทางสังคมกายภาพ (sociophysical world of reference) ไปสู่การอ้างอิงบนโลกส่วนตัวของผู้พูด (speaker's world) เช่น การให้เหตุผล การแสดงความเชื่อ หรือทัศนคติที่นอกเหนือจากตัวภาษา (metalinguistic attitude) ต่อบริจเฉท กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยในที่นี้จึงเป็นแนวโน้มของการกลายเป็นความหมายเชิงวัจนปฏิบัติ (pragmaticization of meaning) ดังที่ทรอกอท (Traugott, 1999: 179) กล่าวว่าเป็น “*semasiological development of meaning associated with a form such that it comes to mark subjectivity explicitly*”

นอกจากกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification) ที่เสนอโดยทรอกอท ซึ่งโดยภาพรวมจะอธิบายถึงปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงทางความหมายแบบข้ามเวลาแล้ว ยังมี การนำไปประยุกต์ในการอธิบายเรื่องการพัฒนาความหมายแบบอัตวิสัยของคำหรือ ของหน่วย สร้างต่างๆในลักษณะช่วงเวลาเดียว (synchronic) ได้เช่นกัน เช่น การขยายความหมายของคำ การกลายเป็นคำบ่งชี้ ทศนภาวะวิสัย และคำบ่งชี้แหล่งที่มาของข้อมูล การพัฒนาความหมาย แสดงการกระทำ (performative) ของคำกริยาแสดงเจตนา (locutionary verb) เช่น *promise* และ *insis* หรือการพัฒนาความหมายของคำวิเศษณ์ เช่น *in fact* (Traugott, 1999: 188-189) เป็นต้น

เนื่องจากข้อบ่งชี้แสดงจุดร่วมของกระบวนการขยายความหมายที่กล่าวมานี้ ได้แก่แนวโน้มของการพัฒนาความหมายเชิงวัจนปฏิบัติซึ่งเป็นความหมายเชิงอัตวิสัยไปสู่ ความหมายประจำคำ เช่นนี้แล้วกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยที่เสนอโดยทรอกอท (Traugott, 1999) จึงเป็นการปรากฏตัวขึ้นของความหมายเชิงวัจนปฏิบัติ (pragmatic strengthening) และการ ขยายความหมายที่เป็นมุมมองของผู้พูด (speaker's perspective) อย่างไรก็ตามงานของทรอกอท อธิบายปรากฏการณ์การกลายเป็นอัตวิสัยในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในแง่การใช้ภาษา มากกว่าในแง่กลไกทางปริชาณ ส่วนงานของแลงแอดเคอร์ในทางตรงกันข้ามเป็นการอธิบาย ปรากฏการณ์การกลายเป็นอัตวิสัยของคำในแง่กลไกทางปริชาณมากกว่าในแง่การใช้ภาษา

5.2.4.2 บทบาทของกระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัยในกระบวนการกลายเป็นตัว บ่งชี้ ทศนภาวะของคำว่า *duoc*

เนื่องจากกระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัยเป็นกระบวนการทางปริชาณที่ทำให้ความหมาย ของคำเกิดการพัฒนาไปมีความหมายใหม่ที่เป็นความเชื่อ ทศนคติส่วนบุคคล ดังนั้นเราจึงสามารถ พบกระบวนการนี้ในกระบวนการกลายเป็นคำบ่งชี้ที่ศนภาวะของคำได้ เนื่องจาก ทศนภาวะก็ หมายถึงการแสดงทัศนคติหรือความคิดเห็นของผู้พูดที่มีต่อสถานการณ์หนึ่ง นอกจากนี้ประเด็นที่ เหมือนกันในเรื่องของทัศนคติของผู้พูดแล้ว สิ่งที่เหมือนกันคือ การอาศัยการปรากฏขึ้นมาของ ความหมายเชิงวัจนปฏิบัติด้วย กล่าวคือ บริบทและสถานการณ์แวดล้อมมีผลต่อผู้พูดในการนำมา เป็นข้อมูลเพื่อในการอ้างอิง อนุมานและประเมินความเป็นไปได้ก่อนที่จะแสดงทัศนะอย่างใดอย่าง หนึ่งออกมา

กระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัยที่ใช้อธิบายกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ หรือ คำบ่งชี้ ทศนภาวะของคำว่า *duoc* ในงานวิจัยชิ้นนี้ นำมาจากแนวคิดเรื่องการทำให้เป็นอัตวิสัยของ ทรอกอท (Traugott and Dasher 2002: 225) ซึ่งเน้นการอธิบายกระบวนการกลายเป็นคำ

ไวยากรณ์จากข้อมูลการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของผู้ใช้ภาษา ทรอกอทกล่าวว่า กระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัยเป็นกระบวนการที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเนื้อหาของความหมายหนึ่งๆ ให้เป็นแบบอัตวิสัย (subjectivity) กล่าวคือความหมายที่ตีความภายใต้ทัศนนะของผู้พูด และแนวการพัฒนาความหมายแบบอัตวิสัยของรูปภาษานั้นตรอกอทกล่าวว่าเป็นผลจากการเด่นชัดขึ้นของความหมายทางวัจนปฏิบัติ (pragmatic strengthening) คือการตีความตามบริบท

เมื่อนำแนวคิดของกระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัยมาประยุกต์ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่า จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของตรอกอท แนวโน้มที่หนึ่ง คือ ความหมายเดิมที่เป็นการบรรยายสภาพสถานการณ์ภายนอก (external described situation) พัฒนาไปสู่ความหมายใหม่ที่เป็นการบรรยายสภาพสถานการณ์ภายใน (internal described situation) นั้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคำว่า *đươc* จากที่มีความหมายเนื้อหาไปเป็นความหมายไวยากรณ์ของทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำ (agent-oriented modality) หรือทัศนภาวะแสดงความสามารถ กล่าวคือ คำว่า *đươc* จากที่เป็นการแสดงสภาพ “การได้มาครอบครอง” ภายนอกของประธาน พัฒนากลายมาเป็นการบรรยายสภาพ “การครอบครองความสามารถ” ภายในตัวของประธานผู้กระทำ ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในแนวโน้มนี้ยังไม่ได้แสดงความเป็นอัตวิสัยเด่นชัดมากนัก

ในขณะที่แนวโน้มที่สาม คือ ความหมายเดิมพัฒนาไปสู่ความหมายใหม่ที่เป็นความเชื่อ ทัศนคติส่วนบุคคล (speaker's subjective belief/attitude) ต่อถ้อยความที่ถูกกล่าวขึ้นของผู้พูด (ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย) เป็นแนวโน้มที่ทำให้คำว่า *đươc* แสดงความหมายเป็นตัวบ่งชี้ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด (speaker-oriented modality) ได้แก่ ทัศนภาวะแสดงการอนุญาต (permission) และทัศนภาวะแสดงการคาดคะเน (epistemic modality) ได้แก่ ทัศนภาวะแสดงความเป็นไปได้ (possibility) ซึ่งผู้วิจัยพบว่าระดับการแสดงความหมายเชิงอัตวิสัยของทัศนภาวะแสดงการคาดคะเนจะมีมากกว่าระดับอัตวิสัยของทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด เนื่องจากทัศนภาวะการคาดคะเนนั้นแสดงให้เห็นทัศนนะส่วนตัวของผู้พูดมากกว่า

มุมมองเหตุการณ์แบบเป็นอัตวิสัย (subjectivity) ของผู้พูดจะปรากฏในคำบ่งชี้ทัศนภาวะแสดงความสามารถหรือศักยภาพ (ability/capability) ในระดับที่ต่ำที่สุดในการแสดงทัศนภาวะโดยคำว่า *đươc* ทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากในการทัศนนะเกี่ยวกับความสามารถซึ่งความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ผู้พูดครอบครองอยู่ ตีความจึงยังอยู่บนพื้นฐานความรู้ทางกายภาพไม่ได้ย้ายไปสู่การตีความบนพื้นฐานขอบข่ายความรู้ทางจิต หรือแสดงประสบการณ์ ในขณะที่กระบวนการเปลี่ยนแปลงจากทัศนภาวะแสดงความสามารถไปเป็นทัศนภาวะแสดงความสามารถที่ถูกจำกัด

ด้วยบริบท (ทัศนภาวะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม – root possibility) นั้นจะมีระดับของความหมายหรือมุมมองเชิงอัตวิสัย (subjectivity) เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้พูดต้องอาศัยการประเมินสถานการณ์หรือสภาวะแวดล้อมก่อนที่จะแสดงความสามารถหนึ่งๆ ออกมา และเมื่อพัฒนาไปเป็นทัศนภาวะแสดงการอ้างอิงจากผู้พูด (การอนุญาต – permission) ระดับการแสดงความเป็นอัตวิสัยก็จะสูงขึ้นไปอีก เนื่องจากผู้พูดเป็นผู้ครอบครองการแสดงทัศนต่อเหตุการณ์ของการอนุญาตเอาไว้ จนเมื่อกลายเป็นทัศนภาวะแสดงการคาดคะเน เราจะพบได้ว่า ระดับการความเป็นอัตวิสัยของผู้พูดจะมีความเข้มข้นมากที่สุด เนื่องจากทัศนภาวะนี้ผู้พูดคาดคะเนโดยใช้ความจริงเท็จของเหตุการณ์มาเป็นปัจจัยหลักในการแสดงความคิดเห็นหรือทัศนวิสัยส่วนตัวนั่นเอง

โดยสรุป ระดับของการแสดงมุมมองเหตุการณ์แบบอัตวิสัย (subjectivity) กับระดับของการกลายเป็นคำไวยากรณ์มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือยิ่งค่าแสดงเนื้อความแสดงระดับการมองเหตุการณ์ด้วยมุมมองแบบอัตวิสัยมากเท่าไร ก็ยังมีสถานะเป็นคำไวยากรณ์มากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างระดับขึ้นของการกลายเป็นคำไวยากรณ์และระดับความน้อยของการแสดงมุมมองของเหตุการณ์แบบอัตวิสัย (subjectivity) ในการกลายเป็นคำบ่งชี้ทัศนภาวะของคำว่า *đƯỢC* จึงสามารถแจกแจงได้ดังแผนภูมิข้างล่าง (โดย → แสดงการเปลี่ยนแปลงแบบต้นทางไปสู่ปลายทาง)

	less grammaticalized	more grammaticalized
Lexical meaning	Acquire → success	
Grammatical meaning	Ability/capability	Root possibility/ intrinsic modality → possibility ↓ permission
Subjectivity degree	less subjective	more subjective

แผนภูมิที่ 5.11 แสดงระดับของการกลายเป็นคำไวยากรณ์และระดับของการกลายเป็นอัตวิสัย

โดยสรุปแล้ว กระบวนการนามนัยเป็นกระบวนการทางปริชานสำหรับดึงเอาองค์ประกอบทางความหมายขององค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งซึ่งเป็นองค์ประกอบทางความหมายข้างเคียงของความหมายพื้นฐานออกมาเป็นองค์ประกอบเด่นทำให้องค์ประกอบทางความหมายข้างเคียงนั้นๆ กลายเป็นองค์ประกอบหลักของความหมายที่ขยายออกไป ในส่วนของการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานไปสู่ความหมายประจำคำอื่นๆ นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ 1) กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์ ซึ่งใช้สำหรับการขยายความหมายไปสู่ความหมาย “ชนะ” 2) กระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบทสำหรับการขยายความหมายไปสู่ความหมายของการ “มีเพศสัมพันธ์” และ 3) กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อยสำหรับการขยายความหมายไปสู่ความหมายการ “ดีแล้ว/ใช้การได้”

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คำว่า *đuọc* เปลี่ยนสถานะจากคำกริยาไปสู่สถานะของคำบ่งชี้กรรมวาทก ทศนภาวะ และการณ์ลักษณะ โดยในกระบวนการดังกล่าวจะเกิดการจางลงทางความหมายซึ่งทำให้แง่มุมบางแง่มุมถูกลดความสำคัญลงพร้อมกับขยับเน้นแง่มุมเฉพาะขึ้นมาแง่มุมหนึ่ง เมื่อมีการใช้แง่มุดังกล่าวนั้นบ่อยๆ เข้าก็จะส่งผลให้แง่มุดังกล่าวพัฒนากลายเป็นความหมายใหม่อันเป็นความหมายพิเศษแก่ประโยคทั้งประโยคขึ้นมา กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จะทำงานได้โดยอาศัยกระบวนการนามนัยและกระบวนการอุปลักษณะเป็นกลไกสำคัญ

เมื่อกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นผลมาจากกระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อยแล้ว จะทำให้ความหมายของคำว่า *đuọc* “ได้มาครอบครอง” นี้ขยายออกไปสู่ความหมายของการ “ได้มาครอบครองเหตุการณ์ที่ทำโดยผู้อื่น” ซึ่งเป็นความหมายที่ทำให้คำเปลี่ยนไปมีหน้าที่ทางไวยากรณ์บ่งชี้กรรมวาทก และความหมาย “สำเร็จ” ซึ่งเป็นความหมายที่เอื้อให้เกิดความหมายในหน้าที่ทางไวยากรณ์คือ ตัวบ่งชี้การณ์ลักษณะและ ตัวบ่งชี้ทศนภาวะ อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากกระบวนการอุปลักษณะและนามนัยแล้ว ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัยก็เป็นกระบวนการทางปริชานที่สำคัญอันหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในการกลายเป็นคำไวยากรณ์บ่งชี้ทศนภาวะประเภทต่างๆ ของคำว่า *đuọc* ในภาษาเวียดนามด้วย และแม้ว่าแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นอัตวิสัย (subjectification) จะถูกนำมาอธิบายภายในปรากฏการณ์การกลายเป็นคำไวยากรณ์ แต่ก็เป็นคนละกระบวนการกัน อนึ่ง ระดับความเป็นอัตวิสัยก็ไม่สามารถระบุระดับของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ละเอียดมากนัก นอกจากนี้ ในทางกลับกัน การคำที่เกิดการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นคำไวยากรณ์ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดการกลายเป็นแบบอัตวิสัยเสมอไปด้วย

5.3 เครือข่ายความหมายของคำว่า *được*

จากหัวข้อที่ผ่านมาผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายถึงกระบวนการทางปริชาณที่ใช้ในการอธิบายการขยายความหมายของคำว่า *được* ในภาษาเวียดนามพร้อมกับแสดงให้เห็นถึงภาพจำลองของการขยายความหมายในแต่ละกระบวนการ ซึ่งหัวข้อต่อไปนี้จะเป็นการอภิปรายถึงแนวความคิดในเรื่องของเครือข่ายความหมาย (semantic network) โดยผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของเครือข่ายความหมายของ แลงแอดเคอร์ กับตัวอย่างของ ไทเลอร์และเอแวนส์ ก่อนในหัวข้อ 5.3.1 และในหัวข้อ 5.3.2 ผู้วิจัยจะได้นำเอาภาพจำลองการขยายความหมายต่างๆ ที่ได้นำเสนอไว้ในหัวข้อ 5.2 มาประกอบกันจนกลายเป็นเครือข่ายความหมายที่มีความสมบูรณ์ของคำว่า *được* ในภาษาเวียดนามในที่สุด

5.3.1 แนวคิดเรื่องเครือข่ายความหมาย (semantic network)

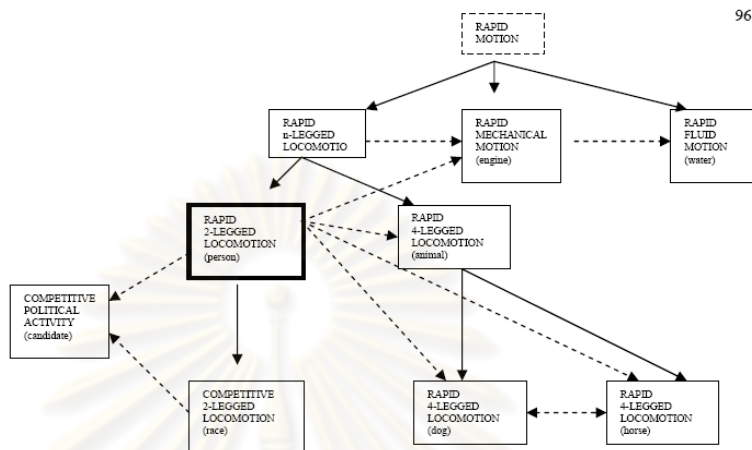
เครือข่ายความหมายเป็นวิธีการพรรณนาปรากฏการณ์คำหลายความหมายด้วยแผนผัง (diagram) ที่แสดงความเชื่อมโยงความหมายจากความหมายหลักไปสู่ความหมายต่างๆ โดยความเชื่อมโยงนี้แสดงด้วยเส้นวาดที่มีรูปแบบและความเข้มแตกต่างกันไปและเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สมมติขึ้นมาแต่อ้างอิงจากความเป็นจริง

โรนัลด์ แลงแอดเคอร์ (Langacker, 1991) ได้กล่าวว่าเครือข่ายความหมายคือการนำแนวคิดหลักของทฤษฎีต้นแบบและการจำแนกประเภทมาแสดงให้เห็นการสังเคราะห์ความหมาย ดังนั้นเครือข่ายความหมายจึงประกอบด้วยสมาชิกหรือความหมายกลาง (central) และสมาชิกต่างๆ ที่มีระดับของความสำคัญลดหลั่นกันไปตั้งแต่เป็นต้นแบบไปจนถึงเป็นขอบนอก สมาชิกแต่ละตัวในเครือข่ายเป็น node ที่มีความสัมพันธ์แบบต่างๆ กันและมีการขยายความหมายออก (extension) จากความหมายกลางในลักษณะการแผ่รัศมีออกไปโดยรอบ แสดงได้ด้วยลูกศรหลายๆ แบบคือ

1) ลูกศรแบบที่มีเส้นขีดหลายเส้น (dashed arrow) ซึ่งแสดงว่าความหมายพื้นฐานและความหมายที่ขยายออกมามีความขัดแย้งกัน เช่น [A] ---> [B] ซึ่งให้เห็นว่า [B] มีบางคุณสมบัติที่ไม่เป็นไปในทางเดียวกันกับ [A]

2) ลูกศรแบบที่มีเส้นขีดเส้นเดียว (solid arrow) เช่น [A] → [B] แสดงว่า [B] มีคุณสมบัติตรงกับ [A] แต่มีรายละเอียดมากกว่า

3) ลูกศรแบบที่มี 2 หัว เช่น [A] <---> [B] แสดงถึงการรับรู้ [A] กับ [B] ว่ามีความคล้ายคลึงกัน แลงแอนด์เคอร์ได้ยกตัวอย่างเครือข่ายความหมายของคำว่า run ในภาษาอังกฤษดังนี้

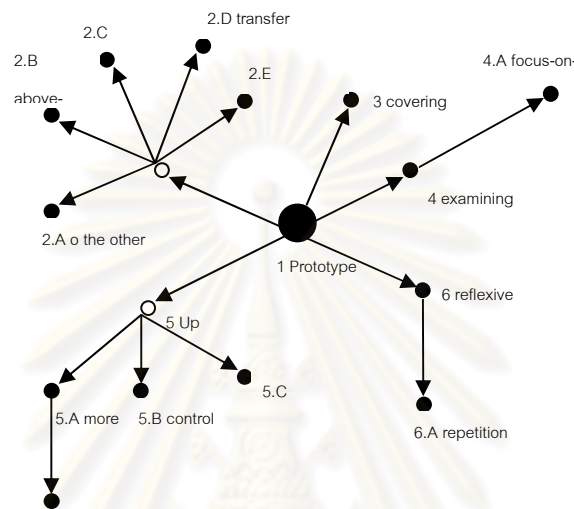
แผนภูมิที่ 5.2 เครือข่ายความหมายของคำกริยา run ของ แลงแอนด์เคอร์ (Langacker, 1991)

จากแผนภูมิในรูปที่ 5.1 นั้น ความหมายที่โดดเด่นที่สุดและเป็นความหมายต้นแบบนั้นจะปรากฏอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมที่มีเส้นที่หนามากกว่ารูปอื่นๆ ความหมายนั้นจะเป็นความหมายที่คนเราเรียนรู้ได้ก่อน นึกถึงได้ก่อน และใช้ในบริบทต่างๆ ไปเมื่อเทียบกับความหมายอื่น จากความหมายต้นแบบได้มีการขยายความหมายออกไปสู่ความหมายต่างๆ ตามที่ปรากฏในสี่เหลี่ยมรูปอื่นๆ และแต่ละความหมายจะมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายความหมายของ แลงแอนด์เคอร์ นั้นค่อนข้างมีลักษณะที่ซับซ้อนและยากต่อการนำมาประยุกต์ใช้จริง ดังนั้นจึงมีผู้สนใจเครือข่ายความหมายตามแบบของไทเลอร์และเอเวนส์ (Tyler and Evans, 2003: 80) มากกว่า เนื่องจากมีความสลับซับซ้อนน้อยกว่าและเข้าใจได้ง่ายกว่า

ในแผนภูมิของ ไทเลอร์และเอเวนส์ นี้จะมีความแตกต่างจากของ แลงแอนด์เคอร์อย่างเห็นได้ชัด โดยใช้สัญลักษณ์เช่น วงกลม และเส้น แทนมากขึ้น วงกลมสีดำที่ใหญ่ที่สุดที่อยู่ตรงกลางเครือข่ายแสดงความหมายกลางหรือความหมายต้นแบบ ส่วนวงกลมเล็กสีดำหลายๆ วงแสดงความหมายที่ถูกขยายออกมาซึ่งเชื่อมต่อกันด้วยลูกศรหัวเดียว หัวลูกศรนอกจากจะแสดงทิศทางในการขยายความหมายแล้วยังเป็นส่วนที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายอีกด้วย กล่าวคือ หากลูกศรเชื่อมโยงกันนั้นคือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน นอกจากวงกลมสีดำ ยังมีวงกลมสีขาวที่ไม่ได้

แสดงความหมาย หากเป็นจุดร่วมของความหมายในกลุ่มเดียวกัน เครือข่ายความหมายของ ไทเลอร์ และเอแวนส์ เช่น เครือข่ายความหมายของคำบุพบท over ในภาษาอังกฤษ เป็นเครือข่ายความหมายที่พัฒนามาจากของ เลคอฟ โดยใช้แนวความคิดของ คำหลายความหมายแบบมีหลักการเข้าช่วย ซึ่งเครือข่ายความหมายแบบนี้ นอกจากจะซับซ้อนน้อยกว่าแล้ว ยังแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ชัดเจนมากกว่าด้วย

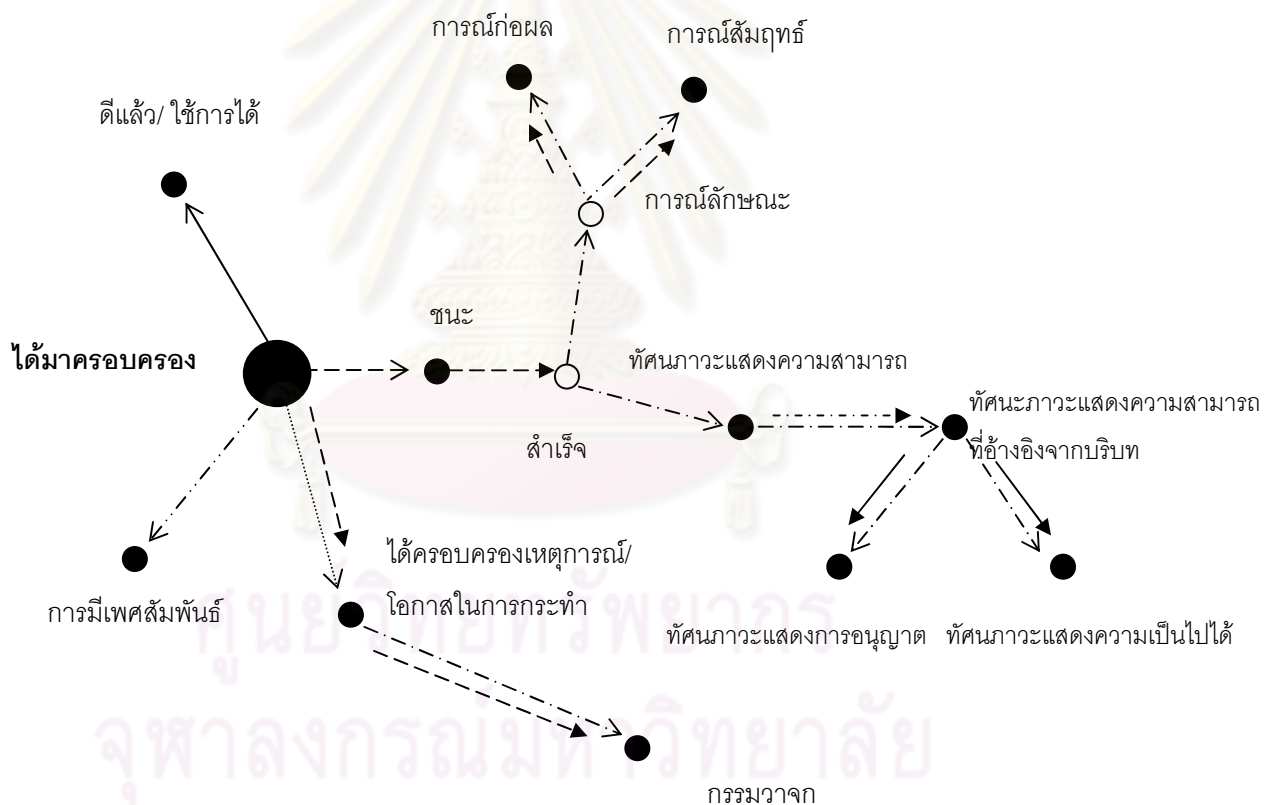

แผนภูมิที่ 5.3 เครือข่ายความหมายของคำว่า over ของ ไทเลอร์และเอแวนส์ (Tylers and Evans, 2003)

ถึงแม้เครือข่ายความหมายของ ไทเลอร์และเอแวนส์ นั้น มีความซับซ้อนที่น้อยกว่าของ แลงค์แอกเคอร์ ก็จริง แต่ก็ยังเป็นเครือข่ายความหมายที่แสดงให้เห็นถึงสภาวะคำหลายความหมายของคำๆ นี้ได้ดีในระดับหนึ่ง ความแตกต่างที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนคือการใช้โหนดในการแทนความหมายต่างๆ ของคำว่า over นี้ โดยโหนดจะมีอยู่สองรูปแบบด้วยกันคือ โหนดดำใช้สำหรับแสดงความหมายต่างๆ และโหนดขาวสำหรับแสดงจุดเชื่อมโยงที่ความหมายแต่ละความหมายมีร่วมกัน ในส่วนของจำนวนความหมายนั้นจะเห็นได้ว่า จำนวนความหมายจะมีเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะหากนำไปเทียบกับของ แลงค์แอกเคอร์ ทั้งนี้ในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะใช้แผนภูมิแสดงเครือข่ายความหมายตามแนวคิดของ ไทเลอร์และเอแวนส์ เพื่อเป็นการสอดคล้องกับการใช้ทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการด้วยเช่นกัน

5.3.2 เครื่องข่ายความหมายของคำว่า *duoc*

จากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงความหมายพื้นฐานและความหมายย่อยต่างๆ ของคำว่า *duoc* ภายในบทที่ 3 และ 4 ตลอดจนได้ทำการวิเคราะห์การเชื่อมโยงความหมายต่างๆ และกระบวนการในการขยายความหมายจนทำให้ได้แผนที่แสดงเครือข่ายความหมายแบบย่อยๆ ออกมาทั้งหมด 10 รูป (รูปที่ 5.1-5.10) ในส่วนต่อไปนี้จะสร้างเครือข่ายความหมายของคำว่า *duoc* ขึ้นมาจากการนำเอาแผนที่ในรูปทั้งหมดมาประกอบเข้าด้วยกันโดยอาศัยแนวความคิดของ ไทเลอร์ และเอเวนส์ มาใช้เป็นหลัก โดยเครือข่ายความหมายทั้งหมดของคำว่า *duoc* ภายในงานชิ้นนี้จะรวมไปถึงการอธิบายว่ากระบวนการขยายความหมายนั้นใช้วิธีการอะไรผ่านทางกระบวนการโดยใช้ลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันเป็นเครื่องมือในการแสดงผล โดยเครือข่ายความหมายของคำว่า *duoc* โดยสมบูรณ์จะแสดงออกมาได้ดังแผนภูมิที่ 5.3

- > นามนัยแบบเน้นผลลัพธ์   -.-.-.-> นามนัยโดยอาศัยบริบท
- > นามนัยแบบเน้น   .....> อุปลักษณะ
- > ส่วนประกอบย่อย   -.-.-.-> เกิดในบริบททั่วไป
- > การกลายเป็นคำไวยากรณ์

แผนภูมิที่ 5.4: เครือข่ายความหมายของคำว่า *duoc* ในภาษาเวียดนาม

จากแผนภูมิที่ 5.3 จะเห็นได้ว่า เครือข่ายทางความหมายของคำว่า *được* นั้นมีลักษณะของการขยายความหมายในแบบลักษณะของการแผ่รัศมี (radial network) โดยมีจุดศูนย์กลางเป็นความหมายต้นแบบหรือความหมายพื้นฐานหรือการ “ได้มาครอบครอง” และขยายไปสู่ความหมายต่างๆ โดยกระบวนการนามนัยในแบบต่างๆ หรือการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ควบคู่ไปกับกระบวนการนามนัยและกระบวนการอุปลักษณะอีกทีหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในเครือข่ายความหมายนี้ ไม่ได้รวมเอากระบวนการทำให้เป็นอัตวิสัยเขียนไว้ในเครือข่ายด้วย

กล่าวโดยสรุป ลักษณะคำหลายความหมายของคำว่า *được* ในภาษาเวียดนามสามารถถูกแสดงได้โดยการใช้เครือข่ายความหมาย และเครือข่ายความหมายที่มีลักษณะเหมาะสมมากที่สุดคือ เครือข่ายความหมายตามแนวคิดของ ไทเลอร์และเอแวนส์ โดยลักษณะของการขยายความหมายของคำว่า *được* นั้นจะอยู่ในรูปของการแผ่รังสี โดยมีความหมายของ “การได้มาครอบครอง” เป็นความหมายที่ปรากฏอยู่เป็นศูนย์กลางและขยายออกไปเป็นความหมายต่างๆ อีก 11 ความหมายด้วยกัน กระบวนการในการขยายความหมายแบ่งออกเป็น 4 กระบวนการด้วยกัน โดยเป็นกระบวนการนามนัย 3 แบบและเป็นกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์อีกแบบ นอกจากนั้นแล้วยังมีกระบวนการอุปลักษณะที่ต้องปรากฏร่วมกันกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์อีกด้วย ซึ่งกระบวนการทั้งหมดเหล่านี้จะถูกแสดงออกมาภายในแผนภูมิเครือข่ายความหมายผ่านทางลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาความหมายต่างๆ ของคำว่า *duoc* ในภาษาเวียดนาม โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอยู่ 2 ประเด็นหลักๆ ได้แก่

- (1) ศึกษาความหมายของคำว่า *duoc* ที่อยู่ในสถานะของคำกริยาและที่ไม่ใช่คำกริยา และ
- (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ เหล่านั้น

ผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่ไม่ตรงทั้งหมด กล่าวคือ พบว่าในส่วนของความหมายประจำคำของคำว่า *duoc* นั้นมีมากกว่าที่ตั้งสมมติฐานไว้ โดยมีความหมาย “ได้มาครอบครอง” เป็นความหมายประจำคำพื้นฐานและมีความหมายประจำคำที่ขยายมาจากความหมายนี้อีก 4 ความหมาย ได้แก่ ชนะ มีเพศสัมพันธ์ ดีแล้ว/ใช้การได้ และได้ครอบครองโอกาสในการกระทำบางอย่าง ในขณะที่ความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *duoc* มีน้อยกว่าที่ตั้งสมมติฐานเอาไว้ คือมีเพียงแค่ 3 ประเภท คือ บ่งชี้กรรมวาจก บ่งชี้ทัศนภาวะ และบ่งชี้การณ์ลักษณะ

ความหมายทั้งหมดของคำว่า *duoc* มีทั้งสิ้น 12 ความหมาย ได้แก่ ความหมายประจำคำ 5 ความหมาย และความหมายทางไวยากรณ์ของทั้ง 3 หน้าที่อีก 7 ความหมาย ซึ่งสามารถแจกแจงได้ ดังนี้

ความหมายประจำคำ:

1. ได้มาครอบครอง
2. ชนะ
3. มีเพศสัมพันธ์
4. ดีแล้ว/ใช้การได้
5. ได้ครอบครองเหตุการณ์ / ได้โอกาสกระทำบางอย่าง (ได้ทำ)

ความหมายทางไวยากรณ์:

6. กรรมวาจก: (ได้ครอบครองเหตุการณ์ที่กระทำโดยผู้อื่น)
7. ทัศนภาวะอ้างอิงจากผู้กระทำ: (มีความสามารถทำได้)

8. ทศนภาวะอ้างอิงจากสถานการณ์แวดล้อม:
(สิ่งแวดล้อมไม่สามารถ/สามารถเอื้อให้ทำได้)
9. ทศนภาวะอ้างอิงจากผู้พูด: (อนุญาตให้ทำได้)
10. ทศนภาวะการคาดคะเน: (อาจจะเป็นไปได้)
11. การณ์ก่อนผล: (ทำได้/มีผลสำเร็จได้)
12. การณ์สัมฤทธิ์ผล: (ทำได้)

ความหมายประจำคำของคำว่า *duoc* เป็นความหมายที่ปรากฏในฐานะของ คำกริยาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยอาจจะเป็นคำกริยาเดี่ยวหรือกริยาตัวที่แรกในหน่วยสร้าง กริยาเรียงก็ได้ ในขณะที่เมื่อเป็นคำไวยากรณ์จะปรากฏเป็นคำช่วยกริยา ซึ่งตำแหน่งการปรากฏ ของคำช่วยกริยา *duoc* นั้นส่งผลต่อหน้าที่ทางไวยากรณ์ด้วย กล่าวคือ เมื่อปรากฏหน้าคำ กริยาหลักในหน่วยสร้างกริยาเรียงจะทำหน้าที่เป็นตัวบ่งกรรมวาจก และเมื่อปรากฏหลังคำ กริยาหลักในหน่วยสร้างกริยาเรียงจะทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ที่ศนภาวะและตัวบ่งชี้การณลักษณะ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหน้าที่ทางไวยากรณ์ทั้งสองของคำว่า *duoc* ปรากฏในหน่วยสร้างทาง วากยสัมพันธ์ตำแหน่งเดียวกัน จึงส่งผลให้เกิดความกำกวมในการตีความหมายของหน่วยสร้างที่ *duoc* ปรากฏได้ หนึ่ง เกณฑ์การทดสอบบางประการ เช่น การเติมส่วนขยายเชิงเวลา หรือ การ ตีความจากบริบททางวัฒนธรรม ก็สามารถช่วยแก้ไขความกำกวมได้

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างความหมายและหน้าที่ต่างๆ ของคำว่า *duoc* นั้น ผู้วิจัยพบว่าไม่เป็นไปตามสมมุติฐานทั้งหมด ทั้งนี้ถึงแม้ว่าความหมายและหน้าที่ต่างๆ เหล่านี้จะมี ความเชื่อมโยงกันโดยมีความหมายพื้นฐานเป็นศูนย์กลางก็ตาม และกระบวนการในการขยาย ความหมายออกจากความหมายพื้นฐานนั้นมีเพียงกระบวนการนามนัยและการกลายเป็นคำ ไวยากรณ์เท่านั้น กระบวนการอุปลักษณะจะทำให้เกิดความหมายใหม่ได้ก็ต่อเมื่อเกิดควบคู่ไปกับ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์อีกทีหนึ่ง ในขณะที่กระบวนการนามนัยไม่จำเป็นแต่อย่างใด

เกณฑ์ในการพิจารณากระบวนการขยายความหมายของคำๆ นี้มาจากการ ประยุกต์ใช้แนวความคิดในเรื่องของ การขยายความหมายสี่รูปแบบ ของ โรเมอร์ กระบวนการนาม นัยนั้นทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมา โดยความหมายที่ได้มาจากกระบวนการนามนัยนั้นเป็น ความหมายประจำคำทั้งหมด เช่นเดียวกันกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ซึ่งทำให้เกิดความหมาย ใหม่ๆ ขึ้นมาได้เหมือนกัน แต่กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นกับความหมายประจำคำของคำว่า *duoc* ส่งผลให้เกิดความหมายทางไวยากรณ์ขึ้นมาแทน อีกทั้งกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

นี่จะต้องเป็นผลมาจากกระบวนการอุปลักษณะและกระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย ไม่กระบวนการใดก็กระบวนการหนึ่งเท่านั้น

จากงานวิจัยชิ้นนี้ จะเห็นได้ว่าหากปราศจากแนวคิดในเรื่องของเกณฑ์ในการกำหนดวิธีการจำแนกความหมายต่างๆ ภายในสภาวะคำหลายความหมายแล้ว เราอาจจะไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนถึงจำนวนของความหมายต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เช่นเดียวกับที่หากปราศจากแนวคิดในเรื่องของกระบวนการขยายความหมายที่มีพื้นฐานอยู่บนอรรถศาสตร์ปริชานแล้ว เราอาจจะไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายเหล่านั้นได้อย่างเป็นระบบและเป็นเหตุเป็นผล การวิจัยในครั้งนี้ช่วยให้เห็นว่าแนวคิดของอรรถศาสตร์ปริชานสามารถนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์คำหลายความหมายของคำว่า *đuọc* ในภาษาเวียดนาม อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงกลไกทางความคิดของผู้พูดภาษาเวียดนามได้อีกด้วย

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคตดังต่อไปนี้

1) ในการศึกษาความหมายของคำว่า *đuọc* ในภาษาเวียดนามนี้เป็นการศึกษาความหมายในแบบช่วงเวลาเดียว การศึกษาความหมายของคำนี้ในแบบข้ามสมัย หรือเชิงประวัติ (historical study) ในเชิงการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ก็เป็นแนวทางการศึกษาที่น่าสนใจเพราะจะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของคำว่า *đuọc* ในภาษาเวียดนามว่าเป็นอย่างไร เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากความหมายประจำคำมาเป็นความหมายทางไวยากรณ์ได้อย่างไร

2) เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยส่วนหนึ่งจำเป็นต้องเป็นภาษาพูด เพราะฉะนั้นแล้วการเก็บข้อมูลจึงอาจจะประสบความยากลำบากอยู่บ้าง โดยเฉพาะเมื่อเป็นการเก็บข้อมูลที่นำไปใช้ในเชิงอรรถศาสตร์ปริชานด้วยแล้ว การที่จะได้ตัวอย่างการใช้คำว่า *đuọc* อย่างเป็นธรรมชาติจึงเป็นไปได้ค่อนข้างยากลำบาก ตัวอย่างบางตัวอย่างของคำว่า *đuọc* จึงมีอยู่ไม่มากเท่าที่ควร อีกทั้งการเก็บข้อมูลจากคลังศัพท์ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของปริมาณข้อมูลและความหลากหลายอยู่บ้าง ในอนาคตเมื่อมีการพัฒนาในส่วนนี้แล้วผู้วิจัยเชื่อว่าตัวอย่างการใช้คำว่า *đuọc* ที่น่าสนใจจะมีมากขึ้นตามไปด้วย

3) งานวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่มีการศึกษาคำหลายความหมายโดยใช้กระบวนการนามนัยในการอธิบายการขยายความหมาย ในปัจจุบันกระบวนการนามนัยเป็นกระบวนการทาง

ปริชานในแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานที่นักภาษาศาสตร์จำนวนมากให้ความสนใจและนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์คำหลายความหมาย กระบวนการนี้จึงน่าสนใจที่จะนำมาใช้ศึกษาคำหลายความหมายคำอื่นๆ ในภาษาไทยหรือเวียดนามเพิ่มเติมอีก

4) นอกจากนี้ ในแง่การเป็นคำไวยากรณ์ โดยเฉพาะการเป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจกของคำว่า *được* ผู้วิจัยพบว่ามักจะมีการศึกษาควบคู่ไปกับคำว่า *bị* ถูก ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้กรรมวาจกที่ตรงกันข้ามกับคำว่า *được* ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงน่าจะสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบเพื่อศึกษาปรากฏการณ์การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า *bị* ถูก ได้เช่นกัน

5) ในงานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดเรื่องการแสดงความหมายเชิงอรรถศาสตร์และกระบวนการทำให้เป็นอรรถศาสตร์มาใช้วิเคราะห์การกลายเป็นคำที่สภาวะของคำว่า *được* ด้วย ซึ่งอรรถศาสตร์เป็นมโนทัศน์ที่ปรากฏในหลายแง่มุมของการใช้ภาษา กล่าวคือความเป็นอรรถศาสตร์แฝงอยู่ในแทบทุกมโนทัศน์ของการใช้ภาษาซึ่งอาจเป็น อรรถศาสตร์ในคำแสดงการบ่งชี้กาลลักษณะ (aspect) อรรถศาสตร์ในคำช่วยกริยามาลาแสดง ทิศนภาวะวิสัย (modality) อรรถศาสตร์ในคำคุณศัพท์ (adjective) อรรถศาสตร์ในคำแสดงการบ่งชี้ (dietic expressions) ฯลฯ ก็ได้ สำหรับภาษาไทยเอง มีงานวิจัยเพียงไม่กี่งานที่ศึกษาปรากฏการณ์ดังกล่าวในแง่มุมอื่นๆ เช่น อรรถศาสตร์ในคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ (motion verb) อย่าง “ไป” และ “มา” ในภาษาไทย (ชาฎิณี, 2551) อรรถศาสตร์ของคำกริยา “เห็น” ในภาษาไทย (ปริญญา, 2552) เป็นต้น ดังนั้นมโนทัศน์เรื่องอรรถศาสตร์จึงน่าสนใจที่จะทำการศึกษาต่อในแง่มุมอื่นๆ ของการใช้ภาษา เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเชิงแบบลักษณ์ภาษาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. 2549. หน่วยสร้างกริยาเรียงต้นแบบในภาษาไทย. ใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, บรรณาธิการ. หน่วยสร้างที่มีข้อขัดแย้งในภาษาไทย, 66 – 165. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คเชนทร์ ตัญศิริ. 2548. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการณ์ลักษณะทางไวยากรณ์กับการณ์ลักษณะประจำคำ: กรณีศึกษาโครงสร้างอกรรมสลับในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรัชย์ หิรัญรัตน์. 2550. การศึกษาความหมายของคำว่า ‘เอา’ ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาภินี มณีนาวาชัย. 2551. การศึกษาสมมูลภาพในการแปลคำกริยา “ไป” และ “มา” ในภาษาไทยเป็นภาษาเยอรมันในงานวรรณกรรมนวนิยายแปล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐชนันท์ พุทธิพิทีป. 2552. หน่วยสร้างประธานรับการกระทำในภาษาจีนกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพทยา มีสัจย์. 2540. การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปริญญา วงษ์ตะวัน. 2552. กระบวนการกลายเป็นอัตวิสัยของคำกริยา “เห็น” ในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิวารี ไชยรัตนเกียรติ. 2545. ภาษาเวียดนามเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุวดี องค์เทียมศักดิ์. 2544. การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐพล ทองแดง. 2552. หน่วยสร้างประธานรับการกระทำในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริมา ภิญโญสินวัฒน์. 2532. หน่วยสร้างภาษาไทยที่เทียบเท่ากับหน่วยสร้างกรรมวาจกภาษาอังกฤษในชาวต่างประเทศผ่านดาวเทียม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุทธาทิพย์ เหมือนใจ. 2549. การศึกษาความหมายประจำคำและความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า cho 'ให้' ในภาษาเวียดนาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภณา ศรีจำปา. 2538. การออกเสียงภาษาเวียดนามตามแนวภาษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โสภณา ศรีจำปา. 2545 ไวยากรณ์ภาษาเวียดนาม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2549. หน่วยสร้างกรรมวาจก. ใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, บรรณาธิการ. หน่วยสร้างที่มีข้อขัดแย้งในภาษาไทย, 174 – 267. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Bisang, Walter. 1996. Areal Typology and Grammaticalization: Processes of Grammaticalization Based on Nouns and Verbs in East and Mainland South East Asian Languages. *Studies in Language*. 20, 3: 519 – 597.
- Bybee, J. L., Revere D. Perkins, and William Pagliuca. 1994. *The Evolution of Grammar: Tense, Aspect and Modality in the Language of the World*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bybee, J. L. 2003. Cognitive processes in grammaticalization. In M. Tomasello, editor, *The New Psychology of Language*, volume II. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Coates, Jennifer. 1995. The Expression of Root and Epistemic Possibility in English. In Joan Bybee, Susan Fleischman (ed.) *Modality in Grammar and Discourse*. Amsterdam: John Benjamins B.V.
- Comrie, Bernard. 1976. *Aspect: An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chappell, Hilary. 1991. Syntax and semantics of the benefactive construction in Moulmein Sgaw Karen. *LaTrobe University Working Papers in Linguistics*. 4:37-52. [online].

Available:<<https://www.latrobe.edu.au/linguistics/.../Vol%2004/03Chappell.pdf>>

Retrieved June 1, 2008.

- Croft, W., and Cruse, D.A. 2004. *Cognitive Linguistic*. Cambridge University Press, 216-219.
- Cruse, D. Alan 2001. *Meaning in Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Cuyckens, Hubert and Britta Zawada. (editors) 2001. *Polysemy in Cognitive Linguistics*. Selected papers from the 5th International Cognitive Linguistics Conference. Amsterdam, 1997. John Benjamins Publishing.
- Cuyckens, Hubert and Kristin Davidse. 2010. *Subjectification, Intersubjectification and Grammaticalization*. Berlin: de Gruyter Mouton
- Diller, Anthony. 2001. *Grammaticalization and Tai Syntactic Change*. In *Essays in Tai Linguistics*. M.R. Kalaya Tingsabath and Arthur Abramson (editors) 2001. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Enfield, N. J. 2003. *Linguistics Epidemiology: semantics and grammar of language contact in mainland Southeast Asia*. London: Routledge.
- Enfield, N. J. 2004. Areal Grammaticalization of Postverbal 'Acquire' in Mainland Southeast Asia. In Burasphat, Somsong. (ed.) *Papers from the 11th Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistics Society 2001*. Tempe: Program for Southeast Asian Studies Monograph Series Press, Arizona University.
- Evans, Vyvyan. 2003. *The Structure of Time: Language, Meaning and Temporal Cognition*. John Benjamins Publishing.
- Evans, Vyvyan and Melanie Green. 2006. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. London: Lawrence Erlbaum Association.
- Hendrikse, A.P. 2001. Systemic Polysemy in the Southern Bantu Noun Class System. In Cuyckens, Hubert and Britta Zawada. (eds.) 2001. *Polysemy in Cognitive Linguistics*. Selected papers from the 5th International Cognitive Linguistics Conference. Amsterdam, 1997. John Benjamins Publishing.

- Heine, B. 1997. *Possession: Cognitive sources, forces, and grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heine, Bernd and Tania Kuteva. 2002. *World Lexicon of grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hopper, Paul J. and Sandra A. Thompson (1980). *Transitivity in Grammar and Discourse*. *Language*, 56:251-- 299.
- Katz, Jerrold J. and Jerry A. Fodor. (1963). The structure of a semantic theory. *Language* 39:2/1.170-210.
- Lakoff, George and Johnson, Mark. 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago & London: the University of Chicago Press
- Lakoff, George. 1987. *Woman, Fire, and Dangerous Things*. Chicago: University of Chicago Press.
- Langacker, Ronald W. 1991. *Concept, Image, and Symbol. the Cognitive Basis of Grammar*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Lord, C. 1993. *Historical Change in Serial Verb Constructions*. Amsterdam: John Benjamins Press.
- Lyons, John. 1978. *Semantics*. Volume 2. Cambridge: Cambridge University Press.
- Manna, John, 2004. *Get out of Here! Is GET Even Undergoing Grammaticalization at All?* Seminar in Syntax: Grammaticalization. Spring 2004. [online]. Available<http://www.eden.rutgers.edu/~jgmanna/papers/get_rev.pdf> Retrived July 1, 2009.
- Mark J., Alves. *Sino-Vietnamese Grammatical Vocabulary and Triggers for Grammaticalization* Appeared in "The 6th Pan-Asiatic International Symposium on Linguistics" (2005), pages315-332. Hanoi. Hà Nội: Nhà Xuất Bản Khoa Học Xã Hội (Social Sciences Publishing House).
- Miller, George A., 1991. *The Science of Words*. New York: Scientific American Library.

- Nuyts, Jan 2001 *Subjectivity as an evidential dimension in epistemic modal expressions*. *Journal of Pragmatics* 33: 383–400.
- Palmer, F.R. 1986. *Mood and Modality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Palmer, F.R. 1995. Negation and the Modals of Possibility and Necessity. In Joan Bybee, Susan Fleischman (ed.) *Modality in Grammar and Discourse*. John Benjamins B.V.
- Panther, Klaus-Uwe, Linda Thornburg. 1999. The Potentiality for Actuality Metonymy in English and Hungarian. In Klaus-Uwe Panther, Gunter Radden (ed.) *Metonymy in Language and Thought*. Amsterdam: John Benjamins B.V.
- Post, M. 2007. *Grammaticalization and Compounding in Thai and Chinese: A text-frequency approach*. In *Studies in Language*, volume 31:1, pp. 117-175. John Benjamins.
- Prasithratsint, Amara. 1988. Change in the Passive Constructions in Standard Thai from 1802 to 1982. *Language Sciences* 10 (2).
- Prasithratsint, Amara. 1988. The Establishment of the Neutral Passive Marker in Thai. *MANUSYA, Journal of Humanities*. 4(2), 77 – 88.
- Prasithratsint, Amara. 2006. The Development of /thuuk/ as a passive marker in Thai. *Passivization and Typology*. edited by Werber Abraham and Leisio Larisa. Amsterdam: John Benjamins Publishers.
- Radden, Gunter and Rene Dirven. 2007. *Cognitive English Grammar*. Amsterdam: John Benjamins.
- Ravin, Y. and C. Leacock. 2003. Polysemy: An Overview. In Yael Ravin and Claudia Peacock (eds.), *Polysemy: Theoretical and Computational Approach*, pp. 1-20. Oxford University Press.
- Riemer, N. 2006. *The Semantics of Polysemy: Reading Meaning in English and Warlpiri*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Rosch, E. 1977. Human categorization. *Advances in Cross-Cultural Psychology*, ed. by N. Warren. London: Academic Press.

- Rosch, E. 1978. Principles of categorization. *Cognition and Categorization*, ed. by E. Rosch, and B. Lloyd, 27-48. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Sapir, E. 1921. *Language: An Introduction to the Study of Speech*. New York: Harcourt, Brace.
- Su, Lily I-wen. 1999. Metaphorical Extension and Lexical Meaning Revisited. Thirteenth Annual International Conference on Pragmatics and Language Learning. University of Illinois, Urbana- Champaign. 1999/4/8-10.
- Siewierska, Anna. 1984. *The passive: A comparative linguistic analysis* London. Rutledge
- Takahashi, Kiyoko and Tasanee Methapisit. 2004. Observation on Form and Meaning of *dây*. In Burasphat, Somsong. (ed.) *Papers from the 11th Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistics Society 2001*. Tempe: Program for Southeast Asian Studies Monograph Series Press, Arizona University.
- Takahashi, Kiyoko 2003. Accomplishment Constructions in Thai: Diverse Cause-Effect Relationships *Papers from the 13th Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistics Society 2003* [online]. Available: [http://www.kuis.ac.jp/~kiyoko/SEALS13\(in_press\).pdf](http://www.kuis.ac.jp/~kiyoko/SEALS13(in_press).pdf) Retrived June 2, 2008.
- Taylor, John R. 1995. *Linguistic Categorization: Prototype in Linguistic Theory*. 2nd ed. Oxford University Press.
- Taylor, John R. 2002. *Cognitive Grammars*. Oxford: Oxford University Press.
- Thepkanjana, Kingkarn., and Uehara, Satoshi. 2008. The Verb of Giving in Thai and Mandarin Chinese as a case of polysemy: A Comparative Study. *Language Sciences*. 30: 621 – 651.
- Traugott, Elizabeth Closs 1989 On the rise of epistemic meanings in English: an example of subjectification in semantic change. *Language* 65: 31–55.
- Traugott, Elizabeth Closs 1995 Subjectification in grammaticalization. In *Subjectivity and Subjectivisation: Linguistic Perspectives*, Dieter Stein and Susan Wright (eds.), 31–54. Cambridge: Cambridge University Cambridge: Cambridge University Press.

- Traugott, E. 1997. *The Role of the Development of Discourse Markers in a Theory of Grammaticalization*. [online]. Available: <<http://www.stanford.edu/~traugott/papers/discourse.pdf>> Retrieved 17 May, 2009.
- Traugott, Elizabeth Closs and Richard Dasher 2002 *Regularity in Semantic Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Traugott, Elizabeth Closs 2003 From subjectification to intersubjectification. In *Motives for Language Change*, Raymond Hickey (ed.), 124–139. Cambridge: Cambridge University Press.
- Traugott, Elizabeth Closs and Richard B. Dasher. 2005. *Regularity in Semantic Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tuggy, David. 2006 *Ambiguity, polysemy, and vagueness*. In Geeraerts, Dirk, editor, *Cognitive Linguistics: Basic Readings*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Tylers, A. and C. Evans. 2003. *The semantics of English preposition: Spatial scenes, embodied meaning and cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- van der Auwera, Johan, and Plungian, Vladimir. 1998. Modality's semantic map. *Linguistic Typology* 2: 79-124.
- van der Auwera, Johan. P. Kehayov and A. Vittrant. 2009. Acquisitive modals. In *Cross-linguistic Semantics of Tense, Aspect and Modality*. Edited by Lotte Hogeweg, Helen de Hoop and Andrej Malchukov. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Yap, Foong Ha, and Shoichi Iwasaki. 2007. The emergence of 'GIVE' passives in East and Southeast Asian Languages. In Mark Alves and Paul Sidwell (eds.), *Proceedings of the Eighth Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistic Society*. Canberra: Pacific Linguistics.
- Xiao, Richard, Tony McEnery and Yufang Qian. 2006. Passive Constructions in English and Chinese: A Corpus-based Contrastive Study. *Languages in Contrast* 6:1, 109-149.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวโสรัจ เรืองมณี เกิดเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2523 ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2546 และเข้ารับการศึกษาต่อใน หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ณ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2548 และผ่านการสอบวัดคุณสมบัติเพื่อเปลี่ยนระดับการศึกษาเพื่อ เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต เมื่อปี พ.ศ. 2550

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย